

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos ryšių
reguliavimo tarnybos tarybos
2026 m. vasario 24 d.
nutarimu Nr. TN-57

**DIDMENINĖS PRIEIGOS PRIE FIZINĖS INFRASTRUKTŪROS RINKOS,
DIDMENINĖS VIETINĖS PRIEIGOS FIKSUOTOJE VIETOJE RINKOS
IR DIDMENINĖS CENTRINĖS PRIEIGOS FIKSUOTOJE VIETOJE
MASINĖS RINKOS PRODUKTAMS
RINKOS TYRIMO ATASKAITA**

Turinys

1.	Įvadas	4
1.1	Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje	4
1.2	Tyrimo eiga	5
2.	Didmeninės rinkos apibrėžimas	6
2.1.	Vertikaliai susijusių mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų apžvalga	6
2.2	Reguliavimo poveikio vertinimas	60
2.2.1	Reguliavimo poveikis investicijoms į viešojo fiksuotojo ryšio tinklų infrastruktūrą	61
2.2.2	Reguliavimo poveikis konkurencijos atsiradimui	63
3.	DIDMENINĖS PRIEIGOS PRIE FIZINĖS INFRASTRUKTŪROS RINKOS APIBRĖŽIMAS	67
3.1.	Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo	67
3.1.1	Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas	67
3.1.2	Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos paslaugos pakeičiamumas	69
3.2.	Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinės apimties vertinimas	72
3.3.	Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos trijų kriterijų testas	73
3.4.	Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos apibrėžimas	78
4.	TYRIMAS, AR KONKURENCIJA DIDMENINĖS PRIEIGOS PRIE FIZINĖS INFRASTRUKTŪROS RINKOJE YRA VEIKSMINGA, KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS IR DIDELĘ ĮTAKĄ TURINČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ ĮVARDINIMAS	79
5.	DIDMENINĖS VIETINĖS PRIEIGOS RINKOS APIBRĖŽIMAS	82
5.1.	Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo	82
5.1.1	Didmeninės vietinės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas	82
5.1.2	Didmeninės vietinės prieigos techninio realizavimo būdai	84
5.1.3	Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslaugų pakeičiamumas tarpusavyje	89
5.2	Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės apimties vertinimas	93
5.3	Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas	95
6.	TYRIMAS, AR KONKURENCIJA DVP 36 RINKOJE YRA VEIKSMINGA, KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS IR DIDELĘ ĮTAKĄ TURINČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ ĮVARDINIMAS	97
6.1.	Konkurencijos problemų nustatymas ir didelę įtaką DVP 36 rinkoje turinčio ūkio subjekto įvardinimas	104
7.	DIDMENINĖS CENTRINĖS PRIEIGOS APIBRĖŽIMAS	106
7.1	Didmeninės centrinės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo	106
7.1.1.	Didmeninės centrinės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas	106
7.1.2	Didmeninės centrinės prieigos techninio realizavimo būdai	109
7.1.3.	FTTH ir FTTB technologijų pakeičiamumas	111
7.2	Didmeninės centrinės prieigos rinkos geografinės apimties vertinimas	114
7.3	Didmeninės centrinės prieigos rinkos apibrėžimas	116
8.	TYRIMAS, AR KONKURENCIJA DCP 36 RINKOJE YRA VEIKSMINGA, KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS IR DIDELĘ ĮTAKĄ TURINČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ ĮVARDINIMAS	117
9.	ĮPAREIGOJIMŲ DIDELĘ ĮTAKĄ RINKOJE TURINČIAM ŪKIO SUBJEKTUI NUSTATYMAS, PAKEITIMAS IR (AR) NAIKINIMAS	120

9.1. Ūkio subjektui Telia įpareigojimų nustatymas Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje	121
9.1.1 Įpareigojimas suteikti prieigą	121
9.1.2 Skaidrumo įpareigojimas	123
9.1.3 Nediskriminavimo įpareigojimas	125
9.1.4 Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai	128
9.1.5 Apskaitos atskyrimo įpareigojimas	132
9.2. Ūkio subjektui Telia įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (ar) naikinimas Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje	133
9.2.1 Įpareigojimas suteikti prieigą	135
9.2.2 Skaidrumo įpareigojimas	139
9.2.3 Nediskriminavimo įpareigojimas	142
9.2.4 Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai	151
9.2.5 Apskaitos atskyrimo įpareigojimas	153
9.3. Ūkio subjektui Telia anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (ar) naikinimas Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje	154
Priedas Nr. 1	157
Priedas Nr. 2	173
Priedas Nr. 3	176
Priedas Nr. 4	179

1. IVADAS

1.1 Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – RRT) elektroninių ryšių rinkos tyrimą atlieka vadovaudamasi Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo (toliau – Įstatymas) 16 straipsnio 1 dalimi. RRT atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje. RRT atlieka Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos, Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos (toliau – Didmeninės vietinės prieigos rinka), Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos (toliau – Didmeninės centrinės prieigos rinka) tyrimą (toliau kartu – Tyrimas) vadovaudamasi:

1) Komisijos 2020 m. gruodžio 18 d. rekomendacija (ES) 2020/2245 dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas (toliau – 2020 m. Rekomendacija);

2) Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gruodžio 11 d. direktyva (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas (toliau – Kodeksas);

3) Įstatymu;

4) Elektroninių ryšių rinkos tyrimo taisyklėmis, patvirtintomis RRT direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 „Dėl Elektroninių ryšių rinkos tyrimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės);

5) Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos tarybos (toliau – Taryba) 2024 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. TN-22 „Dėl Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo pradėjimo“ ir Tarybos 2024 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. TN-21 „Dėl Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimo pradėjimo“;

ir atsižvelgdama į:

1) Komisijos 2024 m. vasario 6 d. rekomendaciją (ES) 2024/539 dėl gigabitinio junglumo reguliuojamojo skatinimo (toliau – Gigabitinio junglumo rekomendacija);

2) Komisijos 2018 m. gegužės 7 d. komunikatą „Rinkos tyrimo ir didelės įtakos rinkoje vertinimo pagal ES elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą gairės“ (OL 2018 C 159, p. 1) (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

3) Komisijos 2020 m. gruodžio 18 d. rekomendacijos dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas, aiškinamąjį memorandumą (toliau – 2020 m. Aiškinamasis memorandumas);

4) Europos elektroninių ryšių reguliavimo institucijos (angl. *Body of European Regulators for Electronic Communications*, toliau – BEREC) bendrąją poziciją dėl gerosios praktikos nustatant įpareigojimus didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje turintiems ūkio subjektams (BoR (12) 127) (toliau – Bendroji pozicija);

5) Europos reguliuotojų grupės (angl. *European Regulators Group*, toliau – ERG) dokumentą „Trijų kriterijų taikymo gairės“ (toliau – Trijų kriterijų taikymo gairės).

1.2 Tyrimo eiga

Tyrimo tiriamasis laikotarpis yra 2018 m. sausio 1 d.–2023 m. gruodžio 31 d. (toliau – Tiriamasis laikotarpis). Pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalį, Tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1. atitinkamų rinkų (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurių charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;

2. tyrimas, ar konkurencija atitinkamose rinkose yra veiksminga ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamose rinkose turinčių ūkio subjektų įvardinimas;

3. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamose rinkose turintiems ūkio subjektams.

Pagal Taisyklių 8 punktą, RRT, atlikdama rinkos tyrimą, gali naudotis bet kuria turima ar prieinama informacija apie atitinkamą rinką ir (ar) ūkio subjektus, taip pat ir kitų rinkos tyrimų metu surinkta informacija, ūkio subjektų pareikštais vertinimais, kita informacija, reikalinga rinkos tyrimui atlikti. Atsižvelgiant į tai, Tyrimams atlikti naudojama Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo ir Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimo anketoje, pateikta užpildymui rinkos dalyviams 2024 m. sausio 16 d. (toliau – Anketa) ir papildomoje anketoje dėl ryšių kabelių kanalų sistemos (toliau - RKKS), pateikta užpildymui rinkos dalyviams 2024 m. rugpjūčio 9 d., (toliau – Anketa RKKS) pateikta informacija ir duomenys, 2023 m. lapkričio-gruodžio mėn. RRT užsakymu atliktos vartotojų apklausos duomenys, kitų RRT atliktų rinkų tyrimų metu surinkta informacija, Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto RRT direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka ir sąlygomis pateikta informacija, Operatorių tinklų išvystymo informacinės sistemos (toliau – OTIS) duomenys, tai pat kita RRT turima ar viešai paskelbta informacija.

2. DIDMENINĖS RINKOS APIBRĖŽIMAS

Istatymo 16 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyta, kad pirmasis RRT atliekamo rinkos tyrimo procedūros etapas yra atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti Istatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymą, apibrėžimas. 2020 m. Aiškinamojo memorandumo 2.1 skyriuje nurodyta, kad apibrėžiant bet kurią didmeninę rinką ir tiriant jos konkurencijos sąlygas privalu apžvelgti ir su šia didmenine rinka susijusias mažmenines rinkas bei nustatyti, visas jose teikiamas mažmenines paslaugas, įskaitant ir jų tarpusavio pakeičiamumą. Atsižvelgiant į tai, o taip pat į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos, Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos, Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimų ataskaitos (toliau – Ataskaita) 1.2 dalyje aprašytą Tyrimo eigą, atitinkama didmeninė rinka bus apibrėžiama šiais etapais:

1. apžvelgiamos vertikalios susijusios mažmeninės viešosios elektroninių ryšių paslaugos (toliau – elektroninių ryšių paslaugos);
2. apibrėžiama atitinkama didmeninė rinka iki jos geografinės aprėpties vertinimo;
3. vertinama atitinkamos didmeninės rinkos geografinė aprėptis;
4. apibrėžiama atitinkama didmeninė prieigos rinka.

2.1. Vertikalios susijusių mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų apžvalga

2020 m. Aiškinamojo memorandumo 2.1 skyriuje nurodyta, kad apibrėžiant bet kurią didmeninę rinką ir tiriant jos konkurencijos sąlygas privalu apžvelgti ir su šia didmenine rinka susijusias mažmenines rinkas. RRT 2019 m. liepos 19 d. Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos¹ tyrimo ataskaitos Nr. (43.4)LD-1926 2.1.1 skyriuje ir 2019 m. liepos 19 d. Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos² tyrimo ataskaitos Nr. (43.4)LD-1925 2.2 skyriuje buvo nustatytos šios pradinės su Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka susijusios mažmeninės paslaugos:

- 1) viešosios fiksuotojo kalbinio ryšio (toliau – fiksuotojo kalbinio ryšio) paslaugos;
- 2) televizijos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio (toliau – fiksuotojo ryšio) tinklais, paslaugos;
- 3) interneto prieigos paslaugos, teikiamos viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais.

Atsižvelgiant į tai, kad belaidžio ryšio technologijos, tokios kaip mobiliojo ir palydovinio ryšio, vis labiau evoliucionuoja, taip pat svarbu įvertinti mažmeninių paslaugų, teikiamų viešaisiais mobiliojo ryšio (toliau – mobiliojo ryšio) tinklais ir (arba) viešaisiais palydovinio ryšio (toliau – palydovinio ryšio) tinklais pakeičiamumo su mažmeninėmis paslaugomis, teikiamomis fiksuotojo ryšio tinklais, galimybes. Todėl, analizuojant su Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka susijusias mažmenines paslaugas, reikėtų apžvelgti ne tik fiksuotojo ryšio tinklais, bet ir mobiliojo bei palydovinio ryšio tinklais teikiamas mažmenines paslaugas.

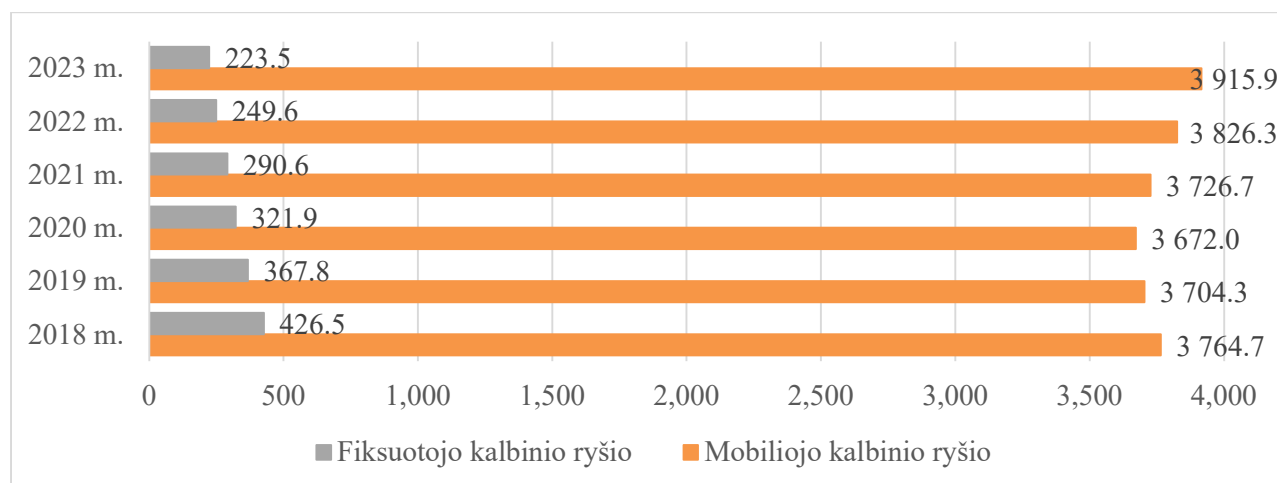
2.1.1. Kalbinio ryšio paslaugos

Lietuvos Respublikoje nuo 2018 m. pabaigos iki 2023 m. pabaigos fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo 47,6 proc. arba 203,0 tūkst. paslaugų gavėjų ir 2023 m. pabaigoje siekė 223,5 tūkst. paslaugų gavėjų (žr. 1 pav.). Tuo tarpu viešųjų mobiliojo kalbinio ryšio (toliau – mobiliojo kalbinio ryšio) paslaugų gavėjų (matuojant pagal aktyvias SIM (angl.

¹ Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinka - Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba

² Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinka - Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba

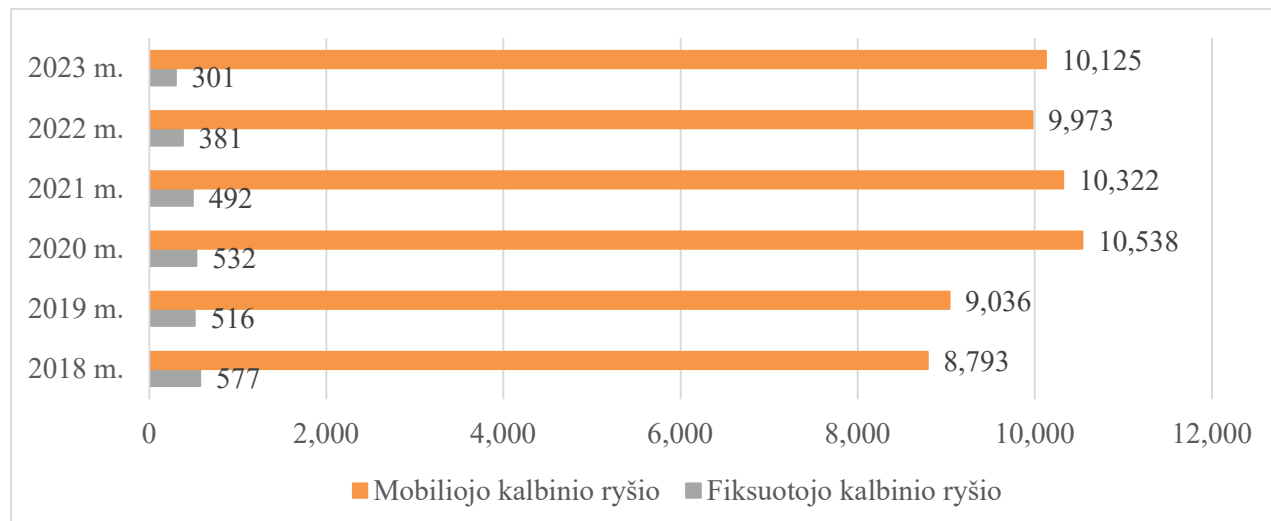
Subscriber Identity Module) korteles, įskaitant aktyvias išankstinio mokėjimo (angl. *Pre-paid*) SIM korteles) skaičius Tiriamuoju laikotarpiu išaugo 4,0 proc. arba 151,3 tūkst. ir siekė 3 915,9 tūkst. paslaugų gavėjų.

1 pav. Fiksuotojo ir mobiliojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius, tūkst., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikoje sumažėjo ne tik fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius, bet ir sutrumpėjo jų per metus inicijuotų skambučių trukmė – 47,7 proc. arba 275,4 mln. min. ir 2023 m. pabaigoje siekė 301,4 mln. min. (žr. 2 pav.). Tuo tarpu mobiliojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų inicijuotų skambučių trukmė Tiriamuoju laikotarpiu išaugo 15,2 proc. arba 1,3 mlrd. min. ir 2023 m. pabaigoje siekė 10,1 mlrd. min.

2 pav. Fiksuotojo ir mobiliojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų inicijuotų skambučių trukmė, mln. min., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Mobiliojo kalbinio ryšio paslaugoms būdingas ne tik didesnis funkcionalumas (papildomos paslaugos ir pan.) ir judrumo galimybė, bet ir patrauklesnės siūlomos kainos. Apskaičiuotos vidutinės kainos (pajamų, gautų už pokalbius, ir pokalbių trukmės santykis) už vartotojo inicijuoto skambučio minutę mobiliojo ryšio tinkluose yra mažesnės nei fiksuotojo ryšio tinkluose (žr. 1 lentelę). Tai gali būti viena iš spartaus fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų rinkos mažėjimo priežasčių.

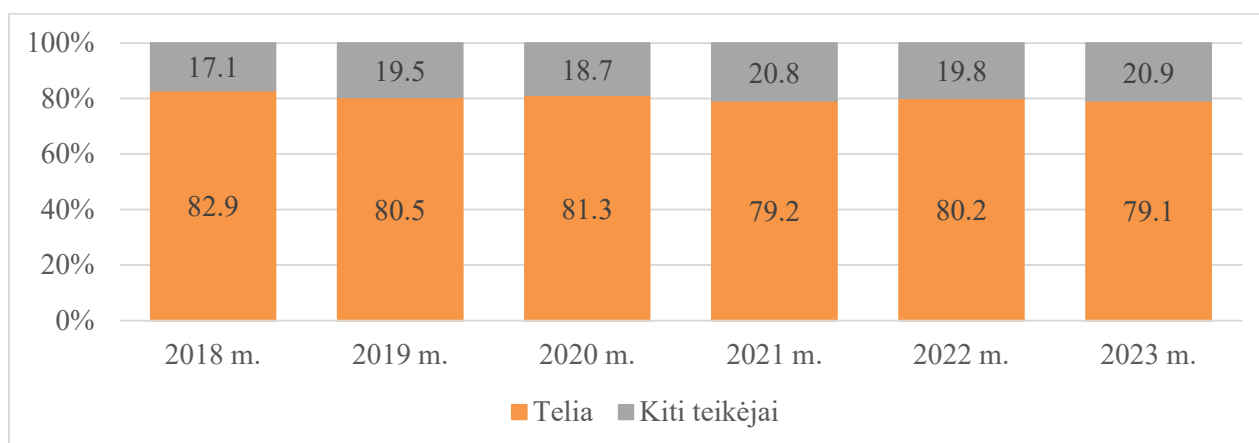
1 lentelė. Apskaičiuotos vidutinės kainos už vartotojo inicijuoto skambučio minutę mobiliojo ryšio tinkluose ir fiksuotojo ryšio tinkluose, Eur ct/ min. (be PVM), 2018–2023 m.

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
--	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Mobiliojo ryšio	1,5	1,3	1,0	1,0	0,9	1,0
Fiksuotojo ryšio	3,0	2,8	2,6	2,5	2,8	3,2

Šaltinis: RRT.

Besitraukiančioje fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų rinkoje, vertinant šių paslaugų teikėjų užimamas rinkos dalis pagal paslaugų gavėjus (žr. 3 pav.), matyti, kad Telia Lietuva, AB (toliau – Telia) Tiriamuoju laikotarpiu turėjo daugiausia paslaugų gavėjų (79,1–82,9 proc.), besinaudojančių fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugomis. Nors Telia Tiriamojo laikotarpio pabaigoje vis dar užėmė didelę fiksuotojo kalbinio ryšio rinkos dalį (79,1 proc.), tačiau ši rinkos dalis sumažėjo 3,7 procentinio punkto, t. y. Telia fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo 49,9 proc. arba 176,5 tūkst. paslaugų gavėjų. Kitų teikėjų fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo 36,3 proc. arba 26,5 tūkst. paslaugų gavėjų.

3 pav.. Fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų struktūra pagal paslaugų teikėjus, proc. 2018–2023 m.
Šaltinis: RRT.

Tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo ne tik fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius, tačiau ir sutrumpėjo per metus inicijuotų skambučių trukmė, o mobiliojo kalbinio ryšio paslaugų gavėjų skaičius ir per metus inicijuotų skambučių trukmė išaugo. Kaip nustatyta RRT parengtoje 2020 m. balandžio 27 d. Vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkų tyrimo ataskaitoje Nr. ND-7³, fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš mobiliojo ryšio paslaugų teikėjų bei kitų, galutinių paslaugų gavėjų naudojamų taikomųjų programų (pvz., „Viber“, „Facebook“ ir kt.), kurios suteikia galimybę jų naudotojams bendrauti tarpusavyje, nemokamai perduoti garso ir (arba) vaizdo pranešimus. Šis konkurencinis spaudimas riboja fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme.

2.1.2. Televizijos paslaugos

Kaip nustatyta Tarybos 2023 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. TN-190 patvirtintoje Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo ataskaitoje⁴, vartotojai turi galimybę pasirinkti tiek televizijos transliacijų teikimo būdą, tiek teikėją, t. y. vartotojas turi derybinę galią, nes paslaugos teikėjams nusprendus padidinti kainas ar pabloginti parduodamos paslaugos savybes, vartotojai turi galimybę pasinaudoti atitinkamos rinkos siūlomų paslaugų alternatyvomis. Minėtoje mažmeninėje rinkoje dalyvauja ir tarpusavyje konkuruoja skaitmeninės antžeminės televizijos (toliau – DVB-T) tinklais paslaugų teikėjai,

³ <https://www.rtt.lt/d/vartotojams-ir-paslaugu-gavejams-isskyrus-vartotojus-teikiamos-prieigos-prie-viesojo-rysiu-tinklo-fiksuotoje-vietoje-rinka/>

⁴ <https://www.rtt.lt/d/transliaciju-perdavimo-paslaugu-skirtu-turinio-paslaugoms-galutiniams-vartotojams-teikti-rinkos-tyrimas-2/>

palydovinio ryšio paslaugų teikėjai, kabelinės televizijos (toliau – KTV) tinklais paslaugų teikėjai, mikrobangų daugiakanalės televizijos (toliau – MDTV) tinklais paslaugų teikėjai, plačiajuosčio ryšio tinklais, naudojant interneto protokolo (angl. *Internet Protocol*) technologiją (toliau – IPTV tinklais) paslaugų teikėjai, ir naudojant interneto prieigos, t. y. televizijos kanalų platinimo internete (angl. *Over-the-Top services*, OTT) paslaugų (toliau – internetu) teikėjai.

Visu Tiriamuoju laikotarpiu KTV bei IPTV tinklais teikiamos paslaugos sudarė didžiąsą dalį (daugiau nei 80 proc.) visų mokamos televizijos (elektroninių ryšių paslaugų) paslaugų (žr. 2 lentelę). 2021 m. mokamos televizijos paslaugų, teikiamų IPTV tinklais, paslaugų gavėjų skaičius pirmą kartą viršijo mokamos televizijos paslaugų, teikiamų KTV tinklais, paslaugų gavėjų skaičių. Mokamos televizijos paslaugų, teikiamų IPTV tinklais, paslaugų gavėjų skaičiaus augimas matomas visu Tiriamuoju laikotarpiu, nuo 2018 m. augo 26,5 proc. Televizijos transliacijų, teikiamų IPTV tinklais, paslaugų gavėjų skaičiaus augimą galima paaiškinti tuo, kad paslaugų teikėjai investicijas nukreipia į šviesolaidinių tinklų vystymą. RRT duomenimis, mažmeninių interneto prieigos, teikiamos šviesolaidinėmis linijomis, paslaugų gavėjų dalis nuo visų mažmeninių interneto prieigos paslaugų gavėjų skaičiaus 2018 m. siekė 73,6 proc., o 2023 m. – 79,9 proc. Visais kitais būdais teikiamų mokamos televizijos paslaugų gavėjų skaičius mažėjo.

2 lentelė. Mokamos televizijos paslaugų gavėjų skaičius pagal paslaugų teikimo būdus, tūkst. vnt., 2018–2023 m.

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
DVB-T mokamos paslaugos	0,4	0,4	0,3	-	-	-
KTV	350,2	332,2	313,0	286,1	255,0	235,1
IPTV	258,8	283,4	304,9	311,2	320,8	327,5
Palydovinė televizija	57,6	54,1	52,0	51,7	46,2	36,3
Kita (pvz. MDTV)	9,2	8,3	7,4	6,5	5,2	4,1
Viso	676,2	678,4	677,6	655,4	627,2	603,0

Šaltinis: RRT.

2023 m. pabaigoje mokamos televizijos paslaugų gavėjų skaičius buvo mažiausias per visą 2018–2023 m. laikotarpį ir siekė 603,0 tūkst. Šiam mažėjimui įtakos turi ir televizijos, teikiamos internetu, pasiūlos augimas⁵. Televizijos, teikiamos internetu, paslaugos sukuria stiprų konkurencinį spaudimą televizijos paslaugoms, teikiamoms kitais būdais. Dėl televizijos, teikiamos internetu, paslaugų populiarėjimo mažėja žiūrovų, žiūrinčių televizijos transliacijas kitais būdais, skaičius. Televizijos paslaugų teikėjai konkuruoja ne tik su konkrečiu televizijos transliacijų teikimo būdu paslaugas teikiančiais paslaugų teikėjais, bet ir su visais televizijos paslaugas teikiančiais paslaugų teikėjais. Šis konkurencinis spaudimas riboja televizijos paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme.

2.1.3. Duomenų perdavimo paslaugos

Pajamos, gautos už interneto prieigos paslaugas, Tiriamuoju laikotarpiu sudarė 91,5–95,4 proc. visų pajamų, gautų už duomenų perdavimo paslaugas, todėl tolimesnėje mažmeninių paslaugų apžvalgoje, bus nagrinėjamos ne visos duomenų perdavimo paslaugos, bet tik interneto prieigos paslaugos.

Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikoje interneto prieigos paslaugos buvo teikiamos:

1. fiksuotojo ryšio tinklais:

⁵ <https://www.rtk.lt/lt/atviri-duomenys/2024-m-iii-ketvirtis> 2024 m. III ketv. duomenimis mokamos televizijos abonentų skaičius Lietuvoje yra 931,0 tūkst. (2024 m. II ketv. 926,7 tūkst.). Iš jų – 601,8 tūkst. (2024 m. II ketv. 604,1 tūkst.) mokamos televizijos abonentai, kurie yra užsisakę televizijos programų retransliavimo paslaugas, ir 329,2 (2024 m. II ketv. 322,7 tūkst.) mokamos televizijos abonentai, kurie yra užsisakę televizijos kanalų platinimo internete paslaugas.

1.1. vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis naudojant xDSL (angl. Digital Subscriber Line) technologiją;

1.2. vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis naudojant šviesolaidinių linijų nutiestų iki paslaugų gavėjo (angl. *Fiber to the Home*, FTTH) technologijas arba ekranuotos vytos poros (angl. Shielded Twisted Pair, toliau – STP) ir neekranuotos vytos poros (angl. Unshielded Twisted Pair, toliau – UTP) linijos, naudojant šviesolaidinių linijų, nutiestų iki pastato (angl. *Fiber to the Building*, FTTB) technologijas (toliau kartu – FTTx);

1.3. vietinėmis belaidžio ryšio linijomis (angl. *Fixed Wireless Access*, toliau lentelėse ir paveiksluose FWA) naudojant WiFi (angl. *Wireless Fidelity*) ir kitas belaidžio ryšio technologijas;

1.4. vietinėmis bendraašio kabelio linijomis naudojant DOCSIS (angl. *Data Over Cable Service Interface Specification*) (toliau – KTV) technologiją;

1.5. vietinėmis UTP/STP linijomis naudojant vietinių tinklų (angl. *Local Area Network*, toliau – LAN) technologijas, skirtąją liniją (toliau kartu – Kita technologija, o lentelėse ir paveiksluose – Kita);

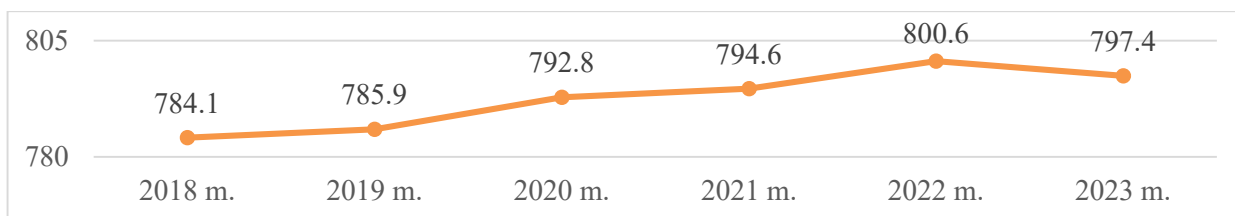
2. palydovinio ryšio tinklais;

3. mobiliojo ryšio tinklais (paslaugoms teikti naudojant GPRS (angl. *General Packet Radio Services*), EDGE (angl. *Enhanced Data Rates for GSM Evolution*), UMTS (angl. *Universal Mobile Telecommunications System*), UMTS HSDPA (angl. *High Speed Downlink Packet Access*), UMTS HSUPA (angl. *High Speed Uplink Packet Access*), LTE (angl. *Long Term Evolution*), NR (angl. *New Radio*) technologijas).

Valstybės duomenų agentūros atlikto „Informacinių technologijų naudojimosi namų ūkiuose“⁶ tyrimo metu nustatyta, kad 2023 m. Lietuvos Respublikoje 88,6 proc. namų ūkių naudojo interneto prieigos paslaugomis. Internetas daugiausia buvo naudojamas informacijos paieškai (86,2 proc.), bendravimui (84,5 proc.) ir elektroninei bankininkystei (75,7 proc.). Europos Sąjungos statistikos tarnybos (Eurostatas)⁷ duomenimis, 80 proc. „Informacinių technologijų naudojimosi namų ūkiuose“ tyrimo respondentų internetą naudojo balso bei vaizdo skambučiams, trumposioms žinutėms.

Prietaisai, kuriuos gyventojai naudojo jungtis prie interneto – mobilusis arba išmanusis telefonas (83 proc. visų respondentų), nešiojamieji kompiuteriai (58 proc. visų respondentų), stacionarieji kompiuteriai (23 proc. visų respondentų), planšetiniai kompiuteriai (20,7 proc. visų respondentų) ir kiti įrenginiai (pvz., medijos ar žaidimų leistuvai, el. knygų skaityklė, išmanusis laikrodis, 25,2 proc. visų respondentų).

Interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų gavėjų skaičius lyginant 2018 m. ir 2023 m. augo nuo 784,1 tūkst. iki 797,4 tūkst., t. y. 1,7 proc. (žr. 4 pav.) Šių paslaugų skvarba (paslaugų gavėjų skaičius 100 gyventojų) Tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 0,4 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 27,6 proc.

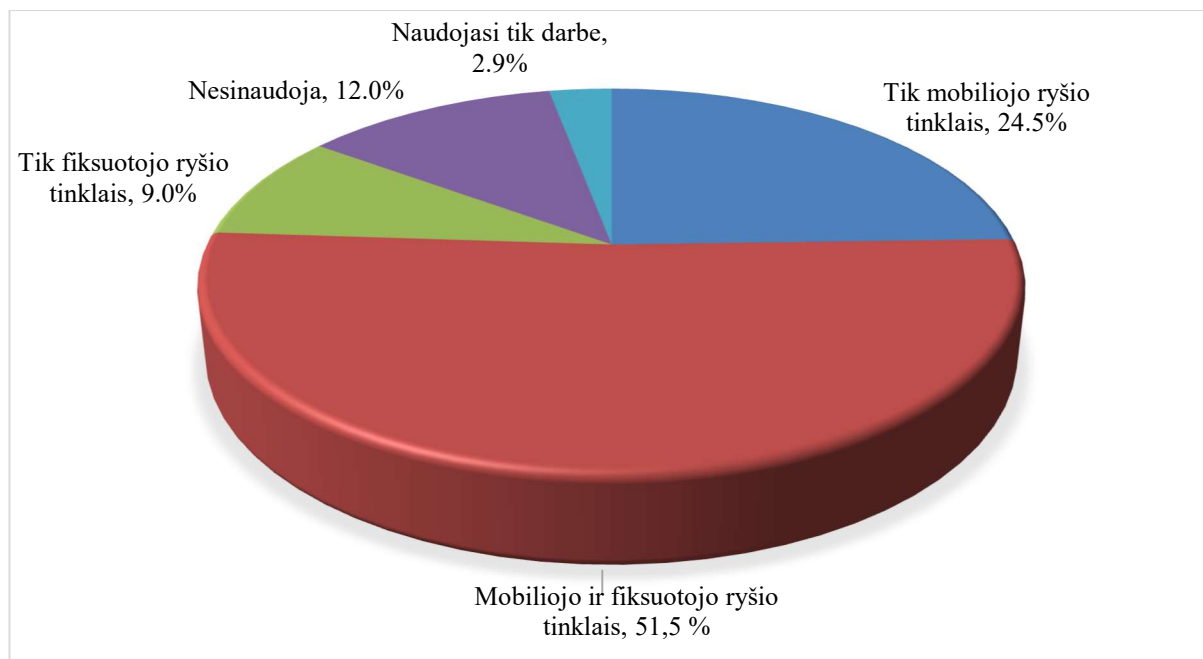
4 pav. Interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų gavėjų skaičius, tūkst., 2018–2023 m.
Šaltinis: RRT.

⁶ <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=11277289>

⁷ [Digital economy and society statistics - households and individuals - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg_8_8_1&plugin=1)

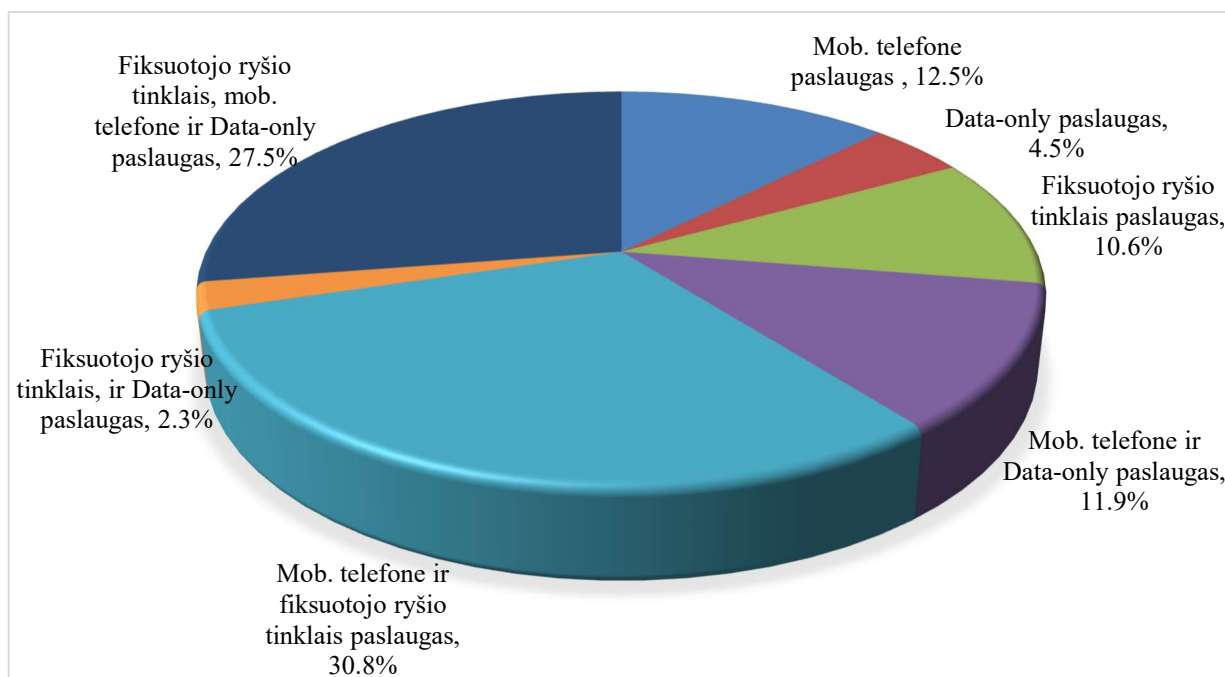
2023 m. lapkričio-gruodžio mėn. RRT užsakymu buvo atlikta vartotojų apklausa (toliau – Apklausa) dėl interneto prieigos paslaugų, teikiamų mobiliojo ryšio tinklais ir interneto prieigos paslaugų, teikiamų fiksuotojo ryšio tinklais, tarpusavio pakeičiamumo, kurios metu buvo apklausta 1 019 respondentų.

Apklausa parodė, kad daugiau nei pusė (51,5 proc.) respondentų naudoja interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis tiek mobiliojo ryšio tinklais, tiek fiksuotojo ryšio tinklais. 24,5 proc. vartotojų naudoja tik mobiliojo ryšio tinklais teikiamomis interneto prieigos paslaugomis, ir 9,0 proc. – vien tik interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis fiksuotojo ryšio tinklais. 15 proc. respondentų interneto prieigos paslaugomis nesinaudoja arba naudoja tik darbe, o ne namuose (žr. 5 pav.).

5 pav. Vartotojų pasiskirstymas pagal naudojamą interneto prieigos paslaugomis, proc., 2023 m. gruodžio mėn.
Šaltinis: RRT užsakymu atlikta reprezentatyvi apklausa.

Analizuojant vartotojų skaičiaus pasiskirstymą pagal mobiliojo ir fiksuotojo ryšio tinklais gaunamų paslaugų rūšis, matyti, kad dažniausiai vartotojai naudoja abiem t. y. mobiliojo ir fiksuotojo ryšio tinklais teikiamomis paslaugomis. Iš respondentų, kurie naudoja interneto prieigos paslaugomis namuose tik vienintele ryšių tinklo rūšimi, išsiskyrė vartotojai, kurie naudoja interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis fiksuotojo ryšio tinklais (sudaro 11 proc.) bei tie, kurie naudoja interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis mobiliojo ryšio tinklais, telefone (sudaro 12 proc.). Tik nedidelė dalis (5 proc.) vartotojų naudoja interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis mobiliojo ryšio tinklais, kai naudojama tik duomenims skirtu mokėjimo planu (toliau – Data-only), kaip vienintele paslauga.

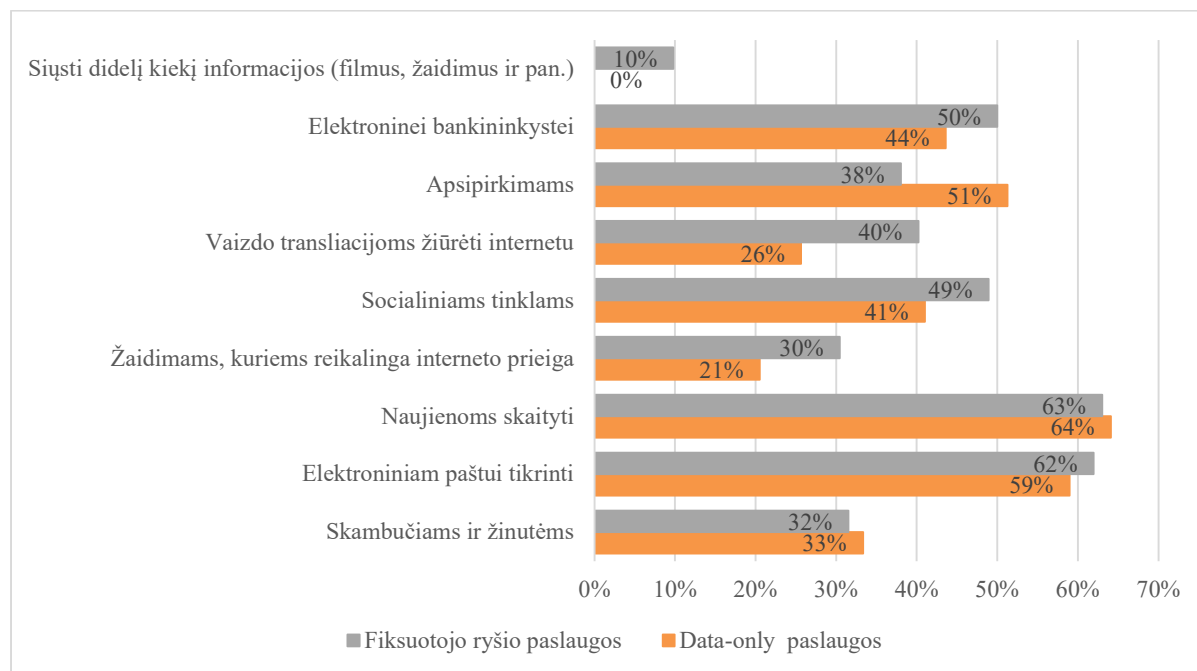
6 pav. Vartotojų pasiskirstymas pagal naudojamą interneto prieigos paslaugas, proc., 2023 m. gruodžio mėn.
Šaltinis: RRT užsakymu atlikta reprezentatyvi apklausa.

Vertinant Apklausos rezultatus nustatyti esminiai naudojimosi interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugomis skirtumai, kuomet vartotojai naudojami Data-only paslaugomis bei interneto prieigos paslaugomis, mobiliojo ryšio tinklais, telefone. Įvertinus atsakymus pagal priežastis, kodėl vartotojai rinkosi abi šias interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugas, buvo konstatuota, jog vartotojų pasirinkimą naudoti interneto prieigos paslaugomis, mobiliojo ryšio tinklais, telefone, be pagrindinės priežasties – tinkamos kainos, kurią nurodė 52 proc. respondentų, lemia tokie kriterijai kaip: patogumas (galima naudotis skirtingose vietose, mažas prietaisas ir pan.) 33 proc. respondentų, paslauga gaunama kartu su skambučiais 32 proc. respondentų bei didelis paslaugos prieinamumas (visur veikia) 30 proc. respondentų. Taip pat ne mažiau svarbus faktorius yra ir tai, kad pagrindinis naudojimosi interneto prieigos, mobiliojo ryšio tinklais, paslaugomis telefone tikslas yra galimybė skambučiams ir trumposioms žinutėms naudoti tam skirtas taikomąsias programas (pvz., WhatsApp, Viber, Messenger ir kt.), šį tikslą nurodė 71 proc. Apklausos respondentų. Kaip pagrindinę priežastį naudoti Data-only paslaugomis, respondantai taip pat nurodė tinkamą kainą (51 proc.), tačiau kaip antrą priežastį 41 proc. nurodė galimybę prie interneto prijungti daug ir skirtingų namų įrenginių. Didžioji dauguma Data-only paslaugų naudotojų, rinkosi tokias paslaugas kaip: naujienų skaitymas (64 proc.), elektroninio pašto tikrinimas (59 proc.) bei apsipirkimai (51 proc.).

Vertinant naudojimosi šiomis dvejomis mobiliojo ryšio paslaugomis skirtumus, matyti, kad paslaugos naudojamos iš esmės skirtingoms paslaugoms bei reikmėms. Taip pat, nors renkantis paslaugos rūšį abiem atvejais lemia naudotojams tinkamos kainos faktorius, tačiau kitos priežastys, kaip minėta aukščiau, yra skirtingos: interneto prieigos paslaugomis mobiliuosiuose telefonuose naudojamos dėl patogumo ir mobilumo, tuo tarpu Data-only paslaugomis – dėl galimybės prie interneto prijungti daug ir skirtingų namų įrenginių. Todėl išryškėjus šiems esminiams skirtumams, interneto prieigos paslaugos mobiliuosiuose telefonuose ir Data-only paslaugos buvo vertinamos kaip atskiros grupės.

Nustatyta, kad interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų gavėjai paslaugas dažniausiai naudoja naujienoms skaityti (63 proc.), elektroniniam paštui tikrinti (62 proc.), elektroninei bankininkystei (50 proc.) ir socialiniams tinklams (49 proc.). Pagrindiniai veiksniai, lemiantys pasirinkimą naudoti fiksuotojo interneto prieigos paslaugomis namuose, yra

galimybė prie interneto prijungti daug ir skirtingų namų įrenginių (42 proc.), kokybiškas ir spartus ryšys (41 proc.), neribotas duomenų kiekis (39 proc.) ir nedidelė kaina (34 proc.).

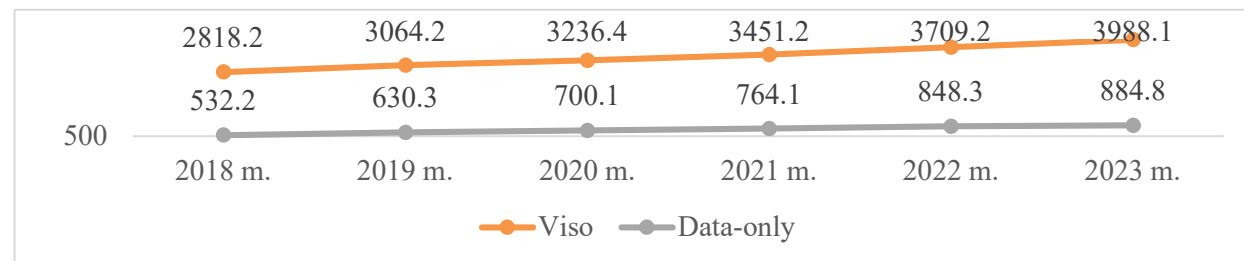

7 pav. Interneto prieigos paslaugų naudojimas, proc., 2023 m. gruodžio mėn.

Šaltinis: RRT užsakymu atlikta reprezentatyvi apklausa.

Analizuojant Apklausos duomenis, matyti, kad tiek Data-only, tiek interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų gavėjai vieną iš svarbiausių pasirinkimo naudotis šiomis paslaugomis priežasčių nurodė galimybę prie interneto prijungti daug ir skirtingų namų įrenginių, tinkamą kainą, taip pat daugiausia naudojo toms pačioms reikmėms: naujienoms skaityti, elektroniniam paštui tikrinti, elektroninei bankininkystei, socialiniams tinklams, apsipirkimui bei skambučiams ir žinutėms. Todėl galima konstatuoti, kad tiek Data-only, tiek interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, naudojamos tais pačiais tikslais.

Interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugų gavėjų skaičius (matuojant pagal aktyvias SIM korteles naudojamas interneto prieigos paslaugoms teikti), nuo 2018 m. pabaigos augo nuo 2,8 mln. iki 4,0 mln., t. y. 41,5 proc. (žr. 8 pav.) Šių paslaugų skvarba (paslaugų gavėjų skaičius 100 gyventojų) nagrinėjamu laikotarpiu augo 37,3 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 138,2 proc.

8 pav. Interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugų gavėjų skaičius, tūkst., 2018–2023 m.

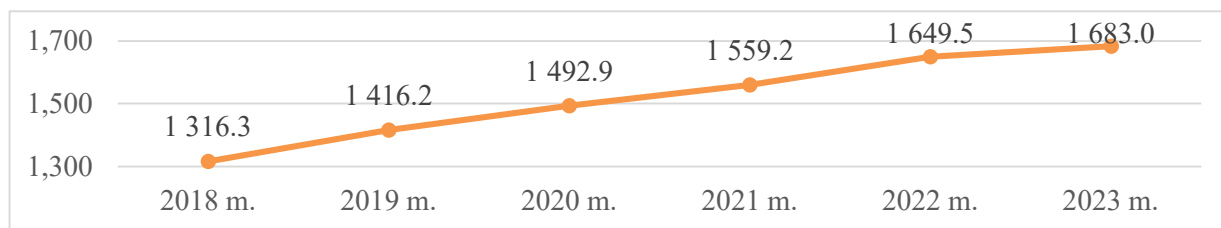
Šaltinis: RRT.

Data-only paslaugų gavėjų skaičius nuo 2018 m. pabaigos augo nuo 532,2 tūkst. iki 884,8 tūkst., t. y. 66,3 proc. Šių paslaugų skvarba (paslaugų gavėjų skaičius 100 gyventojų) nagrinėjamu laikotarpiu augo 11,6 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 30,7 proc. Atsižvelgiant į Apklausos duomenis, nustatyta, kad Data-only paslaugos bei interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugos iš esmės naudojamos toms pačioms reikmėms, todėl

tolimesnėje analizėje tikslinga vertinti ne visas interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugas, o tik Data-only paslaugas.

Interneto prieigos, teikiamos palydovinio ryšio tinklais, paslaugos Lietuvos Respublikoje pradėtos teikti tik 2021 m. pabaigoje. Paslaugų gavėjų skaičius 2023 m. pabaigoje siekė 0,7 tūkst., šių paslaugų skvarba (paslaugų gavėjų skaičius 100 gyventojų) 2023 m. pabaigoje siekė 0,02 proc.

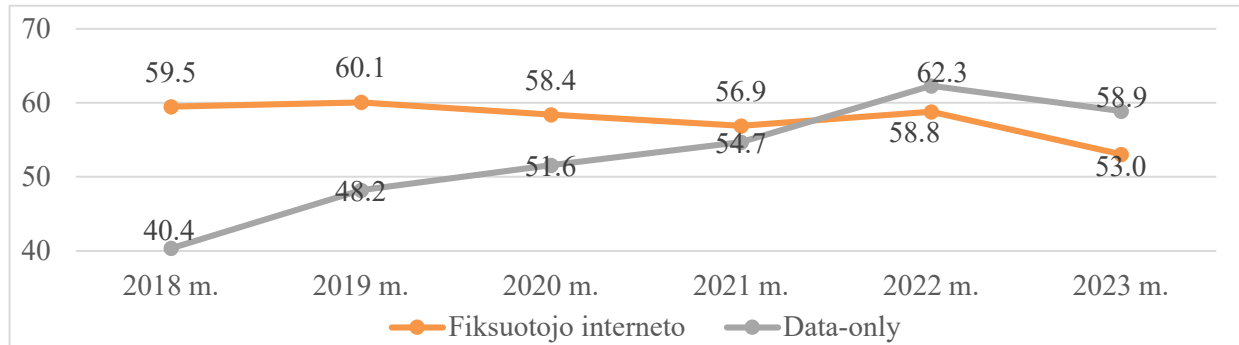
Bendras interneto prieigos paslaugų gavėjų skaičius nuo 2018 m. pabaigos augo 27,9 proc. iki 1,7 mln. (žr. 9 pav.). Bendra interneto prieigos paslaugų skvarba (paslaugų gavėjų skaičius 100 gyventojų) nagrinėjamu laikotarpiu augo 11,2 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 58,3 proc.

9 pav. Bendras interneto prieigos paslaugų gavėjų skaičius, tūkst., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Analizuojant paslaugų skvarbą (paslaugų gavėjų skaičius 100 namų ūkių) matyti (žr. 10 pav.), kad Data-only paslaugų skvarba nagrinėjamu laikotarpiu augo, o interneto prieigos paslaugų, teikiamų fiksuotojo ryšio tinklais, beveik nesikeitė. 2023 m. dėl sumažėjusio gyventojų skaičiaus namų ūkyje ir dėl to išaugusio namų ūkių skaičiaus, mažėjo tiek Data-only, tiek fiksuotojo ryšio tinklais teikiamų paslaugų skvarba. 2023 m. interneto prieigos, teikiamos palydovinio ryšio tinklais, paslaugų skvarba siekė 0,05 proc.

10 pav. Paslaugų skvarba (100 namų ūkių), proc., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT

2.1.3.1. Paslaugų rinkiniai

Vertinant vertikaliai su Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka susijusių mažmeninių paslaugų teikimo tendencijas taip pat svarbu įvertinti ir paslaugų gavėjų naudojimąsi skirtingais paslaugų rinkiniais⁸. Analizuojant paslaugų teikėjų interneto svetainėse viešai skelbiamus paslaugų rinkinių pasiūlymus, matyti, kad operatoriai siūlo nuolaidų tiek besinaudojantiems mobiliojo ryšio paslaugomis, tiek fiksuotojo ryšio paslaugomis, pvz. Telia, priklausomai nuo paslaugų gavėjo turimų paslaugų mokėjimo planų, siūlo du kartus daugiau mobiliojo ryšio duomenų, taip pat mokant įprastą kainą vartotojai gali naudotis du kartus

⁸ Ketvirtinėse ataskaitose nurodomi abonentai, kurie iš to paties paslaugų teikėjo perka dvi elektroninių ryšių paslaugas (tuo pačiu metu susitarus arba jau turėdami to paties paslaugų teikėjo paslaugą(-as) išgyja papildomą paslaugą) palankesnėmis sąlygomis (nuolaida vienos ar kelių paslaugų kainai, nuolaida prijungimo mokesčiui, trumpesnis minimalus naudojimosi paslaugomis terminas ar kitos materialios ar nematerialios naudos abonentui ir pan.), nei pirktų paslaugas atskirai.

spartesniu internetu, užsisakiusieji išmaniąją televiziją iki 12 mėn. nemokamai gali žiūrėti HBO serialus ir filmus. UAB „Cgates“ siūlo iki 20 proc. nuolaidą įsigyjant televizijos ir interneto prieigos paslaugų rinkinį. Dažniausiai mobiliojo ryšio skambučiai yra siūlomi kartu su mobiliaisiais duomenimis viename mokėjimo plane. Įsigyjant bendrą pokalbių ir duomenų mokėjimo planą, gali būti suteikiama palankesnė kaina įrangos įsigijimui. 2018 m. pabaigoje paslaugų gavėjų, besinaudojančių mobiliuoju internetu, kai su mobiliojo kalbinio ryšio paslaugų mokėjimo planu įsigyjamas papildomas interneto prieigos paslaugoms teikti skirtas mokėjimo planas arba naudojamas paslaugų rinkiniais, skaičius (2,0 mln.) sudarė 72,2 proc. visų paslaugų gavėjų, kurie naudoja interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugomis. 2023 m. pabaigoje šis skaičius sudarė 68,2 proc. visų paslaugų gavėjų, kurie naudoja interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugomis.

Tiriamuoju laikotarpiu paslaugų gavėjų, kurie naudoja paslaugų rinkiniais, skaičius sumažėjo kiek daugiau nei 2 kartus (žr. 3 lentelę). Populiariausias paslaugų rinkinį sudarantis derinys tiek 2018 m., tiek 2023 m. pabaigoje buvo fiksuotojo ryšio tinklais teikiamos interneto prieigos bei televizijos⁹ paslaugos.

3 lentelė. Paslaugų gavėjų, kurie naudojo skirtingus paslaugų rinkinius, skaičius, tūkst., ir jo pokyčiai, proc. 2018 m. ir 2023 m.

Paslaugų rinkinio tipas		2018 m.	2023 m.	Santykinis pokytis, proc.
Dviejų paslaugų rinkinys	Fiksuotasis internetas + Fiksuotasis kalbinis ryšys	30 829	3 114	-89,9
	Fiksuotasis internetas + TV	185 761	128 924	-30,6
	Fiksuotasis kalbinis ryšys + TV	69 235	5 958	-91,4
Keturių paslaugų rinkinys	Fiksuotasis internetas + Fiksuotasis kalbinis ryšys + Mobilusis kalbinis ryšys + TV	0	15	-
Viso:		285 825	138 011	-51,7

Šaltinis: RRT.

Tik 4,4 proc. visų kalbinio ryšio paslaugų, teikiamų fiksuotojo ryšio tinklais, buvo įsigytos naudojantis paslaugų rinkiniais. 22,3 proc. visų mokamos televizijos paslaugų ir 17,3 proc. interneto prieigos paslaugų, teikiamų fiksuotojo ryšio tinklais, buvo įsigytos naudojantis paslaugų rinkiniais.

Atsižvelgiant į tai, kad rinkiniuose dažniausiai siūlomos mobiliojo ryšio paslaugos telefone, kurios nėra įtraukiamos į tolimesnę mobiliojo interneto analizę, taip pat į tai, kad tik nedidelė dalis fiksuotuoju ryšiu teikiamų paslaugų įsigyjamos rinkiniuose ir šie skaičiai mažėja, papildomos analizės dėl rinkiniuose parduodamų paslaugų šio tyrimo kontekste atlikti nereikia.

Išanalizavus mažmenines kalbinio ryšio, televizijos ir interneto prieigos paslaugas, nustatyta kad:

a) mažmeninių interneto prieigos paslaugų poreikis vis dar auga. Tačiau vertinant mažmenines interneto prieigos paslaugas, pagal jų teikimui naudojamų tinklų tipą, nustatyta, kad mažmeninės interneto prieigos paslaugos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, pasiekusios stadiją, kai jų paklausa praktiškai nebeauga.

b) dėl panaudojamumo bei technologinių savybių (galimybės prijungti daug įrenginių) panašumo toliau Ataskaitoje bus analizuojamos ir lyginamos interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, bei Data-only paslaugos, o ne interneto prieigos paslaugos mobiliuosiuose telefonuose.

⁹ Į paslaugų rinkinių sudėtį neįtraukiamos televizijos, teikiamos internetu, paslaugos.

c) mažmeninės fiksuotojo kalbinio ryšio bei televizijos paslaugų, tiek teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, tiek bendrai, rinkos ir toliau traukiasi.

Fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų teikėjai patiria konkurencinį spaudimą iš mobiliojo ryšio paslaugų teikėjų bei taikomųjų programų paslaugų teikėjų. Tai riboja fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme. Eurostato atlikto tyrimo duomenimis, 80 proc. respondentų internetą naudojo balso bei vaizdo skambučiams, trumposioms žinutėms.

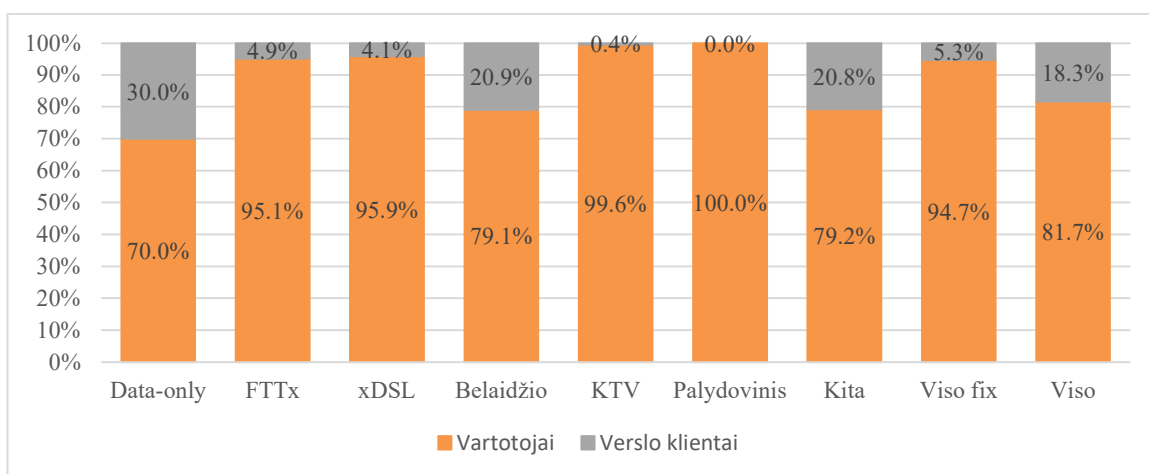
Televizijos, teikiamos internetu, paslaugos sukuria stiprų konkurencinį spaudimą televizijos paslaugoms, teikiamoms kitais būdais. Televizijos paslaugų gavėjai turi galimybę pasirinkti tiek televizijos teikimo būdą, tiek teikėją, t. y. vartotojas turi derybinę galią, nes paslaugos teikėjams nusprendus padidinti kainas ar pabloginti parduodamos paslaugos savybes, vartotojai turi galimybę pasinaudoti atitinkamos rinkos siūlomų paslaugų alternatyvomis. Šis konkurencinis spaudimas riboja televizijos paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme.

Paslaugų rinkiniuose dažniausiai siūlomos mobiliojo ryšio paslaugos telefone, kurios nėra įtraukiamos į tolimesnę mobiliojo interneto analizę, tik nedidelė dalis fiksuotuoju ryšiu teikiamų paslaugų išsilygijamos rinkiniuose, o šie skaičiai mažėja, todėl papildomos analizės dėl rinkiniuose parduodamų paslaugų Tyrimų kontekste atlikti nereikia.

Išvada: Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, toliau analizuojant su Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka susijusias paslaugas, bus nagrinėjamos tik mažmeninės interneto prieigos paslaugos.

2.1.3.2. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal tipą

Vertinant interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymą pagal jų tipą (vartotojai ir galutiniai paslaugų gavėjai, išskyrus vartotojus (toliau – verslo klientai)), didžiausią dalį visų paslaugų gavėjų sudaro vartotojai, 2023 m. pabaigoje jų skaičius siekė 81,7 proc. ir lyginant su 2018 m. (vartotojai sudarė 84,8 proc. visų paslaugų gavėjų) neženkliai sumažėjo. Vertinant pagal atskiras technologijas vartotojai sudaro nuo 70 iki 100 proc. (žr. 11 pav.) visų paslaugų gavėjų. Daugiausia verslo klientų naudojosi Data-only paslaugomis, t. y. 30,0 proc. 2018 m. verslo klientų dalis naudojantis Data-only paslaugomis siekė 29,6 proc., o naudojantis fiksuotojo ryšio technologijomis – 5,4 proc. Verslo klientai palydoviniu ryšiu teikiamomis interneto prieigos paslaugomis nesinaudojo. Tiriamuoju laikotarpiu paslaugų gavėjų struktūra vertinant pagal paslaugų gavėjų tipą iš esmės nepasikeitė.

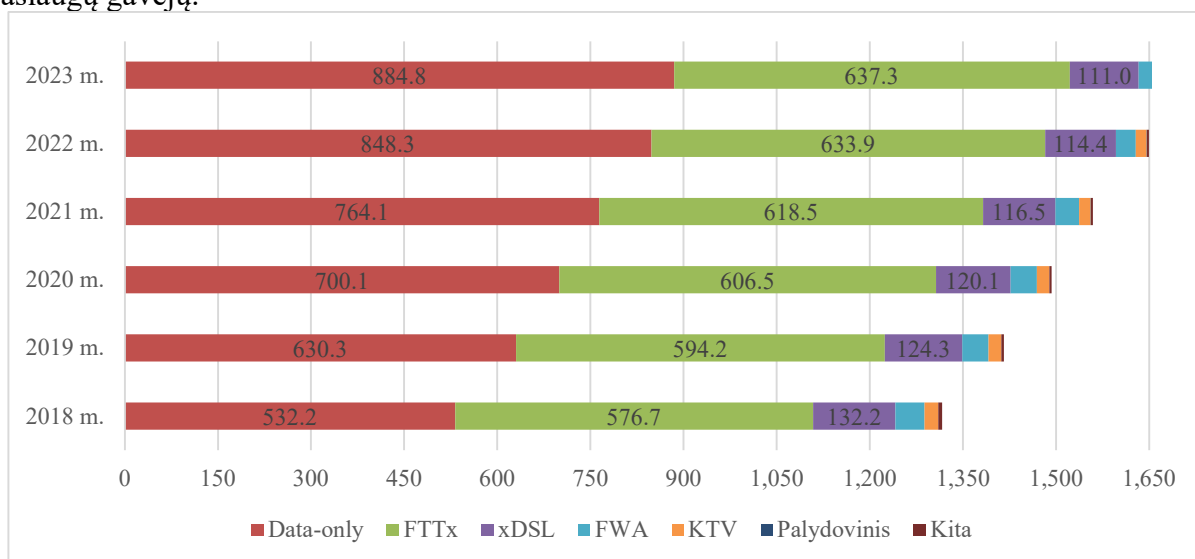

11 pav. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal tipą ir technologijas, proc., 2023 m.
Šaltinis: RRT.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, tolimesnėje analizėje paslaugų gavėjai nebus skaidomi pagal paslaugų gavėjų tipą.

2.1.3.3. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal technologijas

Vertinant interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymą pagal technologijas, kuriomis yra teikiamos interneto prieigos paslaugos, matyti, kad didžiausia paklausa yra Data-only ir FTTx bei xDSL technologijomis teikiamoms paslaugoms (žr. 12 pav.), t. y. 97,0 proc. visų interneto prieigos paslaugų gavėjų. 2023 m. pabaigoje šiais būdais interneto prieigą gavo atitinkamai 52,6 proc., 37,9 proc. ir 6,6 proc. interneto prieigos paslaugų gavėjų. 2023 m. pabaigoje interneto prieigą belaidžio (FWA, *angl. fixed wireless access*) ryšio technologijomis gavo 1,8 proc., KTV linijomis – 1,0 proc., palydoviniu ryšiu – 0,04 proc., Kita technologija – 0,2 proc. interneto prieigos paslaugų gavėjų.

12 pav. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymo pagal technologijas, tūkst., 2018–2023 m.
Šaltinis: RRT.

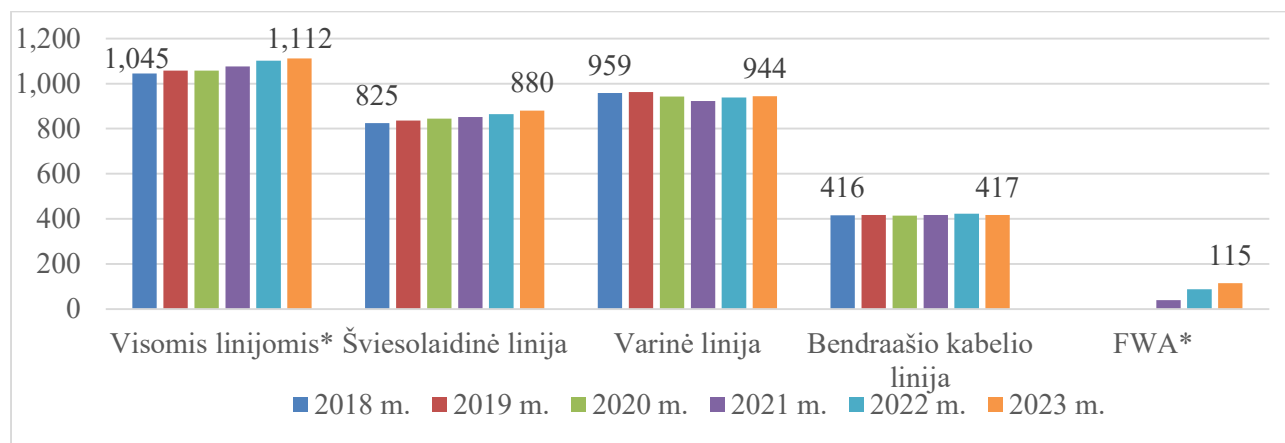
2023 m., palyginti su Tiriamojo laikotarpio pradžia, Data-only paslaugų gavėjų padaugėjo 66,3 proc., o FTTx technologijomis teikiamų interneto prieigos paslaugų gavėjų – 10,5 proc. 2023 m., kaip ir kiekvienais ankstesniais metais, KTV tinklais, xDSL technologija ir Kita technologija teikiamų interneto prieigos paslaugų gavėjų skaičius ir toliau mažėjo, t. y. nauji interneto prieigos paslaugų gavėjai jų nebesirenka, o senieji jas pakeičia interneto prieiga, teikiama Kita technologija. 2023 m. interneto prieigos paslaugų, teikiamų xDSL technologija, gavėjų skaičius, palyginti su 2018 m., sumažėjo 16,1 proc. (ir siekė 111,0 tūkst.), KTV tinklais – 26,9 proc. (ir siekė 16,6 tūkst.), belaidžio ryšio linijomis (FWA) – 36,7 proc. (ir siekė 29,6 tūkst.), Kita technologija – 48,1 proc. (ir siekė 3,0 tūkst.).

Tyrimo metu gautose anketose didžioji dalis operatorių (56 operatoriai iš 66 atsakiusių) nurodė, kad interneto prieigos paslaugų, teikiamų naudojant fiksuotojo ryšio technologijas, privalumas prieš interneto prieigos paslaugas, teikiamas mobiliojo ryšio technologijomis, yra stabilumas, patikimumas ir atsparumas trukdžiams, pvz. oro sąlygoms, didesnė greitis. Tuo tarpu interneto prieigos paslaugų, teikiamų mobiliojo ryšio technologijomis privalumas prieš interneto prieigos paslaugas, teikiamas naudojant fiksuotojo ryšio technologijas – mobilumas (53 operatoriai iš 66), pasiekiamumas ir patogesnis (paprastesnis) įrengimas. Taigi, galima teigti, kad iš pasiūlos pusės (operatorių vertinimu), interneto prieigos paslaugos, teikiamos naudojant mobiliojo ryšio technologijas, ir interneto prieigos paslaugos, teikiamos naudojant fiksuotojo ryšio technologijas pasižymi tam tikromis specifinėmis skirtingomis savybėmis (privalumais), t. y. viena technologija teikiamos interneto prieigos paslaugos turi savybių, kurių neturi kita technologija teikiamos interneto prieigos paslaugos.

Europos Komisijos interneto svetainėje pateikiamoje plačiajuosčio ryšio technologijų apžvalgoje¹⁰ kaip pagrindinis belaidžio ryšio technologijų trūkumas nurodoma priklausomybė nuo prisijungusių vartotojų skaičiaus, dėl kurio piko metu gali sumažėti tinklo pralaidumas kiekvienam vartotojui. Signalas stiprus greičiai mažėja didėjant atstumui, priklauso nuo oro sąlygų bei tiesioginio matomumo. xDSL technologijai būdinga asimetrija: duomenų išsiuntimo sparta paprastai yra daug mažesnė nei duomenų priėmimo sparta, o tai gali trukdyti naujoms paslaugoms (pvz., debesijos kompiuterijai, vaizdo konferencijoms, nuotoliniam darbui). Palydoviniame ryšiu būdingos sąlyginai mažos investicijos į pasyviąją infrastruktūrą, tačiau blogas oras ir ribotas matomumas gali sumažinti signalo kokybę.

2.1.3.4. Tinklų aprėptis

Lietuvos Respublikoje 2023 m. pabaigoje fiksuotojo ryšio tinklais bet kuriomis linijomis (metalinėmis vytos poros (varinėmis), šviesolaidinėmis, bendraašio kabelio linijomis, nuo 2021 m. ir belaidžio ryšio (FWA) linijomis) buvo pasiekama 1 111,5 tūkst. (77,2 proc.) gyvenamųjų patalpų (žr. 13 pav.).

* Nuo 2021 m. įtraukiamos belaidžio ryšio (FWA) linijos.

13 pav. Fiksuotojo ryšio tinklų išvystymas Lietuvos Respublikoje pagal ryšių linijas, tūkst., gyvenamųjų patalpų 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

2023 m. šviesolaidinėmis linijomis buvo pasiekama 61,1 proc., varinėmis linijomis – 65,5 proc., bendraašio kabelio linijomis – 29,0 proc., o belaidžio ryšio (FWA) linijomis – 8,0 proc. gyvenamųjų patalpų. Operatoriai, Tiriamuoju laikotarpiu vystė ir toliau vysto šviesolaidinių linijų pagrindu sukurtus elektroninių ryšių tinklus, šių tinklų plėtra 2018–2023 m. laikotarpiu buvo sparčiausia. Lietuvos Respublikos teritorijoje vienintelis operatorius – Telia Tiriamuoju laikotarpiu turėjo plačiai išvystytą metalinės vytos poros linijų pagrindu sudarytą elektroninių ryšių tinklą. Pastebėtina, kad metalinės vytos poros linijų pagrindu sukurti tinklai laikomi istoriniais (*angl.* legacy) tinklais ir pastaruoju metu iš esmės nebėra vystomi nei Lietuvos Respublikoje (Telia nebetiesia naujų metalinės vytos poros linijų maždaug nuo 2013 m.), nei kitose Europos Ekonominės Erdvės (toliau – EEE) šalyse. Gigabitinio junglumo rekomendacijos preambulės 45 konstatuojamoje dalyje nurodoma, kad joks operatorius šiais laikais nediegtų metalinės vytos poros linijų (varinių laidų) pagrindu paremtą tinklą. Akcentuotina, kad vis daugiau EEE šalyse veikiančių operatorių palaipsniui nutraukia bet kokių elektroninių ryšių paslaugų teikimą šiais tinklais ir juos išmontuoja.

Lietuvos Respublikoje nauji KTV tinklai taip pat nėra vystomi, o esami nuosekliai keičiami į šviesolaidinius tinklus. KTV tinklai daugiausia naudojami mokamos televizijos paslaugoms teikti. 2023 m. pabaigoje KTV tinklais teikiamų mokamos televizijos paslaugų gavėjų

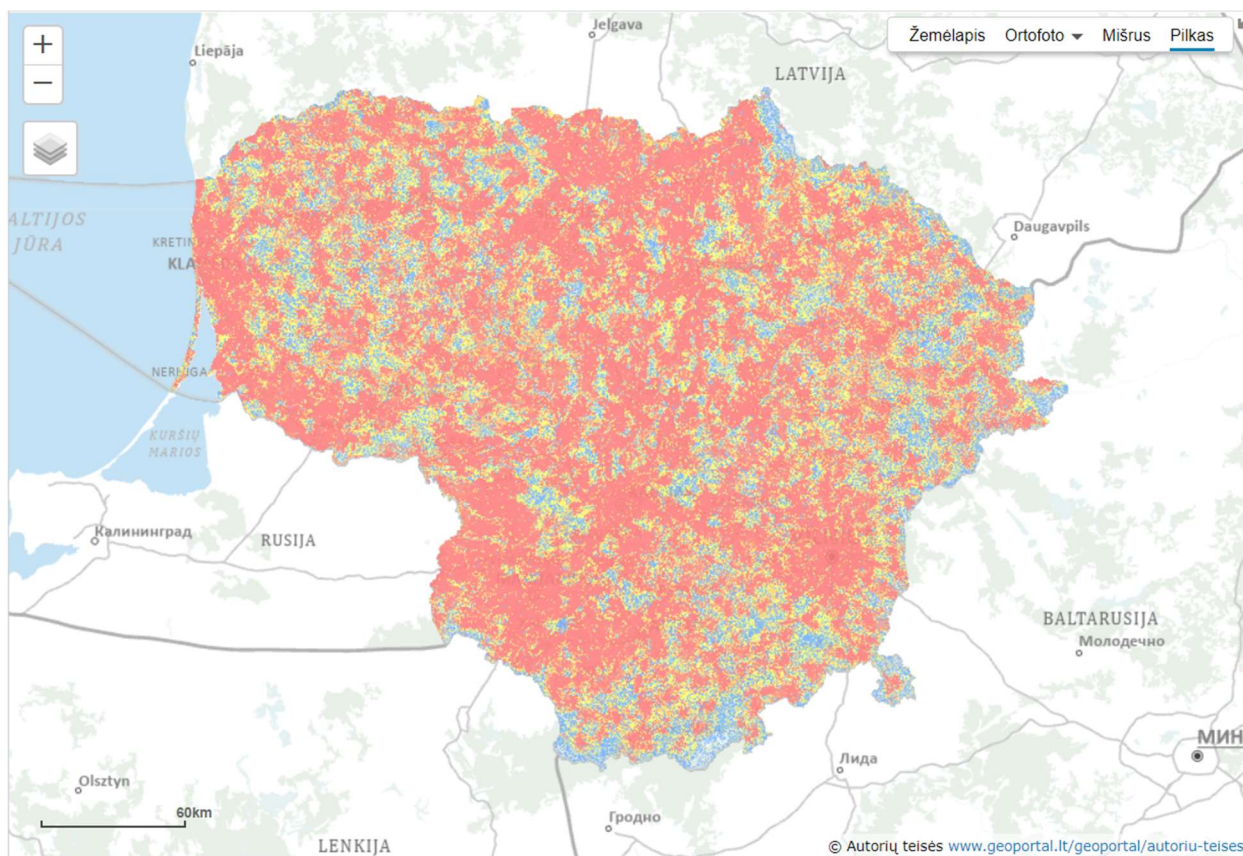
¹⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/policies/broadband-technology-overview>

skaičius siekė 235,1 tūkst. ir buvo 32,9 proc. mažesnis nei 2018 m. pabaigoje. 2023 m. pabaigoje interneto prieigos paslaugų gavėjų, kuriems paslaugos buvo teikiamos KTV tinklais, skaičius siekė 16,6 tūkst. nuo 2018 m. šių paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo 26,9 proc.

Belaidžio ryšio (FWA) technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos labiau paplitusios kaimiškose ar rečiau apgyvendintose vietovėse, kur paprastai yra mažesnė laidinio ryšio ar didesnės spartos interneto prieigos teikiamos kitomis technologijomis aprėptis, ir riboti didesnės spartos fiksuotojo plačiajuosčio ryšio sprendimai.

Mažmeninės mobiliojo interneto prieigos paslaugos buvo teikiamos naudojant 3G, 4G bei 5G mobiliojo ryšio technologijas. Telia jau išjungė savo 3G ryšį, o šiai technologijai skirtus radijo dažnius (kanalus) bendrovė perleidžia pažangesniam ir spartesniam 4G bei 5G ryšiui. Apie 3G ryšio išjungimą pranešė ir UAB „Tele2“ (toliau – Tele2). RRT, skatindama efektyvesnį radijo dažnių (kanalų) naudojimą, palaiko 3G tinklų išjungimą ir radijo dažnių (kanalų) juostų naudojimą naujos kartos (4G ir 5G) tinklų steigimui.

2023 m. pabaigoje 72,4 proc. visų Data-only SIM kortelių, naudojamų interneto prieigos paslaugoms teikti, sudarė LTE SIM kortelės, o 93,7 proc. visų duomenų buvo perduoti (išsiųsti ir priimti) LTE tinklais. Visų operatorių LTE aprėptis yra labai panaši – silpniausiu signalo lygiu visi operatoriai dengia apie 98 proc. Lietuvos Respublikos teritorijos. Visų trijų (Telia, Tele2 ir UAB „Bitė Lietuva“ (toliau – Bitė)) operatorių LTE tinklais aprėptos Lietuvos Respublikos teritorijos dalis patenka į tą patį intervalą (nuo 97 iki 100 proc.). Žemiau pateiktame paveiksle atvaizduotos operatorių aprėptys. Tikėtinos LTE ryšio stiprumo zonos atvaizduotos trimis spalvomis. Mėlyna spalva atitinka -115 dBm signalo lygį, kurio pakanka užmegzti ryšį atviroje vietovėje. Geltona spalva atitinka -105 dBm signalo stiprumą. Tai vidutinio stiprumo ryšys, kurio reikia, kad vartotojai galėtų naudotis ryšiu automobiliuose, mažaaukštės statybos rajonuose ir kaimo tipo gyvenvietėse. Stiprus ryšys pavaizduotas raudona spalva. Jo signalo lygis atitinka -95 dBm ir daugiau.

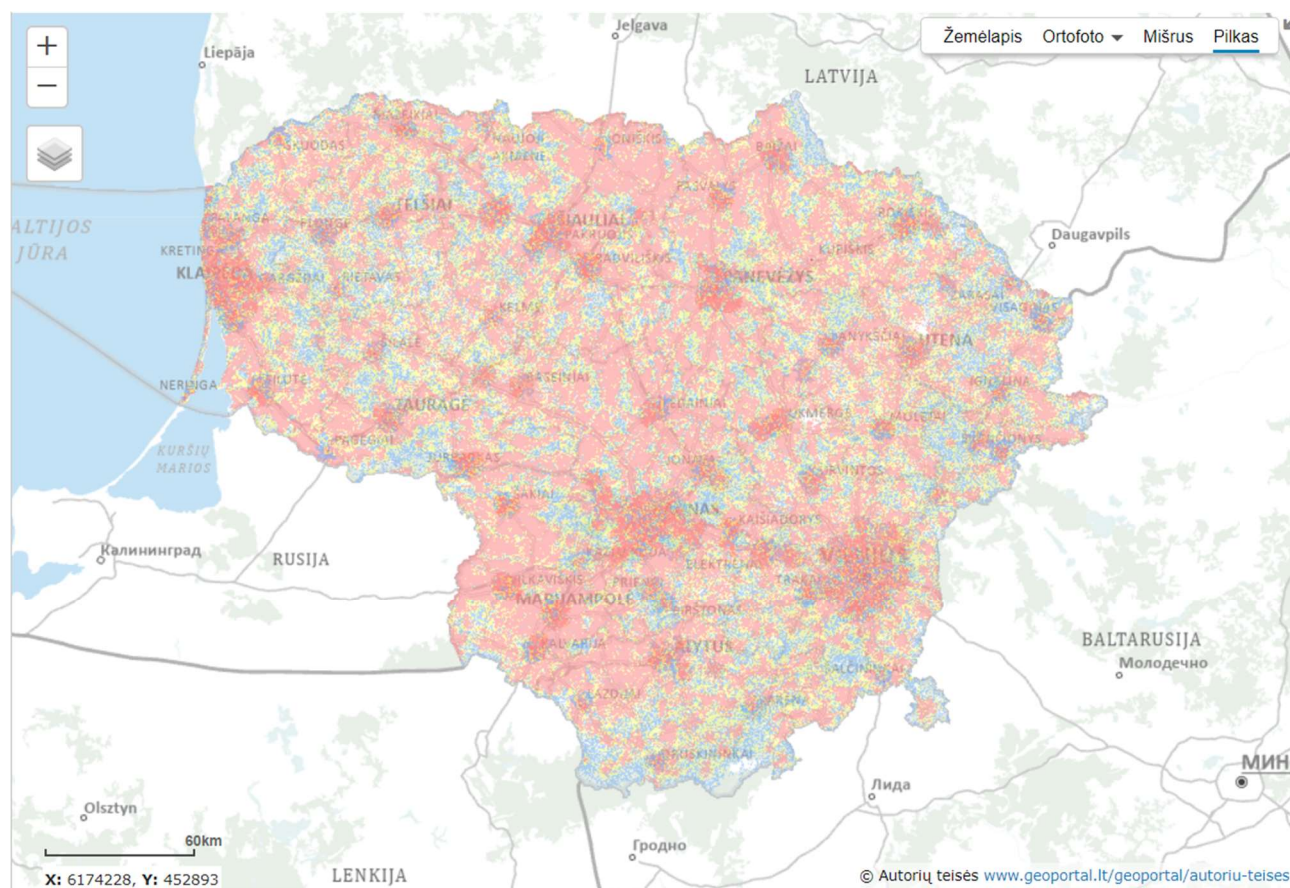

14 pav. LTE tinklo aprėptis.

Šaltinis: RRT.

2023 m. pabaigoje 9,5 proc. visų Data-only SIM kortelių sudarė 5G (NR) SIM kortelės. Pirminėje diegimo fazėje 5G tinklai veikia nesavarankišku (angl. *Non-Standalone*) režimu ir yra stipriai susieti su esama 4G infrastruktūra, kuomet valdymo informacija tarp bazinės stoties ir vartotojo įrenginio keliauja per 4G tinklą, o vartotojo duomenys per 5G. Todėl norint gauti 5G paslaugą buvimo vietoje kartu yra būtinas inkarinio (angl. *anchor*) 4G signalo padengimas. Operatoriai šiuo metu vykdo aktyvią 5G tinklų plėtrą. Leidimuose naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 3400–3700 MHz radijo dažnių juostos numatyta pareiga operatoriams, kad iki 2025 m. gruodžio 31 d. antžeminė sistema aprėptų visus Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius namų ūkius, sudarant galimybę prisijungti prie centrinės stoties, kurios vieno sektoriaus gaunamojo (angl. *downlink*) ryšio sparta būtų ne mažesnė kaip 100 Mb/s.

Šiuo metu operatorių 5G tinklų išvystymo lygis skiriasi¹¹ – silpniausiu ir vidutiniu signalo lygiu Bitė dengia iki 10 proc. Lietuvos Respublikos teritorijos, Tele2 – iki 5 proc. Didžiausia 5G aprėptis Telia silpniausiu signalo lygiu siekia iki 95 proc. Lietuvos Respublikos teritorijos, o vidutiniu signalo lygiu – iki 80 proc. Tikėtinos 5G ryšio stiprumo zonos atvaizduotos trimis spalvomis (žr. 15 pav.). Mėlyna spalva atitinka -115 dBm (110 dBm (3,5 GHz dažnių juostoje)) signalo lygį, kurio pakanka užmegzti ryšį atviroje vietovėje. Geltona spalva atitinka -105 dBm signalo stiprumą (100 dBm (3,5 GHz dažnių juostoje)). Tai vidutinio stiprumo ryšys, kurio reikia, kad vartotojai galėtų naudotis ryšiu automobiliuose, mažaaukštės statybos rajonuose ir kaimo tipo gyvenvietėse. Stiprus ryšys pavaizduotas raudona spalva. Jo signalo lygis atitinka -95 dBm (90 dBm (3,5 GHz dažnių juostoje)).

15 pav. 5G (NR) tinklo aprėptis.

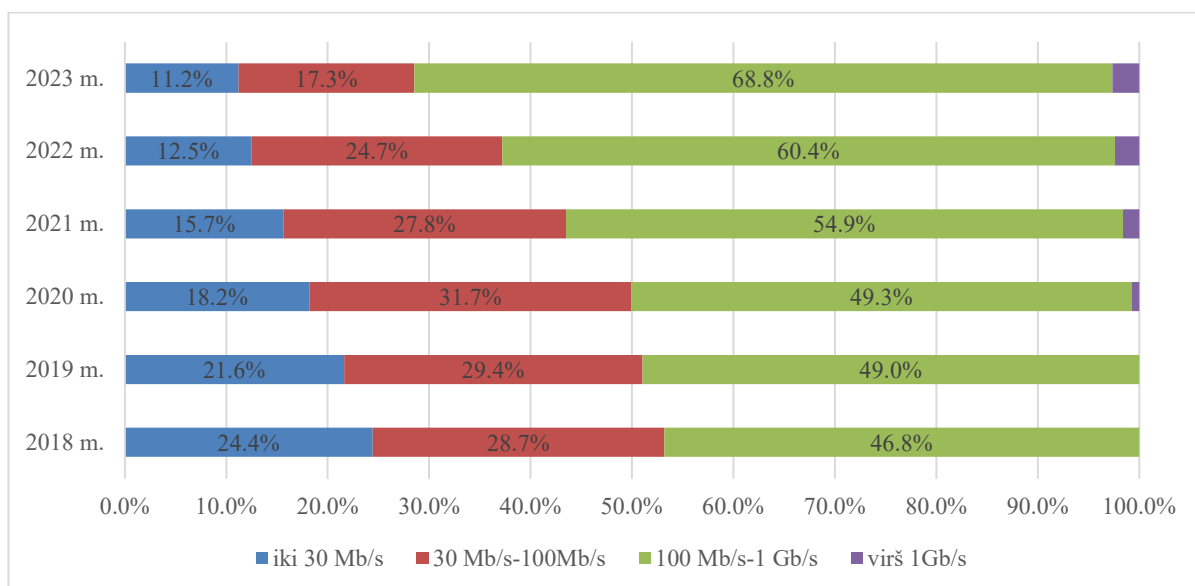
Šaltinis: RRT.

¹¹ Skaičiavimai atlikti pagal operatorių pateiktus ir RRT iki 2024 m. sausio 30 d. užregistruotus bazinių stočių duomenis.

Palydovinio ryšio aprėptis Lietuvos Respublikoje siekia 100 proc. Palydoviniu ryšiu teikiamos interneto prieigos paslaugos labiau paplitusios kaimiškose ar rečiau apgyvendintose vietovėse, kur paprastai yra mažesnė fiksuotojo ar didesnės spartos interneto prieigos teikiamos kitomis technologijomis aprėptis.

2.1.3.5. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal spartą

Pagal bendrovės Ookla viešai skelbiamą informaciją matyti¹², kad interneto prieigos paslaugų, teikiamų naudojant fiksuotojo ryšio technologijas, duomenų priėmimo (angl. *download*) spartos mediana Lietuvos Respublikoje siekė 120,69 Mb/s, duomenų išsiuntimo (angl. *upload*) – 94,75 Mb/s, o naudojant mobiliojo ryšio technologijas, duomenų atsisiuntimo spartos mediana¹³ siekė 118,49 Mb/s, duomenų išsiuntimo – 16,75 Mb/s. Tokie Ookla kompanijos pateikiami duomenys labai artimi RRT atliktų greitaveikos mobiliojo ryšio tinkluose matavimo rezultatams. Pagal RRT atliktų matavimų rezultatus, interneto prieigos paslaugų, teikiamų naudojant mobiliojo ryšio technologijas, duomenų atsisiuntimo spartos mediana 2023 m. svyravo nuo 46,8 Mb/s iki 107,6 Mb/s., duomenų išsiuntimo spartos mediana svyravo nuo 14,2 Mb/s iki 31,7 Mb/s. Taigi, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje interneto prieigos paslaugų, teikiamų tiek fiksuotojo, tiek mobiliojo ryšio tinklais, duomenų atsisiuntimo sparta buvo labai panaši, tačiau duomenų išsiuntimo sparta skyrėsi 5,7 karto. Interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ir palydovinio ryšio tinklais, paslaugų gavėjų įsigyjama greitaveika kasmet auga, šiuos pokyčius atspindi 16 paveiksle pavaizduotas interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal duomenų perdavimo spartą.

16 pav. Interneto prieigos paslaugų gavėjų (naudojantis fiksuotojo ir palydovinio ryšio interneto prieigos paslaugomis) struktūra pagal duomenų perdavimo spartą, proc., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

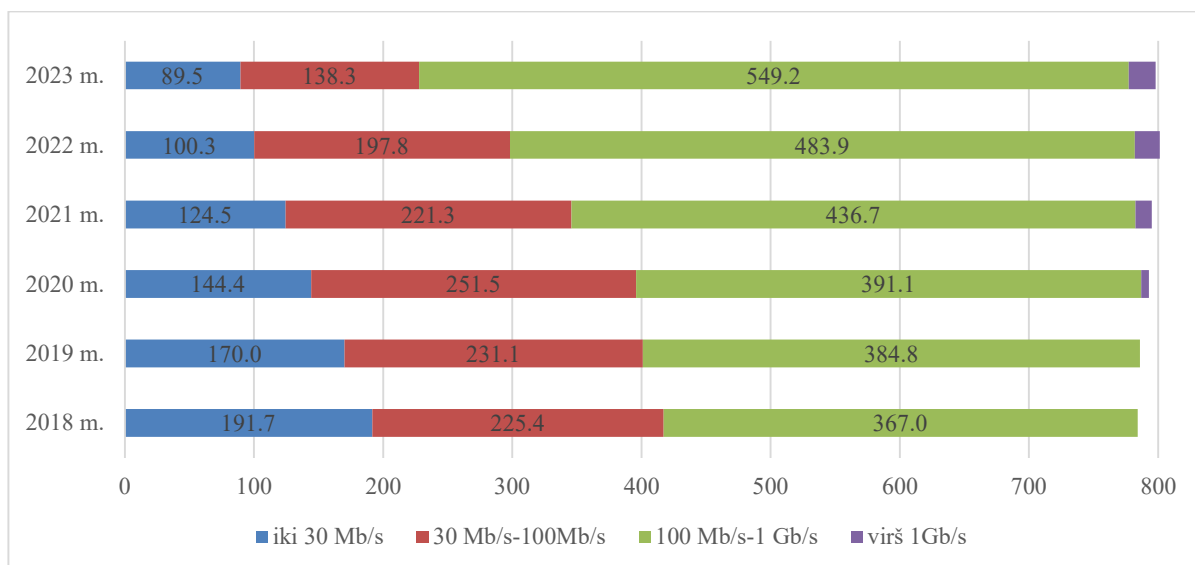
2018–2023 m. laikotarpiu populiariausia interneto prieigos sparta (naudojantis fiksuotojo ir palydovinio ryšio interneto prieigos paslaugomis) buvo nuo 100 Mb/s¹⁴. 2023 m. interneto prieigos paslaugas, kurių sparta didesnė nei 100 Mb/s, buvo pasirinkę 71,4 proc. visų interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo bei palydovinio ryšio tinklais, paslaugų gavėjų, t. y. 24,6 procentinio punkto daugiau nei 2018 m. 2023 m. interneto prieigos paslaugas, kurių sparta didesnė nei 1 Gb/s, buvo pasirinkę 2,6 proc. visų interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo bei palydovinio ryšio tinklais, paslaugų gavėjų. 2018–2023 m. sparčiausiai mažėjo interneto prieigos iki 30 Mb/s

¹² <https://www.speedtest.net/global-index/lithuania>, prisijungimo laikas: 2023-05-08.

¹³ Mediana – tai skaičius, už kurį pusės variacinės eilutės narių vertės yra didesnės ir pusės narių vertės yra mažesnės.

¹⁴ Duomenys skaidyti į atskirus „100 Mb/s – 1 Gb/s“ ir 1 „Gb/s ir daugiau“ režius pradėti tik 2020 m.

paslaugų gavėjų skaičius 53,3 proc. arba 102,1 tūkst. (žr. 17 pav.) Interneto prieigos nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s paslaugų gavėjų skaičius sumažėjo 38,6 proc. arba 87,1 tūkst. Tiriamuoju laikotarpiu interneto prieigos nuo 100 Mb/s paslaugų gavėjų skaičius išaugo 55,4 proc. arba 203,2 tūkst.

17 pav. Interneto prieigos paslaugų gavėjų (naudojantis fiksuotojo ir palydovinio ryšio interneto prieigos paslaugomis) pasiskirstymas pagal duomenų perdavimo spartą, tūkst., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

79,4 proc. namų ūkių (žr. 4 lentelę) galėtų naudotis 100 Mb/s ir spartesne interneto prieiga, teikiama mobiliojo ryšio tinklais, esant vidutinei apkrovai, o spartesne nei 300 Mb/s – 54,2 proc. namų ūkių.

4 lentelė. Interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, namų ūkių aprėptis pagal apkrovą ir duomenų perdavimo spartą, proc. 2023 m.

Apkrova	1 Gb/s	300 Mb/s	100 Mb/s	30 Mb/s
Minimali	20,7	60,7	85,3	96,5
Vidutinė	20,3	54,2	79,4	94,6
Maksimali	16,0	46,1	72,0	91,2

Šaltinis: RRT, Plačiajuosčio ryšio aprėpties tyrimo duomenys.

Pastebėtina, kad Tiriamuoju laikotarpiu didžiausia dalis FTTx paslaugų gavėjų rinkosi didesnę nei 100 Mb/s spartą, o 2023 m. pabaigoje kaip ir KTV ir palydovinio ryšio paslaugų gavėjai didžiausia dalis FTTx paslaugų gavėjų buvo pasirinkę nuo 100 Mb/s iki 1 Gb/s spartą (žr. 5 lentelę). Tiriamuoju laikotarpiu didžiausia dalis xDSL ir belaidžio ryšio (FWA) paslaugų gavėjų rinkosi mažesnę nei 30 Mb/s spartą. O Kita technologija teikiamų paslaugų gavėjai dažniausiai rinkosi nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s spartą.

5 lentelė. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal duomenų perdavimo spartą, tūkst. 2018 m. ir 2023 m.

2018 m.	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydovinis	Kita
Nuo 100 Mb/s	353,2	0,1	0,1	13,5	-	0,1
Nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s	212,6	1,7	2,9	5,3	-	3,0
Iki 30 Mb/s	10,9	130,5	43,8	3,8	-	2,6
2023 m.	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydoviniu	Kita
1 Gb/s ir daugiau	21,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nuo 100 Mb/s iki 1 Gb/s	527,5	7,4	0,5	13,0	0,7	0,2
Nuo 30 Mb/s iki 100 Mb/s	87,2	37,0	9,2	2,8	0,0	2,3
Iki 30 Mb/s	1,6	66,6	20,2	0,7	0,0	0,5

Šaltinis: RRT.

Vertinant interneto prieigos paslaugų, teikiamų fiksuotojo ir palydovinio ryšio tinklais, pasirinkimą pagal sutartyje numatytą spartą, pažymėtina, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje

didžiausia dalis paslaugų gavėjų (71,4 proc. visų paslaugų gavėjų) rinkosi interneto prieigos paslaugas, kurių sparta buvo didesnė nei 100 Mb/s. Taigi, Lietuvos Respublikos interneto prieigos paslaugų gavėjams buvo reikalinga didesnė sparta. Didžiausia dalis paslaugų gavėjų, besinaudojančių 100 Mb/s ir spartesniu internetu, naudojo FTTx technologiją teikiamomis paslaugomis.

Analizuojant paslaugų teikėjų interneto svetainėse siūlomus interneto prieigos paslaugų planus pagal spartas, nustatyta (žr. 6 lentelę), kad didžiausią pasirinkimą turi FTTx technologija teikiamų paslaugų pirkėjai, jiems paslaugos siūlomos nuo 100 Mb/s iki 2,5 Gb/s (100 Mb/s, 200 Mb/s, 250 Mb/s, 300 Mb/s, 350 Mb/s, 500 Mb/s, 650 Mb/s, 1 Gb/s, 2 Gb/s, 2,5 Gb/s). Telia, UAB „Cgates“, UAB „Balticum TV“ (paslaugas teikiantys 71,7 proc. visų FTTx interneto prieigos paslaugų gavėjų) naujiems paslaugų gavėjams siūlo paslaugas, kurių sparta nuo 250 Mb/s. Didžioji dalis pasiūlymų paslaugoms, teikiamoms belaidžio ryšio tinklais, buvo nuo 5 iki 100 Mb/s spartos, t. y. žemesnės spartos nei šiuo metu populiariausia 100 Mb/s ir didesnė sparta.

6 lentelė. Interneto prieigos paslaugų teikėjų paslaugų pasiūlymai pagal spartą teikiamų elektroninių ryšių tinklais¹⁵.

Sparta	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydovinis	Data-only
Maksimali	Iki 2,5 Gb/s	Iki 250 Mb/s	Iki 1 Gb/s	Iki 100 Mb/s	Nuo 25 iki 220 Mb/s	Iki 1,27 Gb/s
Minimali	Iki 100 Mb/s	Iki 100 Mb/s	Iki 5 Mb/s			Nenurodoma

Šaltinis: Paslaugų teikėjų viešai skelbiama informacija, 2024 m. birželio 10 d.

xDSL paslaugų gavėjai galėjo rinktis iš dviejų pasiūlymų. Paslaugų, teikiamų xDSL technologija, spartai didelę įtaką daro atstumas nuo paslaugų teikėjo iki galutinio paslaugų gavėjo. Augant šiam atstumui didžiausia galima greitimeika mažėja, todėl aukščiau minėta maksimali 250 Mb/s sparta galima tik ten, kur tai leidžia techninės galimybės. KTV tinklais teikiamomis paslaugomis gali pasinaudoti tik tie paslaugų gavėjai, iki kurių yra atvesti KTV tinklai, jiems siūlomi mažiausios spartos FTTx ryšio planai. Palydovinio ryšio paslaugas siūlė tik vienas paslaugų teikėjas. Kitaip nei fiksuotojo ryšio operatoriai, mobiliojo ryšio operatoriai pasiūlymus daugiau sieja su perduodamų duomenų kiekiu, o ne sparta.

Anketoje operatorių buvo klausama, „Kokios technologijos gali užtikrinti interneto prieigos paslaugos atsisiuntimo (download) spartas, išvardintas lentelėje, atsižvelgiant į oro sąlygas / tinklų apkrovą“. Operatorių vertinimu (žr. 7 lentelę) visomis technologijomis gali būti užtikrinama iki 350 Mb/s atsisiuntimo bei išsiuntimo sparta. Nuo 350 Mb/s iki 1 Gb/s atsisiuntimo spartą gali užtikrinti tik FTTx, mobiliojo ryšio bei belaidžio ryšio technologijos. Operatorių vertinimu 350 Mb/s ir didesnę išsiuntimo spartą gali užtikrinti tik FTTx technologija. Visas (taip pat ir 1 Gb/s ir didesnę spartą) lentelėje pateiktas tiek atsisiuntimo, tiek išsiuntimo spartas gali užtikrinti tik FTTx technologija.

7 lentelė. Technologijos galinčios užtikrinti atitinkamą atsisiuntimo bei išsiuntimo spartą, atsižvelgiant į orų sąlygas/tinklų apkrovą, pagal operatorių vertinimą, proc.

Atsisiuntimo sparta	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydovinis	Mobilusis
1 Gb/s ir daugiau	98	7	37	11	9	34
Nuo 350 Mb/s iki 1 Gb/s	100	16	61	33	24	67
Iki 350 Mb/s	100	69	86	72	80	88
Išsiuntimo sparta	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydovinis	Mobilusis
1 Gb/s ir daugiau	98	7	34	12	7	11
Nuo 350 Mb/s iki 1 Gb/s	100	15	54	18	13	38
Iki 350 Mb/s	100	58	88	51	59	67

Šaltinis: Operatorių Anketoje pateikti duomenys.

Europos Komisijos skelbiamais duomenimis¹⁶ labiausiai į būsimus paslaugų gavėjų poreikius orientuotas sprendimas – FTTx tinklai, kurie gali pasiekti teorinę spartą net iki 100 Gb/s

¹⁵ Pasiūlymai 2024 m. birželio 10 d.

¹⁶ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/broadband-technology-overview>

spartą (žr. 8 lentelę). 5G technologija gali pasiekti ir iki 20 Gb/s atsisiuntimo spartą. Norint pasiekti didesnę spartą tiek xDSL, tiek KTV technologijos labai priklausomos nuo atstumo iki paslaugų gavėjo. Šios technologijos reikalauja didesnių investicijų į aktyvią įrangą, tačiau tai gali būti tik laikinas sprendimas, atidedant investicijas į šviesolaidžio infrastruktūrą tik 10–15 metų.

8 lentelė. Maksimalios spartos pagal technologijas.

	FTTx	xDSL	KTV	Data-only
Sparta	Iki 100 Gb/s	Iki 300 Mb/s	Iki 10 Gb/s	20 Gb/s

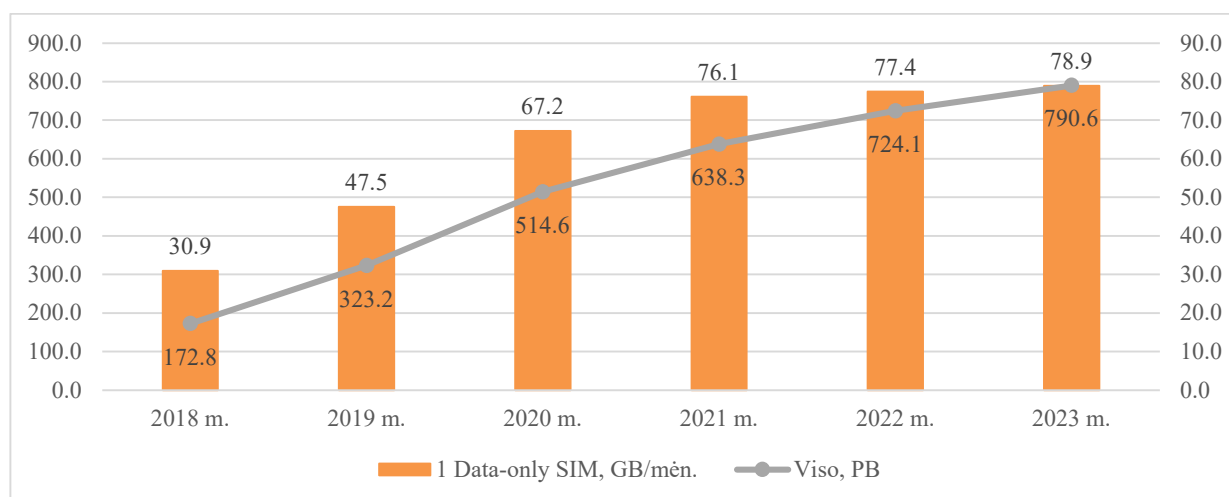
Šaltinis: EK skelbiami duomenys.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, FTTx technologija teikiamos paslaugos gali ne tik užtikrinti šiuo metu populiariausią nuo 100 Mb/s greitaveiką, bet ir turi didžiausią greitaveikos potencialą.

2.1.3.6. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal perduotų duomenų kiekį

Apklaustos duomenimis 39 proc. vartotojų, kurie naudojami interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis fiksuotojo ryšio technologijomis, nurodė, kad viena iš esminių naudojimosi šia technologija savybių, yra galimybė atsisiųsti neribotą duomenų kiekį. Kaip minėta anksčiau, mobiliojo ryšio operatoriai pasiūlymus daugiau sieja su perduodamų duomenų kiekiu, o fiksuotojo ryšio operatoriai su sparta, kadangi fiksuotojo interneto paslaugos parduodamos, neribojant perduodamų duomenų kiekio.

Visu Tiriamuoju laikotarpiu bendras Lietuvos Respublikoje per metus išsiųstų ir priimtų duomenų kiekis, naudojant Data-only SIM korteles, sparčiai augo. 2023 m. jis buvo 4,6 kartų didesnis nei 2018 m. (žr. 18 pav.). Tiriamuoju laikotarpiu sparčiai augo ir vieno Data-only paslaugų gavėjo išsiųstų ir priimtų duomenų kiekis per mėnesį, lyginant su 2018 m. išaugo 2,6 karto. Sparčiausias per metus išsiųstų ir priimtų duomenų kiekio augimas matomas 2020 m. (per metus augo 191,4 PB) gali būti siejamas su dėl Covid-19 pandemijos paskelbtu karantinu, kadangi dauguma veiklų persikėlė į interneto erdvę – mokymasis, darbas, apsipirkimas, bendravimas su artimaisiais ir draugais. Covid-19 pandemijos sukelti elgsenos pokyčiai tęsiasi ir toliau, per metus išsiųstų ir priimtų duomenų kiekis ir toliau auga, nors augimo tempas ir sulėtėjo, per 2023 m. augo 66,5 PB. Vertinant paslaugų teikėjų interneto svetainėse siūlomus interneto prieigos paslaugų, teikiamų mobiliojo ryšio tinklais, pasiūlymus, matoma, kad Data-only pasiūlymuose nurodomas 4G bei 5G technologijomis gaunamų duomenų kiekis svyruoja nuo 50 GB iki neribotų duomenų kiekio¹⁷.

18 pav. Bendras išsiųstų ir priimtų duomenų kiekis, PB, ir vieno paslaugų gavėjo per mėnesį išsiųstų ir priimtų duomenų kiekis, GB, ir jų pokyčiai, proc., 2018 m. – 2023 m.

Šaltinis: RRT.

¹⁷ Pavyzdžiui <https://www.telia.lt/privatiems/mobiliojo-rysio-planai?24-men-sutartis>.

Tačiau taikydami neriboto duomenų kiekio planus, operatoriai taiko sąžiningo naudojimo taisykles, kurios numato, kad per kalendorinį mėnesį vienam paslaugų gavėjui 25 kartus ir daugiau viršijus įprastai vidutinį sunaudojamą paslaugų kiekį (apskaičiuojamą pagal vidutinį įprastą paslaugų kiekį, tenkantį vienam paslaugų gavėjui, t. y. bendrą per mėnesį operatoriaus tinkle perduotų (išsiųstų ir priimtų) duomenų kiekį daliname iš paslaugų gavėjų (aktyvių SIM kortelių) skaičiaus), tolimesnis paslaugų naudojimas gali būti papildomai apmokestintas.

Anketoje paslaugų teikėjų buvo paprašyta pateikti interneto prieigos paslaugų gavėjų perduotų (išsiųstų ir priimtų) duomenų kiekį naudojantis skirtingomis technologijomis. Pastebėtina, jog dauguma paslaugų teikėjų šios informacijos negalėjo pateikti, nes tokių duomenų nerenka. Atitinkamai, buvo vertinami tik šią informaciją pateikusiųjų paslaugų teikėjų atsakymai. Analizuojant operatorių pateiktus duomenis, gauti duomenys buvo perskaičiuoti į vidutiniškai vieno paslaugų gavėjo atitinkama technologija perduotų duomenų kiekį per mėnesį bei buvo nustatyta, kad daugiausia perduotų duomenų vidutiniškai tenkančių vienam paslaugų gavėjui buvo perduota per belaidžio ryšio technologijas iki 5 404,4 GB. FTTx technologija vidutiniškai vienas paslaugų gavėjas perdavė – iki 3 197,8 GB, palydovinio ryšio tinklais – 2641,1 GB, xDSL technologija vidutiniškai perdavė 1 117,8 GB, o KTV tinklais – 1178,6 GB. Lyginant vieno Data-only paslaugų gavėjo per mėnesį perduotų duomenų kiekį su fiksuotojo ryšio technologijomis bei palydovinio ryšio tinklais perduotu duomenų kiekiu, matyti, kad mobiliojo ryšio tinklais vienas vartotojas vidutiniškai perdavė mažiau duomenų nuo 14,9 iki 81,1 karto.

Pastebėtina, kad net 87 proc. paslaugų teikėjų anketoje svarbiu fiksuotuoju ryšiu teikiamų interneto prieigos paslaugų pranašumu lyginant su mobiliojo ryšio technologijomis teikiamomis interneto prieigos paslaugomis (vartotojo požiūriu) išskyrė galimybę gauti neribotą duomenų kiekį.

2.1.3.7. Interneto prieigos paslaugų gavėjų pasiskirstymas pagal ARPU

Vertinant interneto prieigos paslaugų teikimo tendencijas, taip pat svarbu atkreipti dėmesį ir į vidutines pajamas, gaunamas iš vieno paslaugų gavėjo per mėnesį (angl. *Average Revenues per User*, toliau – ARPU). 9 lentelėje pateiktas Tiriamojo laikotarpio pradžioje (2018 m. pabaigoje) ir Tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2023 m. pabaigoje) operatorių gautas ARPU. Didžiausias ARPU buvo gautas iš paslaugų gavėjų, kurie prie interneto jungėsi palydoviniu ryšiu arba Kita technologija. Mažiausias ARPU buvo gautas iš paslaugų gavėjų, kurie naudojos KTV tinklais teikiamu internetu. Pagal 9 lentelėje pateiktą informaciją matyti, kad visomis technologijomis teiktų interneto prieigos paslaugų ARPU padidėjo. Didžiausias santykinis padidėjimas buvo belaidžio ryšio technologijų atveju – 73,3 proc.

9 lentelė. Interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtingomis technologijomis, ARPU (Eur) 2018 m. ir 2023 m.

Technologija	2018 m.	2023 m.	Absoliutus pokytis, Eur	Santykinis pokytis, proc.
Fiksuotojo ryšio tinkle:	9,9	12,6	2,7	27,6
FTTx	9,8	12,3	2,5	25,4
xDSL	9,1	12,3	3,2	35,1
Belaidžiu ryšiu (FWA)	11,7	20,2	8,5	73,3
KTV tinklais	5,7	6,1	0,4	7,5
Kita technologija	28,8	30,4	1,6	5,6
Palydovinio ryšio tinkle	-	37,2	-	-
Data-only	7,3	8,6	1,3	18,1

Šaltinis: RRT.

Pagal šiuo metu operatorių viešai skelbiamus interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtingomis technologijomis, pasiūlymus atlikta kainų analizė¹⁸ paslaugas įsigyjant su sutartimi

¹⁸ Kainos užfiksuotos 2024 m. birželio 10 d.

nustatant 24 mėn. minimalų naudojimosi paslaugomis laikotarpį (žr. 10 lentelę), įrangos kaina neįskaičiuojama¹⁹. Mobiliojo ryšio pasiūlymai vertinti tik tie, kurie gali užtikrinti vidutiniškai vieno vartotojo per mėnesį perduodamų duomenų kiekį (ne mažiau 79 GB). Interneto prieigos kaina svyravo nuo 7,5 Eur iki 50,0 Eur per mėnesį. Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad didžiausia kaina per mėnesį yra paslaugų, teikiamų palydovinio ryšio technologijomis, o mažiausia – KTV tinklais bei FTTx technologija teikiamos paslaugos.

Atsižvelgus į tai, kad Kita technologija teikiamomis paslaugomis naudojasi tik nedidelė rinkos dalis, toliau tyrime Kita technologija teikiamos technologijos nebus vertinamos.

10 lentelė. Interneto prieigos paslaugų pasiūlymai pagal kainas Eur/mėn.

Kaina	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydovinis	Data-only
Maksimali	29,90	15,90	26,99		50,00	23,90
Minimali	7,50	14,90	7,97	7,50 ²⁰		11,90
100 Mb/s	7,50–10,73	14,90	7,97–26,99		– ²¹	14,90

Šaltinis: RRT.

Didžiausia dalis visų fiksuotojo bei palydovinio ryšio paslaugų gavėjų naudojosi 100 Mb/s ir didesnės spartos paslaugomis. Tačiau siekiant palyginti visas technologijas pagal tos pačios spartos pasiūlymus buvo pasirinkta iki 100 Mb/s sparta. Visomis technologijomis, išskyrus paslaugas teikiamas palydoviniu ryšiu, galima rasti pasiūlymus, kuriuose nurodoma sparta iki 100 Mb/s. Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad pigiausiai iki 100 Mb/s spartos interneto prieigos paslaugos buvo teikiamos KTV tinklais bei FTTx technologija, o brangiausiai kainavo xDSL technologija bei Data-only paslaugos.

Išvados. Esminės tendencijos mažmeninėje interneto prieigos rinkoje yra šios:

1. Tiriamuoju laikotarpiu bendras interneto prieigos paslaugų gavėjų skaičius augo 28,0 proc. ir 2023 m. pabaigoje siekė 1,7 mln. Sparčiausiai augo Data-only paslaugų gavėjų skaičius – 66,3 proc., kurie sudarė 52,3 proc. visų interneto prieigos paslaugų gavėjų. FTTx paslaugų gavėjai sudarė 38,1 proc., jų skaičius augo 10,9 proc. xDSL technologija, KTV tinklais ir kitomis fiksuotojo ryšio technologijomis teikiamų interneto prieigos paslaugų gavėjų skaičius mažėjo.

2. Paslaugų gavėjai rinkosi didesnės spartos interneto prieigos paslaugas. 2018–2023 m. populiariausia interneto prieigos sparta (fiksuotojo ir palydovinio ryšio) buvo nuo 100 Mb/s, šiuo laikotarpiu interneto prieigos nuo 100 Mb/s paslaugų gavėjų skaičius išaugo 50,5 proc. ir sudarė 71,3 proc. visų interneto prieigos paslaugų gavėjų. Didžiausia dalis paslaugų gavėjų, besinaudojančių 100 Mb/s ir spartesniu internetu, naudojo FTTx technologija teikiamomis paslaugomis.

3. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje didžiausia dalis paslaugų gavėjų rinkosi interneto prieigos paslaugas, kurių greitaveika buvo didesnė nei 100 Mb/s ir šių paslaugų gavėjų skaičius augo visu Tiriamuoju laikotarpiu, todėl mažai tikėtina, kad paslaugų gavėjai, besinaudojantys didesnės nei 100 Mb/s spartos paslaugomis, pradės rinktis mažesnės spartos paslaugas.

4. Sparčiausiai Tiriamuoju laikotarpiu buvo vystomi šviesolaidiniai bei mobiliojo ryšio tinklai. Metalinės vytos poros tinklai bei KTV tinklai iš esmės nebėra vystomi. Belaidžio ryšio bei palydovinio ryšio tinklais teikiamos interneto prieigos paslaugos labiau paplitusios kaimiškose ar rečiau apgyvendintose vietovėse, kur paprastai yra mažesnė laidinio ryšio ar didesnės spartos interneto prieigos teikiamos kitomis technologijomis.

5. Lyginant mobiliojo ryšio tinklais vieno paslaugų gavėjo per mėnesį perduotų duomenų kiekį su fiksuotojo ryšio (skirtingomis technologijomis) bei palydovinio ryšio tinklais

¹⁹ Vertinti didžiausią rinkos pagal paslaugų gavėjų atitinkama technologija dalį turinčių paslaugų teikėjų pasiūlymai: Telia, Bitė, Tele2, UAB „Cgates“, UAB „Splus“, UAB „Init“, UAB „Balticum TV“, UAB „Besmegeniai“, UAB „Etanetas“, UAB „Magnetukas“.

²⁰ Paslaugos teikiamos tik ten, kur atvesti KTV tinklai bei esamiems klientams iki 100 Mb/s sparta.

²¹ Nėra 100 Mb/s spartos pasiūlymų.

perduotu duomenų kiekiu matyti, kad vienas vartotojas mobiliojo ryšio tinklais vidutiniškai perdavė (78,9 GB/mėn.) nuo 14,9 iki 81,1 karto mažiau duomenų.

6. Didžiausią pasirinkimą turi FTTx technologija teikiamų paslaugų gavėjai, jiems paslaugos siūlomos nuo 100 Mb/s iki 2,5 Gb/s. FTTx technologija teikiamos paslaugos ne tik gali užtikrinti šiuo metu populiariausią nuo 100 Mb/s iki 1 Gb/s greitaveiką, bet ir turi didžiausią greitaveikos potencialą.

7. Didžiausias ARPU buvo gautas iš paslaugų gavėjų, kurie prie interneto jungėsi palydoviniu ryšiu, o mažiausias ARPU buvo gautas iš paslaugų gavėjų, kurie naudojo KTV tinklais teikiamu internetu. Didžiausia prašoma kaina už paslaugas, teikiamas palydovinio ryšio technologijomis, o mažiausia – už KTV tinklais bei FTTx technologija teikiamas paslaugas. Pigiausiai iki 100 Mb/s spartos interneto prieigos paslaugos buvo teikiamos KTV tinklais bei FTTx technologija, o brangiausiai kainavo xDSL technologija bei Data-only paslaugos.

8. Mobiliojo ryšio operatoriai paslaugų pasiūlymus daugiau sieja su perduodamų duomenų kiekiu, o ne sparta.

9. Mobiliojo, palydovinio bei belaidžio ryšio technologijoms būdingas mažesnis atsparumas trukdžiams, tokiems kaip oro sąlygos.

10. 11 lentelėje pateikiamos pagrindinės Lietuvos Respublikoje teikiamų interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtingomis technologijomis, charakteristikos:

11 lentelė. Interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtingomis technologijomis, palyginimas.

Kriterijus	FTTx	xDSL	FWA	KTV	Palydovinis	Data-only
Paslaugų gavėjų skaičius, tūkst. 2018 m.	576,7	132,2	46,8	22,6	-	532,2
Paslaugų gavėjų skaičius, tūkst. 2023 m.	637,3	111,0	29,6	16,6	0,7	884,8
Pokytis, proc.	10,5	-16,1	-36,7	-26,9	100	66,3
Ar vyksta tolimesnė tinklų plėtra	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Taip
Reklamuojama maksimali sparta iki	2,5 Gb/s	250 Mb/s	1 Gb/s	100 Mb/s	220 Mb/s	1,27 Gb/s
Operatorių nuomonė ar gali užtikrinti 1 Gb/s ir didesnę atsisiuntimo spartą	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Pasiūlymų įvairovė	Taip	Ne (pagal TG)	Taip	Ne	Ne	Taip
ARPU, Eur	12,3	12,3	20,2	6,1	37,2	8,6
Kainų intervalas (su PVM)	7,50-29,90	14,90-15,90	7,97-26,99	7,50	50,00	11,90-23,90
Mažiausia iki 100 Mb/s spartos kaina (su PVM)	7,50	14,90	7,97	7,50	²²	14,90
Atsparumas aplinkos sąlygoms	Yra	Yra	Nėra	Yra	Nėra	Nėra
Apribojimai duomenims	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Yra ²³

Šaltinis: RRT.

Atsižvelgus į anksčiau pateiktų duomenų visumą, tikslinga pasirinkti interneto prieigos paslaugas, teikiamas šviesolaidinėmis linijomis, kaip bazinį produktą, kuris bus lyginamas su paslaugomis, teikiamomis kitomis technologijomis, siekiant nustatyti šių paslaugų pakeičiamumą.

2.1.3.8. Paslaugų pakeičiamumas

Vartotojų apklausa

²² Neriboti duomenys ir sparta pagal technines galimybes.

²³ Data-only vis dažniau siūlomi neriboti duomenys, kai taikomas duomenų limitas, jis paprastai svyruoja nuo 50 GB iki 500 GB.

Apklauskos metu vartotojų buvo klausiama ar, jų nuomone, mobiliojo ir fiksuotojo ryšio tinklais teikiamos interneto prieigos paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje. Daugiau nei pusė (54 proc.) apklaustųjų mano, kad mobiliojo ryšio tinklais teikiama interneto prieigos paslauga šiandien jau pilnavertiškai pakeičia fiksuotojo ryšio tinklais teikiamą interneto prieigos paslaugą namuose. Penktadalis (22 proc.) nurodė, kad pakeis per artimiausius 5 metus, tuo tarpu 16 proc. vartotojų mano, kad pakeičiamumo tarp šiomis dvejomis technologijomis teikiamų paslaugų nėra. Pastebėtina, kad didžioji dauguma manančių, kad mobiliojo ir fiksuotojo ryšio tinklais teikiamos interneto prieigos paslaugos nėra pakeičiamos tarpusavyje, naudojami fiksuotojo ryšio interneto prieigos (vienos ir/ar kombinacijoje su kitomis interneto prieigos paslaugomis) paslaugomis.

Apklauskos metu buvo analizuotos priežastys, kodėl respondentai naudojami tam tikromis interneto prieigos paslaugomis bei nesirenka kita technologija teikiamų interneto prieigos paslaugų. Paslaugų, teikiamų fiksuotojo ryšio tinklais, gavėjai nurodė, kad jų naudojamos paslaugos pilnai patenkina jų poreikius (40 proc.), beveik trečdalis (29 proc.) nurodė nesirenkantys interneto prieigos paslaugų, teikiamų mobiliojo ryšio tinklais dėl, jų manymu, didelės šių paslaugų kainos bei riboto leidžiamo sunaudoti duomenų kiekio (28 proc.).

Paslaugų gavėjų pasiteiravus, kaip keistųsi jų pasirinkimas paslaugos teikėjui 20 proc. padidinus jiems teikiamų interneto prieigos paslaugų kainą, 44 proc. fiksuotojo ryšio interneto prieigos paslaugų gavėjų savo paslaugų teikėją pakeistų kitu tos pačios fiksuotojo ryšio technologijos paslaugos teikėju, 21 proc. nieko nekeistų, nes jiems tai atrodo nereikšmingas kainos padidėjimas bei 15 proc. rinktųsi pigesnę planą su mažesne sparta. Šie duomenys leidžia daryti išvadą, kad fiksuotojo ryšio interneto prieigos paslaugų gavėjai nelinkę keisti šios technologijos į mobiliojo ryšio technologiją bei atsiradus paslaugų kainų kilimui, rinktųsi iš tos pačios fiksuotojo ryšio technologijos rinkoje esančių interneto prieigos paslaugų pasiūlymų keisdami paslaugų teikėją ar/ir paslaugų planą.

Taip pat Data-only paslaugų naudotojai nurodė, kad jiems teikiamos Data-only paslaugos pilnai patenkina jų poreikius (44 proc.), todėl jie nesinaudojantys interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugomis, bei, dėl, jų manymu, didelės fiksuotojo ryšio interneto prieigos paslaugos kainos (28 proc.). Tuo tarpu daugiau nei trečdalis (39 proc.) Data-only paslaugų vartotojų neturi galimybės naudotis interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugomis, nes gyvenamojoje vietoje niekas nesūlo interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugų arba siūlo jų poreikiams nepakankamos (per mažos) spartos. Jei paslaugos teikėjas 20 proc. pabrangintų interneto prieigos Data-only paslaugas, 44 proc. respondentų rinktųsi pigesnę planą su mažesniu interneto duomenų kiekiu, 26 proc. respondentų turimą paslaugų teikėją pakeistų kitu šios paslaugos teikėju, ir tik 15 proc. vartotojų pakeistų Data-only paslaugas į interneto prieigos paslaugas mobiliojo ryšio telefone.

Apibendrinant prieš tai pateiktą informaciją, darytina išvada, kad daugumą skirtingomis technologijomis teikiamų interneto prieigos paslaugų gavėjų tenkina jiems teikiamos paslaugos, jos atitinka jų poreikius, todėl, net padidėjus turimų paslaugų kainai, kita technologija teikiamų paslaugų nesirinktų.

Anketos duomenų analizė dėl paslaugų pakeičiamumo

Anketoje operatoriai vertino, ar skirtingomis technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos vartotojo požiūriu gali būti pakeičiamos tarpusavyje tiek dabar, tiek per artimiausius 5 metus. Pirmiausia, operatoriai išskyrė tokias fiksuotojo ryšio technologijos savybes kaip: stabilesnį ir patikimesnį ryšį, atsparumą trukdžiams (pvz. oro sąlygoms), aukštesnę kokybę (pvz. didesnę spartą, mažiau priklausančią nuo prisijungusių vartotojų skaičiaus, mažesnis perduodamo duomenų srauto vėlinimas) bei neribojamą perduotų duomenų kiekį. Operatoriai pakomentavo savo atsakymus, pvz., „internetu prieigos paslaugos teikiamos šviesolaidinėmis linijomis nėra ir niekada nebus pakeičiamos kitomis technologijomis dėl šviesolaidinėmis linijomis garantuojamo stabilesnio ir patikimesnio ryšio bei aukštesnės ryšio spartos ir mažesnio duomenų perdavimo

vėlinimo“, „nesuteikia tokio stabilumo ir spartų kaip fiksuotasis ryšys“, „kokybiniu atžvilgiu kol kas fiksuotojo ryšio paslaugos yra pranašesnės“ ir pan.

Įvertinus pateiktus atsakymus, buvo nustatyta, kad didžiosios daugumos (73 proc.) operatorių nuomone interneto prieigos paslaugos, teikiamos šviesolaidinėmis linijomis, gali pakeisti interneto prieigos paslaugas, teikiamas kitomis technologijomis, tačiau pačios šviesolaidinėmis linijomis teikiamos paslaugos negali būti pakeistos kitomis technologijomis teikiamomis paslaugomis (12 lentelė).

12 lentelė. Interneto prieigos paslaugų, teikiamų skirtingomis technologijomis, pakeičiamumas, paslaugų teikėjų vertinimu.

	Metalinės vytytos poros linijos, naudojant xDSL technologiją	KTV tinklai	Belaidžio ryšio (FWA) tinklai	Mobiliojo ryšio tinklai	Palydovinio ryšio tinklai
Šviesolaidinėmis linijomis teikiamos paslaugos pakeičiamos kitomis technologijomis	29 proc.	25 proc.	36 proc.	34 proc.	20 proc.
Šviesolaidinėmis linijomis teikiamos paslaugos pakeičia kitas technologijas	73 proc.	70 proc.	73 proc.	71 proc.	66 proc.

Šaltinis: RRT.

Buvo svarbu nustatyti ir kitų (išskyrus šviesolaidinių linijų) fiksuotojo ryšio technologijų pakeičiamumą tarpusavyje bei jų pakeičiamumą su mobiliojo ryšio technologijomis. Įvertinus skirtingų technologijų pakeičiamumus paslaugų gavėjų požiūriu, matyti, kad paslaugos yra pakeičiamos (13 lentelė). Taip nurodė trečdalis operatorių, pakomentuodami, kad visos technologijos yra tarpusavyje pakeičiamos, nes, pasak jų, daugumai vartotojų nesvarbi technologija, kuria jie gauna paslaugas, jeigu paslauga jiems tinkama ir tenkina jų poreikius. Analizuojant kitų fiksuotojo ryšio (išskyrus šviesolaidinių) technologijų bei taip pat ir mobiliojo ryšio technologijų pakeičiamumą, matyti, kad kitos fiksuotojo ryšio technologijos KTV, xDSL bei belaidžio ryšio technologijos, paslaugų teikėjų nuomone, yra pakeičiamos tiek viena kita, tiek ir mobiliojo ryšio tinklais. Tuo tarpu apytiksliai tik pusė paslaugų teikėjų mano, kad palydovinio ryšio tinklas pakeičia šias technologijas: KTV (44 proc.), xDSL technologijas (50 proc.), belaidės 54 proc. Palydovinis ryšys, operatorių nuomone, geriausiai pakeičiamas mobiliojo ryšio tinklais. O mobiliojo ryšio technologiją bei šviesolaidines technologijas, geriausiai pakeičia belaidės technologijos.

13 lentelė. Interneto prieigos paslaugų, teikiamų nurodytomis technologijomis, tarpusavio pakeičiamumas (iš paklausos/vartotojo pusės), operatorių požiūriu.

	Metalinės vytytos poros linijos, naudojant xDSL technologiją	KTV tinklai	Belaidžio ryšio (FWA) tinklai	Mobiliojo ryšio tinklai	Palydovinio ryšio tinklai
Metalinėmis vytytos poros linijomis, naudojant xDSL technologijas, teikiamos paslaugos pakeičiamos		64 proc.	64 proc.	66 proc.	50 proc.
Kabelinės televizijos tinklais, teikiamos paslaugos pakeičiamos	64 proc.		64 proc.	56 proc.	44 proc.

Belaidžio ryšio (FWA) tinklais teikiamos paslaugos pakeičiamos	56 proc.	52 proc.		72 proc.	54 proc.
Mobiliojo ryšio tinklais teikiamos paslaugos pakeičiamos	50 proc.	50 proc.	66 proc.		62 proc.
Palydovinio ryšio tinklais teikiamos paslaugos pakeičiamos	48 proc.	46 proc.	64 proc.	74 proc.	

Šaltinis: Operatorių Anketoje pateikti duomenys.

Operatoriai laikosi pozicijos, kad interneto prieigos, teikiamos mobiliojo ryšio tinklais, paslaugų privalumas lyginant su interneto prieigos, teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais, paslaugomis, yra mobilumas, didelis pasiekiamumas (beveik visa Lietuvos Respublikos teritorija) bei patogesnis (paprastesnis) įrengimas/įranga. Operatorių nuomone, daugiausia potencialo turinčios 5 metų perspektyvoje pakeisti šviesolaidinėmis linijomis teikiamas paslaugas yra mobiliojo ryšio bei belaidėmis fiksuotojo ryšio technologijomis teikiamos paslaugos.

Apibendrinus gautus rezultatus, matoma paslaugų teikėjų nuomonė, kad nepaisant paslaugų teikėjų nurodomų mobiliojo ryšio technologijų privalumų, šviesolaidinis ryšys pasižymi tokiais savybėmis kaip neribotas duomenų kiekis, aukštesnė paslaugų kokybė bei didesnė sparta, todėl šiuo metu dar nėra tarpusavyje pakeičiamas kitomis technologijomis.

Paslaugų, teikiamų FTTx technologija ir xDSL technologija, pakeičiamumas

1) Skiriasi ne tik viena iš svarbiausių savybių sparta, bet ir jos potencialas. Tiriamuoju laikotarpiu didžiausia dalis FTTx paslaugų gavėjų rinkosi 100 Mb/s ir didesnę spartą o xDSL paslaugų gavėjai – iki 30 Mb/s. FTTx technologija teikiamos paslaugos siūlomos iki 2,5 Gb/s spartos, o xDSL technologija tik iki 250 Mb/s. Taip pat pastebėtina, kad paslaugų, teikiamų xDSL technologija, spartai didelę įtaką daro atstumas nuo paslaugų teikėjo iki paslaugų gavėjo – augant šiam atstumui didžiausia galima greitimeika mažėja, todėl aukščiau minėta maksimali 250 Mb/s greitimeika galima tik ten, kur tai leidžia techninės galimybės.

2) Metalinės vytos poros tinklai iš esmės nebėra vystomi. Vertinant FTTx ir xDSL tinklų aprėptį Tiriamuoju laikotarpiu, stebimas FTTx tinklų aprėpties augimas nuo 825 tūkst. (2018 m.) iki 880 tūkst. (2023 m.) gyvenamųjų patalpų. Tuo tarpu xDSL tinklų aprėptis atitinkamu laikotarpiu mažėjo nuo 959 tūkst. iki 944 tūkst. gyvenamųjų patalpų. 2023 m., palyginti su Tiriamojo laikotarpio pradžia, FTTx technologijomis teikiamų interneto prieigos paslaugų gavėjų padaugėjo 10,9 proc., tuo tarpu xDSL technologija gavėjų skaičius, palyginti su 2018 m., sumažėjo 16,2 proc.

3) Nors ARPU gautas iš paslaugų gavėjų, kurie naudojami xDSL technologija teikiamomis interneto prieigos paslaugomis, beveik toks pats kaip tų, kurie naudojami FTTx technologija teikiamomis interneto prieigos paslaugomis, tačiau lyginant pagal mažiausią 100 Mb/s spartos interneto prieigos paslaugų kainą, xDSL technologija teikiamų paslaugų kaina buvo beveik 2 kartus didesnė.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad interneto prieigos paslaugos, teikiamos FTTx technologija, ir interneto prieigos paslaugos, teikiamos xDSL technologija, nėra tarpusavyje pakeičiamos.

Paslaugų, teikiamų FTTx technologija ir KTV tinklais, pakeičiamumas

1) Skiriasi ne tik viena iš svarbiausių savybių sparta, bet ir jos potencialas. Nors Tiriamuoju laikotarpiu didžiausia dalis FTTx bei KTV paslaugų gavėjų, rinkosi 100 Mb/s ir didesnę spartą, tačiau FTTx technologija teikiamos paslaugos siūlomos iki 2,5 Gb/s spartos, o KTV tinklais tik iki 100 Mb/s. Nors atnaujinus KTV tinklus (įdiegus DOCSIS3.1 standartą) būtų

galima pasiekti didesnes spartas, operatoriai KTV tinklus keičia šviesolaidiniais tinklais, o ne investuoja į KTV tinklų atnaujinimą.

2) KTV tinklai daugiausia naudojami mokamos televizijos paslaugoms teikti. Lietuvos Respublikoje nauji KTV tinklai iš esmės nebėra vystomi, o esami nuosekliai keičiami į šviesolaidinius tinklus. 2023 m. šviesolaidinėmis linijomis buvo pasiekama 61,1 proc., o KTV tinklais – 29,0 proc. gyvenamųjų patalpų. 2023 m., palyginti su Tiriamąjo laikotarpio pradžia, FTTx technologijomis teikiamų interneto prieigos paslaugų gavėjų padaugėjo 10,9 proc., tuo tarpu KTV tinklais paslaugų gavėjų skaičius, palyginti su 2018 m., sumažėjo 26,9 proc.

3) ARPU gautas iš paslaugų gavėjų, kurie naudojami KTV technologija yra mažesnė, nes paslaugos yra teikiamos mažesnės spartos, lyginant su FTTx technologija teikiamomis paslaugomis, tačiau, lyginant pagal mažiausią 100 Mb/s spartos interneto prieigos paslaugų kainą, kaina ta pati.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad interneto prieigos paslaugos, teikiamos FTTx technologija, ir interneto prieigos paslaugos, teikiamos KTV tinklais nėra tarpusavyje pakeičiamos.

Paslaugų, teikiamų FTTx technologija ir Data-only, pakeičiamumas

1) Skiriasi viena iš svarbiausių savybių sparta. FTTx technologija teikiamos paslaugos siūlomos iki 2,5 Gb/s spartos, o Data-only tik iki 1,27 Gb/s. Pažymėta, kad Data-only paslaugų sparta priklauso ir nuo prisijungusių vartotojų skaičiaus, dėl kurio piko metu gali sumažėti tinklo pralaidumas kiekvienam vartotojui. Taip pat signalo stiprumas priklausomas nuo oro sąlygų.

2) Didžioji dalis Tyrimų metu apklaustų operatorių mano, kad mobiliojo ryšio technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos negali užtikrinti 1 Gb/s ir didesnės spartos.

3) Mobiliojo ryšio operatoriai pasiūlymus daugiau sieja su perduodamų duomenų kiekiu, o fiksuotojo ryšio operatoriai – su sparta. Lyginant pagal mažiausią 100 Mb/s spartos interneto prieigos paslaugų kainą, tokį pasiūlymą turėjo tik vienas mobiliojo ryšio operatorius, Data-only technologija teikiamų paslaugų kaina buvo beveik 2 kartus didesnė.

4) Mobiliojo ryšio tinkluose taikomi ribojimai perduotų duomenų kiekiui, nepaisant paslaugų teikėjų Data-only paslaugų pasiūlymuose reklamuojamo neriboto duomenų kiekio, iš tiesų paslaugų gavėjai yra apribojami sąžiningo naudojimosi taisyklėmis, o apribojimas siejamas iš esmės su neįprastai intensyviu paslaugų naudojimu²⁴.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad interneto prieigos paslaugos, teikiamos FTTx technologija, ir Data-only paslaugos nėra tarpusavyje pakeičiamos.

Paslaugų, teikiamų FTTx technologija ir belaidžio ryšio (FWA) technologijomis, pakeičiamumas

1) Skiriasi ne tik viena iš svarbiausių savybių - sparta, bet ir jos potencialas. Tiriamuoju laikotarpiu didžiausia dalis FTTx paslaugų gavėjų, rinkosi 100 Mb/s ir didesnę spartą, o belaidžio ryšio technologijomis teikiamų paslaugų gavėjai – iki 30 Mb/s. FTTx technologija teikiamos paslaugos siūlomos iki 2,5 Gb/s spartos, o belaidžio ryšio technologijomis, tik išskirtiniais atvejais, iki 1 Gb/s.

2) Belaidžio ryšio technologijomis teikiamų paslaugų gavėjų skaičius nuolat mažėjo. 2023 m. pabaigoje interneto prieigą belaidžio ryšio technologijomis gavo 1,8 proc. visų interneto prieigos paslaugų gavėjų ir palyginti su 2018 m., sumažėjo 36,7 proc.

3) Belaidžio ryšio technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos labiau paplitusios kaimiškose ar rečiau apgyvendintose vietovėse, kur paprastai yra mažesnė laidinio

²⁴ Pvz., UAB „Tele2“ judriojo ryšio paslaugų teikimo sutarties bendrosiose sąlygose numatyta, kad „<...> toks duomenų perdavimo paslaugų kiekis, kuris 25 kartus ir daugiau viršija įprastai vidutinį sunaudojamą paslaugų kiekį <...>“.

ryšio ar didesnės spartos interneto prieigos, teikiamos kitomis technologijomis, aprėptis ir riboti didesnės spartos fiksuotojo ryšio sprendimai.

4) Didžioji dalis Tyrimo metu apklaustų operatorių mano, kad belaidžio ryšio technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos negali užtikrinti 1 Gb/s ir didesnės spartos.

5) Lyginant pagal mažiausią 100 Mb/s spartos interneto prieigos paslaugų kainą, belaidžio ryšio technologija teikiamų paslaugų kaina buvo didesnė.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad interneto prieigos paslaugos, teikiamos FTTx technologija, ir interneto prieigos paslaugos, teikiamos belaidžio ryšio technologijomis nėra tarpusavyje pakeičiamos.

Paslaugų, teikiamų FTTx technologija ir palydoviniu ryšiu, pakeičiamumas

1) Skiriasi viena iš svarbiausių savybių – spartos potencialas. Nors Tiriamuoju laikotarpiu didžiausia dalis FTTx paslaugų gavėjai ir palydovinio ryšio paslaugų gavėjai rinkosi 100 Mb/s ir didesnę spartą, tačiau FTTx technologija teikiamos paslaugos siūlomos iki 2,5 Gb/s spartos, o palydovinio ryšio technologijomis, išskirtiniais atvejais, iki 220 Mb/s. 71,7 proc. visų FTTx paslaugų teikiantys operatoriai naujiems paslaugų gavėjams siūlo paslaugas, kurių sparta yra nuo 250 Mb/s.

2) Didžioji dalis (76 proc. ir daugiau) Tyrimo metu apklaustų operatorių mano, kad palydovinio ryšio technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos negali užtikrinti didesnės nei 350 Mb/s spartos.

3) Palydovinio ryšio technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos labiau paplitusios kaimiškose ar rečiau apgyvendintose vietovėse, kur paprastai yra mažesnė laidinio ryšio ar didesnės spartos interneto prieigos, teikiamos kitomis technologijomis, aprėptis ir riboti didesnės spartos fiksuotojo plačiajuosčio ryšio sprendimai.

4) ARPU gautas iš paslaugų gavėjų, kurie naudojo palydoviniu ryšiu teikiamu internetu, 3 kartus didesnis nei tų, kurie naudojo FTTx technologija teikiamu internetu. Taip pat palydoviniu ryšiu teikiamų interneto prieigos paslaugų kaina yra didesnė.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad interneto prieigos paslaugos, teikiamos FTTx technologija, ir interneto prieigos paslaugos, teikiamos palydoviniu ryšio technologijomis, nėra tarpusavyje pakeičiamos.

Apibendrinant, galima teigti, kad interneto prieigos paslaugos, teikiamos KTV tinklais, belaidžio, palydovinio, mobiliojo ryšio technologijomis, dažniausiai naudojamos tais atvejais, kai nebuvo galimybės gauti FTTx technologija teikiamų interneto prieigos paslaugų. Tiek metalinės vytos poros linijų pagrindu sukurti tinklai, tiek nauji KTV tinklai nėra vystomi. Belaidžio bei palydovinio ryšio technologijomis teikiamos interneto prieigos paslaugos labiau paplitusios kaimiškose ar rečiau apgyvendintose vietovėse, kur paprastai yra mažesnė FTTx aprėptis. Mobiliojo, palydovinio bei belaidžio ryšio technologijoms būdingas mažesnis atsparumas trukdžiams tokiems kaip oro sąlygos, o KTV bei xDSL paslaugų spartai didelę įtaką daro atstumas nuo paslaugų teikėjo iki galutinio paslaugų gavėjo. Didžiausia dalis interneto prieigos paslaugų, teikiamų xDSL, belaidžio ryšio technologijomis, buvo iki 100 Mb/s spartos. Nors KTV tinklais bei palydovinio ryšio tinklais teikiamos paslaugos patenka į intervalą nuo 100 Mb/s iki 1 Gb/s, tačiau rinkoje nėra galimybės įsigyti šių paslaugų didesnės nei 250 Mb/s spartos, tokios, kurią siūlo operatoriai, teikiantys savo paslaugas 71,7 proc. visų FTTx interneto prieigos paslaugų gavėjų.

Išvados:

Interneto prieigos paslaugos, teikiamos FTTx technologija, ir interneto prieigos paslaugos, teikiamos xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais ir mobiliojo ryšio tinklais nėra tarpusavyje pakeičiamos, todėl sudaro atskiras su Didmeninės

vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka susijusių mažmeninių paslaugų rinkas. Išskiriamos dvi mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkos:

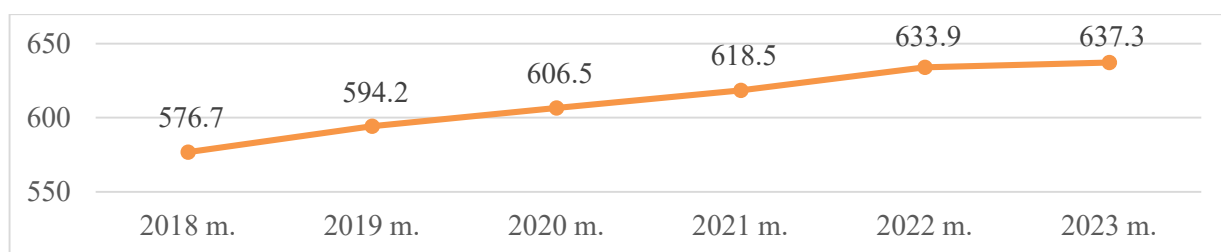
- 1) interneto prieigos paslaugų, teikiamų šviesolaidinėmis linijomis, rinka (toliau – FTTx rinka).
- 2) interneto prieigos paslaugų, teikiamų xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais ir mobiliojo ryšio tinklais, rinka (toliau – Kitų technologijų rinka).

2.1.3.9. Mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkų analizė

FTTx rinka

2023 m. pabaigoje interneto prieigos, teikiamos naudojant šviesolaidines linijas (toliau – interneto prieigos FTTx) paslaugas teikė 58 paslaugų teikėjai, 5 daugiau nei 2018 m. (53).

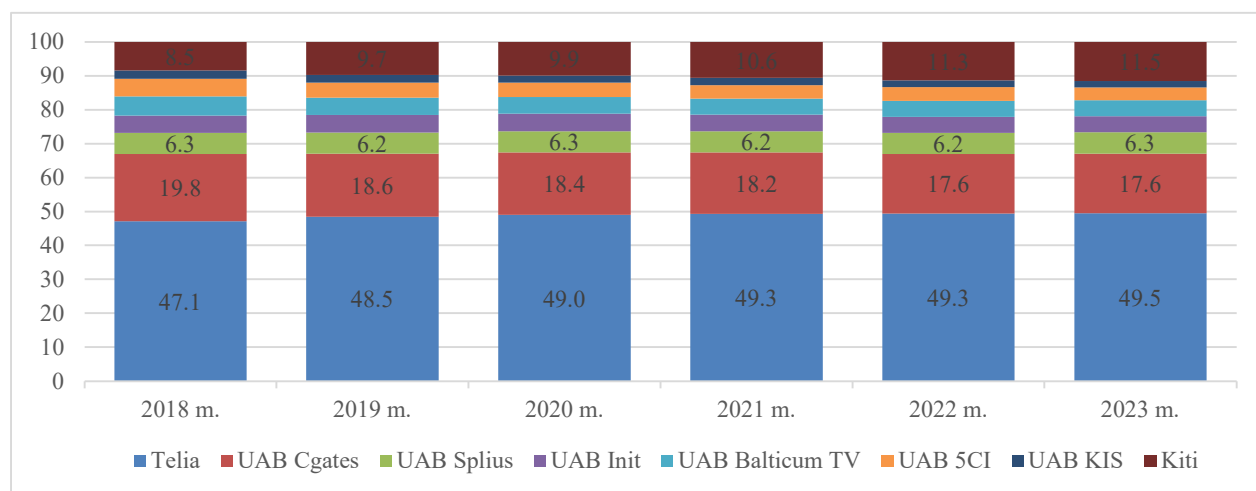
Interneto prieigos FTTx paslaugų gavėjų skaičius augo visu Tiriamuoju laikotarpiu (žr. 19 pav.). Lyginant su 2018 m. augo 10,5 proc. arba 60,6 tūkst. ir siekė 637,3 tūkst. 2023 m. pabaigoje.

19 pav. Interneto prieigos FTTx paslaugų gavėjų skaičius, tūkst., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Vertinant paslaugų teikėjų rinkos dalis visoje Lietuvoje pagal interneto prieigos FTTx paslaugų gavėjų pasiskirstymą, visu Tiriamuoju laikotarpiu didžiausią dalį (2023 m. pabaigoje 49,5 proc.) užėmė Telia (žr. 20 pav.). 2023 m. pabaigoje 17,6 proc. šių gavėjų rinkosi UAB „Cgates“, 6,3 proc. – UAB „Splus“, 4,7 proc. – UAB „Init“ paslaugas.

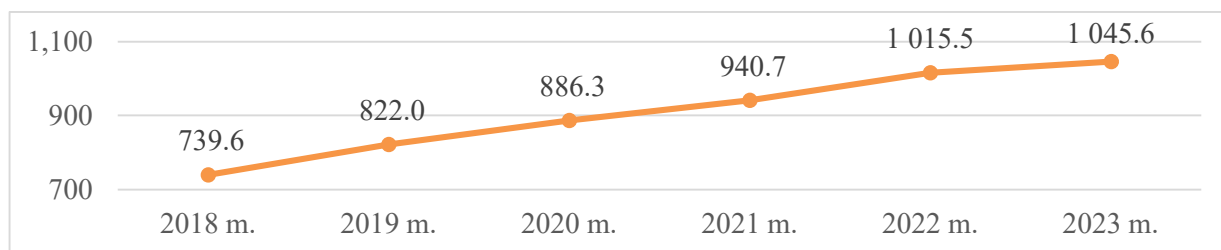

20 pav. Interneto prieigos FTTx paslaugų gavėjų struktūra pagal paslaugų teikėjus (rinkos dalys vertinant visą Lietuvos teritoriją), proc., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Kitų technologijų rinka

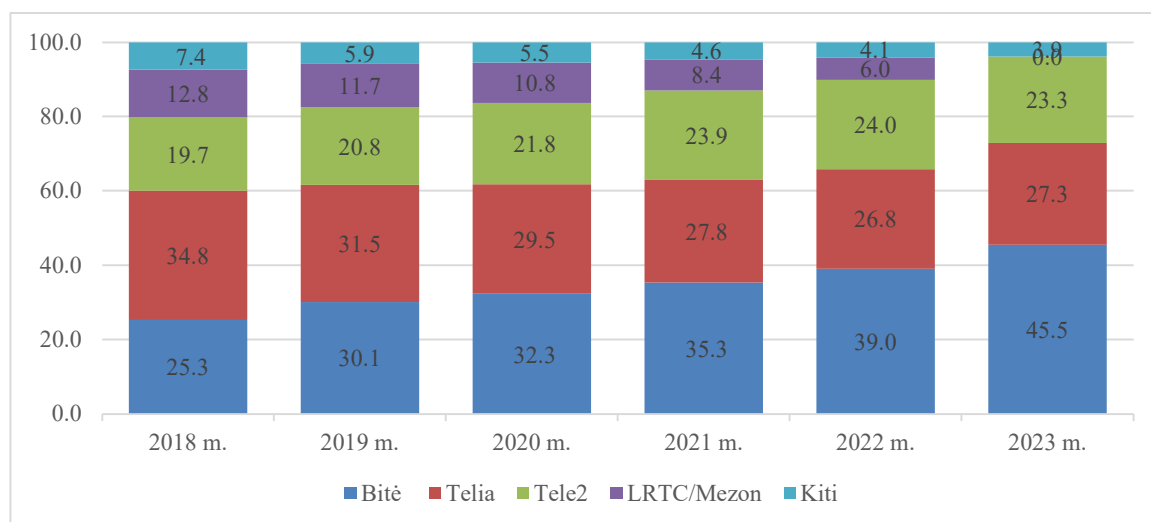
2023 m. pabaigoje interneto prieigos, teikiamos xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais ir mobiliojo ryšio tinklais (toliau – interneto prieigos kitomis technologijomis), paslaugas teikė 65 paslaugų teikėjai, 4 mažiau nei 2018 m. (69).

21 pav. Interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjų skaičius, tūkst., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjų skaičius augo visu Tiriamuoju laikotarpiu (žr. 21 pav.). Lyginant su 2018 m. augo 41,4 proc. arba 306,1 tūkst. ir siekė 1,05 mln. 2023 m. pabaigoje.

22 pav. Interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjų struktūra pagal paslaugų teikėjus, proc., 2018–2023 m.

Šaltinis: RRT.

Analizuojant interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjų skaičių (žr. 22 pav.), matyti, kad Bitės dalis visu Tiriamuoju laikotarpiu augo ir 2023 m. pabaigoje siekė 45,5 proc. arba 20,2 procentinio punkto daugiau nei 2018 m. 2020 m. pabaigoje AB Lietuvos radijo ir televizijos centras (toliau – LRTC) baigė sandorį, kuriuo perleido Bitei interneto, duomenų perdavimo ir IPTV verslą, plėtojamą su „Mezon“ prekės ženklu. Po „Mezon“ paslaugų pardavimo LRTC pranešė, kad pasitraukia iš mažmeninės telekomunikacijų rinkos. 2023 m. pradžioje UAB „Mezon“ buvo prijungta prie Bitės. Telios rinkos dalis visu Tiriamuoju laikotarpiu mažėjo ir 2023 m. pabaigoje siekė 27,3 proc. arba 7,4 procentinio punkto mažiau nei 2018 m.

2.1.3.9.1. Mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkų analizė pagal savivaldybes

Apibrėžiant rinkos geografinę teritoriją, siekiama nustatyti, kokia yra konkrečios rinkos geografinė teritorija. Atitinkamos rinkos geografinė teritorija gali įtakoti nagrinėjamos rinkos apimtį, esamą ir potencialią konkurencinę aplinką nagrinėjamoje rinkoje. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 51 punkte teigiama, kad elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos teritorija tradiciškai nustatoma vadovaujantis dviem kriterijais: tinklo aprėpiama teritorija ir teisiniais ar kitais reguliavimo instrumentais. Vadovaujantis šiais dviem kriterijais, geografinė rinkos teritorija gali būti vietinė, regioninė, nacionalinė ar aprėpianti kelias valstybes.

Elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Pastebėtina tai, kad mažmeninės interneto prieigos paslaugos yra teikiamos tik Lietuvos Respublikos teritorijoje reziduojantiems asmenims (fiziniais arba juridiniams

asmenims). Dėl to, viešieji ryšių tinklai, reikalingi mažmeninėms interneto prieigos paslaugoms teikti, yra plėtojami tik Lietuvos Respublikos teritorijoje. Atsižvelgiant į tai, tiek FTTx rinkos, tiek Kitų technologijų rinkos geografinė teritorija negali būti platesnė nei Lietuvos Respublikos teritorija. Toliau yra vertinama, ar FTTx rinkos ir Kitų technologijų rinkos geografinė teritorija turėtų apimti visą Lietuvos Respublikos teritoriją ar yra skaidytina į smulkesnes geografines teritorijas.

Lietuvos Respublika pagal 3 rodiklius, susietų su gyventojais, žemės paskirtimi ir turizmo potencialu, blokus buvo suskirstyta į 4 klasterius²⁵: didžiųjų miestų savivaldybės (sudaro 6 savivaldybės), kitų savivaldybių (12 savivaldybių), kaimiškųjų savivaldybių (38 savivaldybės) ir kurortų (4 savivaldybės). Klasteriai buvo sudaromi laikantis principo, kad skirtumai sudarytuose Lietuvos Respublikos savivaldybių klasteriuose būtų kuo mažesni, o tarp skirtingų klasterių – kuo didesni. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje didžiųjų miestų savivaldybių klasterį sudarė 44,9 proc. visų gyvenamųjų patalpų, kitų savivaldybių klasterį – 18,1 proc., kaimiškųjų savivaldybių – 35,0 proc. ir kurortų – 2,0 proc.

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 49 punkte nurodyta, kad pradedant geografinio vieneto lygmens vertinimą, turėtų būti užtikrinta, jog: a) šie vienetai būtų tinkamo dydžio, t. y. pakankamai smulkūs, kad būtų išvengta reikšmingų konkurencijos sąlygų įvairavimo kiekviename viename, bet pakankamai stambūs, kad būtų galima išvengti daug išteklių reikalaujančios ir sudėtingos mikroanalizės, kuri galėtų sukelti rinkos susiskaidymą; b) iš jų būtų matyti visų atitinkamų veiklos vykdytojų tinklo struktūra; c) jų ribos tam tikrą laiką išliktų aiškos ir stabilios. Atsižvelgiant į tai, kad klasteriai, tiek pagal savivaldybių skaičių, tiek pagal gyvenamųjų patalpų skaičių nėra tolygūs, galimu smulkiausiu rinkos geografinės teritorijos vienetu šiame rinkos tyrime bus laikoma vienos savivaldybės teritorija, o identiškomis rinkos charakteristikomis (veikimo rinkoje sąlygomis) pasižyminčios savivaldybės bus apjungiamos tarpusavyje, taip apibrėžiant platesnę rinkos geografinę teritoriją.

Analizuojant rinkos geografinę teritoriją, svarbu nustatyti pagrindinius kriterijus, pagal kuriuos į atskiras geografines teritorijas gali būti padalinta rinka. RRT vertinimu, konkurencinę aplinką tam tikroje rinkoje parodo ne joje veikiančių operatorių skaičius, bet jų galimybės (valdomo tinklo išvystymas, faktinis paslaugų gavėjų skaičius) realiai tarpusavyje konkuruoti rinkoje bei vartotojų turimas pasirinkimas realiai pirkti paslaugas iš rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų (kiek rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų tinklų pasiekia vartotoją). Atsižvelgiant į tai, Didmeninės vietinės prieigos rinkos ir Didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta, kad operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, t. y. tos pačios rinkos geografinės teritorijos ribose, jei yra tenkinami visi nustatyti kriterijai. Jei nėra tenkinamas bent 1 iš nustatytų kriterijų, operatoriai veikia skirtingoje (kitoje) konkurencinėje aplinkoje, lyginant su konkurencine aplinka, kurioje tenkinami visi aukščiau nurodyti kriterijai. Šioje konkurencinėje aplinkoje, kurioje nėra tenkinamas bent 1 iš nustatytų kriterijų, operatorių konkurencinės sąlygos tarpusavyje yra panašios arba vienodos (homogeniškos).

FTTx rinka

Operatorių užimamos FTTx rinkos dalys vertinamos pagal paslaugų gavėjų skaičių. Konkurencinė padėtis teikiant FTTx paslaugas savivaldybių lygmeniu skiriasi (žr. Priedą Nr. 1). Mažesnę gyventojų skaičių turinčiose savivaldybėse veikia mažiau paslaugų teikėjų, o Telia užimama FTTx paslaugų rinkos dalis pagal paslaugų gavėjų skaičių šiose savivaldybėse siekia 40 ir daugiau procentų. Tose savivaldybėse, kur gyvena daugiau gyventojų, ypač 5 didžiausių šalies miestų savivaldybėse, veikia daugiau paslaugų teikėjų, o jų užimamos FTTx paslaugų rinkos dalys yra pasiskirsčiusios tolygiau. Apibendrinant, tai kas nurodyta Priede Nr. 1, darytina išvada, kad Telia Tiriamuoju laikotarpiu buvo didžiausia FTTx paslaugų teikėja tiek vertinant Lietuvos

²⁵ <https://lietuvosfinansai.lt/gki/savivaldybiu-klasterizavimas/>

Respublikos mastu, tiek ir geografiškai smulkesnių administracinių vienetų – savivaldybių, teritorijose.

2023 m. pabaigoje šviesolaidinėmis linijomis buvo pasiekama 61,1 proc. (880,3 tūkst.) gyvenamųjų patalpų. Augimas lyginant su 2018 m. nėra didelis (0,2 procentinio punkto arba 55,4 tūkst. gyvenamųjų patalpų). 2023 m. pabaigoje bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 50,4 proc. (726,4 tūkst.) gyvenamųjų patalpų, arba 0,1 procentinio punkto (44,6 tūkst. gyvenamųjų patalpų) daugiau nei 2018 m. pabaigoje. 2023 m. pabaigoje bent 3 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 33,6 proc. (484,6 tūkst.) gyvenamųjų patalpų, arba 4,2 procentinio punkto (85,6 tūkst. gyvenamųjų patalpų) daugiau nei 2018 m. pabaigoje. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad operatoriai investicijas nukreipia tinklų dubliavimui, t. y. į jau apręptose teritorijose esančias gyvenamąsias patalpas, o ne naujai prijungiamas. 2023 m. pabaigoje bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 82,5 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų (lyginant su 2018 m. sumažėjo 0,1 procentinio punkto), bent 3 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 55,0 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų (lyginant su 2018 m. išaugo 6,7 procentinio punkto). Atnaujinti duomenys rodo, kad situacija išliko panaši - 2024 m. pabaigoje šviesolaidinėmis linijomis buvo pasiekama 62,2 proc. (934,9 tūkst.) gyvenamųjų patalpų. 2024 m. pabaigoje bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 51,3 proc. (771,0 tūkst.) gyvenamųjų patalpų. 2024 m. pabaigoje bent 3 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 38,4 proc. (578,2 tūkst.) gyvenamųjų patalpų. Detalesnė informacija apie 2024 m. tinklo apręptis pateikiama Ataskaitos Priede Nr. 1.

Siekiant įvertinti, ar operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, t. y. tos pačios rinkos geografinės teritorijos ribose, nustatomi šie kriterijai:

1) Atitinkamoje savivaldybėje Telia užimama FTTx rinkos dalis ne didesnė kaip 40 proc. arba jei rinkos dalis viršija 40 proc., bent vieno alternatyvaus operatoriaus (kito nei Telia) rinkos dalis mažesnė už Telia rinkos dalį ne daugiau kaip 15 procentinių punktų arba didesnė nei Telia rinkos dalis, ir;

2) Atitinkamoje savivaldybėje šviesolaidinio tinklo išvystymas:

- bent 3 operatoriai dubliuoja bent 50 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų, arba
- bent 2 operatoriai dubliuoja bent 70 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų.

Tiriamuoju laikotarpiu Telia buvo didžiausias FTTx paslaugų teikėjas Lietuvos Respublikoje ir vienintelis FTTx paslaugas teikęs kiekvienoje savivaldybėje. Telia FTTx rinkos dalis, mažesnė nei 40 proc., pasirinkta atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – Konkurencijos įstatymas) 3 straipsnio 2 dalies reikalavimus, pagal kuriuos preziumuojama, kad ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 40 proc. Suprantama, jog tam, kad situacija FTTx rinkoje būtų laikoma gera, Telia turėtų neužimti dominuojančios padėties FTTx rinkoje, t. y. Telia rinkos dalis turėtų būti mažesnė nei 40 proc. Tačiau konkurencijos teisėje pripažįstama, jog tam tikrais atvejais ūkio subjektas, turintis didelę rinkos dalį, gali ir nedominuoti, jei rinkoje veikia ir kitas ūkio subjektas, turintis sąlyginai panašią rinkos dalį ir taip galintis atsverti kito operatoriaus galimybes daryti vienpusę lemiamą įtaką. RRT vertinimu, alternatyvus (kitas nei Telia) operatorius turėtų užimti ne mažiau kaip $\frac{1}{4}$ arba 25 proc. FTTx rinkos, kad galėtų tinkamai konkuruoti FTTx rinkoje, ypač Telia atžvilgiu. Tokia 25 proc. rinkos dalies riba, kaip atspirties taškas, buvo vertinta ir Europos Sąjungos (toliau – ES) konkurencijos teisėje²⁶, kaip reikšmingesnė rinkos dalis, kurią užimant jau galima konkuruoti rinkoje, darant įtaką tam tikroms konkurencijos sąlygoms. Mažesnę rinkos dalį užimantis operatorius, RRT vertinimu, būtų laikomas mažu operatoriumi ir negalėtų

²⁶ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB Susijungimų reglamentas) preambulės 32 punkte nurodyta, kad koncentracija leistina (neapriboja veiksmingos konkurencijos), jeigu konkrečių įmonių rinkos dalis neviršija 25 proc. bendrosios rinkos.

veiksmingai konkuruoti su didesniais operatoriais, o atitinkamai ir pasiūlyti konkurencingų bei inovatyvių paslaugų galutiniams paslaugų gavėjams. Atsižvelgiant į tai, manoma, kad, jei nors ir Telia FTTx rinkoje užims daugiau kaip 40 proc., jei bus kitas alternatyvus operatorius, kurio rinkos dalis bus ne daugiau kaip 15 procentinių punktų mažesnė už Telia rinkos dalį arba didesnė, toks operatorius galės daryti veiksmingą įtaką Telia galimybėms daryti vienpusę lemiamą įtaką. Ne daugiau kaip 15 procentinių punktų skirtumas siejasi su alternatyvaus operatoriaus užimama 25 proc. FTTx rinkos dalimi – jei Telia užims 40 proc., alternatyviam operatoriui užimant 25 proc. FTTx rinkos, bus tenkinamas šis kriterijus – toks alternatyvus operatorius tokiu atveju galės daryti konkurencinį spaudimą Telia ir taip atitinkamai įtakoti situaciją FTTx rinkoje.

Kad galutinis paslaugų gavėjas turėtų realią galimybę pasirinkti pirkti FTTx paslaugas iš kelių operatorių, o operatoriai galėtų veiksmingai konkuruoti dėl galutinių paslaugų gavėjų, paskutinis kriterijus numato, kad bent 3 operatoriai savivaldybėje turėtų dubliuoti bent 50 proc. toje savivaldybėje apręptų gyvenamųjų patalpų. 3 operatorių skaičius pasirinktas todėl, kad manoma, jog, jei elektroninių ryšių rinkoje veikia bent 3 operatoriai, tuomet vartotojai jau turi tinkamą (pakankamą) pasirinkimą ir paprastai tokiu atveju rinkoje veikiantys operatoriai gali veiksmingai daryti vienas kitam įtaką, konkuruojant rinkoje. Pagal surinktą informaciją iš ES nacionalinių telekomunikacijų reguliavimo institucijų, taip pat matome, kad dauguma ES šalių (Belgija, Prancūzija, Graikija, Vengrija, Lenkija, Slovėnija, Ispanija) irgi taiko 3 operatorių kriterijų, kuris leidžia veiksmingai konkuruoti. 50 proc. apręptų tos savivaldybės teritorijos gyvenamųjų patalpų kriterijus parinktas remiantis tokiu principu, jog tinklo išvystymas turėtų būti bent 2 kartus didesnis, nei mažiausia alternatyvaus operatoriaus užimama rinkos dalis, kuri leistų tinkamai konkuruoti FTTx rinkoje (ne mažiau 25 proc.). Toks tinklo išvystymas parodo ne tik šios dienos galimybes veikti, bet ir potencialą netolimu ar kiek ilgesniu laikotarpiu nepatiriant reikšmingų kaštų veiksmingai konkuruoti dėl galutinių paslaugų gavėjų ir lengvai prijungti naujus galutinius paslaugų gavėjus.

Per 2020 m. kovo mėn. organizuotas WIK-Consult viešas dirbtuves²⁷, suinteresuotos šalys dėl geografinio segmentavimo pažymėjo, kad kai kuriais atvejais gali užtekti ir dviejų tinklų, svarbiau didelė tinklų aprėptis ir tinklų persidengimas (dublikavimas). Atsižvelgiant į tai, manoma, kad bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas turi būti nutiesę į didžiąją dalį tų pačių apręptų gyvenamųjų patalpų atitinkamoje savivaldybėje, t. y. bent 2 operatoriai toje pačioje savivaldybėje turėtų dubliuoti ne mažiau kaip 7/10 arba 70 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų. Toks apręptų gyvenamųjų patalpų dubliavimas užtikrintų galimybę daryti konkurencinį spaudimą Telia ir taip atitinkamai įtakoti situaciją FTTx rinkoje.

14 lentelė. FTTx rinkos vertinimas pagal nustatytus kriterijus.

Eil. Nr.	Savivaldybė	Klasteriai	Telia r. d. < 40 proc.*	Arba		Kriterijai tenkinami
				3 operatoriai dubliuoja bent 50 proc.	2 operatoriai dubliuoja bent 70 proc.	
1	Akmenės r.	Kaimiškosios sav.	NE	TAIP	TAIP	NE
2	Alytaus m.	Didieji miestai	TAIP	NE	TAIP	TAIP
3	Alytaus r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
4	Anykščių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
5	Birštono	Kurortai	NE	NE	TAIP	NE

²⁷

https://www.wik.org/fileadmin/Studien/2020/Studie_Future_electronic_communications_product_and_service_markets_subject_to_exante_regulation_2020.pdf

6	Biržų r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
7	Druskininkų	Kurortai	NE	NE	TAIP	NE
8	Elektrėnų	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
9	Ignalinos r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
10	Jonavos r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
11	Joniškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
12	Jurbarko r.	Kaimiškosios sav.	NE	TAIP	TAIP	NE
13	Kaišiadorių r.	Kitos savivaldybės	NE	NE	NE	NE
14	Kalvarijos	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
15	Kauno m.	Didieji miestai	NE	TAIP	TAIP	NE
16	Kauno r.	Kitos savivaldybės	NE	NE	NE	NE
17	Kazlų Rūdos	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
18	Kelmės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
19	Kėdainių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
20	Klaipėdos m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
21	Klaipėdos r.	Kitos savivaldybės	NE	NE	NE	NE
22	Kretingos r.	Kaimiškosios sav.	NE	TAIP	TAIP	NE
23	Kupiškio r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
24	Lazdijų r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
25	Marijampolės	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
26	Mažeikių r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
27	Molėtų r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
28	Neringos	Kurortai	NE	NE	NE	NE
29	Pagėgių	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
30	Pakruojo r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
31	Palangos m.	Kurortai	NE	NE	TAIP	NE
32	Panevėžio m.	Didieji miestai	TAIP	NE	TAIP	TAIP
33	Panevėžio r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
34	Pasvalio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
35	Plungės r.	Kaimiškosios sav.	NE	TAIP	TAIP	NE
36	Prienų r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
37	Radviškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
38	Raseinių r.	Kaimiškosios sav.	NE	TAIP	TAIP	NE
39	Rietavo	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
40	Rokiškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
41	Skuodo r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
42	Šakių r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
43	Šalčininkų r.	Kitos savivaldybės	TAIP	NE	TAIP	TAIP
44	Šiaulių m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
45	Šiaulių r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
46	Šilalės r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
47	Šilutės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
48	Širvintų r.	Kitos savivaldybės	NE	NE	NE	NE

49	Švenčionių r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	NE	NE
50	Tauragės r.	Kaimiškosios sav.	NE	TAIP	TAIP	NE
51	Telšių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
52	Trakų r.	Kitos savivaldybės	NE	NE	TAIP	NE
53	Ukmergės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
54	Utenos r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
55	Varėnos r.	Kaimiškosios sav.	NE	NE	TAIP	NE
56	Vilkaviškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
57	Vilniaus m.	Didieji miestai	NE	TAIP	TAIP	NE
58	Vilniaus r.	Kitos savivaldybės	NE	NE	NE	NE
59	Visagino	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
60	Zarasų r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	NE	TAIP	TAIP
						24 TAIP 36 NE

* Arba kito alternatyvaus operatoriaus rinkos dalis mažesnė už Telia rinkos dalį ne daugiau kaip 15 procentinių punktų arba didesnė nei Telia rinkos dalį.

Šaltinis: RRT.

Remiantis aukščiau nurodytais kriterijais, išanalizavus Ataskaitos Priede Nr. 1 pateiktą informaciją, matyti (žr. 14 lentelę), kad visi aukščiau nurodyti kriterijai yra tenkinami 24 savivaldybių teritorijose: Alytaus miesto savivaldybės teritorijoje, Anykščių rajono savivaldybės teritorijoje, Elektrėnų savivaldybės teritorijoje, Jonavos rajono savivaldybės teritorijoje, Joniškio rajono savivaldybės teritorijoje, Kelmės rajono savivaldybės teritorijoje, Kėdainių rajono savivaldybės teritorijoje, Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje, Marijampolės savivaldybės teritorijoje, Mažeikių rajono savivaldybės teritorijoje, Panevėžio miesto savivaldybės teritorijoje, Pasvalio rajono savivaldybės teritorijoje, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje, Rokiškio rajono savivaldybės teritorijoje, Skuodo rajono savivaldybės teritorijoje, Šalčininkų rajono savivaldybės teritorijoje, Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje, Šilutės rajono savivaldybės teritorijoje, Telšių rajono savivaldybės teritorijoje, Ukmergės rajono savivaldybės teritorijoje, Utenos rajono savivaldybės teritorijoje, Vilkaviškio rajono savivaldybės teritorijoje, Visagino savivaldybės teritorijoje ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijoje. Vadinasi, šiose savivaldybių teritorijose egzistuoja vienos homogeniškos konkurencijos sąlygos, o kitose 36 savivaldybių teritorijose: Akmenės rajono savivaldybės teritorijoje, Alytaus rajono savivaldybės teritorijoje, Birštono savivaldybės teritorijoje, Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, Druskininkų savivaldybės teritorijoje, Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje, Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje, Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje, Kalvarijos savivaldybės teritorijoje, Kauno miesto savivaldybės teritorijoje, Kauno rajono savivaldybės teritorijoje, Kazlų Rūdos savivaldybės teritorijoje, Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijoje, Kretingos rajono savivaldybės teritorijoje, Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje, Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje, Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje, Neringos savivaldybės teritorijoje, Pagėgių savivaldybės teritorijoje, Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje, Palangos miesto savivaldybės teritorijoje, Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje, Plungės rajono savivaldybės teritorijoje, Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje, Rietavo savivaldybės teritorijoje, Šakių rajono savivaldybės teritorijoje, Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje, Šilalės rajono savivaldybės teritorijoje, Širvintų rajono savivaldybės teritorijoje, Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, Tauragės rajono savivaldybės teritorijoje, Trakų rajono savivaldybės teritorijoje, Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje, Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, kuriose nėra tenkinami aukščiau nurodyti kriterijai – kitos homogeniškos konkurencijos sąlygos. Vadinasi, visų šių likusių

36 savivaldybių teritorijose konkurencinė situacija skiriasi nuo konkurencinės situacijos Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijose. Įvertinus 2024 m. savivaldybių tinklo aprėptį duomenis, situacija dėl savivaldybių sąrašo, tenkinančių visus aukščiau išvardintus kriterijus, nesikeičia.

Į 24 savivaldybių sudėtį, kuriose tenkinami visi aukščiau išvardinti kriterijai sąrašą nepatenka nei viena kurortų klasteriui priskiriama savivaldybė, patenka net 4 iš 6 didžiųjų miestų klasteriui priskiriamos savivaldybės, 14 arba 36,8 proc. visų kaimiškųjų savivaldybių klasterio savivaldybių, 6 arba 50 proc. visų kitų savivaldybių klasterio savivaldybių. Likusias 36 savivaldybes daugiausia sudaro kaimiškųjų savivaldybių klasterio savivaldybės – 24, ir patenka visos kurortų klasteriui priskiriama savivaldybės.

Atsižvelgiant į tai, kas šioje Ataskaitos dalyje nurodyta aukščiau, išskirtinos šios 2 FTTx geografinės rinkos:

1. FTTx rinkos Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorija.

2. FTTx rinkos Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojos rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorija.

Kitų technologijų rinka:

Apibendrinant, tai kas išdėstyta Ataskaitos 2.1.3.9 dalyje „Mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkų analizė“, darytina išvada, kad Bitė buvo didžiausia Kitų technologijų rinkos paslaugų teikėja Lietuvos Respublikos mastu, Bitės Kitų technologijų rinkos dalis visu Tiriamuoju laikotarpiu augo ir 2023 m. pabaigoje siekė 45,5 proc. Operatorių užimamų Kitų technologijų rinkos dalių įvertinti savivaldybių lygmeniu nėra galimybės, nes Data-only paslaugas paslaugų gavėjai gali naudoti visoje Lietuvos Respublikoje, tiksli paslaugų naudojimo vieta nėra fiksuojama. Nors Bitė Tiriamuoju laikotarpiu buvo didžiausia Kitų technologijų rinkos paslaugų teikėja, tačiau tam tikrais atvejais ūkio subjektas, turintis didelę rinkos dalį, gali ir nedominuoti,

jei rinkoje veikia ir kitas ūkio subjektas, galintis atsverti kito operatoriaus galimybes daryti vienpusę lemiamą įtaką. Kaip jau buvo minėta šioje ataskaitoje, visų trijų operatorių LTE aprėptis yra labai panaši – aprėptos Lietuvos Respublikos teritorijos dalis patenka į tą patį intervalą (nuo 97 iki 100 proc.), o palydovinio ryšio aprėptis Lietuvos Respublikoje siekia 100 proc. 2023 m. pabaigoje Kitomis technologijomis buvo pasiekama 99,7 proc. (1 436 tūkst.) gyvenamųjų patalpų. Bent 2 operatoriai aprėpė 99,6 proc. (1 433 tūkst.) gyvenamųjų patalpų, o bent 3 operatoriai – 99,0 proc. gyvenamųjų patalpų. 2023 m. pabaigoje bent 2 operatoriai pasiekė 99,9 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų, o bent 3 operatoriai – 99,3 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų.

Kaip buvo nurodyta anksčiau, tinklo išvystymas ne mažiau nei 50 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų parodo ne tik šios dienos operatoriaus galimybes veikti, bet ir potencialą netolimu ar kiek ilgesniu laikotarpiu, nes operatorius, nepatirdamas reikšmingų kaštų gali veiksmingai konkuruoti dėl galutinių paslaugų gavėjų ir lengvai prijungti naujus galutinius paslaugų gavėjus. O dviem operatoriam toje pačioje savivaldybėje dubliuojant ne mažiau kaip 7/10 arba 70 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų, toks aprėptų gyvenamųjų patalpų dubliavimas užtikrins galimybę daryti konkurencinį spaudimą Bitei.

Konkurencinė padėtis, teikiant Kitų technologijų rinkos paslaugas savivaldybių lygmeniu, neženkliai skiriasi (žr. Priedas Nr. 2). Mažesni gyventojų skaičių turinčiose savivaldybėse veikia mažiau paslaugų teikėjų. Tose savivaldybėse, kur gyvena daugiau gyventojų, ypatingai 5 didžiausių šalies miestų savivaldybėse, veikia daugiau paslaugų teikėjų.

Siekiant įvertinti, ar operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje t. y. tos pačios rinkos geografinės teritorijos ribose, nustatomi šie kriterijai:

Atitinkamoje savivaldybėje operatorių tinklų išvystymas:

- bent 3 operatoriai dubliuoja bent 50 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų, arba
- bent 2 operatoriai dubliuoja bent 70 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų.

15 lentelė. Kitų technologijų rinkos vertinimas pagal nustatytus kriterijus.

Eil. Nr.	Savivaldybė	Klasteriai	Arba		Visi kriterijai tenkinami
			3 operatoriai dubliuoja bent 50 proc.	2 operatoriai dubliuoja bent 70 proc.	
1	Akmenės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
2	Alytaus m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP
3	Alytaus r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
4	Anykščių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
5	Birštono	Kurortai	TAIP	TAIP	TAIP
6	Biržų r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
7	Druskininkų	Kurortai	TAIP	TAIP	TAIP
8	Elektrėnų	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
9	Ignalinos r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
10	Jonavos r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
11	Joniškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
12	Jurbarko r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
13	Kaišiadorių r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
14	Kalvarijos	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
15	Kauno m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP
16	Kauno r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
17	Kazlų Rūdos	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP

18	Kelmės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
19	Kėdainių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
20	Klaipėdos m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP
21	Klaipėdos r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
22	Kretingos r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
23	Kupiškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
24	Lazdijų r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
25	Marijampolės	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
26	Mažeikių r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
27	Molėtų r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
28	Neringos	Kurortai	TAIP	TAIP	TAIP
29	Pagėgių	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
30	Pakruojos r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
31	Palangos m.	Kurortai	TAIP	TAIP	TAIP
32	Panevėžio m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP
33	Panevėžio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
34	Pasvalio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
35	Plungės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
36	Prienų r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
37	Radviliškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
38	Raseinių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
39	Rietavo	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
40	Rokiškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
41	Skuodo r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
42	Šakių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
43	Šalčininkų r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
44	Šiaulių m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP
45	Šiaulių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
46	Šilalės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
47	Šilutės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
48	Širvintų r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
49	Švenčionių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
50	Tauragės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
51	Telšių r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
52	Trakų r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
53	Ukmergės r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
54	Utenos r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
55	Varėnos r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
56	Vilkaviškio r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP
57	Vilniaus m.	Didieji miestai	TAIP	TAIP	TAIP
58	Vilniaus r.	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
59	Visagino	Kitos savivaldybės	TAIP	TAIP	TAIP
60	Zarasų r.	Kaimiškosios sav.	TAIP	TAIP	TAIP

				60 TAIP
--	--	--	--	---------

Šaltinis: RRT.

Remiantis ankščiau nurodytais kriterijais, išanalizavus situaciją 60 Lietuvos Respublikos savivaldybių (žr. Priedą Nr. 2), nustatyta (žr. 15 lentelę), kad visose savivaldybėse esama rinkos padėtis tenkina visus kriterijus, todėl laikoma, kad visose 60 savivaldybių egzistuoja homogeniškos konkurencijos sąlygos. Todėl papildomai vertinti pagal savivaldybių pasiskirstymą į klasterius nėra prasminga. Vadinas, Kitų technologijų rinkos geografinė teritorija apima visų 60 savivaldybių teritorijas, t. y. yra nacionalinė. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Kitų technologijų rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvados:

FTTx rinkos geografinės teritorijos yra:

1) Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorija (toliau – FTTx 24 rinka);

2) Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojo rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorija (toliau – FTTx 36 rinka).

Kitų technologijų rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija (toliau – Kitų technologijų rinka).

2.1.3.9.2. Tyrimas, ar konkurencija vertikalčiai susijusiose mažmeninėse rinkose yra veiksminga

Šiame rinkos tyrimo etape yra vertinama, ar konkurencija apibrėžtose rinkose (Kitų technologijų rinkoje, FTTx 24 rinkoje ir FTTx 36 rinkoje) yra veiksminga ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, yra įvardijami didelę įtaką atitinkamose rinkose turintys ūkio subjektai. Įstatymo 3 straipsnio 81 dalyje nurodyta, kad „*Veiksminga konkurencija – situacija atitinkamoje elektroninių ryšių rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų.*“ Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „*Ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jeigu jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintą dominuojančiai, tai yra tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų.*“

Tiriamuoju laikotarpiu Kitų technologijų rinkoje ir FTTx 24 rinkoje paslaugų gavėjai galėjo rinktis bent iš 3 paslaugų teikėjų kiekvienoje savivaldybėje. Jei elektroninių ryšių rinkoje veikia bent 3 operatoriai, tuomet vartotojai jau turi tinkamą (pakankamą) pasirinkimą ir paprastai

tokiu atveju rinkoje veikiantys operatoriai gali veiksmingai daryti vienas kitam įtaką, konkuruojant rinkoje. Kitų technologijų rinkoje ir FTTx 24 rinkoje atitinkamose savivaldybėse alternatyvūs operatoriai yra išvystę savo tinklus ir netolimu ar kiek ilgesniu laikotarpiu nepatiriant reikšmingų kaštų gali veiksmingai konkuruoti dėl galutinių paslaugų gavėjų ir lengvai prijungti naujus galutinius paslaugų gavėjus, t. y. bent 3 operatoriai dubliuoja ne mažiau nei 50 proc. toje savivaldybėje apręptų gyvenamųjų patalpų, arba bent 2 operatoriai savo linijas yra nutiesę į 70 proc. apręptų tos savivaldybės gyvenamųjų patalpų.

FTTx 36 rinkoje Telia Tiriamuoju laikotarpiu veikė visose 36 savivaldybėse ir užėmė dideles arba labai dideles FTTx paslaugų rinkos dalis. T. y. 36 savivaldybėse užėmė rinkos dalis, viršijančias 40 proc. Didžiausias alternatyvus operatorius UAB „Cgates“ (FTTx 36 rinkos dalis 2023 m. pabaigoje siekė 16,6 proc.) veikė 16 savivaldybių, bet tik 4 iš jų užėmė reikšmingesnes rinkos dalis (nuo 17,9 proc. iki 39,3 proc.). Tiriamojo laikotarpio pabaigoje FTTx paslaugas FTTx 36 rinkoje be Telios ir UAB „Cgates“ dar teikė 34 operatoriai. Tačiau nei vienas alternatyvus operatorius (be UAB „Cgates“ bet kurio kito alternatyvaus operatoriaus FTTx 36 rinkos dalis neviršijo 6,4 proc.) nebuvo toks stiprus žaidėjas, kaip Telia.

FTTx 24 rinka, FTTx 36 rinka ir Kitų technologijų rinka 2020 m. rekomendacijos priede nėra nurodytos. Todėl, vadovaujantis 2020 m. rekomendacijos preambulės 22 konstatuojamąja dalimi, RRT „<...> gali apibrėžti kitas atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, kurios nėra išvardytos šioje rekomendacijoje, jeigu jos gali įrodyti, kad jų nacionalinėmis aplinkybėmis rinkos atitinka trijų kriterijų testą.“ Pagal 2020 m. rekomendacijos preambulės 18 konstatuojamąją dalį, „<...> Jeigu netenkinamas bet kuris iš trijų kriterijų, tai rodyti, kad rinkai neturėtų būti taikomas *ex ante* reguliavimas.“ Bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai, todėl šioje rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tuo atveju, kai atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, darytina išvada, kad tokioje atitinkamoje rinkoje konkurencija nėra veiksminga ir šiai rinkai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

RRT, siekdama nustatyti, ar yra būtinas reguliavimas FTTx 24 rinkoje ir Kitų technologijų rinkoje, vadovaudamasi 2020 m. rekomendacijos preambulės 8, 13 ir 17 konstatuojamosiomis dalimis ir Trijų kriterijų taikymo gairėmis, vertins FTTx 24 rinką ir Kitų technologijų rinką pagal žemiau išvardytus tris kriterijus:

1) kliūčių, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, egzistavimas.

2) rinkos charakteristika ir struktūra, kuri nelemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendencijos be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

3) bendrosios konkurencijos teisės nepakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

2.1.3.9.2.1. Kitų technologijų rinka

Pirmasis kriterijus

Pirmasis kriterijus yra susijęs su kliūtimis, kurios trukdo pradėti veikti Kitų technologijų rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje. Pagal 2020 m. rekomendacijos preambulės 8 konstatuojamąją dalį, didelės ir nuolatinės patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamo pobūdžio.

Teisinio arba reguliuojamo pobūdžio kliūtys

Potencialus Kitų technologijų paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti interneto prieigos paslaugas xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais ar mobiliojo ryšio tinklais turi Įstatymo 35 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai RRT.

Steigiant mobiliojo, palydovinio ar belaidžio ryšio tinklą yra reikalingi riboti ištekliai – radijo dažniai (kanalai). Jeigu RRT patvirtintoje Nacionalinėje radijo dažnių paskirstymo lentelėje yra numatyta apriboti leidimų naudoti pareiškėjo pageidaujamų radijo dažnių (kanalų) skaičių, RRT viešai skelbia apie pateiktą paraišką skirti radijo dažnius (kanalus) ir praneša apie galimybę pateikti paraiškas dėl radijo dažnių (kanalų) skyrimo arba savo iniciatyva skelbia viešąjį konkursą. Jeigu radijo dažnių (kanalų) naudojimas reglamentuojamas tiesioginio taikymo ES teisės aktuose, skelbiamas aukcionas. Nors šiuo metu radijo dažniai (kanalai), naudojami teikti mobiliojo ryšio paslaugas, yra skirti trims operatoriams: Bitei, Tele2 ir Teliai, tolimesnės radijo dažnių (kanalų) gavimo ir panaudojimo mobiliojo ryšio paslaugoms teikti galimybės numatomos su RRT organizuojamais radijo dažnių (kanalų) aukcionais.

Pagrindinių palydovinio ryšio teikėjų, pvz. Starlink, OneWeb, Iridium, Thuraya, Inmarsat, naudojamiems radijo dažniams (kanalams) užtenka leidimo naudoti radijo dažnius (kanalus) palydovinio ryšio tinkle, jeigu jų naudojami radijo dažniai (kanalai) patenka į radijo dažnių (kanalų), kuriuos galima naudoti be atskiro leidimo, sąrašą²⁸. Leidimų kiekis neribojamas, šiuo metu laisvų radijo dažnių (kanalų) palydovinio ryšio paslaugoms teikti yra. Panaši situacija ir siekiantiems vystyti belaidžio ryšio tinklus Wi-Fi technologija, dažniausiai jų naudojami radijo dažniai (kanalai) patenka į radijo dažnių (kanalų), kuriuos galima naudoti be atskiro leidimo, sąrašą.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje iš dalies yra teisinio ar reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į Kitų technologijų rinką.

Struktūrinio pobūdžio kliūtys

Toliau tikslinga išanalizuoti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į Kitų technologijų rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems rinkos dalyviams, ir kliudo ar neleidžia į rinką patekti naujiems rinkos dalyviams.

Finansiniai (pradinių išlaidų) įėjimo į Kitų technologijų rinką barjerai

Analizuojant struktūrinius barjerus, trukdančius patekti į Kitų technologijų rinką dėl pradinių išlaidų, tikslinga analizuoti tokius skirtingus įėjimo į analizuojamą rinką atvejus:

- 1) asmuo siekia įeiti į Kitų technologijų rinką nenaudodamas kitų operatorių valdomos elektroninių ryšių infrastruktūros;
- 2) asmuo siekia įeiti į Kitų technologijų rinką naudodamas kitų operatorių valdomą elektroninių ryšių infrastruktūrą.

Pirmu atveju operatorius siekia įeiti į Kitų technologijų rinką, nenaudodamas kitų operatorių valdomos elektroninių ryšių infrastruktūros, o kurdamas savo elektroninių ryšių tinklą. Operatoriui reikėtų pasirinktinai investuoti į xDSL, KTV, belaidžio ryšio ar mobiliojo ryšio tinklą, palydovus. Naujo elektroninių ryšių tinklo statybos būdas yra naudojamas tose vietovėse, kur nėra išvystyta kitų operatorių elektroninių ryšių infrastruktūra (pvz., mažai apgyvendintose vietovėse, naujai besikuriančiuose miestų kvartaluose ar priemiesčiuose ir pan.), kai jau nutiestus elektroninių ryšių tinklus valdantys operatoriai atsisako suteikti prieigą prie jų arba kai tokio elektroninių ryšių tinklo vystytojas siekia būti pilnai atsakingas už savo elektroninių ryšių tinklą.

Steigiant mobiliojo ryšio tinklą yra reikalingi riboti ištekliai (radijo dažniai (kanalai)) ir atitinkama fizinė infrastruktūra bei tinklo įranga. Į mobiliojo ryšio tinklą plėtrą bei modernizavimą 2020–2023 m. operatoriai bendrai investavo 31,1–69,2 mln. Eur per metus, t. y. vidutiniškai 10,4 – 23,1 mln. Eur per metus vienas mobiliojo ryšio operatorius. Galima teigti, kad atitinkamos infrastruktūros sukūrimas ir vystymas, reikalauja didelių pradinių investicijų. Mažai tikėtina, kad

²⁸ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.380790/WPDkVINnTb>

į Kitų technologijų rinką norintis įeiti operatorius statytų mobiliojo ryšio tinklą dėl riboto resurso – radijo dažnių (kanalų) – trūkumo.

Palydovinio ryšio tinklo sukūrimas, t. y. dirbtinio Žemės palydovo sukūrimo ir paleidimo į Žemės orbitą kaina reikalautų ne tik didelių finansinių investicijų, o taip pat ir laiko sąnaudų, todėl šalies, turinčios iki 3 mln. gyventojų, atžvilgiu, tokios investicijos būtų ekonomiškai nenaudingos.

Nors belaidžio tinklo statyba ir nereikalauja nutiesti tinklo iki kiekvieno paslaugų gavėjo, tačiau, siekiant prijungti *Wi-Fi* tinklo anteną prie pagrindinio tinklo, gali tekti investuoti į šviesolaidinių linijų tiesimą, kas reikalauja didelių finansinių išteklių ir ilgai trunka. Šios investicijos būtų ženkliai mažesnės savo išvystytą elektroninių ryšių tinklą turinčiam operatoriui.

Kaip jau buvo minėta, Lietuvos Respublikoje nauji KTV tinklai nėra vystomi, o esami nuosekliai keičiami į šviesolaidinius tinklus. Nauji metalinės vytos poros linijų pagrindu sukurti tinklai iš esmės nebėra vystomi nei Lietuvos Respublikoje, nei kitose EEE šalyse. Todėl mažai tikėtina, kad naujas operatorius vystys varinį ar KTV tinklą. Varinio, KTV tinklo vystymas reikalauja didelių finansinių išteklių ir ilgai trunka – tinklo išvystymas (statyba) kainuoja kelis šimtus tūkstančių eurų šiek tiek didesnio tinklo atveju (dengiančio dalį tam tikro miestelio ar nepilną dalį miesto). Didesnio ir didelio tinklo išvystymas (statyba) gali iš viso atsieiti nuo kelių milijonų iki 15 mln. Eur. Galutinė kaina priklauso nuo elektroninių ryšių tinklo tipo, jo konfigūravimo ir pasirinkto techninio sprendimo. Taip pat kainą lemia ir elektroninių ryšių tinklo vystymo vieta (miestas ar kaimo vietovė) bei poreikis po elektroninių ryšių tinklo tiesimo atlikti gerbūvio atstatymo darbus. RRT vertinimu, tai labai dideli kaštai.

51 iš 59 Anketos respondentų į klausimą, ar „*Ar egzistuoja šie barjerai pradėti teikti/plėtoti Mažmeninę paslaugą: brangi tinklo (pasyvios infrastruktūros) statyba*“ atsakė, kad „*Taip*“, o dėl „*didelės išlaidos aktyviai įrangai, užtikrinančiai Mažmeninės paslaugos kokybines savybes*“ 44 iš 60 atsakė, kad „*Taip*“.

Darytina išvada, kad įėjimo į Kitų technologijų rinką barjerai, vystant elektroninių ryšių tinklą nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie tinklo fizinės infrastruktūros yra aukšti.

Antruoju atveju operatorius, vystydamas savo elektroninių ryšių tinklą, gali naudotis kitų operatorių teikiama prieiga prie RKKS, t. y. ryšių linijas kloja ne į gruntą, o talpina RKKS. Toks tinklų vystymo būdas gali būti panaudotas tik ten, kur kiti operatoriai turi išvystę RKKS tinklą – miestuose ir didesnėse gyvenvietėse. Papildomais neišvengiamais barjeriais laikytinos finansinės ir laiko sąnaudos reikalingos atlikti techninių galimybių tyrimą, suderinti darbų projektą su RKKS valdytoju. Pastebėtina, kad šis analizuojamas elektroninių ryšių tinklo vystymo būdas yra pats populiariausias ir dažniausiai naudojamas, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina tinklo tiesimo sąnaudas ir pagreitina visą darbų procesą, be to, nesukelia neigiamo poveikio aplinkai – tinklo tiesimo darbai vyksta po žeme esančioje RKKS, todėl nėra pažeidžiamas gyventojų gerbūvis. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad galimybė vystyti elektroninių ryšių tinklą naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS sumažina aukštus įėjimo į Kitų technologijų rinką barjerus.

Tiriamuoju laikotarpiu Telia valdė didžiausią RKKS dalį ir į šio paslaugų teikėjo valdomą RKKS buvo įverta daugiausia kitų operatorių ryšių linijų. Telia yra ir Kitų technologijų rinkos paslaugų teikėja, kuri siekdama apsaugoti savo užimamą Kitų technologijų rinkos dalį ir ją padidinti, gali turėti motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitiems operatoriams nesiūlyti ir neteikti prieigos prie RKKS. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad anksčiau minėta išvada, jog galimybė vystyti savo elektroninių ryšių tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS sumažina aukštus įėjimo į Kitų technologijų rinką barjerus, realiai galioja tik su ta sąlyga, kad Telia prieigą prie RKKS suteiktų reguliuojamomis sąlygomis.

RRT vertinimu, esamas Didmeninės vietinės prieigos rinkos, išskyrus RKKS, ir Didmeninės centrinės prieigos rinkos produktams rinkose teikiamų paslaugų reguliavimas sumažintų kliūtis įeiti į Kitų technologijų rinką, tik norint vystyti varinį tinklą.

Dirbtinio Žemės palydovo išteklių nuoma leistų sumažinti palydovinio ryšio tinklo sukūrimui būtinas investicijas, tačiau, tai vis tiek išliktų dideli kaštai.

Neturint radijo dažnių (kanalų) ir atitinkamos fizinės infrastruktūros arba turint radijo dažnius (kanalus) ir valdant mobiliojo ryšio tinklą, kuris nedengia visos šalies teritorijos yra galimybė prašyti 3 didžiųjų mobiliojo ryšio operatorių (Telios, Tele2 ir Bitės) suteikti prieigą prie jų valdomų mobiliojo ryšio tinklų ir derėtis dėl šios prieigos suteikimo sąlygų, įskaitant kainas. Pastebėtina, kad tai yra komerciniais pagrindais pagrįsti susitarimai, todėl šių didmeninių paslaugų suteikimo sąlygos, įskaitant kainas, yra abiejų suinteresuotų šalių derybų ir susitarimo reikalas. Vis dėlto pabrėžtina, kad nepavykus deryboms, t. y. nepasiekus bendro susitarimo, abi suinteresuotos šalys turi teisę kreiptis į RRT, kad būtų išnagrinėtas ginčas ir priimtas atitinkamas sprendimas.

Išvada:

Nors naudojimasis kitų operatorių teikiamomis RKKS paslaugomis ar kitomis didmeninėmis paslaugomis gali sumažinti įėjimo į Kitų technologijų rinką barjerus, tačiau konstatuotina, kad Kitų technologijų rinką tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl dėl *ex ante* reguliavimo pagrindimo Kitų technologijų rinkoje turi būti atliekamas antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus vertinimas.

Antrasis kriterijus

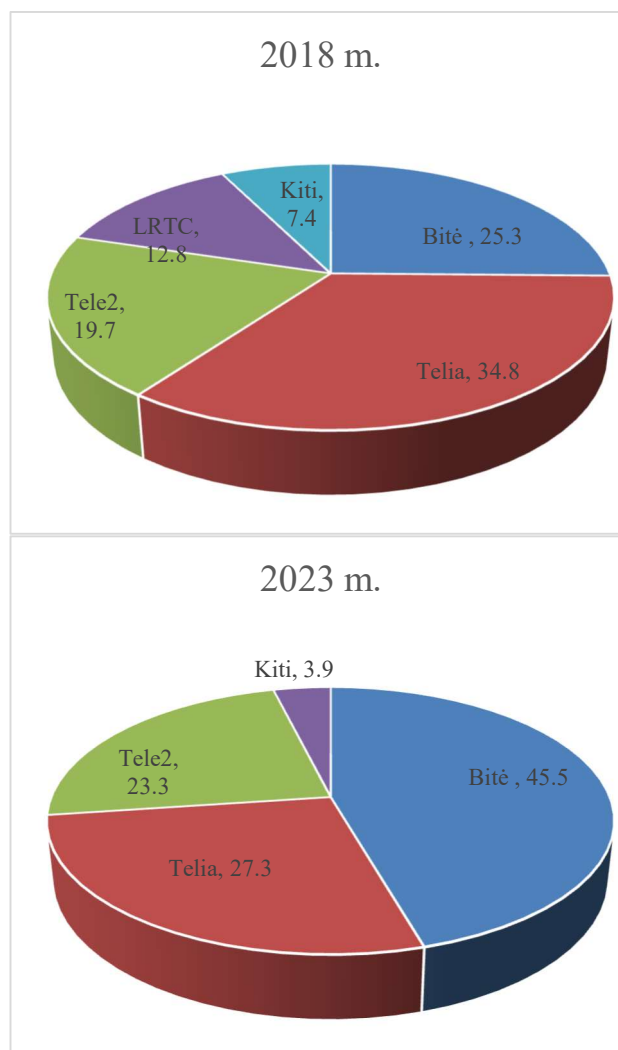
Ankstesnėje Ataskaitos dalyje nustatyta, kad egzistuoja tam tikros struktūrinio pobūdžio kliūtys įėjimui į Kitų technologijų rinką. Todėl atliekant trijų kriterijų testą, būtina įvertinti, ar nagrinėjama rinką pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą.

Trijų kriterijų taikymo gairių 3 skyriuje yra išskirti keli kriterijai, kuriais vadovaujantis tikslinga vertinti antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų: rinkos dydis ir struktūra, pirkėjo derybinė galia, egzistuojanti ir potenciali konkurencija.

Rinkos dydis ir struktūra

Interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjų skaičius augo visu Tiriamuoju laikotarpiu (žr. 21 pav.), t. y. lyginant su 2018 m. augo 41,4 proc. ir siekė 1,05 mln. 2023 m. pabaigoje. 2023 m. pabaigoje Kitų technologijų rinkoje paslaugas teikė 65 paslaugų teikėjai arba 4 mažiau nei 2018 m.

Vertinant interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjų užimamas rinkos dalis, matyti, kad Tiriamojo laikotarpio pradžioje Telios rinkos dalis, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, siekė 34,8 proc. 2018 m. pabaigoje be Telios buvo dar trys rinkos dalyviai – Bitė, Tele2 ir LRTC, kurie užėmė rinkos dalis didesnes nei 2 proc. – atitinkamai 25,3, 19,7 ir 12,8 proc., kiti rinkos dalyviai užėmė rinkos dalis, mažesnes negu 2 proc. (visi kartu – 7,4 proc. (žr. 23 pav.). Tiriamuoju laikotarpiu Telios rinkos dalis sumažėjo 7,4 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 27,3 proc. Bitė Tiriamojo laikotarpio pabaigoje turėjo daugiausia paslaugų gavėjų, besinaudojančių interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugomis, – 45,5 proc. arba 20,2 procentinio punkto daugiau nei 2018 m. Tam įtakos turėjo ir interneto, duomenų perdavimo ir IPTV verslo, plėtojamo su „Mezon“ prekės ženklu, iš LRTC įsigijimas. Tele2 rinkos dalis Tiriamuoju laikotarpiu išaugo 3,6 procentinio punkto ir siekė 23,3 proc.

23 pav. Interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal paslaugų gavėjus, proc., 2018 m. ir 2023 m.

Šaltinis: RRT.

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 55 punkte nurodoma, kad pagal nusistovėjusią Europos Sąjungos Teisingumo teismo (toliau – ESTT) praktiką įmonės kurį laiką užimama labai didelė rinkos dalis, viršijanti 50 proc., jau savaime, išskyrus išimtines aplinkybes, liudija apie dominuojančią padėtį. Iš praktikos žinoma, kad kuo didesnė rinkos dalis ir ilgesnis laikotarpis, kuriuo ta rinkos dalis užimama, tuo didesnė tikimybė, kad ji bus svarbus preliminarus didelės įtakos rinkoje požymis. RRT nustatė, kad Tiriamuoju laikotarpiu nei vienas operatorius neužėmė didesnės nei 50 proc. Kitų technologijų rinkos dalies.

Kitų technologijų rinkoje paslaugų gavėjai galėjo rinktis bent iš 4 paslaugų teikėjų. Jei elektroninių ryšių rinkoje veikia bent 3 operatoriai, tuomet vartotojai jau turi tinkamą (pakankamą) pasirinkimą ir paprastai tokiu atveju rinkoje veikiantys operatoriai gali veiksmingai daryti vienas kitam įtaką, konkuruojant rinkoje. Lietuvos Respublikos teritoriją dengia 4 operatorių tinklai (3 mobiliojo ryšio ir 1 palydovinio ryšio tinklas), t. y. kiekvienas iš šių operatorių savo tinklais aprėpia ne mažiau kaip 99 proc. visos Lietuvos Respublikos teritorijos gyvenamųjų patalpų. Šis konkurencinis spaudimas riboja interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjų galimybes vienašališkai nustatyti kainas sau palankia linkme.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad konkurencinė aplinka, teikiant interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas, gera. T. y., rinka pasižymi

charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą.

Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako pirkėjų galimybes daryti įtaką produkto ir (arba) paslaugos pardavėjui, derantis dėl produkto ir (ar) paslaugos pirkimo – pardavimo sąlygų ir kainų. Šios Kitų technologijų rinkos analizės kontekste reikalinga įvertinti, ar interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų pirkėjai – galutiniai paslaugų gavėjai, derėdamiesi su šių paslaugų teikėjais, gali daryti įtaką interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjams, ar, priešingai, interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjai turi vienpusę lemiamą įtaką nustatydami pirkimo – pardavimo sąlygas. Vienpusė lemiamą įtaką suprantama kaip ūkio subjekto galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų, darant poveikį prekių (paslaugų) kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms (pvz., derybinis spaudimas, ignoravimas), dėl ko ribojama konkurencija toje rinkoje.

Pirkėjo derybinės galios vertinimas yra atliekamas analizuojant:

- 1) galimybę interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjui pakeisti šių paslaugų teikėją;
- 2) galimybę interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjui daryti įtaką paslaugų kainoms.

Galutinis paslaugų gavėjas, sudaręs su interneto prieigos kitomis technologijomis teikėju sutartį dėl paslaugų teikimo ir už šias paslaugas atsiskaitantis pagal sąskaitas, jeigu buvo sudaryta neterminuota sutartis, dažniausiai nesunkiai (atsiskaitęs už suteiktas paslaugas) gali nutraukti šią sutartį ir pasirašyti paslaugų teikimo sutartį su kitu paslaugų teikėju. Pasirašydamas paslaugų teikimo sutartį su pvz. 24 mėn. minimaliu naudojimosi paslaugomis laikotarpiu, įprastai paslaugų gavėjas gauna tam tikras papildomas naudas (nuolaidas): nuolaidą įrangai, mažesnę paslaugų kainą, papildomų paslaugų (pvz. internetinė televizija „Go3“) ir pan. Nuo 2025 m. sausio 1 d. galioja nauja Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių redakcija²⁹, kuri nustato, kad paslaugų gavėjas neturi mokėti paslaugų teikėjui jokių užmokesčių už sutarties nutraukimą, išskyrus Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklėse numatytą kompensaciją už pasiliktus galinius įrenginius, kuriems buvo taikomos nuolaidos.

Apibendrinant interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjo galimybes pakeisti paslaugų teikėją, konstatuotina, kad šių paslaugų gavėjas paslaugų teikėją gali pakeisti nesunkiai, nepatirdamas didelių finansinių išlaidų ar laiko sąnaudų.

Įprastai interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjai šių paslaugų gavėjams siūlo tam tikrus standartinius paslaugų planus su nurodytais paslaugų parametrais (duomenų perdavimo sparta ar perduodamų duomenų kiekis) ir kainomis. Pabrėžtina, kad interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjai, sudarantys paslaugų teikimo sutartis ir už paslaugas mokantys pagal sąskaitas, turi galimybes, tiesiogiai bendraudami su paslaugų teikėjo atstovais, susitarti dėl nuolaidų už paslaugas ar dėl kitų papildomų naudų.

Nors ARPU už interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas Tiriamuoju laikotarpiu didėjo (žr. 16 lentelę), šis pajamų augimas yra sietinas su didesnės spartos ir daugiau duomenų turinčių planų paklausos augimu. Tiriamuoju laikotarpiu vienas Data-only paslaugų gavėjas per mėnesį, lyginant su 2018 m., perdavė 2,6 karto daugiau duomenų. Interneto prieigos xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais paslaugų gavėjų dalis, kurie rinkosi iki 30 Mb/s spartą sumažėjo 32,4 procentiniais punktais iki 54,7 proc. Todėl tikėtina, kad didžioji dalis paslaugų gavėjų galėjo likti su senais mokėjimo planais bei nepatirti papildomų išlaidų.

²⁹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.268632/asr>

16 lentelė. Interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų ARPU (Eur) 2018 m. ir 2023 m.

	2018 m.	2023 m.	Absoliutus pokytis, Eur	Santykinis pokytis, proc.
ARPU	8,1	9,4	1,3	15,8

Šaltinis: RRT.

Pirkėjo derybinės galios buvimą rinkoje patvirtina ir Anketos respondentai: „Ar, Jūsų nuomone, Mažmeninės paslaugos gavėjai (klientai) turi derybinę galią derantis dėl Mažmeninės paslaugos suteikimo sąlygų su šių paslaugų teikėjais?“ 42 respondentų iš 60 (atsakiusių) atsakė „TAIP“. Į Anketą atsakę operatoriai pažymi, kad paslaugų gavėjai lygina sąlygas, prašo nuolaidų, derasi nuo sutarties sudarymo iki galimo nutraukimo, nauji klientai gauna išskirtinius pasiūlymus.

Atsižvelgiant į tai, kad interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjas, nepatirdamas didelių finansinių ar laiko sąnaudų, gali pakeisti paslaugų teikėją, o taip pat, individualių derybų metu susitarti su paslaugų teikėju dėl mažesnių interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų kainų ar kitokių naudų, konstatuotina, kad Kitų technologijų rinkoje paslaugų pirkėjas turi derybinę galią.

Potenciali konkurencija

Potencialią konkurenciją Kitų technologijų rinkoje gali sudaryti operatoriai, šiuo metu neteikiantys interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų, bet galintys pradėti jas teikti ateityje.

Didmeninės mobiliojo ryšio paslaugos, išskyrus didmenines balso skambučių užbaigimo paslaugas, nėra reguliuojamos, todėl šias paslaugas teikiantys operatoriai turi susitarti komercinių derybų metu. Kad tokios derybos gali būti sėkmingos, įrodo tai, jog šiuo metu Lietuvos Respublikoje veikia paslaugų teikėjai, kurie mažmenines mobiliojo ryšio paslaugas teikia naudodamiesi kito operatoriaus mobiliojo ryšio tinklu, t. y. pirkdami didmenines mobiliojo ryšio paslaugas. Taip pat 2023 m. pabaigoje 19 paslaugų teikėjų perpardavinėjo paslaugų gavėjams kitų mobiliojo ryšio paslaugų teikėjų teikiamas paslaugas.

84,5 proc. paslaugų teikėjų, teikiančių FTTx interneto prieigos paslaugas, teikė interneto prieigos paslaugas ir belaidžio ryšio technologijomis. Todėl ir kiti FTTx interneto prieigos paslaugų teikėjai, nepatirdami didelių išlaidų, galėtų pradėti teikti interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas belaidžio ryšio technologijomis.

Šiuo metu daliai palydovinio ryšio teikėjų yra suteikti leidimai naudoti radijo dažnius (kanalus) (pvz. OneWeb), tačiau jie neteikia interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų. Tokie teikėjai, nepatirdami didelių išlaidų, galėtų pradėti teikti interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas.

KTV tinklai daugiausia naudojami mokamos televizijos paslaugoms teikti. Tik 33 proc. paslaugų teikėjų, teikiančių mokamos televizijos paslaugas KTV tinklais, kartu teikia ir interneto prieigos paslaugas. Operatoriai, neteikiantys interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų, nepatirdami didelių išlaidų galėtų pritaikyti savo KTV tinklus interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikimui, nes nereikėtų investuoti į statybos darbus (žemės darbų, kabelių klojimo), kurie sudaro didžiausią kaštų dalį vystant elektroninių ryšių tinklus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, šiuo metu paslaugų teikėjai, neteikiantys interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų, nepatirdami didelių finansinių ar laiko sąnaudų, galėtų pradėti teikti interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas, vadinasi jie sudaro potencialią konkurenciją interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikėjams.

Veiksmingos konkurencijos buvimą rinkoje patvirtina ir Anketos respondentai: „Ar, Jūsų nuomone, konkurencija, teikiant Mažmeninę paslaugą, yra veiksminga, t. y. nei vienas Mažmeninės paslaugos teikėjas negali vienašališkai (neatsižvelgdamas į kitus Mažmeninės paslaugos teikėjus) nustatyti šių paslaugų teikimo sąlygų ir (ar) kainų?“ 35 respondentai iš 60 (atsakiusių) atsakė „TAIP“.

Analizuodama ateities perspektyvą, RRT vertina galimus pokyčius rinkoje artimiausiu 5 metų laikotarpiu nuo Tiriamojo laikotarpio pabaigos (nuo 2023 m. gruodžio 31 d.). Toks terminas yra pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 9 dalį, RRT privalo atlikti atitinkamos rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 5 metus nuo ankstesnio galutinio sprendimo dėl šios rinkos tyrimo rezultatų priėmimo tuo atveju, jeigu atitinkama rinka anksčiau buvo tirta. Remiantis atlikta analize, galima teigti, kad Kitų technologijų rinka pasižymi charakteristikomis, dėl kurių ateinančiu 5 metų laikotarpiu į Kitų technologijų rinką gali ateiti nauji paslaugų teikėjai, galintys pasiūlyti interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas. Todėl galima konstatuoti, kad Kitų technologijų rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Kitų technologijų rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus.

Išvada:

Paslaugų gavėjai turi galimybę pasirinkti tiek interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų teikimo būdą, tiek teikėją, t. y. paslaugų gavėjas turi derybinę galią, nes paslaugos teikėjams nusprendus padidinti kainas ar pabloginti parduodamos paslaugos savybes, paslaugų gavėjas turi galimybę pasinaudoti atitinkamos rinkos siūlomų paslaugų alternatyvomis. Kitų technologijų rinkoje nėra vienas iš paslaugų teikėjų nesudaro daugiau nei 50 proc. Kitų technologijų rinkos dalies ir neturi galimybių elgtis nepriklausomai nuo potencialių konkurentų ar paslaugų gavėjų.

Kadangi nustatyta, kad antrasis trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas, trečiasis kriterijus nebus nagrinėjamas.

Ex ante reguliavimo pagrindimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, kad antras rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardinimas. Bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai. Ataskaitos 2.1.3.9.2.1 dalyje buvo nustatyta, kad Kitų technologijų rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, todėl *ex ante* reguliavimas Kitų technologijų rinkoje negali būti taikomas. 2020 m. rekomendacijos preambulės 6 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „*kai mažmeninės rinkos yra veiksmingai konkurencingos be didmeninio reguliavimo, nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų padaryti išvadą, kad susijusių didmeninių rinkų reguliavimas nebereikalingas*“.

Tačiau sąlygos veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje, egzistuoja tik, jei yra galimybė vystyti savo elektroninių ryšių tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS, kadangi ši prieiga sumažina aukštus įėjimo į Kitų technologijų rinką barjerus. Kad vietinių linijų vystytojai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis gauti prieigą prie RKKS ir naudodamiesi šia prieiga talpintų savo vietines linijas ar kitus elektroninių ryšių tinklo elementus RKKS bei šiomis linijomis teiktų interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugas, turi būti veiksminga konkurencija teikiant prieigą prie RKKS. Tuo atveju, jeigu konkurencija teikiant prieigą prie RKKS nėra veiksminga ir veikia didelę įtaką rinkoje turintis ūkio subjektas, tai turi būti reguliuojama prieiga prie šiam ūkio subjektui priklausančios RKKS.

Pažymėtina, kad prieigos prie RKKS gavimas, yra pakankama priemonė sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje, t. y. kitų didmeninių paslaugų, tokių kaip didmeninė vietinė prieiga ir/arba didmeninė centrinė prieiga teikimas nėra būtinas, siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje. Įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad RRT turi teisę atlikti ne visą rinkos tyrimo procedūrą, bet tik atskiras jos dalis, jei motyvuotai ir pagrįstai mano, kad kitas atitinkamos rinkos tyrimo procedūros dalis atlikti nėra tikslinga. Atsižvelgiant į tai, šiame rinkos tyrime, su Kitų technologijų rinka vertikalčiai susijusios Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka nebus analizuojamos.

RRT ir toliau seks situaciją Kitų technologijų rinkoje ir, esant poreikiui, nuspręs iš naujo atlikti rinkos tyrimą. Taip pat pažymėtina, kad, jei ūkio subjektai nesusitaria dėl Įstatymo reglamentuotų visuomeninių santykių, jie turi teisę kreiptis į RRT su prašymu išnagrinėti ginčą privaloma išankstine ne teismo tvarka.

Ataskaitoje buvo nustatyta, kad Kitų technologijų rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, nes bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai. Tačiau, kad konkurencija Kitų technologijų rinkoje išliktų veiksminga, būtina išanalizuoti situaciją teikiant prieigą prie RKKS, apibrėžti atitinkamą rinką, ištirti konkurencijos veiksmingumą joje ir, atsižvelgiant į gautus rezultatus, spręsti dėl poreikio taikyti reguliavimą.

2.1.3.9.2.2. FTTx 24 rinka

Pirmasis kriterijus

Susijęs su struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtimis, kurios trukdo pradėti veikti FTTx 24 rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje.

Teisinio arba reguliuojamo pobūdžio kliūtys

Potencialus interneto prieigos FTTx paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti veiklą, turi Įstatymo 35 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai RRT, tačiau neprivalo gauti išankstinio valstybės institucijų leidimo (Įstatymo 35 straipsnio 1 dalis). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio ar reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į FTTx 24 rinką.

Struktūrinio pobūdžio kliūtys

Analizuojama ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į FTTx 24 rinką.

Finansiniai (pradinių išlaidų) įėjimo FTTx 24 rinką barjerai

Analizuojant struktūrinius barjerus, trukdančius patekti į FTTx 24 rinką dėl pradinių išlaidų, tikslinga analizuoti tokius skirtingus įėjimo į rinką atvejus:

1) asmuo siekia įeiti į FTTx 24 rinką, nenaudodamas kitų operatorių valdomos elektroninių ryšių infrastruktūros;

2) asmuo siekia įeiti į FTTx 24 rinką, naudodamas kitų operatorių valdomą elektroninių ryšių infrastruktūrą.

Pirmu atveju operatorius siekia įeiti į FTTx 24 rinką kurdamas savo FTTx tinklą. RRT duomenimis, FTTx tinklo išvystymas (statyba) iš esmės priklauso nuo linijų ilgio ir vidutiniškai 1 km kaina su darbais bei medžiagomis siekia apie 20-23 tūkst. Eur. FTTx tinklo, dengiančio dalį tam tikro miestelio ar nepilną dalį miesto, atveju išvystymas (statyba) gali siekti iki kelių šimtų tūkst. eurų, o didesnio FTTx tinklo išvystymas (statyba) gali kainuoti nuo kelių milijonų iki 15 mln. Eur. Galutinė kaina priklauso nuo elektroninių ryšių tinklo tipo, jo konfigūravimo ir pasirinkto techninio sprendimo. Taip pat kainą lemia ir elektroninių ryšių tinklo vystymo vieta (miestas ar kaimo vietovė) bei poreikis po minėto tinklo tiesimo atlikti gerbūvio atstatymo darbus.

RRT vertinimu, tai labai dideli kaštai, todėl, darytina išvada, kad įėjimo į FTTx 24 rinką barjerai vystant nuosavą tinklą yra aukšti.

Antruoju atveju operatorius, vystydamas savo elektroninių ryšių tinklą, gali naudotis kitų operatorių teikiama prieiga prie RKKS, t. y. ryšių linijas kloja ne į gruntą, o talpina RKKS. Toks tinklų vystymo būdas gali būti panaudotas tik ten, kur kiti operatoriai turi išvystę RKKS tinklą – miestuose ir didesnėse gyvenvietėse. Papildomais neišvengiamais barjeriais laikytinos finansinės ir laiko sąnaudos, reikalingos atlikti techninių galimybių tyrimą, suderinti darbų projektą su RKKS valdytoju. Pastebėtina, kad šis analizuojamas elektroninių ryšių tinklo vystymo būdas yra pats populiariausias ir dažniausiai naudojamas, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina tinklo tiesimo sąnaudas ir pagreitina visą darbų procesą, be to nesukelia neigiamo poveikio aplinkai – tinklo tiesimo darbai vyksta po žeme esančioje RKKS, todėl nėra pažeidžiamas gyventojų gerbūvis. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad galimybė vystyti elektroninių ryšių tinklą naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS sumažina aukštus įėjimo į FTTx 24 rinką barjerus.

Kaip jau buvo minėta, Tiriamuoju laikotarpiu Telia valdė didžiausią dalį RKKS ir šio paslaugų teikėjo valdomoje RKKS buvo įverta daugiausia kitų operatorių ryšio linijų. 2023 m. pabaigoje 55,9 proc. kitų operatorių (visi išskyrus Telia) paslaugų gavėjų buvo pasiekiami per Telios RKKS. Telia yra ir FTTx 24 rinkos paslaugų teikėja, kuri siekdama apsaugoti savo užimamą FTTx 24 rinkos dalį ir ją padidinti, gali turėti motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitiems operatoriams nesiūlyti ir neteikti prieigos prie RKKS. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad anksčiau minėta išvada, jog galimybė vystyti savo elektroninių ryšių tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS, sumažina aukštus įėjimo į FTTx 24 rinką barjerus realiai galioja tik su ta sąlyga, kad Telia prieigą prie RKKS suteiktų reguliuojamomis sąlygomis.

RRT vertinimu, esamas Didmeninės vietinės prieigos rinkos, išskyrus RKKS, reguliavimas neturi įtakos siekiant sumažinti kliūtis įeiti į FTTx 24 rinką, nes visu Tiriamuoju laikotarpiu nei vienas FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjas nebuvo pasiekiamas per Telios teikiamą didmeninę vietinę prieigą. Didmeninės centrinės prieigos rinkoje teikiamų paslaugų reguliavimas gali sumažinti kliūtis įeiti į FTTx 24 rinką, tačiau 2023 m. pabaigoje tik 1,8 proc. visų FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjų buvo pasiekiami per Telios teikiamą Didmeninę centrinę prieigą. Todėl laikytina, kad Didmeninės centrinės prieigos produktams rinkoje teikiamų paslaugų reguliavimas tik neženkiai sumažina kliūtis įeiti į FTTx 24 rinką.

Nors naudojimasis kitų operatorių teikiamomis RKKS paslaugomis gali sumažinti įėjimo į FTTx 24 rinką barjerus, tačiau vystant elektroninių ryšių tinklą nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie tinklo fizinės infrastruktūros yra aukšti.

Išvada:

Nors naudojimasis kitų operatorių teikiamomis RKKS paslaugomis ar kitomis didmeninėmis paslaugomis gali sumažinti įėjimo į FTTx 24 rinką barjerus, tačiau konstatuotina, kad FTTx 24 rinką tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl dėl *ex ante* reguliavimo pagrindimo FTTx 24 rinkoje turi būti atliekamas antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus vertinimas.

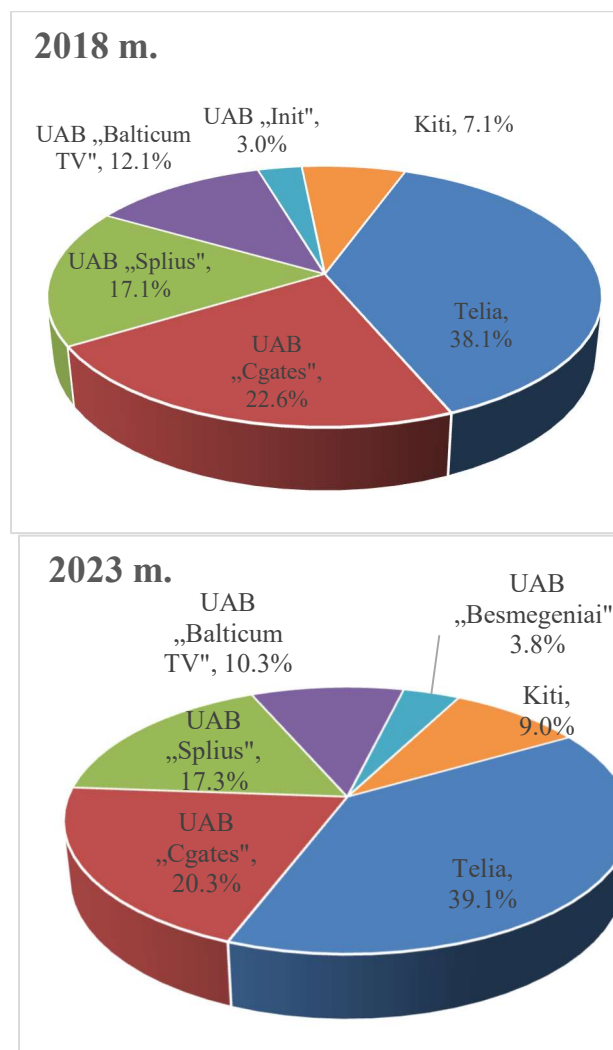
Antrasis kriterijus

Nustatyta, kad egzistuoja tam tikros struktūrinio pobūdžio kliūtys įeiti į FTTx 24 rinką, todėl būtina įvertinti, ar nagrinėjama rinką pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą. Antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų tikslinga vertinti pagal rinkos dydį ir struktūrą, kainų pokyčius, egzistuojančią ir potencialią konkurenciją.

Rinkos dydis ir struktūra

Tiriamuoju laikotarpiu paslaugų gavėjų FTTx 24 rinkoje skaičius išaugo, t. y. lyginant su 2018 m. augo 5,4 proc. ir siekė 215,2 tūkst. 2023 m. pabaigoje. 2023 m. pabaigoje FTTx 24 rinkoje paslaugas teikė 27 paslaugų teikėjai arba 8 daugiau nei 2018 m.

Vertinant paslaugų teikėjų FTTx 24 rinkoje užimamas rinkos dalis, matyti, kad Tiriamojo laikotarpio pradžioje Telios rinkos dalis, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, siekė 38,1 proc. 2018 m. pabaigoje be Telios buvo dar keturi rinkos dalyviai (žr. 24 pav.), kurie užėmė rinkos dalis didesnes nei 2 proc. (visi keturi kartu – 54,8 proc.), kiti rinkos dalyviai užėmė rinkos dalis, mažesnes negu 2 proc. (visi kartu – 7,1 proc.).

24 pav. FTTx 24 rinkos paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal paslaugų gavėjus, proc., 2018 m. ir 2023 m.
Šaltinis: RRT.

Tiriamuoju laikotarpiu Telios rinkos dalis išaugo 1,1 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 39,1 proc. Telios užimama FTTx 24 rinkos dalis buvo mažesnė nei 40 proc. kas pagal Konkurencijos įstatymą nėra laikoma dominuojančia padėtimi atitinkamoje rinkoje. 2023 m. pabaigoje be Telios buvo dar keturi rinkos dalyviai, kurie užėmė rinkos dalis didesnes nei 2 proc. (visi keturi kartu – 51,8 proc.), išaugo kitų rinkos dalyvių, kurie užėmė rinkos dalis, mažesnes negu 2 proc., bendra rinkos dalis ir siekė 9,1 proc. Tiriamuoju laikotarpiu FTTx 24 rinkoje labiausiai augo UAB „Besmegeniai“ rinkos dalis 3,8 procentinio punkto, o labiausiai sumažėjo UAB „Cgates“ rinkos dalis – 2,3 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 20,3 proc. UAB „Splius“ rinkos dalis išaugo 0,3 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 17,3 proc.

FTTx 24 rinkoje paslaugų gavėjai galėjo rinktis bent iš 3 paslaugų teikėjų kiekvienoje savivaldybėje. Jei elektroninių ryšių rinkoje veikia bent 3 operatoriai, tuomet vartotojai jau turi

tinkamą (pakankamą) pasirinkimą. Galutinis paslaugų gavėjas turi realią galimybę pasirinkti iš ko pirkti FTTx paslaugas, nes FTTx 24 rinkos teritorijoje bent 3 operatoriai dubliuoja 64,3 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų, bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas yra nutiesę į 92,1 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų.

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 55 punkte nurodoma, kad pagal nusistovėjusią ESTT praktiką įmonės kurį laiką užimama labai didelė rinkos dalis, viršijanti 50 proc., jau savaime, išskyrus išimtines aplinkybes, liudija apie dominuojančią padėtį. FTTx 24 rinkoje Telia, kaip ir joks kitas operatorius, Tiriamuoju laikotarpiu neužėmė dominuojančios padėties.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad konkurencinė aplinka FTTx 24 rinkoje yra gera, nes joks operatorius neužėmė dominuojančios padėties ir ši rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą.

Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako pirkėjų galimybes daryti įtaką produkto ir (arba) paslaugos pardavėjui, derantis dėl produkto ir (ar) paslaugos pirkimo – pardavimo sąlygų ir kainų. Pirkėjo derybinės galios vertinimas yra atliekamas analizuojant:

- 1) galimybę FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjui pakeisti šių paslaugų teikėją;
- 2) galimybę FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjui daryti įtaką paslaugų kainoms.

Galutinis paslaugų gavėjas, sudaręs su FTTx 24 rinkos paslaugų teikėju sutartį dėl paslaugų teikimo, gali nutraukti šią sutartį ir pasirašyti paslaugų teikimo sutartį su kitu paslaugų teikėju. Pasirašydamas sutartį su pvz., 24 mėn. minimaliu naudojimosi paslaugomis laikotarpiu, įprastai paslaugų gavėjas gauna tam tikras papildomas naudas (nuolaidas): nuolaidą įrangai, mažesnę paslaugų kainą, papildomų paslaugų (pvz. internetinė televizija „Go3“) ir pan. Elektroninių ryšių paslaugų gavėjui nutraukus paslaugų teikimo sutartį, paslaugų teikėjas gali reikalauti sutartyje aptartų ir iš esmės paslaugų teikėjo patiriamais nuostoliais pagrįstų sutarties nutraukimo užmokesčių, kurie įprastai praktikoje pasireiškia kaip suteiktos nuolaidos paslaugoms ir galiniams įrenginiams, tačiau jokie papildomai užmokesčiai ar baudos nėra taikomi. Apibendrinant FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjo galimybes pakeisti paslaugų teikėją, konstatuotina, kad šių paslaugų gavėjas paslaugų teikėją gali pakeisti nesunkiai, nepatirdamas didelių finansinių išlaidų ar laiko sąnaudų.

Įprastai FTTx 24 rinkos paslaugų teikėjai šių paslaugų gavėjams siūlo tam tikrus standartinius paslaugų planus su nurodytais paslaugų parametrais (duomenų perdavimo sparta) ir kainomis. Pabrėžtina, kad FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjai, sudarantys paslaugų teikimo sutartis tiesiogiai bendraudami su paslaugų teikėjo atstovais, gali susitarti dėl nuolaidų už paslaugas ar dėl kitų papildomų naudų.

Nors ARPU už paslaugas FTTx 24 rinkoje Tiriamuoju laikotarpiu didėjo (žr. 17 lentelę), šis pajamų augimas yra sietinas su didesnės spartos planų paklausos augimu. Tiriamuoju laikotarpiu bendra FTTx paslaugų gavėjų, kurie rinkosi interneto prieigos paslaugas iki 100 Mb/s spartos, dalis sumažėjo 24,8 procentinio punkto iki 13,9 proc.

17 lentelė. Paslaugų ARPU (Eur) FTTx 24 rinkoje 2018 m. ir 2023 m.

	2018 m.	2023 m.	Absoliutus pokytis, Eur	Santykinis pokytis, proc.
ARPU	9,8	12,3	2,5	25,4

Šaltinis: RRT

Pirkėjo derybinės galios buvimą rinkoje patvirtina ir Anketos respondentai pažymėdami, kad paslaugų gavėjai lygina sąlygas, prašo nuolaidų, derasi nuo sutarties sudarymo iki galimo nutraukimo, nauji klientai gauna išskirtinius pasiūlymus.

Atsižvelgiant į tai, kad FTTx 24 rinkos paslaugų gavėjas, nepatirdamas didelių finansinių ar laiko sąnaudų, gali pakeisti paslaugų teikėją, o taip pat, individualių derybų metu susitarti su paslaugų teikėju dėl mažesnių interneto prieigos kainų ar kitokių naudų, konstatuotina, kad FTTx 24 rinkoje paslaugų pirkėjas turi derybinę galią.

Potenciali konkurencija

Potencialią konkurenciją FTTx 24 rinkoje gali sudaryti operatoriai, šiuo metu neteikiantys interneto prieigos šviesolaidiniais tinklais paslaugų FTTx 24 rinkos geografinėje teritorijoje, bet galintys pradėti jas teikti ateityje, pvz. kiti FTTx 36 rinkos paslaugų teikėjai. Tiriamuoju laikotarpiu paslaugų teikėjų skaičius FTTx 24 rinkoje išaugo 42,1 proc., t. y. paslaugas pradėjo teikti operatoriai, kurie paslaugas teikė kitose savivaldybėse.

Analizuodama ateities perspektyvą, RRT vertina galimus pokyčius rinkoje artimiausiu 5 metų laikotarpiu nuo Tiriamojo laikotarpio pabaigos (nuo 2023 m. gruodžio 31 d.). Toks terminas yra pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 9 dalį, RRT privalo atlikti atitinkamos rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 5 metus nuo ankstesnio galutinio sprendimo dėl šios rinkos tyrimo rezultatų priėmimo tuo atveju, jeigu atitinkama rinka anksčiau buvo tirta. Remiantis atlikta analize, galima teigti, kad FTTx 24 rinka pasižymi charakteristikomis, dėl kurių ateinančių 5 metų laikotarpiu į FTTx 24 rinką gali ateiti nauji paslaugų teikėjai, galintys pasiūlyti FTTx 24 rinkos paslaugas. Todėl galima konstatuoti, kad FTTx 24 rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad FTTx 24 rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus.

Išvada:

Paslaugų gavėjai turi galimybę pasirinkti interneto prieigos teikėją, nes kiekvienoje savivaldybėje veikė bent 3 paslaugų teikėjai, o bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas yra nutiesę į 92,1 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų, t. y. paslaugų gavėjas turi derybinę galią, nes paslaugos teikėjams nusprendus padidinti kainas ar pabloginti parduodamos paslaugos savybes, paslaugų gavėjas turi galimybę pasinaudoti atitinkamos rinkos siūlomų paslaugų alternatyvomis. FTTx 24 rinkoje nė vienas iš paslaugų teikėjų nesudaro daugiau nei 50 proc. FTTx 24 rinkos dalies ir neturi galimybių elgtis nepriklausomai nuo potencialių konkurentų ar paslaugų gavėjų.

Kadangi nustatyta, kad antrasis trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas, trečiasis kriterijus nebus nagrinėjamas.

Ex ante reguliavimo pagrindimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, kad antras rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardinimas. Bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai. Ataskaitoje buvo nustatyta, kad FTTx 24 rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, todėl *ex ante* reguliavimas FTTx 24 rinkoje negali būti taikomas. 2020 m. rekomendacijos preambulės 6 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „*kai mažmeninės rinkos yra veiksmingai konkurencingos be didmeninio reguliavimo, nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų padaryti išvadą, kad susijusių didmeninių rinkų reguliavimas nebereikalingas*“.

Tačiau sąlygos veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje, egzistuoja tik, jei yra galimybė vystyti savo elektroninių ryšių tinklą, naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS, kadangi ši prieiga sumažina aukštus įėjimo į FTTx 24 rinką barjerus. Kad šviesolaidinių linijų vystytojai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis gauti prieigą prie RKKS ir naudodamiesi šia prieiga talpintų savo šviesolaidines linijas ar kitus elektroninių ryšių tinklo

elementus RKKS bei šiomis linijomis teiktų FTTx paslaugas, turi būti veiksminga konkurencija teikiant prieigą prie RKKS. Tuo atveju, jeigu konkurencija teikiant prieigą prie RKKS nėra veiksminga ir veikia didelę įtaką rinkoje turintis ūkio subjektas, tai turi būti reguliuojama prieiga prie šiam ūkio subjektui priklausančios RKKS.

Pažymėtina, kad prieigos prie RKKS gavimas, yra pakankama priemonė sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje, t. y. kitų didmeninių paslaugų, tokių kaip didmeninė vietinė prieiga ir/arba didmeninė centrinė prieiga teikimas nėra būtinas, siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje. Įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad RRT turi teisę atlikti ne visą rinkos tyrimo procedūrą, bet tik atskiras jos dalis, jei motyvuotai ir pagrįstai mano, kad kitas atitinkamos rinkos tyrimo procedūros dalis atlikti nėra tikslinga. Atsižvelgiant į tai, šiame rinkos tyrime, su FTTx 24 rinka vertikalčiai susijusios Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka nebus analizuojamos.

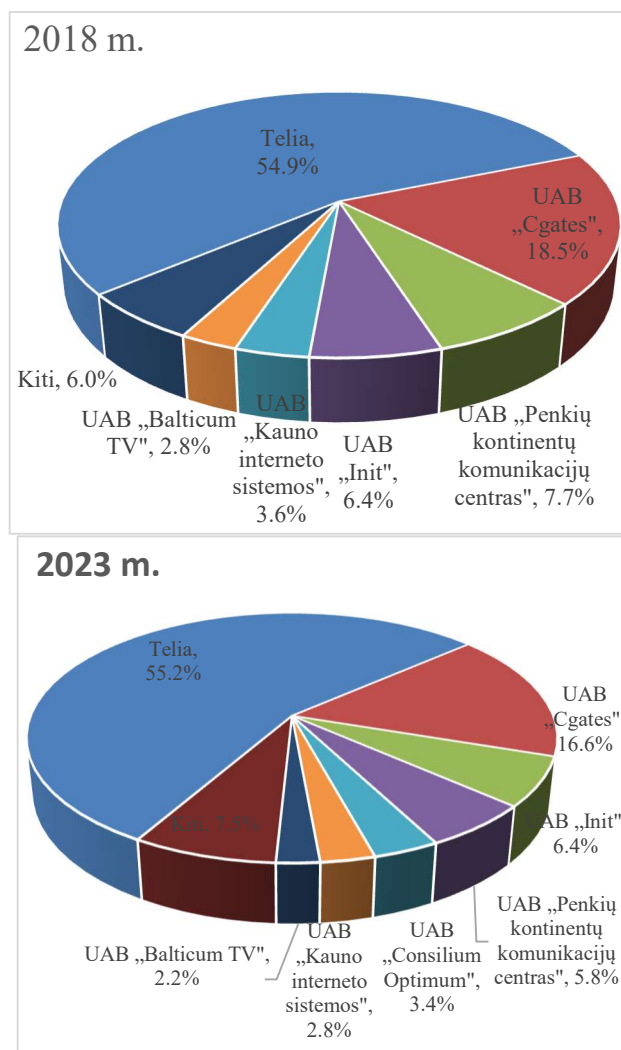
RRT ir toliau seks situaciją FTTx 24 rinkoje ir, esant poreikiui, nuspręs iš naujo atlikti rinkos tyrimą. Taip pat pažymėtina, kad, jei ūkio subjektai nesusitaria dėl Įstatymo reglamentuotų visuomeninių santykių, jie turi teisę kreiptis į RRT su prašymu išnagrinėti ginčą privaloma išankstine ne teismo tvarka.

Ataskaitoje buvo nustatyta, kad FTTx 24 rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, nes bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai. Tačiau, kad konkurencija FTTx 24 rinkoje išliktų veiksminga, būtina išanalizuoti situaciją teikiant prieigą prie RKKS, apibrėžti atitinkamą rinką, ištirti konkurencijos veiksmingumą joje ir, atsižvelgiant į gautus rezultatus, spręsti dėl poreikio taikyti reguliavimą.

2.1.3.9.2.3. FTTx 36 rinka

Tiriamuoju laikotarpiu paslaugų gavėjų FTTx 36 rinkoje skaičius išaugo, t. y. lyginant su 2018 m. augo 16,1 proc. arba 58,4 tūkst. ir siekė 421,2 tūkst. 2023 m. pabaigoje. 2023 m. pabaigoje FTTx 36 rinkoje paslaugas teikė 36 paslaugų teikėjai arba 6 daugiau nei 2018 m.

Vertinant paslaugų teikėjų FTTx 36 rinkoje užimamas rinkos dalis, matyti, kad Tiriamojo laikotarpio pradžioje Telios rinkos dalis, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, siekė 54,9 proc. 2018 m. pabaigoje be Telia buvo dar 5 rinkos dalyviai (žr. 25 pav.), kurie užėmė rinkos dalis didesnes nei 2 proc. (visi 5 kartu – 39,1 proc.), kiti rinkos dalyviai užėmė rinkos dalis, mažesnes negu 2 proc. (visi kartu – 6,0 proc.).

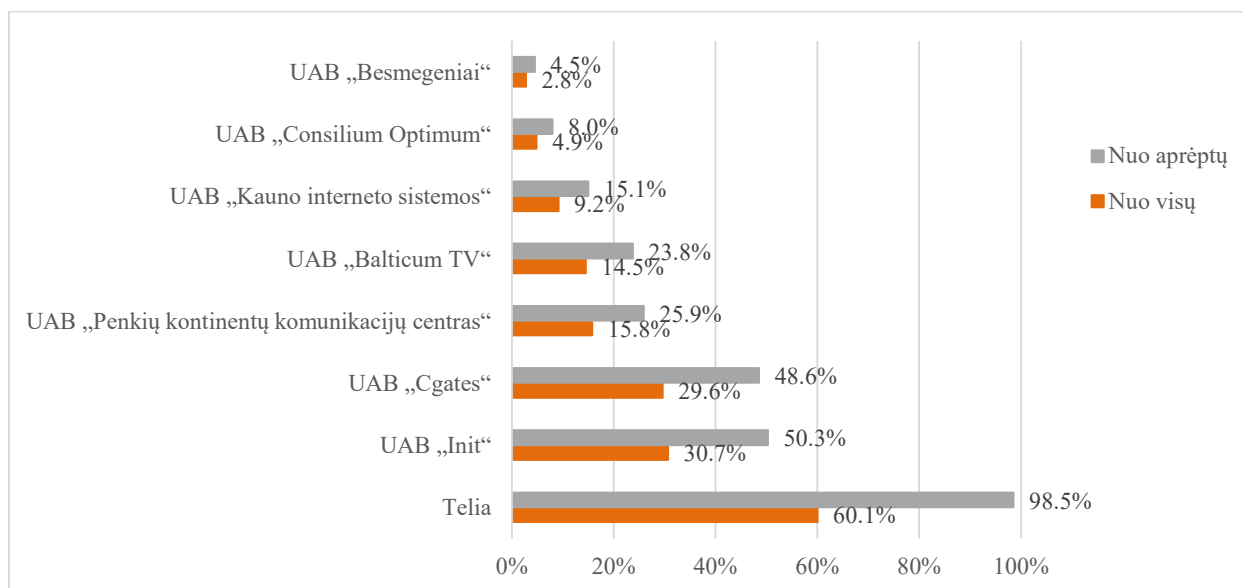
25 pav. FTTx 36 rinkos paslaugų teikėjų rinkos dalys pagal paslaugų gavėjus, proc., 2018 m. ir 2023 m.
Šaltinis: RRT.

Tiriamuoju laikotarpiu Telia rinkos dalis neženkiai augo – 0,3 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 55,2 proc. 2023 m. pabaigoje be Telia buvo dar 6 rinkos dalyviai, kurie FTTx 36 rinkoje užėmė rinkos dalis didesnes nei 2 proc. (visi 6 kartu – 37,3 proc.). Tiriamuoju laikotarpiu labiausiai augo UAB „Consilium optimum“ rinkos dalis – 1,7 procentinio punkto ir 2023 m. pabaigoje siekė 3,4 proc., o labiausiai sumažėjo UAB „Cgates“ rinkos dalis – 2,0 procentiniais punktais ir 2023 m. pabaigoje siekė 16,6 proc. Lyginant su 2018 m. 1,5 procentinio punkto išaugo kitų rinkos dalyvių, kurie užėmė rinkos dalis, mažesnes negu 2 proc., bendra rinkos dalis ir siekė 7,5 proc.

Telia visu Tiriamuoju laikotarpiu paslaugas teikė visose 36 savivaldybėse. 2023 m. pabaigoje UAB „Balticum TV“ paslaugas teikė 20 savivaldybių, UAB „Consilium optimum“ – 18, UAB „Cgates“ – 16, UAB „Init“ – 7, UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, UAB „Kauno interneto sistemos“ – 1. Taip pat atskirose savivaldybėse veikė kiti alternatyvūs operatoriai, užėmę reikšmingesnes rinkos dalis (25 proc. ar didesnes), veikę vienos ar keleto savivaldybių ribose (pavyzdžiui, UAB „Splus“, UAB „Parabolė“, UAB „Viltuva“, UAB „Progmera“, UAB „Data Business“, UAB „Molėtų radijas ir televizija“, Lietuvos-Vokietijos UAB „Televizijos komunikacijos“, V. Ivančiko IĮ Žaibas).

2023 m. šviesolaidinėmis linijomis buvo pasiekama 61,0 proc. (556,5 tūkst.) visų FTTx 36 rinkos geografinė teritorijai priklausančių gyvenamųjų patalpų arba 0,1 procentinio punkto (44,3 tūkst.) daugiau nei 2018 m. Daugiausia gyvenamųjų patalpų savo šviesolaidinėmis linijomis

2023 m. pasiekė Telia – 60,1 proc. (žr. 26 pav.). UAB „Init“ bei UAB „Cgates“ šviesolaidinėmis linijomis pasiekiamų gyvenamųjų patalpų skaičius buvo beveik dvigubai mažesnis, atitinkamai 30,7 ir 29,6 proc.

26 pav. Didžiausią gyvenamųjų patalpų aprėptį FTTx 36 rinkos geografinėje teritorijoje 2023 m. turintys operatoriai.

Šaltinis: RRT.

Skaiciuojant nuo aprėptų patalpų daugiausia gyvenamųjų patalpų savo šviesolaidinėmis linijomis 2023 m. pasiekė Telia – 98,5 proc. UAB „Init“ bei UAB „Cgates“ šviesolaidinėmis linijomis pasiekiamų aprėptų gyvenamųjų patalpų skaičius buvo beveik dvigubai mažesnis, atitinkamai 50,3 ir 48,6 proc.

Apibendrinant aukščiau išdėstytą informaciją, darytina išvada, kad Tiriamuoju laikotarpiu Telia veikė visose 36 savivaldybėse, daugelyje iš jų užimdama dideles arba labai dideles atitinkamos mažmeninės rinkos dalis (rinkos dalis, ne mažesnes kaip 40 proc.). Didžiausias alternatyvus operatorius UAB „Cgates“ veikė 16 savivaldybių, bet tik 4 iš jų užėmė reikšmingesnes rinkos dalis (nuo 17,9 proc. iki 39,3 proc.). Tiriamojo laikotarpio pabaigoje FTTx paslaugas FTTx 36 rinkoje be Telios ir UAB „Cgates“ dar teikė 34 operatoriai, tačiau nei vienas alternatyvus operatorius nebuvo toks stiprus žaidėjas, kaip Telia.

Tyrimas, ar konkurencija FTTx 36 rinkoje išliktų veiksminga panaikinus reguliavimą Didmeninės vietinės prieigos rinkoje ir Didmeninės centrinės prieigos rinkoje

Ataskaitoje nustatyta, kad FTTx 36 rinkoje teikiamos FTTx paslaugos yra vertikaliai susijusios su Didmeninės vietinės prieigos rinka bei Didmeninės centrinės prieigos rinka. Vertinant FTTx 36 rinkos mastu, didžiausias FTTx paslaugų teikėjas Tiriamuoju laikotarpiu buvo Telia. Šioje Ataskaitos dalyje bus vertinama Didmeninės vietinės prieigos rinką bei Didmeninės centrinės prieigos rinką sudarančių paslaugų įtaka konkurencinei aplinkai, teikiant vertikaliai su jomis susijusias mažmenines paslaugas.

Kaip nurodoma 2020 m. rekomendacijos preambulės 25 dalyje „apibūdamos atitinkamas didmeninės rinkas, kurioms gali būti taikomas ex ante reguliavimas, nacionalinės reguliavimo institucijos pirmiausia turėtų analizuoti rinką, kuri yra labiausiai į priekį nuo mažmeninės rinkos, kurioje nustatytos konkurencijos problemos. Nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų atlikti rinkų, esančių labiau į galą nuo reguliuojamos pradinės grandies rinkos, analizę, kad nustatytų, ar tos rinkos bus veiksmingai konkurencingos, jeigu bus reguliuojama pradinės grandies rinka, kol prieis prie mažmeninės rinkos“.

Anketos respondentai paprašyti pateikti „savo nuomonę/įvertinimą, nuo kurios paslaugos pradėtumėte teikti Mažmeninę paslaugą, t. y. kurios iš žemiau lentelėje išvardintų paslaugų yra prioritetinės. Savo vertinimą pateikite nuo svarbiausios (1) iki mažiausiai svarbios (6)“ pirmu numeriu išreitingavo RKKS (26 pirmumo balai), antru vietinę prieigą prie vietinės šviesolaidinės (įskaitant STP ir UTP) linijos ir centrinę prieigą, teikiamą šviesolaidinėmis (įskaitant STP ir UTP) linijomis (po 19 pirmumo balų).

Pastebėtina, kad kaip rodo operatorių anketose pateikti duomenys, dauguma FTTx 36 rinkoje veikiančių operatorių FTTx paslaugas teikia naudodamiesi Telia teikiama prieiga prie RKKS. Vadinasi, kurdami savo šviesolaidinių linijų tinklus FTTx paslaugoms teikti skirtas šviesolaidines linijas šie operatoriai ne tik kloja tiesiogiai į gruntą, bet talpina RKKS. Toks fiksuotojo ryšio tinklų vystymo būdas ypač paplitęs didžiuosiuose šalies miestuose, kur šviesolaidinių linijų klojimas į gruntą dėl teritorijų užstatymo net ne visada yra įmanomas. Be to, šviesolaidinių linijų talpinimas RKKS yra ekonomiškai naudingesnis ir įprastai užima mažiau laiko. RRT duomenimis, pakloti 1 km ilgio vietinę šviesolaidinę liniją vidutiniškai kainuoja apie 20-23 tūkst. Eur, tuo tarpu perkant prieigą prie RKKS (talpinant 1 km šviesolaidinę liniją į RKKS) tinklo vystymo kaina sumažėja iki 5-10 kartų.

FTTx paslaugos teikiamos naudojant vietines šviesolaidines linijas, kurios gali priklausyti tiek pačiam FTTx paslaugų teikėjui, tiek kitam operatoriui. Jei vietinės šviesolaidinės linijos priklauso kitam operatoriui, FTTx paslaugų teikėjas iš kito operatoriaus turi pirkti prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos paslaugas arba didmeninės centrinės prieigos paslaugas. Vadinasi, įvertinus šiuo metu esančią tinklų tiesimo praktiką, siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją teikiant FTTx paslaugas, pirmiausia būtina veiksminga konkurencija teikiant prieigos prie RKKS paslaugas. Tuo atveju, jeigu konkurencija teikiant šią prieigą nėra veiksminga ir veikia didelę įtaką rinkoje turintis ūkio subjektas, tai turi būti reguliuojama prieiga prie šiam ūkio subjektui priklausančios RKKS, kad vietinių linijų vystytojai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis gauti prieigą prie RKKS ir naudodamiesi šia prieiga talpintų savo šviesolaidines linijas ar kitus elektroninių ryšio tinklo elementus RKKS bei šiomis linijomis teiktų FTTx paslaugas arba teiktų prieigą prie šių linijų kitiems FTTx paslaugų teikėjams.

2020 m. rekomendacijos preambulės 30 dalyje konstatuota, kad „prieigos tinklas yra ta tinklo dalis, kurią sunkiausia atkartoti“. Todėl siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją teikiant FTTx paslaugas FTTx 36 rinkoje būtina veiksminga konkurencija teikiant didmeninę prieigą prie fizinės infrastuktūros, didmeninę vietinę prieigą, ir/arba didmeninę centrinę prieigą. Jeigu konkurencija teikiant šias didmenines paslaugas rinkoje nėra veiksminga ir veikia didelę įtaką rinkoje užimantis ūkio subjektas, tai atsižvelgiant į 2020 m. rekomendacijos preambulės 25 dalį, pirmiausia turi būti įvertintas poreikis reguliuoti didmeninės vietinės prieigos teikimą prie šiam ūkio subjektui priklausančių vietinių šviesolaidinių linijų, jei jo nepakanka turi būti įvertintas poreikis reguliuoti didmeninės centrinės prieigos teikimą, kad FTTx paslaugų teikėjai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis gauti atitinkamą didmeninę prieigą.

Todėl šiame rinkos tyrime reikia išanalizuoti situaciją teikiant prieigą prie RKKS, didmeninės vietinės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos paslaugas, apibrėžti atitinkamas rinkas, ištirti konkurencijos veiksmingumą jose ir, atsižvelgiant į gautus rezultatus, spręsti dėl poreikio taikyti reguliavimą atitinkamose rinkose.

2.2 Reguliavimo poveikio vertinimas

RRT 2019 m. atlikus Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimą, Telia buvo pripažinta didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu ir jai RRT direktoriaus 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-768 „Dėl ūkio subjekto Telia Lietuva, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje“ (toliau – 2019 m. liepos 19 d. įsakymas Nr. 1V-768) buvo:

1. palikti galioti, kiek tai yra susiję su didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, ūkio subjektui Telia RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V-818 nustatyti įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas bei apskaitos atskyrimo įpareigojimas, RRT direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 nustatyti įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas ir apskaitos atskyrimo įpareigojimas ir RRT direktoriaus 2016 m. sausio 7 d. įsakymu Nr. 1V-12 nustatytas skaidrumo įpareigojimas.

2. Pakeisti, kiek tai yra susiję su didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, ūkio subjektui Telia RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V-818 ir RRT direktoriaus 2011 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 1V-629 nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai.

RRT 2019 m. atlikus Didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimą, RRT direktoriaus 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-766 „Dėl ūkio subjekto Telia Lietuva, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje“ (toliau – 2019 m. liepos 19 d. įsakymas Nr. 1V-766) Telia buvo pripažinta ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Didmeninės centrinės prieigos rinkoje, ir šiuo įsakymu Teliai buvo:

1. visa apimtimi palikti galioti skaidrumo bei apskaitos atskyrimo įpareigojimai (2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-766 3 punktas), taip pat buvo pakeistas įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai (2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-766 4 punktas).

Siekiant nustatyti efektyviausias taisomąsias priemones, toliau bus vertinamas Tiriamuoju laikotarpiu veikusio reguliavimo, t. y. Telia nustatytų įpareigojimų, poveikis investicijoms bei konkurencijai.

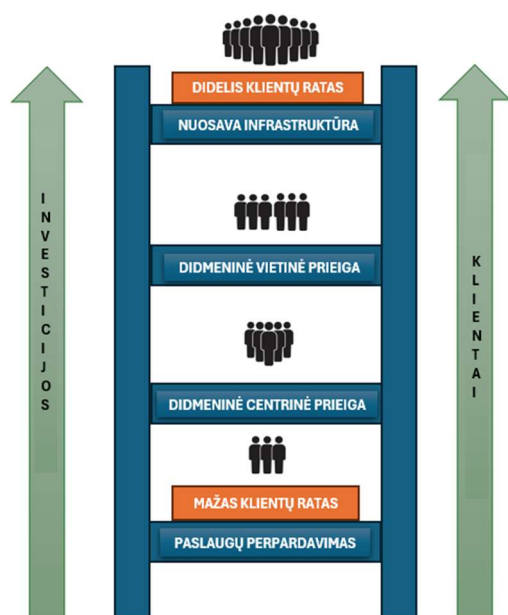
2.2.1 Reguliavimo poveikis investicijoms į viešojo fiksuotojo ryšio tinklų infrastruktūrą

Vienas iš esminių klausimų, kuriuos nagrinėja EK, yra investicijų skatinimas. Tiek Tiriamuoju laikotarpiu galiojusi Europos Komisijos 2013 m. rugsėjo 11 d. rekomendacija dėl nuoseklaus nediskriminavimo įpareigojimų ir sąnaudų apskaičiavimo metodikų, skirtų konkurencijai skatinti ir geresnei investicijų į plačiąjuosį ryšį aplinkai sukurti, taikymo (2013/466/ES) (toliau – Nediskriminavimo rekomendacija), tiek Gigabitinio junglumo rekomendacija vieną iš esminių principų numato investicijų plėtrą į naujos kartos arba labai pralaidžius elektroninių ryšių tinklus (*angl. very high capacity networks*, toliau – VHCN), taikant tinkamą ir nuspėjamą reguliavimo praktiką. Siekiant skatinti investicijas į VHCN ir inovacijas, labai svarbu užtikrinti reguliavimo nuspėjamumą, itin svarbu taikyti nuoseklų ir pastovų reguliavimo metodą, kad tiek patys operatoriai, tiek išorės investuotojai įgytų pasitikėjimo, reikalingo tvariems verslo planams sukurti.

Vertinant konkurenciją, elektroninių ryšių sektoriui būdinga: 1) didmeninė prieiga (arba paslauga) grįsta konkurencija; arba 2) infrastruktūra grindžiama konkurencija. Prieiga grindžiamos konkurencijos atveju, nauji operatoriai gali patekti į rinką ir teikti elektroninių ryšių paslaugas savo paslaugų gavėjams, o taip pat ir konkuruoti su jau rinkoje esamais operatoriais, naudodamiesi kitų operatorių valdoma elektroninių ryšių infrastruktūra. Esant infrastruktūra pagrįstai konkurencijai, nauji operatoriai investuoja į savo tinklų diegimą, kad galėtų pasiekti savo paslaugų gavėjus nesinaudodami kitų operatorių valdoma elektroninių ryšių infrastruktūra.

Ilgą laiką ES reguliavimo sistemoje pirmavo prieiga grindžiama konkurencija, atitinkanti „investavimo kopėčių/laiptų“ teoriją, pagal kurią daroma prielaida, kad naujiems operatoriams reikia prieigos prie didelę įtaką rinkoje turinčio operatoriaus tinklų, kad jie galėtų palaipsniui

investuoti į savo tinklo plėtrą. Vadovaujantis „investavimo kopėčių“ principu, reguliuotojai įpareigoja didelę įtaką rinkoje turinčius ūkio subjektus laikytis griežtų prieigos įpareigojimų.

27 pav. Investavimo kopėčios.
Šaltinis: RRT.

Investavimo kopėčių teorija teigia, kad nauji operatoriai, palaipsniui investuodami į savo tinklą, pasiekia tinklo išvystymo lygmenį, kuomet prieiga prie didelę įtaką rinkoje turinčio ūkio subjekto tinklo nebereikalinga, arba reikalinga tik tam tikrais atvejais. Tiriamuoju laikotarpiu matome naujų operatorių atsiradimą (kasmet atsiranda ne mažiau kaip 1 operatorius, o per visą Tiriamąjį laikotarpį – ne mažiau 10 naujų operatorių), matome, kad operatoriai aktyviai naudojami didmeninės centrinės prieigos paslauga (27 pav. antras laiptelis) – vienu iš pirmųjų investavimo kopėčių lygių. Atitinkamai, išaugęs operatorių kiekis augino ir galutinių paslaugų gavėjų, pasiekiamų per vieną iš didmeninių prieigų, kiekius. Tačiau svarbu akcentuoti, kad vienas iš žemiausių investavimo kopėčių lygmuo, t. y. paslaugų gavėjams paslaugos teikiamos per Telia teikiamą didmeninę centrinę prieigą, visu Tiriamuoju laikotarpiu išliko populiariausia didmenine prieiga ir nuo 2018 m. iki 2023 m. išaugo daugiau nei 4 kartus, t. y. nuo ~4 tūkst. iki ~17 tūkst. vnt., kai tuo tarpu, aukštesnis investavimo lygmuo, t. y. perkant didmeninę vietinę prieigą išliko panašus. Aukščiausias lygmuo, t. y. prieiga prie RKKS, yra svarbus faktorius vystant savo tinklus, todėl šios prieigos naudojimas ir taip yra aukštas, o augimo tempas Tiriamuoju laikotarpiu šiek tiek sulėtėjęs.

Nepaisant populiarios didmeninės centrinės prieigos paslaugos ir prieiga grįstos konkurencijos, operatoriai Tiriamuoju laikotarpiu vis vien aktyviai investavo į fiksuotojo ryšio tinklą infrastruktūrą. RRT turimi duomenys (iki 2020 m. investicijos į viešojo ryšių tinklo infrastruktūrą buvo bendros, o nuo 2020 m. išskaidomos į viešojo mobiliojo ryšio tinklo ir viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūras) rodo, kad investicijos į viešojo mobiliojo ryšio tinklo infrastruktūrą suaktyvėjo su 5G technologijos atėjimu, t. y. tik 2021 m., todėl darytina išvada, kad investicijos į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą visu Tiriamuoju laikotarpiu išliko panašios, t. y. stabilios.

18 lentelė. Investicijos į viešojo ryšio tinklo infrastruktūrą, 2018–2023 m., mln. Eur.

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Investicijos į viešojo ryšio tinklo infrastruktūrą (viso)	80,76	73,90	81,67	111,55	116,66	111,95

- į viešojo mobiliojo ryšio tinklo infrastruktūrą			31,08	60,54	69,20	62,07
- į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą			50,59	50,93	47,43	49,76

Šaltinis: RRT.

Lyginant vidutines metines investicijas pagal operatorius, matyti, kad alternatyvūs operatoriai investicijas į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą nors ir po nedaug, tačiau didina kasmet, kuomet Telios investicijos nuo 2021 m. mažėja.

19 lentelė. Investicijos į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, proc., 2020-2023 m.

Paslaugų teikėjas	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Telia	50,3	52,0	46,8	45,4
Kiti teikėjai	49,7	48,0	53,2	54,6

Šaltinis: RRT.

Tiriamuoju laikotarpiu ūkio subjektui Telia buvo nustatyti įpareigojimai, didmeninę vietinę prieigą, didmeninę centrinę prieigą ir prieigą prie RKKS teikti skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis, o taip pat šias paslaugas teikti reguliuojamomis kainomis. Visu Tiriamuoju laikotarpiu buvo užtikrinamas reguliavimo nuspėjamumas tiek pačiam Telia, tiek kitiems operatoriams. Operatoriams buvo sudarytos sąlygos ne tik didinti konkurenciją, tačiau ir investuoti į savo tinklus, naudojantis Telia teikiama prieiga prie RKKS ir taip didinti infrastruktūrinę konkurenciją, tačiau operatoriai aktyviau naudojosi prieiga grįsta konkurencija.

Pastaruoju metu, peržiūrint ES elektroninių ryšių rinkos/sektoriaus reglamentavimą, Europos Komisija vis dažniau daro prielaidą, kad nors pagrindiniai reguliavimo principai, tokie kaip investavimo kopėčios, tebegalioja, būtina atlikti reikšmingus pakeitimus, kad operatoriai būtų skatinami investuoti į savo VHCN tinklus. Komisija atlikdama 2020 m. Rekomendacijos poveikio vertinimą³⁰, pabrėžė, kad prieiga grįstos konkurencijos arba prieigos prie didelę įtaką rinkoje turinčio operatoriaus infrastruktūros reguliavimas gali turėti atgrasomąjį poveikį investicijoms, todėl būtina skatinti konkurenciją infrastruktūros srityje ir mažinti reguliavimą didelę įtaką rinkoje turintiems operatoriams, kai jie dalyvauja bendrose investicijose į VHCN tinklų diegimą.

2.2.2 Reguliavimo poveikis konkurencijos atsiradimui

Tiriamuoju laikotarpiu galiojęs reguliavimas suteikė galimybę alternatyviems operatoriams plėtoti savo tinklus ir teikti paslaugas paslaugų gavėjams keliais būdais, t. y. pasinaudojant prieiga prie Telia RKKS, prieiga prie Telia teikiamos didmeninės vietinės linijos ir (arba) pasinaudojant Telia teikiama didmenine centrine prieiga. Iš 20 lentelės matome, kad alternatyvūs operatoriai aktyviai naudojosi galimybe teikti mažmenines interneto prieigos FTTx paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams neplėtojant savo tinklų, o pasinaudojant Telia teikiama didmenine centrine prieiga. Tiriamuoju laikotarpiu abonentų, pasiekiamų būtent per šią prieigą, skaičius augo nuo 4,0 tūkst. 2018 m. iki 17,4 tūkst. Didesnių investicijų reikalaujančios Telia siūlomos Didmeninės vietinės prieigos paslaugos nežymiai mažėjo. Prieigos prie RKKS paslauga, nors ir reikalaujanti didžiausių investicijų, tačiau pasiekusi gan aukštus naudojimo rodiklius, Tiriamuoju laikotarpiu sulėtino augimo tempus ir nežymiai augo. Apibendrinant galima teigti, kad Telia didmeninių prieigų reguliavimas Tiriamuoju laikotarpiu sudarė galimybes vystyti veiksmingai konkurencijai, t. y. skirtingų operatorių siūlomos paslaugos, šių paslaugų įvairovė bei

³⁰ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614693/EPRS_BRI\(2018\)614693_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614693/EPRS_BRI(2018)614693_EN.pdf)

kainos (pvz. nauji planai su papildomomis paslaugomis ar naudomis), sudarė pasirinkimo galimybes galutiniams paslaugų gavėjams.

20 lentelė. Galutinių paslaugų gavėjų, pasiekiamų per Telia didmenines prieigas, skaičius, 2018 ir 2023 m.

Galutiniai paslaugų gavėjai	2018 m.	2023 m.
Pasiekiami per iš Telia perkamą didmeninę vietinę prieigą	1 236	1 185
Pasiekiami per iš Telia perkamą didmeninę centrinę prieigą	4 038	17 419
Pasiekiami per iš Telia perkamą prieigą prie RKKS	145 955	146 643

Šaltinis: RRT.

Esamas reguliavimas taip pat sudarė sąlygas atsirasti naujiems operatoriams, galintiems pasiūlyti mažmenines interneto prieigos paslaugas paslaugų gavėjams ir taip praplėsti siūlomų paslaugų įvairovę, o taip pat konkuruoti su Telia. Kasmet Tiriamuoju laikotarpiu atsirado ne mažiau kaip 1 operatorius (per visą Tiriamąjį laikotarpį – ne mažiau 10 naujų operatorių).

Remiantis RRT turimais duomenimis apie operatorių tinklų išvystymą, Tiriamuoju laikotarpiu stebima situacija, kad operatoriai savo fiksuotojo ryšio tinklus plėtoja ten, kur ekonomiškai naudinga, nepaisant fakto, kad ekonomiškai naudingose teritorijose jau yra 1 ar daugiau operatorių, teikiančių paslaugas paslaugų gavėjams. 2023 m. pabaigoje šviesolaidinėmis linijomis buvo pasiekama 61,1 proc. gyvenamųjų patalpų, kai tuo tarpu bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 50,4 proc. gyvenamųjų patalpų, ir net 3 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 33,6 proc. gyvenamųjų patalpų.

21 lentelė. Šviesolaidinių tinklų dubliavimas, tūkst. vnt. 2018 ir 2023 m.

	2018 m.	2023 m.
Bent 1 šviesolaidine linija pasiekiamos gyvenamosios patalpos	824,9	880,3
Bent 2 šviesolaidinėmis linijomis pasiekiamos gyvenamosios patalpos	681,8	726,4
Bent 3 šviesolaidinėmis linijomis pasiekiamos gyvenamosios patalpos	399,0	484,6

Šaltinis: RRT.

Iš 21 lentelės matyti, kad operatoriai vis dažniau renkasi savo investicijas nukreipti ir konkuruoti tarpusavyje jau šviesolaidiniu tinklu padengtose teritorijose (ekonomiškai naudingose teritorijose, t. y. miestų centrai, daugiabučių kvartalai), o ne naujai plėtoti šviesolaidinį tinklą dar nepadengtose teritorijose. Tinklų plėtrą nepadengtose teritorijose skatina ir VŠĮ „Plačiajuostis Internetas“ projektais sukurta infrastruktūra³¹ (pvz. RAIN, RAIN-2, ir kt.), kuria operatoriai gali pasinaudoti, siekdami suteikti paslaugas paslaugų gavėjams, gyvenantiems atokiose ekonomiškai nepatraukliose zonose. Pasinaudojus VŠĮ „Plačiajuostis Internetas“ sukurta infrastruktūra, operatoriai gali prijungti savo esamus prieigos tinklus ar kurti naują ir teikti šviesolaidines (plačiajuosčio ryšio) paslaugas kaimiškiose vietovėse. Operatoriams, neturintiems nuosavų tinklų, tokiose teritorijose tereikia investuoti į paslaugų gavėjo prijungimą (angl. „last mile“) prie

³¹ VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ įgyvendinti plačiajuosčio ryšio infrastruktūros plėtros projektai buvo iš dalies finansuojami ES fondų lėšomis, taip pat – bendrojo finansavimo lėšomis. Įstaigos valdomai ir naudojamai plačiajuosčio ryšio infrastruktūrai įrengti buvo suteikta valstybės pagalba, kuri su Europos Komisija buvo suderinta Europos Komisijos sprendimuose dėl valstybės pagalbos Nr. 183/2009 – Lietuva, SA.34166, SA.36132, SA.46372, SA.49614, SA.63098. Minėtuose sprendimuose dėl valstybės pagalbos yra įtvirtintas ir pagrindinis minėtų projektų metu sukurtos elektroninių ryšių infrastruktūros veikimo modelis: „tinklas nuosavybės teise priklausys valstybei. Valdyti RAIN tinklą ir teikti didmenines paslaugas tretiesiems paslaugų teikėjams bus patikėta viešajam pelno nesiekiančiam juridiniam subjektui „Plačiajuostis internetas“. <...> Įdiegus naują tinklą, didmeninės magistralinės prieigos paslaugos elektroninių ryšių operatoriams, norintiems teikti ryšio paslaugas galutiniams vartotojams, bus teikiamos atviromis ir nediskriminuojančiomis sąlygomis. Didmeninis tinklo operatorius, viešojo įstaiga „Plačiajuostis internetas“, mažmeninių paslaugų neteiks.“

magistralinio tinklo (angl. *backhaul*), tačiau, pagal RRT surinktus duomenis, net šios papildomos galutinės atkarpos pajungimo investicijos daugeliu atveju alternatyviems, mažiems operatoriams yra ženklios). Papildomai operatoriai RRT teikė pastabas dėl Tiriamuoju laikotarpiu galiojusių VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ paslaugų tarifų. Operatorių nuomone, tik sumažinus VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ teikiamų paslaugų kainas, operatoriai galėtų efektyviau išnaudoti VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ infrastruktūrą. Manytina, kad būtent dėl ženklių investicijų kiekio bei jų atsiperkamumo (taip pat dėl žemų mažmeninių paslaugų kainų), prijungiant paslaugų gavėją atitolusiose teritorijose prie esamos VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ infrastruktūros, operatoriai to nedaro (daro vangiai) arba tinklus plečia jau šviesolaidžiu apręptose teritorijose, t. y. tinklus dubliuoja ten, kur yra ekonomiškai naudinga.

Šviesolaidinių tinklų dubliavimo tendencijas patvirtina ir šviesolaidiniais tinklais jau apręptų gyvenamųjų patalpų skaičiai – 2023 m. pabaigoje bent 2 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 82,5 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų, o bent 3 operatoriai savo šviesolaidines linijas buvo atvedę iki 55,0 proc. apręptų gyvenamųjų patalpų (lyginant su 2018 m. išaugo 6,7 procentinio punkto). Statistika patvirtina, kad operatoriai investicijas linkę nukreipti į ekonomiškai naudingas, greitai atsiperkančias teritorijas. Atitolusių ir šviesolaidžiu nepadengtų teritorijų (baltųjų zonų) klausimas galėtų būti sprendžiamas per reguliavimo atostogas (angl. *regulatory holidays*) didelę įtaką turintiems ūkio subjektams, pvz. tam tikram laikotarpiui naujai pastatytas tinklas baltosiose zonose nebūtų reguliuojamas, tam, kad operatoriai galėtų užsitikrinti investicijų atsiperkamumą.

Esamo reguliavimo poveikį taip pat galima vertinti per paslaugų kainas paslaugų gavėjams. Ataskaitos 2.1.3.7. dalyje „*Interneto prieigos paslaugų abonentų pasiskirstymas pagal ARPU*“ pateikta informacija rodo, kad vidutinės pajamos, gaunamos iš šviesolaidinio interneto paslaugų Tiriamuoju laikotarpiu kito nuo 9,8 Eur/mėn. iki 12,3 Eur/mėn., tai reiškia, kad Lietuvos Respublikos paslaugų gavėjai vidutiniškai už šviesolaidinį internetą mokėjo nuo 9,8 Eur/mėn. iki 12,3 Eur/mėn. Būtina pažymėti, kad paslaugų gavėjai nėra linkę permokėti už interneto prieigos paslaugas, tai patvirtina ir operatorių pateikti duomenys apie populiariausias spartas – visu Tiriamuoju laikotarpiu 100 Mb/s spartos internetas išliko populiariausias, ir, RRT duomenimis, tik 2023 m. 250 Mb/s sparta tampa vis populiariesne. Lyginant 100 Mb/s spartos interneto paslaugos kainas ES ir Lietuvos Respublikoje, matyti, kad kainos Lietuvos Respublikoje yra vienos iš žemiausių: vidutinės 100 Mb/s šviesolaidinio interneto kaina Lietuvos Respublikoje svyruoja nuo 7,50 iki 10,73 Eur/mėn., o vidutinės kainos ES yra nuo 20,0 iki 30,0 Eur/mėn. Atsižvelgiant į išdėstytą, manytina, kad esamas reguliavimas, t. y. užtikrinta konkurencija rinkoje, leido paslaugų gavėjams, naudojantiems šviesolaidinio interneto paslaugas, pasinaudoti žemomis kainomis.

Išvados:

1. Investicijos į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą Tiriamuoju laikotarpiu išliko stabilios, alternatyvūs operatoriai palaipsniui didino savo investicijas į fiksuotojo ryšio tinklų statybą, tačiau taip pat aktyviai naudojos ir Telia teikiama didmenine centrine prieiga. Tikėtina, kad Ataskaitos 2.2.1 dalyje aprašytas vienas iš konkurencijos būdų, t. y. didmenine prieiga grindžiama konkurencija, Tiriamuoju laikotarpiu galėjo turėti įtakos darant atgrasomąjį poveikį investicijoms.
2. Tiriamuoju laikotarpiu galiojės didmeninių prieigos paslaugų reguliavimas turėjo įtakos konkurencijos didėjimui – naujai atsiradę operatoriai, taip pat operatoriai, pasinaudoję Telia teikiamomis didmeninėmis prieigos paslaugomis, suteikė galimybes paslaugų gavėjams mažmenines paslaugas rinktis iš daugiau nei vieno operatoriaus, skirtingomis ir ganėtinai žemomis kainomis, o taip pat atsirado ir didesnė paslaugų įvairovė.
3. Tiriamuoju laikotarpiu operatoriai savo tinklus plėtojo ir investicijas nukreipė daugiausiai į ekonomiškai naudingas teritorijas, nepaisant to, kad tokiose teritorijose jau egzistavo 1 ar

daugiau operatorių, teikiančių mažmenines paslaugas paslaugų gavėjams, t. y. vyko tinklų dubliavimas. Operatoriai investicijų nekreipė į ekonomiškai nepatrauklias, sunkiai atsiperkančias teritorijas. Naujų tinklų plėtrą galėtų įtakoti didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui taikomos reguliavimo atostogos naujai statomiems tinklams.

Toliau Ataskaitoje bus analizuojama situacija teikiant prieigą prie RKKS, didmeninės vietinės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos paslaugos, apibrėžiamos atitinkamos rinkos bei vertinama, ar esamas reguliavimas užtikrina konkurencijos veiksmingumą, ar reikalingas poreikis reguliavimą keisti.

3. DIDMENINĖS PRIEIGOS PRIE FIZINĖS INFRASTRUKTŪROS RINKOS APIBRĖŽIMAS

3.1. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo

3.1.1 Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas

Kaip nustatyta Ataskaitos 2 dalyje, prieiga prie RKKS³² yra būtina sąlyga veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje, FTTx 24 rinkoje ir FTTx 36 rinkoje užtikrinti.

RKKS yra fizinės infrastruktūros dalis. Fizinę infrastruktūrą sudaro elektroninių ryšių infrastruktūra³³, kurios tiesioginė paskirtis yra palengvinti elektroninių ryšių tinklų vystymą, ir tinkamos paskirties fizinė infrastruktūra³⁴, kurios pagrindinė paskirtis nėra elektroninių ryšių tinklų vystymas, tokia kaip inžinerinių tinklų valdytojų – šilumos, elektros, vandens ar kitų paslaugų teikimo įmonių valdoma infrastruktūra, kuri gali suteikti analogišką funkcionalumą kaip RKKS (pvz., požeminiai kolektoriai, kuriuose galima tiesti elektroninių ryšių tinklus, įskaitant vietines linijas).

2020 m. Aiškinamojo memorandumo 4.1.6 dalyje teigiama, kad atskiros fizinės infrastruktūros rinkos apibrėžimas būtų ypač aktualus tose valstybėse narėse, kuriose vienas operatorius valdo fizinės infrastruktūros tinklą, kuris yra visur esantis (apėpia visą šalį ir leidžia pasiekti visus šalies teritorijoje esančius namų ūkius) ir tinkamas alternatyviems šviesolaidiniams tinklams diegti. Tokiais atvejais atskira fizinės infrastruktūros rinka būtų naudinga tuo, kad fizinę infrastruktūrą būtų galima naudoti įvairiais tikslais, įskaitant didmeninės vietinės prieigos, didmeninės centrinės prieigos ir (arba) kitų paslaugų teikimą.

Taip pat teigiama, kad fizinė infrastruktūra yra labiausiai iš visų elektroninių ryšių rinkų išplėtotą rinka, nes dažniausiai fiksuotojo ir mobiliojo ryšio tinklai remiasi kanalais ir stulpais, kad būtų galima įrengti varines, šviesolaidines ir kabelines linijas. Fizinė infrastruktūra sudaro didelę investicijų į tinklus dalį, nes inžineriniai darbai gali sudaryti iki 80 proc. visų diegimo išlaidų. Jei yra inžinerinio turto ir jis gali būti naudojamas pakartotinai, veiksminga prieiga prie tokios fizinės infrastruktūros gali gerokai palengvinti konkuruojančių elektroninių ryšių tinklų diegimą.

Vadovaujantis 2020 m. Aiškinamojo memorandumo 4.1.6 dalimi, fizinė infrastruktūra – tai su elektroninių ryšių tinklu susiję įrenginiai arba elementai, kurie leidžia teikti paslaugas arba

²⁹ **Ryšių kabelių kanalų sistema (RKKS)** apibrėžiama kaip elektroninių ryšių infrastruktūros dalis, sudaryta iš ryšių kabelių kanalų, vamzdžių, šulinių ir kitų įrenginių (šulinių liukų, dangčių, užraktų, ryšių kabelių atramų, gembų, reguliavimo žiedų ir kt.), skirta ryšių kabeliams įverti ir (arba) išverti, sujungti, taisyti bei kitiems elektroninių ryšių įrenginiams įrengti ir jiems apsaugoti (Įstatymo 3 straipsnio 63 dalis).

³³ **Elektroninių ryšių infrastruktūra** – elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirta fizinė infrastruktūra, kurią sudaro aparatūra, įrenginiai, įskaitant antenas, linijos, vamzdiniai, kabeliai, kanalai, kolektoriai, šuliniai, atraminės konstrukcijos, bokštai, stiebai, statiniai, statinių įvadai, statinių inžinerinės sistemos, skirstomosios spintos ir kitos priemonės (Įstatymo 3 straipsnio 13 dalis).

³⁴ **Elektroninių ryšių infrastruktūrai įrengti ir (arba) bendrai naudoti tinkama fizinė infrastruktūra** – dujų, elektros energijos, įskaitant viešąjį apšvietimą, šildymo, vandens, įskaitant nuotekų tvarkymo infrastruktūrą ir drenažo sistemas, gamybos, paskirstymo, perdavimo, tiekimo ar tvarkymo infrastruktūra, geležinkelių, kelių, uostų, oro uostų infrastruktūra ir kita fizinė infrastruktūra (vamzdiniai, kabelių kanalai, kolektoriai, šuliniai, atraminės konstrukcijos, įskaitant bokštus, stiebai, statiniai, statinių įvadai, statinių inžinerinės sistemos ir kita), kuri tinka elektroninių ryšių infrastruktūrai įrengti ir (arba) bendrai naudoti su viešųjų elektroninių ryšių tinklų teikėju (Įstatymo 3 straipsnio 14 dalis).

padeda jas teikti ir apima pastatus arba įėjimus į pastatus, pastatų elektros instaliaciją, antenas, stulpus, bokštus ir kitas atramines konstrukcijas, kanalus, stiebus, apžiūros kameras, šulinius ir spintas. Fizinė infrastruktūra, kurioje gali būti įrengtas elektroninių ryšių tinklas, yra labai svarbi diegiant naujus elektroninių ryšių tinklus.

Vadovaujantis 2020 m. Aiškinamojo memorandumo 4.1.6 dalimi, prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka turėtų apsiriboti elektroninių ryšių infrastruktūra ir nurodomos priežastys, dėl kurių prieiga prie tinkamos paskirties fizinės infrastruktūros nėra pakankamai veiksminga alternatyva elektroninių ryšių infrastruktūrai:

- techninės charakteristikos, įskaitant tinkamų vietų techniniams įrenginiams įrengti trūkumas;
- prieinamumas, įskaitant pakankamo skaičiaus prieigos taškų trūkumą ir (arba) ribojančias prieigos taisykles (visų pirma vandens, dujų ir elektros energijos fizinės infrastruktūros srityje);
- netinkama tinkamos paskirties fizinės infrastruktūros tinklo konstrukcija ar topologija - jie gali būti labiau suskaidyti ir neatspindėti maršrutų, kuriais eina konkrečios elektroninių ryšių infrastruktūros;
- apribojimai, atsirandantys dėl to, kad tam tikros infrastruktūros jau yra maksimaliai išnaudotos;
- saugos reikalavimai ir pavojai, įskaitant nepalankią tinkamos paskirties fizinės infrastruktūros tinklo aplinką (kanalizacijos);
- sudėtinga ir brangu modernizuoti ir remontuoti. Pavyzdžiui, centralizuoto šilumos tiekimo tinklai gali būti netinkami dėl temperatūros apribojimų, taip pat vandentiekio ir dujų tinkluose įrengti šviesolaidį gali būti ypač sudėtinga, o geležinkelių ir autokelių tinklams trūksta pralaidumo, reikalingo elektroninių ryšių tinklams įrengti.

Pažymėtina, kad tai, kad prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka neturėtų apimti tinkamos paskirties fizinės infrastruktūros dėl aukščiau nurodytų priežasčių, pritarė ir visi operatoriai apklausti Anketoje RKKS.

Tinkamos paskirties fizinės infrastruktūros bendrą naudojimą reglamentuoja Įstatymo 45 straipsnis, todėl papildomas galimas *ex ante* reguliavimas šioms paslaugoms būtų perteklinis.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad tinkamos paskirties fizinė infrastruktūra neturi būti įtraukta į didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką ir ši rinka apims tik elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtą fizinę infrastruktūrą. Didmeninė prieiga prie elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros – tai didmeninė paslauga, kai operatorius, suteikia galimybę kitam ūkio subjektui naudotis jo valdoma elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirta fizine infrastruktūra didmeninėms ir (ar) mažmeninėms paslaugoms teikti.

Pradinė didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos paslauga yra didmeninė prieiga prie elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros, kuri pasižymi infrastruktūros bendru naudojimu, tai užtikrina, kad esami fizinės infrastruktūros elementai gali būti naudojami kelių operatorių, taip sumažinant dubliuojančios infrastruktūros kūrimo poreikį.

Didmeninės prieigos prie elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros gavėjui reikalingos su didmenine prieiga prie fizinės infrastruktūros susijusios priemonės, kurios užtikrins galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas. Pagal Įstatymo 3 straipsnio 60 dalį susijusios priemonės yra suprantamos kaip „*susijusios paslaugos, elektroninių ryšių infrastruktūra, kitos su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės arba susiję elementai, kurie sudaro galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas naudojantis šiuo tinklu ir (arba) paslauga ir (ar) palengvina tokių teikimą arba sudarytų tokių galimybę, jeigu būtų naudojami*“. Prie susijusių priemonių priskirtini infrastruktūros elementai: technologinės patalpos, vietos technologinėse patalpose, lentynų nuoma technologinėse patalpose, laidų lovelių nuoma technologinėse patalpose ir kt. Susijusių priemonių sąrašas nėra baigtinis.

3.1.2 Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos paslaugos pakeičiamumas

Produkto (paslaugos) rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti visus produktus ir (arba) paslaugas, kurie pirkėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas vienas kitam pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Apibrėžiant atitinkamą produkto rinką yra analizuojamos konkrečios paslaugos pakeičiamumas paklausos ir pasiūlos atžvilgiu. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 44 punkte rekomenduojama išanalizuoti ne tik, ar palyginamos teikiamų paslaugų charakteristikos, ar lyginamos paslaugos naudojamos tiems patiems paslaugų gavėjų tikslams realizuoti, ar teikiamų paslaugų kainos yra palyginamos, bet ir atkreipti dėmesį į šių paslaugų teikimo konkurencines sąlygas bei į pasiūlos ir paklausos struktūrą. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 45 punkte nustatyta, kad skirtingi būdai (fizine prasme), paslaugų gavėjo požiūriu naudojami tai pačiai paslaugai teikti ir atitinkantys vartotojo poreikius, gali būti įtraukti į nagrinėjamą atitinkamą rinką.

Kaip nustatyta Ataskaitos 2 dalyje, prieiga prie RKKS yra būtina sąlyga veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje, FTTx 24 rinkoje ir FTTx 36 rinkoje užtikrinti, todėl, apibrėžiant Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką, jos pradinę paslaugą laikysime prieigą prie RKKS.

Atsižvelgiant į tai, nustatant šios rinkos apibrėžimo sritį, analizuojamas prieigos prie RKKS pakeičiamumas prieigos prie stiebų, bokštų, stulpų, belaidžio ryšio ir palydovų tinklų atžvilgiu.

Elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros paslaugų tipai, jų savybės

2024 m. rugpjūčio mėn. RRT atliktos operatorių apklausos rezultatai parodė, kad Lietuvoje elektroninių ryšių veiklai vykdyti naudojama fizinė infrastruktūra yra prieiga prie RKKS, stiebai, bokštai, stulpai, belaidžio ryšio fizinė infrastruktūra, palydovai.

Stiebas – tai konstrukcija, naudojama antenoms ar kitai ryšių įrangai montuoti. Pagrindinė stiebo paskirtis – įrengti ryšių technologijas, kad būtų galima perduoti ir priimti signalus.

Bokštas – tai didesnis, savarankiškas statinys, taip pat skirtas antenoms ir ryšio įrangai montuoti. Skirtingai nuo stiebo, bokštas gali turėti vidines patalpas, kuriose yra įrengiama elektroninių ryšių įranga, naudojama paslaugų teikimui ar viešajam ryšio tinklui palaikyti. Tai reiškia, kad bokštas gali ne tik laikyti antenas, bet ir turėti patalpas papildomai įrangai laikyti. Pagrindinė bokšto paskirtis – įrengti antenas ar kitą elektroninių ryšių įrangą.

Stulpas yra vertikali konstrukcija, naudojama pritvirtinti oro ar kabančius kabelius. Nors nėra griežtų taisyklių, kurios reikalautų tam tikrose vietose įrengti tik ryšių kabelių kanalus ar stulpus, paprastai tankiai gyvenamose vietovėse dažniau įrengiami ryšių kabelių kanalai, tuo tarpu stulpai dažniau naudojami priemiesčiuose, kaimo vietovėse arba rečiau apgyvendintose teritorijose, kur RKKS nėra išvystyta. Ten, kur nėra ryšių kabelių kanalų, bet yra stulpai, ryšio operatoriai turi galimybę naudoti stulpus elektroninių ryšių tinklams diegti.

Belaidžio ryšio fizinė infrastruktūra – tai įvairūs fiziniai įrenginiai, kurie padeda perduoti ir priimti belaidžio ryšio signalus. Į šią infrastruktūrą įeina bokštai, stiebai, antenos, bazinės stotys, kita įranga, skirta užtikrinti radijo bangų sklaidą, ryšio aprėptį ir tinkamą belaidžio ryšio kokybę. Tokio tipo infrastruktūra ypač svarbi siekiant sumažinti zonas, kuriose signalas gali būti silpnas arba visai neprieinamas, ir taip užtikrinti stabilų ryšio aprėptį įvairiose vietovėse.

Palydovų fizinė infrastruktūra – tai visuma žemėje esančių ir kosmose išdėstytų įrenginių ir sistemų, skirtų palydovų valdymui, signalų perdavimui ir duomenų apdorojimui. Dažniausiai taikomas išskirtinėms reikmėms, pavyzdžiui, ryšiui su laivais, ryšiui oro linijų bendrovėse, nutolusiose kaimo vietovėse. Palydovinio ryšio išteklių nuoma bei palydovinio ryšio tinklo sukūrimo investicijos reikalauja itin didelių kaštų.

Pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas.

Operatoriai, naudojantys prieigą prie RKKS, dažniausiai teikia fiksuotojo ryšio (pvz., šviesolaidžio) paslaugas. Alternatyvios infrastruktūros, tokios kaip stiebai, bokštai ir stulpai, yra mažiau pritaikytos fiksuotojo ryšio kabelių sistemų diegimui. Belaidžio ryšio fizinė infrastruktūra negali pakeisti prieigos prie RKKS dėl riboto duomenų perdavimo pralaidumo ir didesnės trukdžių rizikos. Palydovų fizinė infrastruktūra gali būti tinkama specifinėms paslaugoms, tačiau jos signalo kokybė ir stabilumas nepakeičia fizinių tinklų.

FTTx tinklai reikalauja stabilios infrastruktūros kabelių diegimui, kurią ir suteikia prieiga prie RKKS. Tokios alternatyvos kaip stiebai, bokštai ir stulpai daugiau naudojami mobiliojo ryšio įrangai arba laikiniems sprendimams, o belaidis ryšys ir palydovai yra tinkami tik tam tikroms specifinėms paslaugoms, pvz., nutolusiuose regionuose.

Prieiga prie RKKS kainos atžvilgiu santykinai pigesnis ilgalaikis sprendimas dėl mažų eksploatacinių sąnaudų. Stiebų ir bokštų infrastruktūros diegimas yra reikšmingai brangesnis dėl sudėtingų konstrukcinių reikalavimų ir riboto tinkamumo fiksuotojo ryšio kabeliams. Stulpai ekonomiškai patrauklūs, tačiau ne visada tinkami dėl techninių apribojimų. Belaidžio ryšio infrastruktūros diegimo kaina vidutinė, tačiau eksploatacija brangi dėl nuolatinių technologijų atnaujinimų, didelės pradinės įrangos (palydovų) kainos ir aukštų eksploatacijos išlaidų.

Taip pat pažymėtina, kad į klausimą „Ar Jūsų nuomone palydovai/bokštai/stiebai pakeičia RKKS teikiant mažmenines interneto prieigos paslaugas gavėjams?“ visi Anketoje RKKS apklausti operatoriai atsakė, kad nepakeičia.

Atsižvelgiant į visa tai, kas nurodyta aukščiau, prieiga prie RKKS išlieka nepakeičiama pagrindine infrastruktūra didžiajai daliai fiksuotųjų tinklų, o alternatyvos gali būti laikomos tik papildomomis priemonėmis specifinėms reikmėms.

Pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos, atsižvelgiant į jų savybes, naudojimą ir kainas, yra pakeičiamos viena kita paslaugų teikėjo požiūriu. Tai atliekama tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laiką pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje.

Prieiga prie RKKS yra elektroninių ryšių infrastruktūros dalis, specialiai skirta elektroninių ryšių linijoms³⁵ įverti ir (arba) išverti, sujungti, taisyti, apsaugoti. Ji užtikrina ilgalaikį stabilumą ir aukštą duomenų perdavimo pajėgumą. Šios infrastruktūros statybai reikalingos didelės investicijos ir laikas, todėl naujų RKKS įrengimas reaguojant į kainų padidėjimą nėra greitas ar ekonomiškai lengvai įgyvendinamas sprendimas.

Stiebai ir bokštai skirti belaidžio ryšio antenoms ir kitai mobiliojo tinklo įrangai montuoti. Jų pritaikymas ryšių kabeliams naudoti yra techniškai sudėtingas. Kadangi stiebai ir bokštai skirti mobiliam ryšiui ir tam tikroms radijo ryšio paslaugoms, todėl jie neužtikrina reikiamos apsaugos ar pralaidumo, būtino fiksuotojo ryšio tinklams. Taigi, nors stiebų ir bokštų naudojimas mobiliam ryšiui yra plačiai paplitęs, jų pritaikymas fiksuotųjų tinklų kabeliams yra brangus ir

³⁵ **Elektroninių ryšių linija** – fizinė elektroninių ryšių tinklo grandis, jungianti bet kuriuos tinklo taškus (kabeliai ar laidai, kurie įleisti į žemę, vidaus ar teritorinius vandenis arba RKKS, nutiesti naudojant atramas (orinė linija) arba pritvirtinti prie statinių) (Elektroninių ryšių infrastruktūros įrengimo, žymėjimo, priežiūros ir naudojimo taisyklių 4.7 papunktis).

reikalauja žymių papildomų investicijų, todėl šiuo atveju pasiūlos pakeičiamumo galimybės mažos.

Stulpai gali būti naudojami kaip pigesnė alternatyva ryšių kabelių pakabinimui, tačiau jie neturi apsaugos nuo išorinių poveikių. Jų naudojimas ribotas tam tikrose teritorijose ir dažnai pritaikytas vietoje, kur nėra RKKS. Ši infrastruktūra tinkama tik laikiniams ar mažesniems poreikiams. Pritaikymas paprastesnis nei stiebų ar bokštų, tačiau pasiūlos lankstumas ribotas dėl reguliuojamojo pobūdžio apribojimų ir techninių apribojimų.

Belaidžio ryšio infrastruktūra yra pagrįsta radijo dažnių spektru ir skirta mobiliosioms ar laikinoms jungtims. Nepaisant spartaus technologinio progreso, belaidis ryšys negali užtikrinti šviesolaidiniams tinklams būtino duomenų perdavimo pralaidumo ir stabilumo, ypač didelio srauto duomenų paslaugoms. Belaidžio ryšio tinklų kūrimas gali būti greitesnis nei RKKS, tačiau dėl riboto pralaidumo ir didelių eksploatacijos sąnaudų jų pakeičiamumas RKKS atžvilgiu išlieka itin ribotas.

Palydovų fizinė infrastruktūra gali būti tinkama specifinėms paslaugoms, tačiau dėl signalo kokybės ir stabilumo, aukštų eksploatacinių kaštų ji negali būti laikoma realia RKKS alternatyva šviesolaidžio tinklams.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, pasiūlos pakeičiamumas RKKS paslaugų atžvilgiu yra labai ribotas, nes alternatyvi (stiebų, bokštų, stulpų, belaidžio ryšio ir palydovų) infrastruktūra negali užtikrinti tokių pat savybių ir tinkamumo kaip RKKS, reaguoti į ilgalaikį RKKS kainų padidėjimą yra sudėtinga dėl didelių kaštų ir techninių apribojimų. RKKS išlieka nepakeičiama kaip pagrindinė fizinė infrastruktūra šviesolaidžio tinklų vystymui.

Vadovaujantis atlikta pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgių analize, darytina išvada, kad stiebai, bokštai, stulpai, belaidžio ryšio ir palydovų tinklai nėra pakankamai veiksminga alternatyva RKKS paslaugai, todėl jie negali būti įtraukti į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos paslaugos apibrėžtį.

Atsižvelgiant į šioje Ataskaitos dalyje pateiktą informaciją, konstatuotina, kad fizinės infrastruktūros rinka apibrėžiama kaip didmeninės prieigos prie elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros rinka, kurią sudaro prieigos prie RKKS paslauga. Fizinės infrastruktūros rinka neapima stiebų ir bokštų, stulpų, belaidžio ryšio infrastruktūros ir palydovų.

Išvados:

1. Pradinė Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos paslauga – tai didmeninė paslauga, kai operatorius suteikia galimybę kitam ūkio subjektui naudotis jo valdoma elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirta fizine infrastruktūra didmeninėms ir (ar) mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms teikti.

2. Atsižvelgiant į 2020 m. Aiškinamąjį memorandumą ir Anketos RKKS atsakymų rezultatus, darytina išvada, kad tinkamos paskirties fizinė infrastruktūra nebus įtraukta į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką ir ši rinka apims tik elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtą fizinę infrastruktūrą.

3. Išanalizavus prieigos prie RKKS pakeičiamumą prieigos prie stiebų, bokštų, stulpų, belaidžio ryšio ir palydovų tinklų atžvilgiu, konstatuotina, kad fizinės infrastruktūros rinką sudaro prieigos prie RKKS paslauga ir ji neapima stiebų, bokštų, stulpų, belaidžio ryšio infrastruktūros ir palydovų.

4. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka, iki jos geografinės aprėpties vertinimo, apibrėžiama kaip didmeninės prieigos prie elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros rinka, kuria sudaro prieigos prie RKKS paslauga.

5. Didmeninės prieigos prie RKKS yra būtinos susijusios priemonės.

3.2. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinės apimties vertinimas

Ataskaitos 3.1. dalyje buvo apibrėžta Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka iki geografinės apimties vertinimo. Šioje Ataskaitos dalyje vertinama Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinė aprėptis ir apibrėžiama jos geografinė teritorija.

Vadovaujantis Ataskaitos 2 dalyje pateikta informacija, kaip nustatoma geografinė atitinkamos rinkos teritorija, šioje Ataskaitos dalyje rinka bus nagrinėjama savivaldybių lygmeniu.

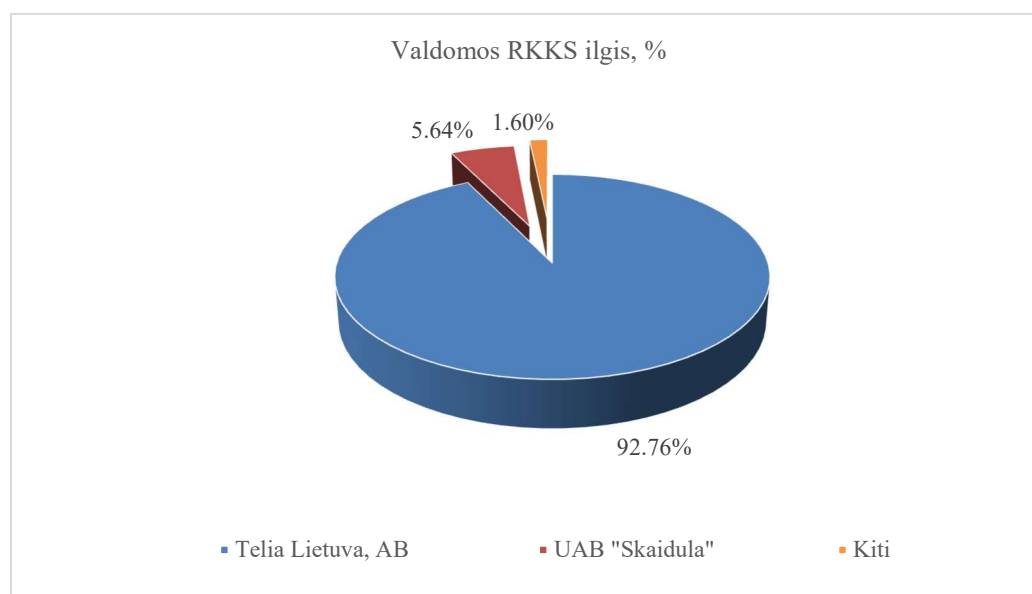
Siekiant įvertinti, ar operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, t. y. tos pačios rinkos geografinės teritorijos ribose, nustatomas šis kriterijus:

1. Telia visose savivaldybėse turi ne mažiau negu 50 proc. valdomos RKKS.

Nurodytas kriterijus pasirinktas todėl, kad Tiriamuoju laikotarpiu Telia buvo didžiausias RKKS valdytojas Lietuvos Respublikoje ir vienintelis RKKS paslaugas teikęs kiekvienoje savivaldybėje. 50 proc. riba pasirinkta, nes RRT ekspertiniu vertinimu, tik taip atitinkamas operatorius galėtų sudaryti potencialią konkurenciją kitam operatoriui.

Jeigu nustatytas kriterijus nėra tenkinamas, operatoriai veikia skirtingoje (kitoje) konkurencinėje aplinkoje, lyginant su konkurencine aplinka, kurioje šis kriterijus tenkinamas. Šioje konkurencinėje aplinkoje, kurioje nėra tenkinamas nustatytas kriterijus, operatorių konkurencinės sąlygos tarpusavyje yra panašios arba vienodos (homogeniškos).

Išanalizavus situaciją 60 Lietuvos Respublikos savivaldybių nustatyta, kad 2023 m. Lietuvos Respublikoje valdomos RKKS ilgis siekė 25,3 tūkst. km, iš jų Teliai priklausė 92,76 proc. visos Lietuvos Respublikoje valdomos RKKS (žr. 28 pav.).

28 pav. Valdomos RKKS ilgis pagal operatorius, proc., 2023 m.

Šaltinis: RRT.

Pažymėtina, kad 2023 m. viso RKKS valdė 11 operatorių, tačiau be Telios, ilgesnę nei 100 km RKKS valdė UAB „Skaidula“, UAB „Ecofon“, UAB „Etanetas“ ir UAB „Data business“. Likusių 6 RKKS valdytojų valdomos RKKS ilgis svyravo nuo 0,1 iki 39 km. Kaip matyti iš 22 lentelės, Telia RKKS valdė visose 60 savivaldybių.

22 lentelė. Operatorių valdoma RKKS pagal savivaldybių skaičių, 2023 m.

RKKS valdytojas	Savivaldybių skaičius, kur valdoma RKKS
Telia	60
UAB „Ecofon“	4
UAB „Skaidula“, UAB „Etanetas“, UAB „BalticumTV“, UAB „SPLIUS“	3
UAB „INIT“	2
UAB „Data business“, UAB „Kvartalo tinklas“, UAB „Penkių kontinentų komunikacijos centras“, UAB „Cgates“	1

Šaltinis: RRT.

Operatorių valdomos RKKS ilgiai pagal savivaldybes 2023 m. pabaigoje pateikti Ataskaitos Priede Nr. 3.

Remiantis ankščiau nurodytu kriterijumi, išanalizavus situaciją 60 Lietuvos Respublikos savivaldybių (žr. 3 priedą), nustatyta, kad visose savivaldybėse esama rinkos padėtis tenkina numatytą kriterijų, todėl laikoma, kad visose 60 savivaldybių egzistuoja homogeniškos konkurencijos sąlygos. Vadinasi, Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinė teritorija apima visų 60 savivaldybių teritorijas, ir yra nacionalinė. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada:

Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinė teritorija yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

3.3. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos trijų kriterijų testas

Ataskaitos 3.1 dalyje įvardinta Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka nėra nurodyta 2020 m. rekomendacijos priede. Todėl, vadovaujantis 2020 m. rekomendacijos preambulės 22 konstatuojamąja dalimi, RRT „<...> gali apibrėžti kitas atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, kurios nėra išvardytos šioje rekomendacijoje, jeigu jos gali įrodyti, kad jų nacionalinėmis aplinkybėmis rinkos atitinka trijų kriterijų testą.“

Pagal 2020 m. rekomendacijos preambulės 18 konstatuojamąją dalį, „<...> Jeigu netenkinamas bet kuris iš trijų kriterijų, tai rodytų, kad rinkai neturėtų būti taikomas *ex ante* reguliavimas.“ Bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai, todėl šioje rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tuo atveju, kai atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, darytina išvada, kad tokioje atitinkamoje rinkoje konkurencija nėra veiksminga ir šiai rinkai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

RRT, siekdama nustatyti, ar yra būtinas reguliavimas Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje, vadovaudamasi 2020 m. rekomendacijos preambulės 8, 13 ir 17 konstatuojamosiomis dalimis ir Trijų kriterijų taikymo gairėmis, vertins šią rinką pagal žemiau išvardytus tris kriterijus:

- 1) kliūčių, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, egzistavimas;
- 2) rinkos charakteristika ir struktūra, kuri nelemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendencijos be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje;
- 3) bendrosios konkurencijos teisės nepakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

Pirmasis kriterijus

Pirmasis kriterijus yra susijęs su kliūtimis, kurios trukdo pradėti veikti Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje. Pagal 2020 m. rekomendacijos preambulės 8 konstatuojamąją dalį, didelės ir nuolatinės patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamo pobūdžio.

Teisinio arba reguliuojamo pobūdžio kliūtys

Potencialus Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros teikėjas, norėdamas statyti RKKS ir teikti prieigą prie jos, turi Įstatymo 35 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai RRT, kuri gavusi tokį prašymą įtraukia pareiškėją į prieigos prie fizinės infrastruktūros teikėjų sąrašą. Pastebėtina, kad šis informavimas nesukelia jokių realių kliūčių, nes RRT gavusi tokį prašymą nevertina nei jo pagrįstumo, nei sprendžia patvirtinti jį ar ne, o paprasčiausiai įtraukia pareiškėją į teikėjų sąrašą.

RKKS statybą reglamentuoja Elektroninių ryšių infrastruktūros įrengimo, žymėjimo, priežiūros ir naudojimo taisyklės³⁶. RKKS vystymas vykdomas tiek tranšėjiniu, tiek ir betranšėjiniu būdu. Šiems darbams atlikti yra reikalingi leidimai, o jie išduodami tik suderinus su konkrečiu atveju aktualiais subjektais. Šiais subjektais, priklausomai nuo situacijos gali būti tiek fiziniai asmenys (pvz., kai RKKS tiesiamas per privataus sklypo teritoriją), tiek juridiniai: savivaldybės, jos valdomos įmonės ar, kitos, šalia esančios infrastruktūros (pvz., vandentiekio, elektros tiekimo ir pan.) valdytojai ir t.t. Priklausomai, su kiek suinteresuotų subjektų reikia suderinti leidimą, leidimo išdavimas gali užtrukti nuo kelių dienų iki kelių mėnesių.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta galima teigti, kad egzistuoja tam tikros teisinės ir reguliuojamo pobūdžio kliūtys norint vystyti RKKS.

Struktūrinio pobūdžio kliūtys

Toliau tikslinga išanalizuoti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems rinkos dalyviams, ir kliudo ar neleidžia į rinką patekti naujiems rinkos dalyviams.

Pradinės išlaidos

Rinkos tyrimo metu dauguma respondentų Anketoje RKKS nurodė, kad nutiesti 1 km RKKS kainuoja nuo 5,0 tūkst. iki 30,0 tūkst. Eur (priklausomai nuo teritorijos, kurioje tiesiama RKKS). Likusių respondentų teigimu – nuo 30,0 tūkst. iki 60,0 tūkst. Eur. Vertinant RKKS vystymo trukmę, 12 iš 18 respondentų nurodė, kad 1 km RKKS statyba (įskaitant projektavimą ir leidimų gavimą) gali užtrukti nuo 2 mėn. iki 8 mėn., 4 respondentų teigimu – 14 mėn., dar 2 respondentų nuomone – net iki 24 – 36 mėn. Tokie terminai iš esmės susiję su tuo, kad absoliučia dauguma atvejų RKKS statoma miestų ir tankiau apgyvendintų vietovių teritorijose, todėl RKKS vystymas neišvengiamai susijęs su esamo gerbūvio, pvz., šaligatvių, kelių dangos laikinu išardymu/įsikirtimu bei vėliau sekančiu jo atstatymu.

Nors nėra konkretaus minimalaus RKKS ilgio, kurį valdydamas subjektas galėtų pradėti siūlyti prieigą prie valdomos RKKS, tačiau atsižvelgiant į Ataskaitos 3.2 dalyje pateiktą informaciją, norint valdyti ne mažiau nei 100 km ilgio RKKS, tokio RKKS išvystymas naujam rinkos dalyviui galėtų kainuoti nuo 500,0 tūkst. iki 6,0 mln. Eur ir trukti ne mažiau nei kelis metus. RRT nuomone, tokios pradinės investicijos ir laiko sąnaudos yra laikomos reikšmingu barjeru, naujam subjektui, ketinančiam įeiti į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką.

³⁶ Patvirtintos RRT direktoriaus 2011 m. spalio 14 d. įsakymus Nr. 1V-798 „Dėl Elektroninių ryšių infrastruktūros įrengimo, žymėjimo, priežiūros ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.409025>

Paklausos sąlygos

Analizuojant galimas įėjimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką kliūtis, svarbu paminėti, kad istoriškai yra susiklosčiusi situacija, kad RKKS paprastai valdo buvę monopoliniai viešųjų ryšių tinklų teikėjai, kurie ją išvystė monopolinės rinkos sąlygomis (Lietuvos atveju – Telia) ir taip įgijo didelį konkurencinį pranašumą prieš kitus ūkio subjektus, kurie norėtų statyti RKKS ir teikti prieigą prie jos.

Taip pat, tiesiant RKKS, ypač magistralines jos atkarpas įprastai būna paklojami pakankamai didelio pralaidumo ryšių kabelių kanalai (toliau –RKK) (pvz., 100 mm), sudarantys sąlygas šiais RKK bendrai naudotis keliems operatoriams. Dėl tokios situacijos, teritorijose, kuriose yra išvystyta RKKS, naujam rinkos dalyviui statyti papildomą RKKS dažniausiai nebus ekonomiškai naudinga dėl galimo paklausos prieigai prie RKKS trūkumo. Europos Komisija, skatindama tiek infrastruktūra grįstą konkurenciją, tiek efektyvias investicijas į tinklų plėtrą, skatina bendrai naudoti jau sukurtą infrastruktūrą bei užkirsti kelią neefektyviam RKKS dubliavimui. Atsižvelgiant į šias sąlygas, naujam Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos dalyviui vystyti RKKS gali būti tikslinga tik tose teritorijose, kuriose šiuo metu nėra išvystytos RKKS, tuo pačiu išlaikant aukščiau minėtą sąlygą dėl pakankamo gyventojų tankio jose. Tokiomis teritorijomis galima laikyti naujai statomus gyvenamųjų namų (ypač daugiaaukštės statybos) kvartalus. Darytina išvada, kad paklausa naujai išvystytai RKKS yra pakankamai ribota, t. y. egzistuoja paklausos sąlygų nulemti barjerai, apsunkinantys sąlygas naujiems subjektams įeiti į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką.

Atsižvelgiant į tai, kad egzistuoja didelės ir nuolatinės tiek struktūrinio, tiek teisinio ir/arba reguliuojamojo pobūdžio patekimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką kliūtys galima teikti, kad ši rinka tenkina pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų.

Antrasis kriterijus

Ankstesnėje Ataskaitos dalyje nustatyta, kad egzistuoja tam tikros struktūrinio pobūdžio kliūtys įeiti į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką, todėl atliekant trijų kriterijų testą, būtina įvertinti, ar nagrinėjama rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą.

Trijų kriterijų taikymo gairių 3 skyriuje yra išskirti keli kriterijai, kuriais vadovaujantis tikslinga vertinti antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų: rinkos dydis ir struktūra, pirkėjo derybinė galia, egzistuojanti ir potenciali konkurencija.

Rinkos dydis ir struktūra

Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka ir operatorių užimamos šios rinkos dalys vertinamos pagal suteiktą prieigą prie RKKS, t. y. kiek kilometrų kitų operatorių ryšių linijų įverta į RKKS bei pajamas, gautas teikiant prieigą prie RKKS (žr. 23 lentelę).

23 lentelė. Fizinės infrastruktūros rinkos vertinimas

	2018 m.	2023 m.
Prieigos prie RKKS teikėjų sk., vnt.	6	6
Įverta kitų operatorių ryšių linijų, km.	8 802	9 444
Telia rinkos dalis, proc.	99,5	99,5
Pajamos, gautos už prieigą prie RKKS, Eur	2 713 361	2 916 852
Telia rinkos dalis pagal gautas pajamas, proc.	99,1	99,1

Šaltinis: RRT.

Tiriamuoju laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius nepasikeitė, t. y. prieigą prie RKKS tiek Tiriamojo laikotarpio pradžioje, tiek ir pabaigoje teikė 6 teikėjai. Per šį laikotarpį analizuojama

rinka, pagal kitų operatorių ryšių linijų, įvertų į RKKS, ilgį išaugo daugiau nei 7,3 proc. ir 2023 m. pabaigoje siekė nepilnus 9,5 tūkst. km. Analizuojamu 2018 – 2023 m. laikotarpiu labai panašia dalimi išaugo ir Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos pajamos – 7,5 proc., kurios 2023 m. pabaigoje siekė beveik 3 mln. Eur.

Vertinant Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos teikėjų užimamas rinkos dalis, visu Tiriamuoju laikotarpiu išsiskyrė Telia. Šios bendrovės rinkos dalis tiek pagal suteiktos prieigos prie RKKS apimtį, tiek pagal iš šios veiklos gautas pajamas visu Tiriamuoju laikotarpiu viršijo 99 proc. ir praktiškai nepasikeitė (sumažėjo apie 0,05 procentinio punkto).

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 55 punkte nurodoma, kad pagal nusistovėjusią ESTT praktiką, įmonės kurį laiką užimama labai didelė rinkos dalis, viršijanti 50 proc., jau savaime, išskyrus išimties aplinkybes, liudija apie dominuojančią padėtį. Iš praktikos žinoma, kad kuo didesnė rinkos dalis ir ilgesnis laikotarpis, kuriuo ta rinkos dalis užimama, tuo didesnė tikimybė, kad ji bus svarbus preliminarus didelės įtakos rinkoje požymis. Nagrinėjamu atveju, Telia rinkos ne tik viršijo 50 proc., bet ir buvo artima 100 proc., t. y. rinkos struktūra buvo panaši į monopolinės rinkos struktūrą.

Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako pirkėjų galimybes daryti įtaką produkto ir (arba) paslaugos pardavėjui, derantis dėl produkto ir (ar) paslaugos pirkimo – pardavimo sąlygų ir kainų. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos analizės kontekste reikalinga įvertinti, ar prieigos prie RKKS gavėjai, derėdamiesi su šių paslaugų teikėjais, gali daryti įtaką prieigos prie RKKS teikėjams, ar, priešingai, prieigos prie RKKS teikėjai turi vienpusę lemiamą įtaką nustatydami pirkimo – pardavimo sąlygas. Vienpusė lemiamą įtaka suprantama kaip ūkio subjekto galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų, darant poveikį prekių (paslaugų) kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms (pvz., derybinis spaudimas, ignoravimas), dėl ko ribojama konkurencija toje rinkoje.

Pirkėjo derybinės galios vertinimas yra atliekamas analizuojant:

1. galimybę prieigos prie RKKS gavėjui pakeisti šių paslaugų teikėją;
2. galimybę prieigos prie RKKS gavėjui daryti įtaką paslaugų kainoms.

Kaip jau minėta, nagrinėjant pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų, RKKS dubliavimas yra ekonomiškai neefektyvus, todėl įprastai tose atkarpose, kuriose vienas Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos dalyvis jau yra nutiesęs RKKS, kitas teikėjas RKKS nebeplėtoja. Tai lemia, kad prieigos prie RKKS gavėjas įprastai neturi galimybės jam aktualioje atkarpoje pakeisti prieigos prie RKKS teikėją. Be to, atsižvelgiant į 23 lentelėje pateiktas Telia užimamas Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos dalis, galima konstatuoti, kad perkant prieigą prie RKKS iš Telia, pakeisti šį prieigos teikėją kitu praktiškai nėra galimybės.

Vertinant galimybę prieigos prie RKKS gavėjui daryti įtaką paslaugų kainoms svarbu paminėti, kad didžiausio prieigos prie RKKS teikėjo Telia teikiamos prieigos prie RKKS sąlygos, įskaitant kainas, remiantis 2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-768 nuostatomis yra reguliuojamos RRT. Nors teoriškai šios prieigos teikėjai gali inicijuoti derybas, siekdami pakeisti gaunamos prieigos kainas, tačiau realiai tai yra mažai tikėtina, kadangi Telia prieigos prie RKKS sąlygas, įskaitant kainas, gali keisti tik suderinus su RRT ir privalo užtikrinti, kad būtų nediskriminacinės (t. y. vienodos visiems prieigos paslaugas prie RKKS gaunantiems operatoriams). Telia teikiamos prieigos prie RKKS kaina nekinta jau ilgą laiką (ne trumpiau nei 5 m.) ir yra lygi 27,00 Eur/km (be PVM). Kiti prieigos prie RKKS teikėjai (pvz., UAB Skaidula, AB „LTG Infra“) savo teikiamos prieigos kainodarą yra pritaikę prie Telia reguliuojamos prieigos prie RKKS kainų. T. y. taiko tokią pačią ar labai artimą kainą kaip ir Telia. Tokia situacija lemia, kad prieigos prie RKKS gavėjai negali daryti įtakos teikiamos prieigos kainai.

Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

Potencialią konkurenciją Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje gali sudaryti asmenys, valdantys savo išplėtotas RKKS ir šiuo metu neteikiantys prieigos prie jos, bet galintys pradėti ją teikti ateityje. RRT turimais duomenimis, Tiriamuoju laikotarpiu subjektų, valdžiusių savo išvystas RKKS skaičius išaugo nežymiai, t. y. nuo 11 iki 12 (žr. 24 lentelę). Bendras pastatytas šių sistemų ilgis padidėjo apie 8 proc. ir 2023 m. pabaigoje siekė apie 23,5 tūkst. km. Daugiausia RKKS visu Tiriamuoju laikotarpiu valdė Telia – daugiau nei 90 proc.

24 lentelė. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos potencialios konkurencijos vertinimas.

	2018 m.	2023 m.
RKKS valdytojų sk., vnt.	11	12
Bendras išvystos RKKS ilgis, km	23 497	25 330
Telia rinkos dalis, proc.	93,8	92,8
Kitų teikėjų, teikiančių prieigą prie RKKS, bendra dalis, proc.	5,9	5,8
Valdančių RKKS, bet neteikiančių prieigos dalis, proc.	0,3	1,4

Šaltinis: RRT.

Pastebėtina, kad RKKS valdytojų, kurie ne tik valdė RKKS, bet ir teikė prieigą prie jos, bendra užimama rinkos dalis, vertinant pagal valdomos RKKS ilgį, atitinkamai 2018 m. ir 2023 m. siekė 99,7 proc. ir 98,6 proc. Tuo tarpu subjektai, sudarantys potencialią konkurenciją esamiems prieigos teikėjams, t. y. valdantys RKKS, bet neteikiantys prieigos prie jos, visu Tiriamuoju laikotarpiu valdė mažiau nei 1,5 proc. visos RKKS, vertinant pagal išvystytos RKKS ilgį. Tai reiškia, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje potencialios konkurencijos nėra.

Atsižvelgiant į itin aukštą ir praktiškai nekintančią Telia užimamą Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos dalį, ir į prieigos prie RKKS gavėjo derybinės galios ir potencialios konkurencijos rinkoje nebuvimą, galima konstatuoti, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka nepasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. antrasis trijų kriterijų testo kriterijus yra tenkinamas.

Trečiasis kriterijus

Ankstesnėse Ataskaitos dalyse nustatyta, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka tenkina tiek pirmąjį, tiek antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų, todėl toliau Ataskaitoje nagrinėjamas trečiasis kriterijus, susijęs su bendrosios konkurencijos teisės pakankamo vertinimu, siekiant sumažinti ar pašalinti kliūtis, trukdančias vystyti konkurencijai analizuojamoje rinkoje.

Įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad RRT siekia, jog būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje. Pagal Įstatymo 14 straipsnio 2 dalį, konkurencijos priežiūrą elektroninių ryšių srityje pagal Konkurencijos įstatymą atlieka Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

Pagal Konkurencijos įstatymą yra taikomas tik *ex post* reguliavimas, kuris atsižvelgia jau į įvykusius veiksmus ir siekia riboti piktnaudžiavimą taikydamas teisės aktuose numatytas sankcijas. *Ex post* reguliavimas taip pat netaiko specifinių priemonių (sąnaudų apskaita, apskaitos atskyrimas, kainų reguliavimas), kurie padeda riboti ūkio subjekto galimybes imtis konkurenciją ribojančių veiksmų. *Ex ante* reguliavimu siekiama ne bausti už jau padarytą žalą, o riboti asmens galimybes imtis konkurenciją ribojančių veiksmų iš anksto iki žalos atsiradimo. Šiuo atveju vien *ex post* reguliavimas neužtikrina antikonglomeracinių veiksmų išvengimo. *Ex post* reguliavimo

atveju tiriami įvykiai jau yra įvykę praeityje. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje būtina taikyti išankstinį (*ex ante*) reguliavimą, kadangi ši rinka pasižymi aukštais įėjimo į rinką barjerais ir charakteristikomis, kurios yra nepakankamos vystytis veiksmingai konkurencijai, o minėtų aplinkybių išnykimo požymių artimiausiu metu nenustatyta. Dėl to reikalinga nuolatinė analizuojamos rinkos priežiūra, kurią gali užtikrinti tik *ex ante* ir *ex post* reguliavimas kartu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka tenkina ir trečiąjį trijų kriterijų testo kriterijų.

Išvada:

Atsižvelgiant į tai, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka tenkina visus trijų kriterijų testo kriterijus, šiai rinkai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

3.4. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos apibrėžimas

Ataskaitos 3.1.1 dalyje nustatyta, kad pradinė Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos paslauga – tai didmeninė paslauga, kai operatorius, suteikia galimybę kitam ūkio subjektui naudotis jo valdoma elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirta fizine infrastruktūra didmeninėms ir (ar) mažmeninėms paslaugoms teikti.

Ataskaitos 3.1.2 dalyje nustatyta, kad elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirta fizinė infrastruktūros rinką sudaro prieigos prie RKKS paslauga.

Ataskaitos 3.2 dalyje išsiaiškinta, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Ataskaitos 3.3 dalyje nustatyta, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka tenkina visus trijų kriterijų testo kriterijus, todėl šiai rinkai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą informaciją, Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka apibrėžiama kaip didmeninės prieigos prie elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirtos fizinės infrastruktūros rinka, kuria sudaro prieigos prie RKKS paslauga ir kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Prieigos prie RKKS paslaugai yra būtinos susijusios priemonės.

4. TYRIMAS, AR KONKURENCIJA DIDMENINĖS PRIEIGOS PRIE FIZINĖS INFRASTRUKTŪROS RINKOJE YRA VEIKSMINGA, KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS IR DIDELĘ ĮTAKĄ TURINČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ ĮVARDINIMAS

Įstatymo 3 straipsnio 81 dalyje yra nurodyta, kad *veiksminga konkurencija yra situacija atitinkamoje elektroninių ryšių rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų*. Taigi, šioje Ataskaitos dalyje yra atliekamas tyrimas, ar konkurencija Ataskaitos 3.4 dalyje apibrėžtoje Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje yra veiksminga. Atliekant šį tyrimą siekiama nustatyti, ar atitinkamoje rinkoje yra ūkio subjektas, kuris turi tokią ekonominę galią padėti, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų ir galutinių paslaugų gavėjų. Atliekant konkurencijos veiksmingumo tyrimą, taip pat yra nustatomos konkurencijos problemos, kurios kyla arba gali kilti nagrinėjamoje atitinkamoje rinkoje.

RRT, atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 58 punkte išvardintus kriterijus, kuriais vadovaujantis gali būti nustatyta, ar atitinkamoje rinkoje yra dominuojantis ūkio subjektas, ir vadovaudamasi Taisyklių 6.2 papunkčiu, išskyrė šiuos kriterijus, į kuriuos bus orientuojamasi tiriant konkurencijos veiksmingumą Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje:

1. rinkos struktūra;
2. vertikaliai susijusios paslaugos;
3. įėjimo į atitinkamą rinką barjerai;
4. potenciali konkurencija;
5. pirkėjo derybinė galia.

Rinkos struktūra

Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos struktūra detalai išnagrinėta Ataskaitos 3.3 dalyje analizuojant antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų. Minėta analizė parodė, kad visu Tiriamuoju laikotarpiu rinkos struktūra buvo labai artima monopolinės rinkos struktūrai, kadangi vieno operatoriaus Telia užimama rinkos dalis, vertinant tiek pagal suteiktų paslaugų (suteiktų prieigų prie RKKS) kiekį, tiek pagal šios veiklos pajamas viršijo 99 proc.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad visu Tiriamuoju laikotarpiu Telia užimama labai didelė rinkos dalis sudarė sąlygas Teliai turėti tokią ekonominę galią padėti, kuri, nesant prieigos prie RKKS reguliavimo, būtų sudariusi Teliai galimybes elgtis pakankamai nepriklausomai nuo prieigos prie RKKS gavėjų ir kitų šios prieigos teikėjų.

Vertikaliai susijusios paslaugos

Rinkos tyrimo metu nustatyta ir Ataskaitos 2 dalyje, kad operatoriai vystydami savo tinklus ten, kur yra techniškai įmanoma (įprastai miestuose ir didesnėse gyvenvietėse), aktyviai naudojasi prieiga prie RKKS, t. y. veria ryšių linijas į RKKS. Toks elektroninių ryšių tinklo vystymo būdas yra pats populiariausias ir dažniausiai naudojamas, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina tinklo tiesimo sąnaudas. RRT duomenimis, pakloti 1 km ilgio vietinę šviesolaidinę liniją su darbais bei medžiagomis, priklausomai nuo linijų ilgio, vidutiniškai kainuoja apie 20-23 tūkst. Eur, tuo tarpu perkant prieigą prie RKKS (talpinant 1 km šviesolaidinę liniją į RKKS) tinklo vystymo kaina sumažėja iki 5-10 kartų. Taip pat prieiga prie RKKS pagreitina visą darbų procesą, be to, nesukelia neigiamo poveikio aplinkai – tinklo tiesimo darbai vyksta po žeme esančioje RKKS, todėl nėra pažeidžiamas gyventojų gerbūvis. Išvystytų tinklų pagrindu operatoriai teikia tiek didmenines, tiek ir mažmenines paslaugas, t. y. prieiga prie RKKS yra vertikaliai susijusi tiek su kitomis didmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis (pvz., didmeninės duomenų perdavimo paslaugomis, prieiga prie šviesolaidinių linijų), tiek ir su mažmeninėmis elektroninių ryšių sektoriaus paslaugomis (pvz., duomenų perdavimo, įskaitant

internetu prieigą, mokamos TV, kalbinio ryšio paslaugomis). Kadangi į RKKS galima verti bet kokio tipo ryšių linijas (pvz., šviesolaidines, bendraašio kabelio, metalinės vytos poros ir kt.), tai ši prieiga yra aktuali iš esmės visiems fiksuotojo ryšio technologijomis elektroninių ryšių paslaugas teikiantiems asmenims. Be to, dalis mobiliojo ryšio tinkluose esančių bazinių stočių tarpusavyje jungiamos šviesolaidinėmis linijomis, todėl prieiga prie RKKS yra aktuali ir mobiliojo ryšio operatoriams.

Ataskaitos 2.1 dalyje nustatyta, kad analizuojant su Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka susijusias mažmenines paslaugas, tikslinga šį vertinimą atlikti tik mažmeninių interneto prieigos paslaugų atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, vertinant su prieiga prie RKKS vertikaliai susijusias mažmenines paslaugas, ši analizė taip pat bus atliekama tik mažmeninių interneto prieigos paslaugų atžvilgiu.

Kaip nurodyta šioje Ataskaitoje, Telia, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, yra didžiausia interneto prieigos FTTx paslaugų teikėja (žr. 20 pav.) ir viena didžiausių interneto prieigos paslaugų, teikiamų kitomis technologijoms (žr. 22 pav.) paslaugų teikėja. Tai reiškia, kad teikdama interneto prieigos paslaugas, ši bendrovė Tiriamojo laikotarpio pabaigoje konkuravo su 57 paslaugų teikėjais interneto prieigos FTTx paslaugų rinkoje ir 64 paslaugų teikėjais, kurie interneto prieigos paslaugas teikia kitomis technologijoms. Todėl, siekdama įgyti konkurencinį pranašumą mažmeninėse interneto prieigos rinkose, Telia turi motyvą ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes riboti informacijos apie prieigos prie RKKS teikimą, teikti šią prieigą skirtingomis sąlygomis sau bei kitiems operatoriams, ar net apskritai nesuteikti prieigos prie RKKS kitiems interneto prieigos paslaugų teikėjams, taip apsunkinant jų galimybes (tiek finansiniu, tiek laiko atžvilgiu) vystyti elektroninių ryšių tinklus ir konkuruoti mažmeninėse interneto prieigos rinkose.

Kaip jau minėta, prieiga prie RKKS aktuali ir didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjams. Šie teikėjai, didmenines elektroninių ryšių paslaugas teikia ir mažmeninių prieigos paslaugų gavėjams, t. y. tiems patiems asmenims, su kuriais Telia konkuruoja mažmeninėse interneto prieigos rinkose. Vadinasi tam tikrais atvejais Telia turi motyvą nesuteikti prieigos prie RKKS ir didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjams, o nesant reguliavimo, galėtų tai įgyvendinti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Telia, veikdama kaip vertikaliai integruota bendrovė, turi motyvą, teikiant prieigą prie RKKS ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes elgtis nepriklausomai nuo šios prieigos gavėjų ir kitų teikėjų.

Įėjimo į rinką barjerai

Įėjimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką barjerai detalai išnagrinėti Ataskaitos 3.3 dalyje analizuojant pirmąjį trijų kriterijų testo kriterijų. Minėta analizė parodė, kad egzistuoja didelės ir nuolatinės tiek struktūrinio (susijusios su pradinėmis finansinėmis išlaidomis ir su paklausos struktūra), tiek teisinio ir/arba reguliuojamojo pobūdžio patekimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką kliūtys.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad aukšti įėjimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką barjerai sudarė sąlygas Teliai ir toliau išlaikyti itin aukštą rinkos dalį teikiant prieigą prie RKKS ir, nesant reguliavimo, elgtis nepriklausomai nuo šios prieigos gavėjų ir kitų teikėjų.

Potenciali konkurencija

Potenciali konkurencija Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje detalai išnagrinėta Ataskaitos 3.3 dalyje analizuojant antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų. Minėta analizė parodė, kad visu Tiriamuoju laikotarpiu, potencialios konkurencijos šioje rinkoje nebuvo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad potencialios konkurencijos nebuvimas sudaro sąlygas Teliai, teikiant prieigą prie RKKS, elgtis nepriklausomai nuo šios prieigos gavėjų ir kitų teikėjų.

Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje detaliam išnagrinėti Ataskaitos 3.3 dalyje analizuojant antrąjį trijų kriterijų testo kriterijų. Minėta analizė parodė, kad visu Tiriamuoju laikotarpiu, prieigos prie RKKS pirkėjai neturėjo derybinės galios t.y. neturėjo realių galimybių nei pakeisti prieigos prie RKKS paslaugų teikėją, nei daryti įtaką šių paslaugų kainoms.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad pirkėjo derybinės galios nebuvimas sudaro sąlygas Teliai, teikiant prieigą prie RKKS, elgtis nepriklausomai nuo šios prieigos gavėjų ir kitų teikėjų.

Atlikusi konkurencijos veiksmingumo tyrimą, RRT konstatavo, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje Tiriamuoju laikotarpiu vyravo tokia situacija:

1. Telia visu Tiriamuoju laikotarpiu užimama rinkos dalis vertinant tiek pagal suteiktas prieigas prie RKKS, tiek pagal šios veiklos pajamas viršijo 99 proc. rinkos.

2. Prieiga prie RKKS yra vertikaliam susijusi tiek su didmeninėmis, tiek ir su mažmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis. Telia, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, yra didžiausia interneto prieigos FTTx paslaugų rinkos ir viena didžiausių interneto prieigos paslaugų, teikiamų kitomis technologijoms, rinkos paslaugų teikėja, todėl turi motyvą, riboti informacijos apie prieigos prie RKKS teikimą, teikti šią prieigą skirtingomis sąlygomis sau bei kitiems operatoriams, nesuteikti prieigos prie RKKS kitiems asmenims, įskaitant konkurentus mažmeninėse interneto prieigos rinkose.

3. Įėjimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką barjerai yra aukšti.

4. Potencialios konkurencijos Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nėra.

5. Esami arba potencialūs Telia teikiamos prieigos prie RKKS gavėjai Telia atžvilgiu derybinės galios neturi.

Dėl anksčiau išvardytų aplinkybių Telia, nesant reguliavimo, Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje galėtų elgtis nepriklausomai nuo prieigos prie RKKS gavėjų ir kitų šios prieigos teikėjų.

Analizuojant ateities perspektyvą, nėra pagrindo teigti, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka pasižymėtų charakteristikomis, kurios lemtų veiksmingos konkurencijos atsiradimą ateinančių 5 metų laikotarpiu.

Atlikus konkurencijos veiksmingumo Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje tyrimą, RRT konstatuoja, kad konkurencija šioje rinkoje nėra veiksminga ir nustato šias konkurencijos problemas:

1. Telia neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS, turi motyvą ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes nesuteikti šios prieigos arba nutraukti jos teikimą;

2. Telia turi motyvą ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes riboti informacijos apie prieigos prie RKKS teikimą;

3. Telia turi motyvą ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS kainas bei kitas šios prieigos teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

4. Telia turi motyvą ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes taikyti per aukštas prieigos prie RKKS kainas ir kontroliuoti kitas šios prieigos teikimo sąlygas.

Telia yra elektroninių ryšių paslaugas ir tinklą teikiantis juridinis asmuo. 88,15 proc.³⁷ Telia akcijų turi Švedijos įmonė „Telia Company AB“, kuri taip pat turi 100 proc. įmonės Telia Global Services Lithuania, UAB akcijų. Telia turi 50 proc. VŠĮ „Numerio perkėlimas“ akcijų. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, konstatuotina, kad ūkio subjektą Telia sudaro Telia, Telia Global Services Lithuania, UAB ir VŠĮ „Numerio perkėlimas“ (toliau – ūkio subjektas Telia).

Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas aplinkybes ir nustatytas konkurencijos problemas, darytina išvada, kad konkurencija Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką šioje rinkoje.

5. DIDMENINĖS VIETINĖS PRIEIGOS RINKOS APIBRĖŽIMAS

5.1. Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimties vertinimo

5.1.1 Didmeninės vietinės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas

Didmeninė vietinė prieiga – tai didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kitam elektroninių ryšių paslaugų teikėjui suteikia visiškai atsieta prieigą³⁸ prie vietinės linijos ir (arba) iš dalies atsieta prieigą³⁹ prie vietinės linijos elektroninių ryšių paslaugoms teikti. Didmeninė vietinė prieiga suteikiama nuo tinklo galinio taško iki viešojo fiksuotojo ryšio tinklo optinio skirstomojo stovo (angl. *Optical Distribution Frame*, toliau – ODF)) arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu ir kurioje gali būti suteikta atsieta prieiga prie vietinės linijos (žr. 29 pav.).

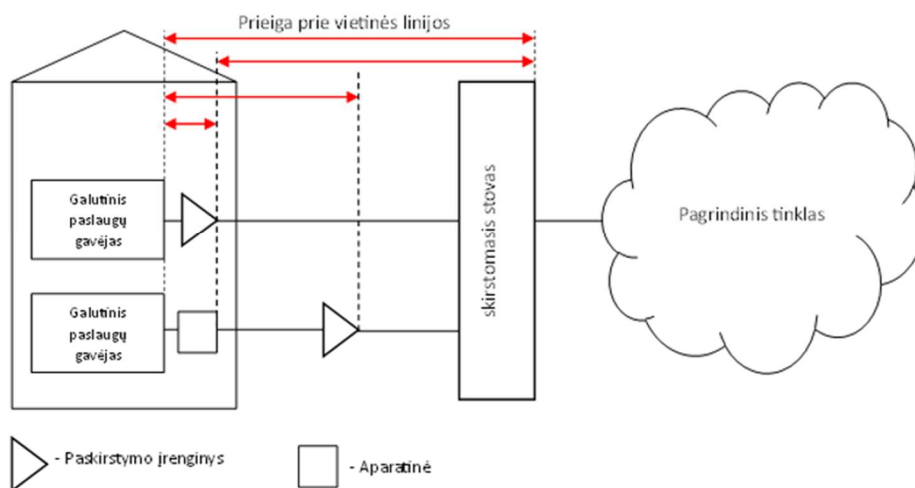
Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime tinklo galinis taškas gali būti identifikuojamas tiek galutinio paslaugų gavėjo valdoje, tiek ir aparatinėje. Pabrėžtina, kad Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo kontekste yra nagrinėjamas didmeninės vietinės prieigos teikėjo tinklo galinis taškas, o ne taškas, kuriame gali būti suteikiamos paslaugos. Tai reiškia, kad tik tais atvejais, kai didmeninės vietinės prieigos teikėjas turi išvystęs savo tinklą iki pat galutinio paslaugų gavėjo patalpų, teikėjo tinklo galinis taškas sieks galutinio paslaugų gavėjo patalpas, t. y. didmeninė vietinė prieiga bus teikiama iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų. Kitais atvejais, didmeninė vietinė prieiga suteikiama iki didmeninės vietinės prieigos teikėjo tinklo galinio taško, t. y. taško, kuriame fiziškai baigiasi didmeninės vietinės prieigos teikėjo tinklas. Tokiu didmeninės vietinės prieigos teikimo pavyzdžiu galėtų būti situacija, kai didmeninės vietinės prieigos teikėjo tinklas baigiasi pastato (pvz., verslo centro), kuriame yra įsikūręs galutinis paslaugų gavėjas, aparatinėje. Norint nuo šios aparatinės pasiekti galutinio paslaugų gavėjo patalpas, reikėtų turėti prieigą prie tretiesiems asmenims priklausančio pastato vidinio tinklo. Vadinasi, didmeninė vietinė prieiga būtų suteikiama ne iki pat galutinio paslaugų gavėjo patalpų, o iki aparatinės. Akcentuotina, kad aparatinėje (ar bet kokioje kitoje patalpoje, kurioje suteikiama didmeninė vietinė prieiga) turėtų būti užtikrinamos techninės ir saugumo sąlygos, reikalingos didmeninei vietinei prieigai suteikti. Atsižvelgiant į tai, nėra baigtinio sąrašo situacijų, kaip ir kur galėtų būti suteikta didmeninė vietinė prieiga, kai šių paslaugų teikėjo tinklas nesiekia galutinio paslaugų gavėjo patalpų, t. y. kiekvienu individualiu atveju turėtų būti atliekamas techninių galimybių

³⁷ <https://www.telia.lt/investuotojams/akcijos-ir-akcininkai>; <https://www.telia.lt/apie-mus>.

³⁸ Visiškai atsieta prieiga prie vietinės linijos suprantama kaip vietinės linijos gavėjui suteikiama prieiga prie šiame įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis įpareigoto ūkio subjekto vietinės linijos ar dalinės vietinės linijos, leidžiant naudoti visus šios linijos dažnius (Įstatymo 3 straipsnio 100 dalis).

³⁹ Iš dalies atsieta prieiga prie vietinės linijos - vietinės linijos gavėjui suteikiama prieiga prie šiame įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis įpareigoto ūkio subjekto vietinės linijos ar dalinės vietinės linijos, leidžiant naudoti tam tikrą šios linijos dalį, įskaitant ne balso juostos dažnių spektrą (Įstatymo 3 straipsnio 32 dalis).

tyrimas ir pateikiamas motyvuotas atsakymas dėl galimybių suteikti didmeninę vietinę prieigą viename ar kitame tinklo taške.

29 pav. Didmeninės vietinės prieigos suteikimo pavyzdinė schema.

Šaltinis: RRT.

Pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga yra didmeninė vietinė prieiga, kuri pasižymi šiomis savybėmis:

1. Gali būti suteikiama bet kuriame elektroninių ryšių infrastruktūros taške (elemente), tinkamame prieigos tinklui vystyti, dažniausiai nuo pvz. ODF arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu (įskaitant fizinę vietą, kurioje statomi skirstomieji įrenginiai arba ekvivalentinės priemonės), kur yra suteikta atsieta prieiga prie vietinės linijos ir (arba) iš dalies atsieta prieiga prie vietinės linijos iki tinklo galinio taško galutinio paslaugų gavėjo valdoje, tiek iki aparatinės.

2. Suteikia galimybę didmeninės vietinės prieigos gavėjui teikti elektroninių ryšių paslaugas.

3. Gali apimti tiek vieną, tiek kelis elektroninių ryšių infrastruktūros elementus (elementų grupes), o baigtinį jų skaičių apsprendžia didmeninės vietinės prieigos gavėjo pasirinkimas kaip techniškai bus organizuojamas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimas.

Didmeninės vietinės prieigos naudotojas, siekdamas teikti elektroninių ryšių paslaugas, gavęs iš prieigos teikėjo atitinkamą vietinę liniją (didmeninę vietinę prieigą), turės ją prijungti prie savo viešojo ryšių tinklo. Sujungimui realizuoti didmeninės vietinės prieigos gavėjui bus reikalingos su didmenine vietine prieiga susijusios priemonės su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės (toliau – susijusios priemonės). Pagal Įstatymo 3 straipsnio 74 dalį, susijusios priemonės yra suprantamos kaip „susijusios paslaugos, elektroninių ryšių infrastruktūra, kitos su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės arba susiję elementai, kurie sudaro galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas naudojantis šiuo tinklu ir (arba) paslauga ir (arba) palengvina tokių teikimą arba sudarytų tokių galimybę, jeigu būtų naudojami“. Susijusių priemonių pavyzdžiai didmeninės vietinės prieigos atžvilgiu yra (sąrašas nėra baigtinis):

1. šviesolaidinis jungiamasis kabelis, skirtas sujungti didmeninės vietinės prieigos teikėjo ir didmeninės vietinės prieigos gavėjo tinklus;

2. bendro naudojimo patalpos ir kiti elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo elementai bei bendro naudojimo būdai.

Pastebėtina, kad anksčiau minėtas susijusias priemones gali suteikti tik didmeninės vietinės prieigos teikėjas.

Išvados:

1. Pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga – didmeninė vietinė prieiga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos elektroninių ryšių paslaugoms teikti. Didmeninė vietinė prieiga suteikiama nuo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo ODF arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu ir kurioje gali būti suteikta atsietą prieigą prie vietinės linijos iki tinklo galinio taško.

2. Didmeninės vietinės prieigos teikimui yra būtinos susijusios priemonės.

5.1.2 Didmeninės vietinės prieigos techninio realizavimo būdai

Ataskaitos 5.1.1 dalyje nustatyta, kad pradinė Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslauga yra didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą ir (arba) iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos elektroninių ryšių paslaugoms teikti. Elektroninių ryšių paslaugos Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikoje buvo teikiamos fiksuotojo ryšio tinklais šiomis vietinėmis linijomis:

1. vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis naudojant xDSL technologiją;
2. vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis FTTH tinklų atveju;
3. vietinėmis STP/UTP linijomis FTTB tinklų atveju;
4. vietinėmis belaidžio ryšio linijomis FWA naudojant WiFi ir kitas belaidžio ryšio technologijas;
5. vietinėmis bendraašio kabelio linijomis naudojant DOCSIS KTV technologiją;
6. vietinėmis UTP/STP linijomis naudojant LAN technologijas.

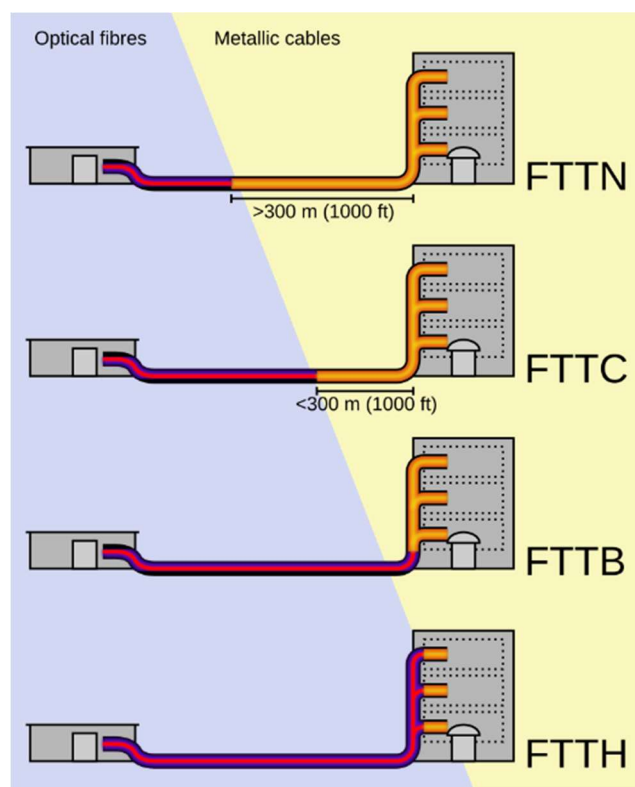
Ataskaitos 2.1 dalyje buvo nustatyta, kad didmeninė prieiga prie vietinės linijos yra vertikaliai susijusi su mažmeninėmis interneto prieigos paslaugomis, t. y. prieigos prie didmeninės vietinės linijos pagrindu gali būti teikiamos minėtos mažmeninės paslaugos. Taip pat buvo apibrėžtos dvi mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkos:

- 1) FTTx rinka, kuri apima interneto prieigos paslaugų, teikiamų šviesolaidinėmis linijomis;
- 2) Kitų technologijų rinka, kuri apima interneto prieigos paslaugų, teikiamų xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais ir mobiliojo ryšio tinklais.

Šiame rinkų tyrime nustatyta, kad Kitų technologijų rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai, kai šių paslaugų teikėjai turi galimybę gauti prieigą prie RKKS. Pažymėtina, kad prieigos prie RKKS gavimas, yra pakankama priemonė sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje, t. y. kitų didmeninių paslaugų, tokių kaip didmeninė vietinė prieiga ir/arba didmeninė centrinė prieiga teikimas nėra būtinas siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje. Atsižvelgiant į tai, konstatuota, kad šiame rinkų tyrime, su Kitų technologijų rinka vertikaliai susijusios Didmeninės vietinės prieigos rinka ir Didmeninės centrinės prieigos rinka nebus analizuojamos. Tai reiškia, kad nėra tikslinga analizuoti techninių galimybių suteikti didmeninę vietinę prieigą prie vietinių metalinės vytos poros linijų naudojant xDSL, vietinių belaidžio ryšio linijų, vietinių bendraašio kabelio linijų naudojant DOCSIS ir vietinių UTP/STP linijų naudojant vietinius tinklus. Tolimesnėje analizėje bus nagrinėjamos techninės galimybės bei konkurencija teikiant prieigą tik prie vietinių linijų FTTx tinklų atveju.

Didmeninė prieiga prie vietinės linijos FTTx tinklų atveju

Praktikoje, gali būti išskiriamos kelios skirtingos FTTx tinklų topologijos: FTTH, t. y. šviesolaidinės linijos nutiestos iki paslaugų gavėjo; FTTB – šviesolaidinės linijos, nutiestos iki pastato, FTTC (angl. *Fiber to the Cabinet*) – šviesolaidinės linijos nutiestos iki šaligatvio (pvz. skirstomojo mazgo) ir FTTN (angl. *Fiber to the Node*) – šviesolaidinės linijos nutiestos iki kaimynystėje esančio mazgo (žr. 30 pav.). Kaip jau minėta šioje Ataskaitoje, šiuo metu Lietuvoje plačiausiai naudojamos šios dvi FTTx tinklų topologijos: FTTH ir FTTB. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame rinkos tyrime bus nagrinėjama prieiga prie vietinių linijų FTTB ir FTTH tinklų atveju.

30 pav. Skirtingos FTTx topologijos

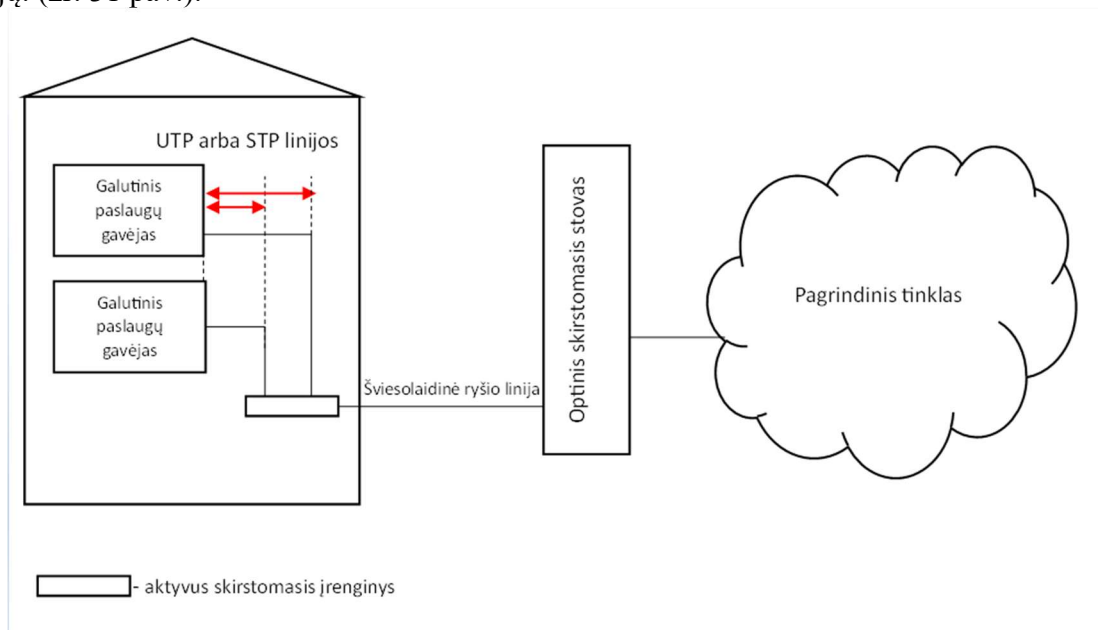
Šaltinis: Wikipedia

FTTH tinklų atveju šviesolaidinė linija atvedama iki paslaugų gavėjo patalpų, tiek gyvenamųjų, tiek verslo. O FTTB tinklų atveju šviesolaidinė linija yra nutiesiama ne iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų, o iki pastato. Pastate iki paslaugų gavėjų patalpų įprastai nutiesiamos ar naudojamos esamos UTP ir STP linijos. Europos Komisija abi šias technologijas, FTTH ir FTTB, priskiria pilno šviesolaidinio tinklo išvystymo (angl. *full fiber*) kategorijai, t. y. šviesolaidžiui iki patalpų (FTTP), kuris gali pasiekti itin didelę spartą – daugiau nei 1 Gb/s atsisiuntimo ir išsiuntimo greitį, yra labai patikimas, stabilus ir simetriškas. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, interneto prieigos FTTx paslaugos gali būti teikiamos tiek FTTH, tiek FTTB technologija.

Prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju

FTTB tinklų atveju šviesolaidinė linija yra nutiesiama ne iki galutinio paslaugų gavėjo, o iki pastato. Ši linija yra užbaigiama pastate įrengtoje paskirstymo dėžutėje, ten pat įrengiama aktyvi įranga, skirta keisti šviesolaidinius signalus į elektrinius bei paskirstyti juos atitinkamiems

galutiniams elektroninių ryšių paslaugų gavėjams. Šiuo atveju UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, tiesiamos nuo paskirstymo dėžutės, esančios pvz. pastato rūsyje, iki galutinių paslaugų gavėjų. (žr. 31 pav.).

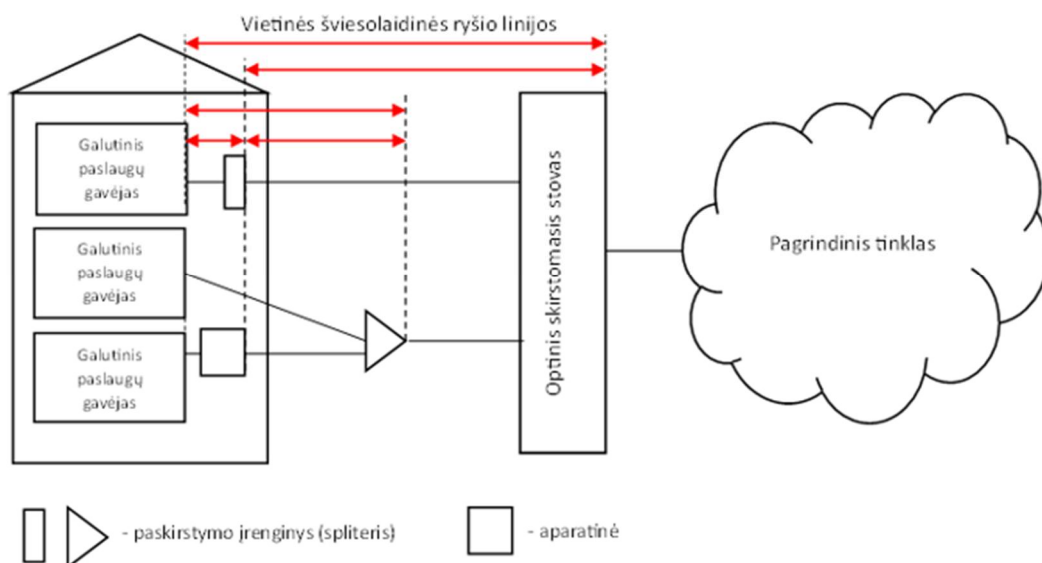
31 pav. Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju schema.
Šaltinis: RRT.

Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju tradicinis vietinės linijos atsiejimas, kai atsiejama optiniame skirstomajame stove, nėra įmanomas, tačiau yra galimybė visiškai atsieti vietines UTP ir STP linijas FTTB tinklų atveju ir atsiejimas įvyktų skirstomojoje dėžutėje (įrenginyje), įrengtoje pastate. Šiuo atveju prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju gavėjui būtų suteikta teisė naudotis vietine linija, nutiesta nuo skirstomosios dėžutės iki tinklo galinio taško. Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju sprendimai nėra žinomi ir nėra praktiškai taikomi, todėl tokio tipo didmeninė vietinė prieiga Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta anksčiau, konstatuotina, kad prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju paslauga techniniu požiūriu gali būti realizuojama.

Didmeninė prieiga prie vietinės linijos FTTH tinklų atveju

Didmeninę vietinę prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos FTTH tinklų atveju sudaro prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos nuo ODF iki tinklo galinio taško. Įprastai FTTH tinklai vystomi naudojant šiuos sprendimus: *taškas–taškas* (angl. *Point-to-Point*, toliau – P2P) vietinės linijos arba pasyvaus šviesolaidinio tinklo (angl. *Passive Optical Network*, toliau – PON) vietinės linijos. Lietuvos Respublikoje, RRT duomenimis, Tiriamuoju laikotarpiu daugiau buvo vystomas PON tipo vietinės linijos.

32 pav. Prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos schema.
Šaltinis: RRT.

P2P atveju kiekvienas prievadas tiesiogiai jungiamas prie šviesolaidinio tinklo galiniame tinklo taške, todėl visas duomenų srautas yra skiriamas be jokio dalijimosi. P2P atveju vietinės šviesolaidinio ryšio linijos gali būti atsiejamos ir suteikiama prieiga prie jų nuo tinklo galinio taško iki ODF, pastate įrengtos paskirstymo dėžutės (kai sumontuotos mechaninės jungtys), ar iki bet kokio kito tinklo taško prieigos tinkle, kur yra technologiškai įmanoma tokią prieigą suteikti (žr. 32 pav.).

PON yra šviesolaidinio ryšio tinklas, paremtas taškas-daug taškų infrastruktūra. Šiuo tinklu signalas siunčiamas per skirstytuvą, kuris paskirsto duomenis tarp kelių galutinių vartotojų. PON atveju nuo ODF prieigos tinkle link tinklo galinių taškų yra vystomas vietinių šviesolaidinių linijų „medis“. „Medžio“ šakų, t. y. vietinių šviesolaidinių linijų daugėja tol, kol kiekviena šaka pasiekia atitinkamą tinklo galinį tašką. PON prieigos tinkle nėra naudojama aktyvi elektrinė maitinama įranga, o signalo (šviesos) skaidymą atlieka pasyvūs optiniai skirstytuvai (angl. *optical splitter*). Toks tinklų vystymo sprendimas (PON) yra pigesnis ir greičiau įdiegiamas, tačiau nėra taip greitai ir lanksčiai modifikuojamas besikeičiantiems galutinių paslaugos vartotojų spartos, SLA bei kt. poreikiams tenkinti, kaip tą gali atlikti P2P šviesolaidinio tinklo tipas. PON atveju prieiga prie šviesolaidinės vietinės linijos suteikiama nuo tinklo galinio taško iki arčiausiai šio taško esančio paskirstymo įrenginio.

Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos sprendimai nėra praktiškai taikomi, todėl tokio tipo didmeninė vietinė prieiga Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2019 m. Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime buvo nustatyta, kad prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos⁴⁰ yra vertikaliai su didmenine vietine prieiga susijusi paslauga. Kadangi Didmeninės vietinės prieigos galinis taškas gali būti tiek pas galutinį paslaugų gavėją, tiek ir aparatinėje, šviesolaidinių linijų skaidula patenka į Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimo apimtį (žr. 29 pav.).

⁴⁰ Šviesolaidinių linijų skaidula suprantama kaip vietinės šviesolaidinės linijos skaidulos dalis, kuri nejungia abonentų valdoje esančio tinklo galinio taško su ODF ar ekvivalentinėmis priemonėmis, tačiau yra nutiesta atkarpoje tarp šių taškų. Prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos gavėjas šviesolaidinių linijų skaidulas gali panaudoti vietinių šviesolaidinių linijų tinklo tiesimui, kuriuo gali būti teikiamos interneto prieigos FTTx paslaugos.

Virtuali prieiga prie atsietos vietinės linijos

Vadovaujantis 2020 m. Aiškinamojo memorandumo 29 punktu, „*didmeninėse plačiajuosčio ryšio rinkose virtualios prieigos produktai gali būti sukurti taip, kad jiems būtų būdingos panašios arba vienodos produkto savybės, nepriklausomai nuo prieigos perdavimo taško vietos. Todėl galėtų būti techniškai įmanoma suteikti didmeninę plačiajuosčio ryšio prieigą centriniu arba vietos lygmeniu, užtikrinant panašią paslaugų kokybę tiek prieigą gauti norinčiam subjektui, tiek galutiniams naudotojams*“.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, kai nėra galimybės fiziškai atsieti vietinę liniją nuo optinio skirstomojo stovo (ODF) iki tinklo galinio taško, t. y. PON tinklų atveju, gali būti teikiama virtuali prieiga prie atsietos vietinės linijos (angl. *Virtual Unbundling of Local Access*, toliau – VULA).

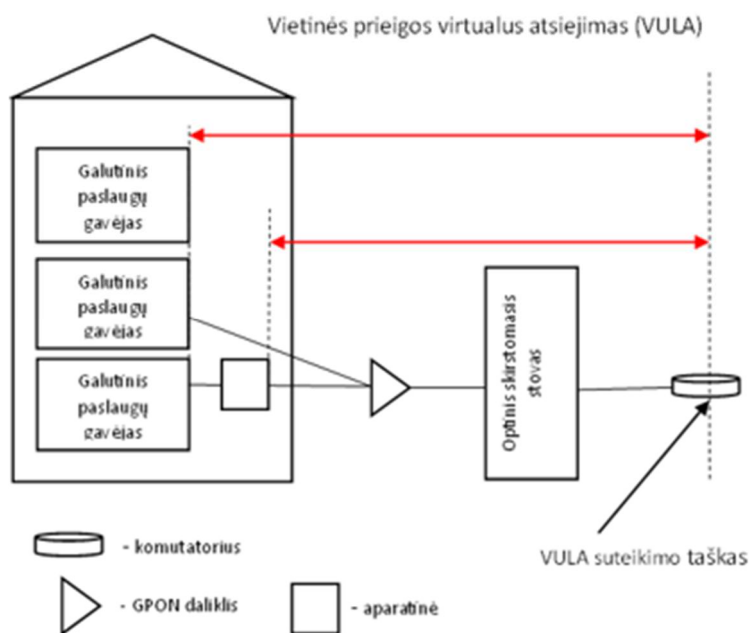
VULA paslaugai būdingos šios savybės:

1. VULA paslauga apima: skaitmeninio duomenų srauto (angl. ir toliau – *bit-stream*) perdavimą abiem kryptimis (parsuntimą ir išsiuntimą) šviesolaidinėmis linijomis nuo taško, kuriame gali būti suteikta VULA ir yra sujungti VULA teikėjo ir gavėjo tinklai, iki VULA teikėjo tinklo galinio taško, naudojant tam tikrą technologiją; susijusias priemones, reikalingas VULA teikėjo pagrindinį tinklą sujungti su gavėjo pagrindiniu tinklu.

2. VULA prieigos gavėjui turi būti sudaroma galimybė pasiekti didmeninės vietinės prieigos teikėjo viešojo šviesolaidinio ryšio tinklo galinius taškus ir teikti interneto prieigos FTTx paslaugas, sukuriant joms pridėtinę vertę ir diferencijuoti jas, palyginti su VULA prieigos teikėjo teikiamomis mažmeninėmis paslaugomis, taip pat kartu su interneto prieigos FTTx paslaugomis suteikti ir kitas mažmenines paslaugas, pvz. mažmenines mokamos televizijos paslaugas (IPTV) ir fiksuotojo kalbinio ryšio paslaugas (teikiamas VoIP technologija).

3. Skirtingai nei didmeninės centrinės prieigos paslaugos, kurios skirtos masinės rinkos produktams, VULA turėtų užtikrinti platesnį spektrą kokybinių parametru, pvz. pateikiamumą, greitaveiką, nepertraukiamai veikiančią klientų aptarnavimą, greitus gedimų šalinimus ir pan., kurie gali būti nustatomi sudarant paslaugų lygio susitarimus (angl. *Service Level Agreement*, toliau – SLA).

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad įprastai naudojant VULA didmeninė duomenų perdavimo paslauga teikiama nuo komutatoriaus iki tinklo galinio taško, ar kito tinklo elemento, nuo kurio gali būti suteikiamos duomenų perdavimo paslaugos (žr. 33 pav.). Pastebėtina, kad 33 pav. pateikta schema atspindi tik vieną iš galimų VULA suteikimo variantų. VULA gali būti suteikiama ir kituose, toliau nuo tinklo galinio taško esančiuose tinklo taškuose, ypač tais atvejais, kai VULA teikėjas, savo tinkle panaudodamas įvairių lygių komutatorius, tinklo valdymą atlieka pagrindinio tinklo agreguojančiuose elementuose.

33 pav. Principinė VULA paslaugos teikimo schema.
Šaltinis: RRT.

Siekiant užtikrinti didmeninę vietinę prieigą ten, kur nėra galimybės suteikti atsietą liniją, darytina išvada, kad yra tikslinga suteikti VULA kaip alternatyvą vietinės linijos atsiejimui.

Išvados:

Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nagrinėjamos šios didmeninės vietinės prieigos:

1. visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės linijos;
2. visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju;
3. VULA.

5.1.3 Didmeninės vietinės prieigos rinkos paslaugų pakeičiamumas tarpusavyje

Produkto (paslaugos) rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti visus produktus ir (arba) paslaugas, kurie pirkėjų požiūriu yra tinkamas pakaitalas vienas kitam pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Ataskaitos 5.1.1 dalyje buvo pateiktas pradinis didmeninės vietinės prieigos paslaugos apibrėžimas. Ataskaitos 5.1.2 dalyje buvo nustatyta, kokiais būdais yra technologiškai įmanoma teikti didmeninę vietinę prieigą, t. y.:

1. vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis;
2. vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklų atveju;
3. VULA.

Apibrėžiant atitinkamą produkto rinką yra analizuojamos konkrečios paslaugos pakeičiamumas paklausos ir pasiūlos atžvilgiu. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 44 punkte rekomenduojama išanalizuoti ne tik, ar palyginamos teikiamų paslaugų charakteristikos, ar lyginamos paslaugos naudojamos tiems patiems paslaugų gavėjų tikslams realizuoti, ar teikiamų paslaugų kainos yra palyginamos, bet ir atkreipti dėmesį į šių paslaugų teikimo konkurencines sąlygas bei į pasiūlos ir paklausos struktūrą. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 45 punkte nustatyta, kad skirtingi būdai (fizine prasme), paslaugų gavėjo požiūriu naudojami tai pačiai paslaugai teikti ir atitinkantys vartotojo poreikius, gali būti įtraukti į vieną atitinkamą nagrinėjamą rinką.

Vadovaujantis aukščiau pateikta informacija, toliau šioje Ataskaitos dalyje tirama, ar Ataskaitos 5.1.2 dalyje nustatyti didmeninės vietinės prieigos teikimo būdai yra pakeičiami vieni kitais.

Didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 40 punkte nurodyta, kad pakeičiamumo paklausos atžvilgiu egzistavimas gali būti nustatomas atliekant hipotetinio monopolisto testą (angl. *hypothetical monopolist test*), kuriuo tirama galima paslaugos gavėjų reakcija į ilgalaikį kainų padidėjimą 5–10 proc., laikant, kad kitų paslaugų kainos išlieka nepakitusios.

Didmeninę vietinę prieigą kitiems ūkio subjektams Tiriamojo laikotarpio pabaigoje teikė Telia, LRTC, AB „LTG Infra“, UAB „Cgates“, VŠĮ „Placiajuostis internetas“, UAB „Skaidula“, UAB „Ekstra“, UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, UAB „Splus“, UAB „Duomenų logistikos centras“, UAB „AirnetTV“, UAB „Sugardas“. Telia šias paslaugas teikė vykdydama jai 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-768 nustatytų įpareigojimų RRT reguliuojamomis paslaugų teikimo sąlygomis, įskaitant ir kainas, tuo tarpu, kiti operatoriai analizuojamas prieigos paslaugas kitiems ūkio subjektams teikė komerciniais pagrindais. Nors Telia didmeninės vietinės prieigos kainos yra RRT reguliuojamos, tačiau ši bendrovė aktyviai konkuruodama su kitais operatoriais, ir vykdydama nustatytus įpareigojimus, Tiriamuoju laikotarpiu taikė nuolaidas ir didmeninės vietinės prieigos kainoms. Atsižvelgiant į tai, kad skirtingi nuolaidų dydžiai skirtingais periodais Tiriamuoju laikotarpiu buvo taikomi nuolat, nustatyti realiai taikytą didmeninės vietinės prieigos kainą ir pagal ją atlikti hipotetinio monopolisto testą nėra galimybių. Todėl tolimesnėje didmeninės prieigos prie skirtingų vietinės linijos tipų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizėje bus vertinamas šių paslaugų pakeičiamumas atsižvelgiant į jų savybes ir naudojimą.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 dalyje, vietinės linijos yra naudojamos teikti elektroninių ryšių paslaugas, t. y. operatoriai, neturėdami savo vietinių linijų ir pirkdami didmeninę prieigą prie jų, teikia elektroninių ryšių paslaugas. Vadinasi, siekiant įvertinti prieigos prie šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju bei VULA pakeičiamumą tarpusavyje paklausos atžvilgiu, reikia išanalizuoti, ar šiomis vietinėmis linijomis galima suteikti tokias elektroninių ryšių paslaugas, kurios galutiniais šių paslaugų gavėjams būtų pakeičiamos tarpusavyje. Pakeičiamumo analizė bus atliekama pagal populiariausią iš elektroninių ryšių paslaugų – interneto prieigos paslaugą.

Kaip nurodyta Ataskaitos 16 pav., 2018–2023 m. laikotarpiu populiariausia interneto prieigos sparta buvo nuo 100 Mb/s iki 1 Gb/s. 2023 m. interneto prieigos paslaugas, kurių sparta didesnė nei 100 Mb/s, buvo pasirinkę 71,5 proc. paslaugų abonentų, t. y. 24,6 procentinio punkto daugiau nei 2018 m. 2023 m. interneto prieigos paslaugas, kurių sparta didesnė nei 1 Gb/s, buvo pasirinkę 2,7 proc. visų interneto prieigos paslaugų abonentų. Ataskaitos 39 pav. parodo, kad interneto prieigos FTTx paslaugų gavėjų skaičius ir pasiskirstymas pagal technologijas, t. y. tiek FTTB, tiek FTTH, visu Tiriamuoju laikotarpiu išliko panašus.

Įvertinus tai, kad, nepriklausomai kokia vietinės linijos tinklo topologija naudojama, šviesolaidinėmis linijomis teikiamos interneto prieigos FTTx paslaugos gali suteikti tokią pačią paslaugų kokybę. Konstatuotina, kad interneto prieigos FTTx paslaugos, teikiamos naudojant prieigą prie šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju ir prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju gali pilnai patenkinti paslaugų gavėjų poreikius vertinant pagal duomenų perdavimo spartą. Akcentuotina ir tai, kad abiejų tinklų atveju, tiek FTTB, tiek FTTH, galima užtikrinti labai panašias interneto prieigos FTTx paslaugos greitaveikas bei kitus kokybinius parametrus.

Atsižvelgiant į tai, šias paslaugas galima laikyti pakeičiamomis tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Kitas svarbus rodiklis vertinant paslaugų pakeičiamumą tarpusavyje yra kainos, kurios taikomos skirtingoms vietinės linijos topologijoms. RRT turimais duomenimis, sudarant sutartį su 12 mėn. minimaliu naudojimosi paslaugomis laikotarpiu, kartu su įrengimo/sujungimo mokesčiu, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju vidutiniškai kainuoja – 5,95 Eur/mėn., o prieiga tiek prie šviesolaidinės ryšių linijos FTTH tinklų atveju su nuolaidomis (galiojusiomis 2023 m.) abonentiniam mokesčiui bei pritaikius 100 proc. nuolaidą sujungimo mokesčiui – 7,40 Eur/mėn. Skirtumas yra itin nedidelis, t. y. operatoriai gali pirkti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju 1,45 Eur pigiau, ir, papildomai statyti trūkstamą elektroninių ryšių tinklo dalį iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų, arba pirkti prieigą prie šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju 1,45 Eur brangiau. Toks skirtumas, RRT vertinimu, nėra dideli kaštai. Tiek prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, tiek prieigos prie šviesolaidinės ryšių linijos FTTH tinklų atveju, Telia skelbiamos kainos Tiriamuoju laikotarpiu nesikeitė ir išliko panašios (įvertinus nuolaidų įtaką). Atsižvelgiant į tai, RRT konstatuoja, kad operatoriai turi galimybę pasiekti galutinį paslaugų gavėją abiem atvejais, t. y. pirkdami prieigą prie šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju arba pirkdami prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju ir papildomai statydami trūkstamą elektroninių ryšių tinklo dalį iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų.

Darytina išvada, kad abi paslaugos, tiek vietinė prieiga prie šviesolaidinės ryšių linijos FTTH tinklų atveju, tiek prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju yra tarpusavyje pakeičiamos. (žr. 25 lentelę).

25 lentelė: Kainos Eur už vietines linijas, teikiamas FTTx tinklais, įvertinus nuolaidų įtaką. 2023 m.

Vietinės linijos tinklo topologija	2023 m.
Šviesolaidinė ryšių linija FTTH atveju	7,40
Šviesolaidinė ryšių linija arba UTP/STP linija, FTTB tinklų atveju	5,95

Šaltinis: RRT.

RRT pateiktą poziciją dėl prieigos prie skirtingų vietinių linijų tipo pakeičiamumo tarpusavyje paklauso atžvilgiu patvirtina ir operatorių atsakymai į Anketos klausimą „Ar interneto prieigos paslaugos, teikiamos nurodytomis technologijomis, per artimiausius 5 metus, bus tarpusavyje pakeičiamos (iš paklauso/vartotojo pusės)“ akcentuojant, kad visiškai priklauso nuo vartotojo poreikių bei Telia, tiek ankstesnio, tiek ir šio Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo anketoje išsakyta nuomonė, kad FTTx prieigų tipai tarpusavyje yra pakeičiami, skiriasi tik technologinis realizavimas, ir dalis prieigos kokybinių parametrų.

2020 m. Aiškinamojo memorandumo preambulės 29 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad kai kalbama apie didmenines plačiajuosčio ryšio rinkas, virtualios prieigos produktai gali būti sukurti taip, kad jų savybės būtų panašios arba vienodos, neatsižvelgiant į prieigos perdavimo taško vietą. Todėl būtų techniškai įmanoma teikti didmeninę plačiajuosčio ryšio prieigą centriniu arba vietiniu lygmeniu, užtikrinant panašią paslaugų kokybę tiek prieigos ieškančiųjų operatorių, tiek galutinių paslaugų vartotojų požiūriu. Atsižvelgiant į tai, atliekant pakeičiamumo analizę reikia analizuoti ir produkto savybes, ir prieigos ieškančiųjų norą migruoti iš vieno prieigos taško į kitą arba naudotis įvairiais perdavimo taškais elektroninių ryšių tinklo architektūroje. Pastebėtina, kad Tiriamuoju laikotarpiu tam, kad suteikti mažmenines interneto prieigos paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams, operatoriai dažniausiai pirko didmeninės centrinės prieigos paslaugas. Vertinant technines galimybes bei atsižvelgiant į galimus techninius didmeninių paslaugų realizavimo būdus, VULA paslauga taipogi yra artima didmeninės centrinės prieigos paslaugų naudojimui bei atitinka operatorių siekį įsigyti didmeninę prieigą. Be to,

nemažiau svarbu tai, kad didmeninio paslaugų teikėjo tinklas būtų paremtas xPON technologija, kuri yra tinkama VULA paslaugoms teikti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad prieiga tiek prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju, tiek prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju, tiek ir VULA prieiga yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Didmeninės vietinės prieigos pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar reaguodami į nežymų ir ilgalaikį santykinį nagrinėjamų prekių (paslaugų) kainų padidėjimą, kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį (trumpu laikotarpiu ūkio subjektas negali iš esmės pakeisti turimo materialaus ir nematerialaus turto) pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos.

Tiriamuoju laikotarpiu Telia, kuri 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-768 yra pripažinta ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, bei LRTC, AB „LTG Infra“, UAB „Cgates“, VŠĮ „Plačiąjuostis internetas“, UAB „Skaidula“, UAB „Ekstra“, UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, UAB „Splius“, UAB „Duomenų logistikos centras“, UAB „AirnetTV“, UAB „Sugardas“ operatoriams siūlė prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, vietinės UTP ir STP linijos bei prieigą prie fizinių šviesolaidinių linijų skaidulų. Didmeninės vietinės prieigos paklausa buvo gana maža, o operatoriai savo tinklus dažniausiai statė naudodami prieigą prie RKKS. Atsižvelgiant į tai, vertinti pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu taikant hipotetinio monopolisto testą yra neįmanoma. Dėl to pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu yra atliekamas vertinant kitas reikšmingas aplinkybes.

Didmeninės vietinės prieigos, teikiamos prie skirtingų vietinių linijų, pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu galima analizuoti vertinant galutiniams paslaugų gavėjams teikiamų mažmeninių paslaugų, naudojant skirtingas vietines linijas, rinkos dalių pokyčius praeityje, ateities planus, tendencijas ir kitas aplinkybes.

Kaip konstatuojama 2014 m. Aiškinamajame rašte⁴¹, kalbant apie rinkos apibrėžimą, iki šiol nacionalinių reguliavimo institucijų atliktos analizės neparodė, kad lyginant dabartines plačiąjuosčio ryšio paslaugas, būtų įvykę didelių pakeičiamumo grandinės lūžių. Todėl, atsižvelgiant į besiplėtojančius šviesolaidinius tinklus, jų pasiekiamumą ir operatorių būsimus diegimo planus, dažniausiai šviesolaidinės prieigos produktai yra įtraukiami į didmeninės vietinės prieigos ir didmeninės centrinės prieigos rinkas. Tačiau, atliekant pakeičiamumo analizę, reikėtų atkreipti dėmesį į prieigos produktų pobūdį. Vadovaujantis technologinio neutralumo principu operatoriams paliktas pasirinkimas diegti vieną ar kitą tinklų technologiją. Telia, išlaikant technologinio neutralumo principą, nebuvo įpareigota teikti ar vystyti tam tikros konkrečios technologijos didmenines vietines linijas, todėl Tiriamuoju laikotarpiu Telia bei kiti operatoriai daugiausia vystė bei plėtojo šviesolaidinių linijų tinklus.

Nacionalinės reguliavimo institucijos galimybės įpareigoti fiziškai atskirti didelę įtaką rinkoje turinčio operatoriaus taškas-taškas P2P tinklą, fizinio atskyrimo galimybės *taškas–daug taškų* (angl. *Point-to-Multi Point*, toliau – P2MP), kas yra tapatu Lietuvoje vystomiems xPON tinklams, yra ribotos. ES lygmeniu jau pripažįstama, kad šiuo metu xPON technologijomis pagrįsti elektroninių ryšių tinklai nesuteikia fizinės prieigos galimybės ir kad bet kokių tokių atsietos prieigos produktų (pavyzdžiui, bangų ilgio dalijimosi multipleksavimo arba kitaip WDM) komercinio naudojimo laikas lieka neaiškus.

⁴¹ 2014 m. rugsėjo 10 d. Komisijos aiškinamasis raštas, pridamas prie Komisijos rekomendacijos dėl atitinkamų elektroninių ryšių sektoriaus produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos.

Tiriamuoju laikotarpiu interneto prieigos paslaugų, teikiamų šviesolaidinėmis linijomis (FTTH ir FTTB), galutinių paslaugų gavėjų skaičius nuolat augo (žr. 39 pav.). Nustatyta, kad Tiriamuoju laikotarpiu FTTH paslaugų gavėjų skaičius augo nuo 294 tūkst. 2018 m. iki 375 tūkst. 2023 m. Tuo tarpu FTTB linijos paslaugų gavėjų skaičius krito nuo 282 tūkst. 2018 m. iki 262 tūkst. 2023 m. Taigi, nors vertinant atskirai FTTH bei FTTB technologijas, matoma skirtinga paslaugų gavėjų skaičiaus dinamika, tačiau vertinant FTTx kartu – stebimas bendras paslaugų gavėjų skaičiaus augimas. Vadinasi, operatoriai savo galutiniams paslaugų gavėjams teikia mažmenines paslaugas tiek FTTH, tiek FTTB linija, o tai leidžia daryti prielaidą, kad konkretaus operatoriaus galutiniam paslaugų gavėjui, gaunančiam mažmenines paslaugas vietine šviesolaidine linija, nėra svarbu, kokios topologijos šviesolaidinėmis linijomis jam bus suteikta jo poreikius atitinkanti mažmeninė paslauga.

Atsižvelgiant į šioje Ataskaitos dalyje pateiktą informaciją, galima konstatuoti, kad prieiga tiek prie šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju, tiek prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju bei VULA prieiga pakeičiamos tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu.

Išvada:

Nustatyta, kad prieiga prie šviesolaidinės ryšių linijos FTTH tinklų atveju, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklų atveju bei VULA prieiga yra pakeičiamos tarpusavyje tiek paklausos, tiek ir pasiūlos atžvilgiu.

Rinkos apibrėžimas iki jos geografinės aprėpties vertinimo:

Didmeninės vietinės prieigos rinka apibrėžiama kaip rinka, kurią sudaro didmeninės paslaugos, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą:

1. kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos ir (arba) virtualią prieigą elektroninių ryšių paslaugoms teikti;
2. nuo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo ODF arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu ir kurioje suteikia atsietą prieigą prie vietinės linijos iki tinklo galinio taško;
3. prieigą suteikia vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis ir (arba) VULA.

Didmeninės vietinės prieigos teikimui yra būtinos susijusios priemonės.

5.2 Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinės apimties vertinimas

Ataskaitos 5.1 dalyje buvo apibrėžta Didmeninės vietinės prieigos (toliau – DVP) rinka iki geografinės aprėpties vertinimo. Šioje Ataskaitos dalyje yra įvardijama DVP rinkos geografinė aprėptis ir apibrėžiama DVP rinkos geografinė teritorija.

Ataskaitos 2 dalyje nustatyta, kad konkurencinę aplinką tam tikroje rinkoje parodo ne joje veikiančių operatorių skaičius, bet jų galimybės (valdomo tinklo išvystymas, faktinis abonentų skaičius) realiai tarpusavyje konkuruoti rinkoje bei vartotojų turimas pasirinkimas realiai pirkti paslaugas iš rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų (kiek rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų tinklų pasiekia vartotoją). Didmeninės vietinės prieigos paslaugos yra vertikaliai susijusios su FTTx rinkos paslaugomis. FTTx paslaugos teikiamos naudojant vietines šviesolaidines linijas, kurios gali priklausyti tiek pačiam FTTx paslaugų teikėjui, tiek kitam operatoriui. Jei vietinės šviesolaidinės linijos priklauso kitam operatoriui, FTTx paslaugų teikėjas iš kito operatoriaus turi pirkti prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos ar vietinės UTP bei STP linijos paslaugas. Pastebėtina, kad bet kuris operatorius, valdantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kurio vietinės linijos yra: šviesolaidinės linijos ir UTP bei STP linijos šiuo tinklu turi galimybę teikti ne tik mažmenines interneto prieigos FTTx paslaugas, bet ir didmeninę vietinę prieigą. Todėl RRT vertinimu, siekiant nustatyti, ar operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, t. y. tos

pačios rinkos geografinės teritorijos ribose, FTTx rinkos geografinės aprėpties vertinimui nustatyti kriterijai yra tinkami ir pakankami DVP rinkos geografinėi aprėptčiai vertinti. Operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, jei yra tenkinami visi nustatyti kriterijai. Jei nėra tenkinamas bent 1 iš nustatytų kriterijų, operatoriai veikia skirtingoje (kitoje) konkurencinėje aplinkoje, o operatorių konkurencinės sąlygos tarpusavyje yra panašios arba vienodos (homogeniškos).

Remiantis FTTx rinkos geografinės aprėpties vertinimui nustatytais kriterijais bei informacija pateikta Priede Nr. 1, matyti, kad nustatyti kriterijai yra tenkinami 24 savivaldybėse: Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijose.

Vadinasi, šiose savivaldybių teritorijose egzistuoja vienos homogeniškos konkurencijos sąlygos, o visose kitose 36 savivaldybių teritorijose: Akmenės rajono savivaldybės teritorijoje, Alytaus rajono savivaldybės teritorijoje, Birštono savivaldybės teritorijoje, Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, Druskininkų savivaldybės teritorijoje, Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje, Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje, Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje, Kalvarijos savivaldybės teritorijoje, Kauno miesto savivaldybės teritorijoje, Kauno rajono savivaldybės teritorijoje, Kazlų Rūdos savivaldybės teritorijoje, Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijoje, Kretingos rajono savivaldybės teritorijoje, Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje, Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje, Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje, Neringos savivaldybės teritorijoje, Pagėgių savivaldybės teritorijoje, Pakruojos rajono savivaldybės teritorijoje, Palangos miesto savivaldybės teritorijoje, Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje, Plungės rajono savivaldybės teritorijoje, Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje, Rietavo savivaldybės teritorijoje, Šakių rajono savivaldybės teritorijoje, Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje, Šilalės rajono savivaldybės teritorijoje, Širvintų rajono savivaldybės teritorijoje, Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, Tauragės rajono savivaldybės teritorijoje, Trakų rajono savivaldybės teritorijoje, Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje, Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, kuriose nėra tenkinami nustatyti kriterijai – kitos homogeniškos konkurencijos sąlygos, t. y. šių savivaldybių teritorijose konkurencinė situacija skiriasi nuo konkurencinės situacijos Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijose.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, DVP rinkos tyrime išskirtinos šios dvi DVP geografinės rinkos:

1. DVP rinkos Lietuvos Respublikos teritorija, kuri apima Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio

rajonų savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorija (toliau – DVP 24 rinka).

2. DVP rinkos Lietuvos Respublikos teritorija, kuri apima Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojos rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijas (toliau – DVP 36 rinka).

Ataskaitos 2.1.3.9.2.2 „*Ex ante* reguliavimo pagrindimas“ dalyje nustatyta, kad prieigos prie RKKS gavimas yra pakankama priemonė sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje, t. y. kitų didmeninių paslaugų, tokių kaip didmeninė vietinė prieiga teikimas nėra būtinas, siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje. Ataskaitoje 2 dalyje buvo nustatyta, kad FTTx 24 rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, nes bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai. Atsižvelgiant į tai, šiame rinkos tyrime su FTTx 24 rinka vertikaliai susijusi DVP 24 rinka nebus analizuojama. Tolimesniuose DVP rinkos tyrimo etapuose bus analizuojama tik DVP 36 rinka.

5.3 Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimas

Didmeninės vietinės prieigos rinka (DVP 36 rinka), kurią sudaro didmeninės paslaugos, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą:

1. kitam ūkio subjektui suteikia visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos ir (arba) virtualią prieigą elektroninių ryšių paslaugoms teikti;
2. nuo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo ODF arba iki ekvivalentinės priemonės, esančios labiausiai nutolusiame prieigos tinklo taške tinklo galinio taško atžvilgiu ir kurioje suteikia atsietą prieigą prie vietinės linijos iki tinklo galinio taško;
3. prieigą suteikia vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis ir (arba) VULA;
4. prieigą teikia Lietuvos Respublikos teritorijoje, kuri apima Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojos rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijas.

Didmeninės vietinės prieigos gavimui yra būtinos susijusios priemonės.

6 TYRIMAS, AR KONKURENCIJA DVP 36 RINKOJE YRA VEIKSMINGA, KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS IR DIDELĘ ĮTAKĄ TURINČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ ĮVARDINIMAS

Kaip nurodyta Ataskaitos 1.2 dalyje, apibrėžus atitinkamą rinką, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, antras rinkos tyrimo etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardinimas.

Įstatymo 3 straipsnio 81 punkte yra nurodyta, kad veiksminga konkurencija yra situacija atitinkamoje rinkoje, kai nėra didelę įtaką toje rinkoje turinčių ūkio subjektų. Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „*Ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jeigu jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintą dominuojančiai, tai yra tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų.*“

Taigi, šioje Ataskaitos dalyje yra atliekamas tyrimas, ar konkurencija Ataskaitos 5.3 dalyje apibrėžtoje DVP 36 rinkoje yra veiksminga bei nustatomos konkurencijos problemos, kurios kyla arba gali kilti nagrinėjamoje DVP 36 rinkoje.

RRT, atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 58 punkte išvardintus kriterijus, kuriais vadovaujantis gali būti nustatyta, ar atitinkamoje rinkoje yra dominuojantis ūkio subjektas, ir vadovaudamasi Taisyklių 6.2 papunkčiu, išskyrė šiuos kriterijus, į kuriuos bus orientuojamasi tiriant konkurencijos veiksmingumą DVP 36 rinkoje:

1. rinkos struktūra;
2. vertikaliai susijusios paslaugos;
3. įėjimo į rinką barjerai;
4. pirkėjo derybinė galia;
5. potenciali konkurencija.

Rinkos struktūra

Pagal RRT iš operatorių kas ketvirtį renkamus duomenis, Lietuvos Respublikos teritorijoje Tiriamojo laikotarpio pabaigoje didmeninės vietinės prieigos paslaugas (kartu vertinant ir suteiktų didmeninių prieigų prie šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių) teikė šie paslaugų teikėjai: Telia, LRTC, AB „LTG Infra“, UAB „Cgates“, VŠĮ „Plačiąjuostis internetas“, UAB „Skaidula“, UAB „Ektra“, UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, UAB „Splus“, UAB „Duomenų logistikos centras“, UAB „AirnetTV“, UAB „Sugardas“. Vienas iš šių paslaugų teikėjų – Telia buvo įpareigotas didmeninę vietinę prieigą teikti RRT reguliuojamomis sąlygomis.

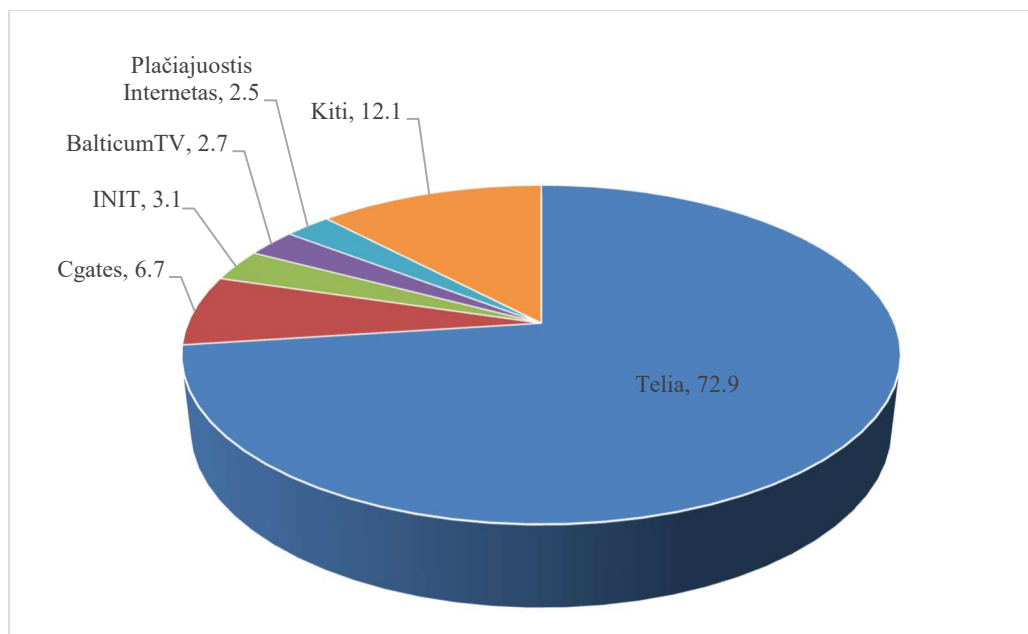
Lyginant su 2019 metais atliktu Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimu, šiame rinkos tyrime yra pasikeitusi DVP 36 rinkos apibrėžtis, apibrėžta Ataskaitos 5.3 dalyje, todėl analizuojant DVP 36 rinką tikslinga ją vertinti ne pagal faktines paslaugų suteikimo apimtis, o pagal rinkos potencialą, t. y. vertinti pagal operatorių realiai išvystytas ir potencialiai galimas išvystyti vietines šviesolaidines linijas, kurios atvestos iki pastato, bet nebūtinai atvestos iki galutinio paslaugų gavėjo rezidavimo patalpos.

Kaip nurodyta Ataskaitos 5.2 dalyje, bet kuris operatorius, valdantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kurį sudaro vietinės šviesolaidinės ir UTP bei STP linijos, šiuo tinklu turi galimybę teikti ne tik mažmenines interneto prieigos FTTx paslaugas, bet ir didmeninę vietinę prieigą. Kitaip tariant, toks operatorius yra laikytinas potencialiu didmeninės vietinės prieigos teikėju.

2023 m. liepos 1 d. RRT iš operatorių surinko Plačiąjuosčio ryšio aprėpties tyrimui⁴² atlikti reikalingus duomenis, kurie apėmė taip pat duomenis apie kiekvieno operatoriaus realiai išvystytas vietines šviesolaidines linijas, kurios atvestos iki pastato. RRT vertinimu, kai šviesolaidinės linijos

⁴² <https://www.rrt.lt/istekliai/rinku-tyrimai/> - Plačiąjuosčio ryšio tinklų aprėpties tyrimas

atvestos iki pastato, operatoriai, valdantys tokį tinklą nepatirdami didelių finansinių ir laiko sąnaudų, gali nutiesti likusią vietinės linijos atkarpą iki galutinio paslaugų gavėjo gyvenamųjų ar verslo patalpų, todėl DVP 36 rinkos struktūrą yra tikslinga analizuoti vertinant paslaugų teikėjų potencialą teikti nagrinėjamas didmeninės vietinės prieigos paslaugas.

34 pav. Operatorių užimamos DVP 36 rinkos dalys pagal potencialių vietinių šviesolaidinių linijų skaičių proc., 2023 m. liepos 1 d.

Šaltinis: RRT.

2023 m. liepos 1 d. duomenimis, DVP 36 rinkos teritorijoje buvo nutiesta 115,0 tūkst. vietinių šviesolaidinių linijų, kurių pagrindu operatoriai galėjo teikti didmeninės vietinės prieigos paslaugas. Didžiausią šių vietinių šviesolaidinių linijų tinklą, kuris pasiekia gyvenamąsias patalpas, valdė, o tuo pačiu ir didžiausią DVP 36 rinkos dalį užėmė Telia – 72,9 proc. (žr. 34 pav.). Antro didžiausio potencialaus vietinių šviesolaidinių linijų skaičiaus teikėjo UAB „Cgates“ užimama rinkos dalis buvo daugiau nei 10 kartų mažesnė nei Telia rinkos dalis ir siekė 6,7 proc., o trečio paslaugų teikėjo UAB „Init“ rinkos dalis siekė 3,1 proc. Likusių 36 paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys neviršijo 3 proc. (visi kartu – 12,1 proc.).

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 55 punkte nurodoma, kad pagal nusistovėjusią ESTT praktiką, įmonės užimama labai didelė rinkos dalis, viršijanti 50 proc., jau savaime, išskyrus išimtines aplinkybes, liudija apie dominuojančią padėtį. Iš praktikos žinoma, kad kuo didesnė rinkos dalis ir ilgesnis laikotarpis, kuriuo ta rinkos dalis užimama, tuo didesnė tikimybė, kad ji bus svarbus preliminarus didelės įtakos rinkoje požymis. RRT nustatė, kad nagrinėjamoje DVP 36 rinkoje Tiriamojo laikotarpio pabaigoje Telia užėmė 72,9 proc. rinkos, t. y. jos užimama rinkos dalis buvo didesnė nei 50 proc., kitas operatorius UAB „Cgates“ šioje atitinkamoje rinkoje užėmė reikšmingai mažesnę rinkos dalį – 6,7 proc., o trečias – UAB „Init“ – 3,1 proc.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Telia DVP 36 rinkoje Tiriamojo laikotarpio pabaigoje užimama rinkos dalis buvo didžiausia ir siekė 72,9 proc., tai laikoma tiesioginiu dominuojančios padėties įrodymu nagrinėjamoje DVP 36 rinkoje ir, kad tokia užimama rinkos dalis Telia suteikė konkurencinį pranašumą prieš kitus mažesnius DVP 36 rinkos dalyvius.

Išvada:

Telia užimama DVP 36 rinkos dalis Tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo didžiausia ir siekė 72,9 proc. Joks kitas operatorius neturėjo taip plačiai išvystyto tinklo, todėl tokia Telia

užimama rinkos dalis laikoma tiesioginiu dominuojančios padėties įrodymu nagrinėjamoje DVP 36 rinkoje.

Vertikaliai susijusios paslaugos

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 dalyje, didmeninė vietinė prieiga yra vertikaliai susijusi su mažmeninėmis interneto prieigos paslaugomis. Kaip nurodyta Ataskaitos 4 dalyje, didmeninė vietinė prieiga yra vertikaliai susijusi su prieiga prie RKKS. Šioje Ataskaitos dalyje detalai nagrinėjama, kokį poveikį šios sąsajos turi konkurencinei aplinkai DVP 36 rinkoje.

Vertikaliai susijusios didmeninė vietinė prieiga ir mažmeninės interneto prieigos FTTx paslaugos.

Didmeninės vietinės prieigos pagrindu paslaugų teikėjai teikia mažmenines interneto prieigos FTTx paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Be didmeninės vietinės prieigos, teikiamos tiek sau, tiek kitiems operatoriams, nebūtų įmanoma teikti mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų, todėl didmeninės vietinės prieigos paslaugos ir mažmeninės interneto prieigos FTTx paslaugos yra vertikaliai susijusios.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1.3.9.2.3 dalyje, FTTx 36 rinkoje Telia Tiriamuoju laikotarpiu veikė visose 36 savivaldybėse ir vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių užėmė dideles arba labai dideles interneto prieigos FTTx paslaugų rinkos dalis, t. y. viršijančias 40 proc. Didžiausias alternatyvus operatorius UAB „Cgates“ veikė 16 savivaldybių, bet tik 4 iš jų užėmė reikšmingesnes rinkos dalis (nuo 17,9 proc. iki 39,3 proc.). Tiriamojo laikotarpio pabaigoje interneto prieigos FTTx paslaugas FTTx 36 rinkoje be Telios ir UAB „Cgates“ dar teikė 34 operatoriai. Tačiau nei vienas alternatyvus operatorius nebuvo toks stiprus žaidėjas kaip Telia.

Nors, RRT žiniomis, Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvoje veikė du ūkio subjektai (VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ ir UAB „Skaidula“), kurių pagrindinė veiklos kryptis buvo ne mažmeninių, o didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimas, įprastai elektroninių ryšių tinklų teikėjai savo elektroninių ryšių tinklus vysto siekdami teikti mažmenines interneto prieigos FTTx paslaugas, kadangi šių paslaugų teikimas leidžia gauti didesnes pajamas, o tai galėtų sąlygoti ir didesnę pelningumą. Todėl didmeninės vietinės prieigos ir mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų vertikali sąsaja ir Telia užimama ženkli dalis šiose vertikaliai susijusiose mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų rinkose suteikia Telia pranašumą kitų operatorių, teikiančių ar ketinančių teikti mažmenines interneto prieigos FTTx paslaugas, atžvilgiu ir sudaro nevienodas konkurencines sąlygas veikti tiek DVP 36 rinkoje, tiek mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų teikimo rinkose. Telia, būdama didžiausia interneto prieigos FTTx paslaugų teikėja bei turėdama plačiausiai išvystytą vietinių šviesolaidinių linijų tinklą DVP 36 rinkoje, turi motyvų išlaikyti ir (arba) padidinti savo rinkos dalį interneto prieigos FTTx paslaugų rinkoje, o tam ji gali daryti įtaką, nesant reguliavimo, kontroliuodama didmeninės vietinės prieigos teikimo sąlygas. Taip pat Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikdama didmeninės vietinės prieigos ir atitinkama kainų politika siekti konkurencijos ribojimo DVP 36 rinkoje.

Vertikaliai susijusios didmeninė vietinė prieiga ir prieiga prie RKKS.

Operatoriai, tiesdami vietines šviesolaidines linijas, gali pasinaudoti prieiga prie RKKS, taip sumažindami prieigos tinklo vystymo sąnaudas. Operatoriai, norėdami teikti interneto prieigos FTTx paslaugas savo valdomais elektroninių ryšių tinklais, įskaitant vietines šviesolaidines linijas, gali tiesti šias linijas, įsirengiant nuosavą RKKS arba prieigą prie RKKS perkant iš kito operatoriaus.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1.3.9.2.3 dalyje, operatorių užpildytoje Anketoje pateikti duomenys rodo, kad dauguma FTTx 36 rinkoje veikiančių operatorių FTTx paslaugas teikia naudodamiesi Telia teikiama prieiga prie RKKS. Vadinasi, kurdami savo šviesolaidinių linijų

tinklus FTTx paslaugoms teikti skirtas šviesolaidines linijas šie operatoriai ne tik kloja tiesiogiai į gruntą, bet talpina ir į RKKS.

Kaip nurodyta Ataskaitos 3.2 dalyje, 2023 m. Lietuvos Respublikoje valdomos RKKS ilgis siekė 25,3 tūkst. km, iš jų Teliai priklausė 92,76 proc. visos Lietuvos Respublikoje valdomos RKKS. Taip pat Ataskaitos 3.3 dalyje nurodyta, kad vertinant Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos teikėjų užimamas rinkos dalis visu Tiriamuoju laikotarpiu išsiskyrė Telia. Šios bendrovės rinkos dalis tiek pagal suteiktos prieigos prie RKKS apimtį, tiek pagal iš šios veiklos gautas pajamas, visu Tiriamuoju laikotarpiu viršijo 99 proc. ir praktiškai nepasikeitė (sumažėjo apie 0,05 procentinio punkto). Atitinkamai DVP 36 rinkoje 2023 m. valdomos RKKS ilgis siekė 16,0 tūkst. km, iš jų Teliai priklausė 93,82 proc. visos DVP 36 rinkoje valdomos RKKS. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje DVP 36 rinkoje Telia rinkos dalis pagal suteiktos prieigos prie RKKS apimtį viršijo 99 proc.

Atsižvelgiant į šiuos duomenis, konstatuotina, kad Telia, būdama didžiausia RKKS valdytoja DVP 36 rinkoje, turi esminį pranašumą tiesiant elektroninių ryšių tinklą ir turi galimybes išlaikyti ir (arba) didinti savo rinkos dalį DVP 36 rinkoje bei interneto prieigos FTTx paslaugų teikimo rinkose. Jei nebūtų taikomas *ex ante* reguliavimas prieigos prie RKKS rinkoje Telia turėtų pranašumą alternatyvių operatorių atžvilgiu ir galėtų sudaryti nevienodas konkurencines sąlygas veikti tiek DVP 36 rinkoje, tiek mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų rinkoje.

Išvados:

1. Būdama didžiausia vertikalčiai tarpusavyje susijusių mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų, didmeninės vietinės prieigos, prieigos prie RKKS teikėja, Telia turi konkurencinį pranašumą prieš mažiau vertikalčiai integruotus ar mažesnes rinkos dalis vertikalčiai susijusiose rinkose valdančius kitus operatorius.

2. Telia turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti prieigos prie didmeninės vietinės prieigos, o taip pat kontroliuoti šių paslaugų kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tokiais veiksmais daryti neigiamą įtaką mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų rinkoje.

Įėjimo į rinką barjerai

Naujas rinkos dalyvis, iki šiol neteikęs didmeninės vietinės prieigos nei sau nei kitiems operatoriams, gali įeiti į DVP 36 rinką tik tokiu atveju, jei turi (ar per trumpą laiką gali įsigyti) pakankamai teritorinio padengimo prasme išvystytą vietinių šviesolaidinių linijų ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų prieigos tinklą. Siekiant sukurti tokį tinklą, galima rinktis vieną iš trijų alternatyvų:

1) tiesti vietines šviesolaidines ir (arba) vietines UTP ir STP linijas nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie jų valdomos infrastruktūros;

2) tiesti vietines šviesolaidines ir (arba) vietines UTP ir STP linijas perkant prieigą prie kitų operatorių valdomos infrastruktūros, įskaitant RKKS;

3) perkant vietines šviesolaidines ir (arba) vietines UTP ir STP linijas, (arba) prieigą prie VULA.

Pirmuoju atveju operatorius, statydamas prieigos tinklą ir tiesdamas vietines šviesolaidines linijas, nesinaudoja rinkoje teikiamomis prieigos prie kitų operatorių valdomos infrastruktūros paslaugomis. Toks prieigos tinklo statybos būdas paprastai yra naudojamas: tose vietovėse, kur nėra išvystyta kitų operatorių elektroninių ryšių infrastruktūra (pvz., mažai apgyvendintose vietovėse, naujai besikuriančiuose miestų kvartaluose ar priemiesčiuose ir pan.), kai jau nutiestus elektroninių ryšių tinklus valdantys operatoriai atsisako/trukdo suteikti prieigą prie jų arba kai tokio tinklo vystytojas siekia būti pilnai atsakingas už savo tinklą. Toks prieigos tinklo vystymo būdas reikalauja didelių finansinių išteklių ir gali užimti ilgą laiką. RRT duomenimis, pakloti į gruntą 1 km ilgio vietinę šviesolaidinę liniją vidutiniškai kainuoja apie 20-23 tūkst. Eur, tuo tarpu perkant prieigą prie RKKS (talpinant 1 km šviesolaidinę liniją į RKKS)

tinklo vystymo kaina sumažėja iki 5-10 kartų. Galutinė kaina priklauso nuo šviesolaidinių linijų tipo, skaidulų skaičiaus, tinklo konfigūravimo ir techninio sprendimo. Taip pat kainą lemia ir tinklo vystymo vieta (miestas ar kaimiška vietovė) bei poreikis po tinklo tiesimo atlikti gerbūvio atstatymo darbus. Atsižvelgiant į anksčiau minėtas dideles finansines išlaidas ir laiko sąnaudas reikalingas vystyti savo vietines šviesolaidines linijas, darytina išvada, kad įėjimo į DVP 36 rinką barjerai vystant vietinių šviesolaidinių linijų tinklą nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie tinklo fizinės infrastruktūros yra aukšti.

Antruoju atveju operatorius, tiesdamas vietines šviesolaidines linijas, naudojasi kitų operatorių teikiama prieiga prie jų valdomos infrastruktūros, įskaitant RKKS, t. y. vietines šviesolaidines linijas kloja ne į gruntą, o talpina į RKKS. Kaip jau buvo minėta, perkant prieigą prie RKKS (talpinant 1 km šviesolaidinę liniją į RKKS) tinklo vystymo kaina sumažėja iki 5-10 kartų. Tačiau toks tinklų vystymo būdas gali būti panaudotas tik ten, kur kiti operatoriai turi išvystę RKKS tinklą – dažniausiai miestuose ir didesnėse gyvenvietėse. Kaip nurodyta Ataskaitos 3.2 dalyje, Tiriamuoju laikotarpiu Telia valdė didžiausią dalį RKKS ir šio paslaugų teikėjo valdomojo RKKS buvo įverta daugiausia kitų operatorių ryšių linijų. Ataskaitos 2.1.3.9.2.3 dalyje pateikta informacija rodo, kad Telia, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, yra didžiausia mažmeninių interneto prieigos FTTx 36 rinkos paslaugų teikėja. Todėl siekdama apsaugoti savo užimamą mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkos dalį ir ją padidinti. Taip pat Telia turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitiems operatoriams nesiūlyti ir neteikti prieigos prie RKKS.

Trečiuoju atveju, operatoriui sudarius galimybę pirkti ne tik vietines šviesolaidinės ir (arba) vietines UTP ir STP linijas, bet ir VULA paslaugas iš kitų operatorių, būtų galima dar labiau, nei prieigos prie RKKS atveju, sumažinti tinklo statybos sąnaudas, kadangi tose vietose, kuriose yra perkama prieiga operatoriui nereikia pačiam tiesti pasyvių tinklo elementų. Pastaraisiais metais operatoriai aktyviai vysto tinklus šviesolaidinių linijų pagrindu naudojant PON tipo sprendimus. Tokiais atvejais iš esmės nėra techninių galimybių gauti didmeninę vietinę prieigą, tačiau gali būti suteikiama VULA, t. y. didmeninė paslauga, kuri suteikia prieigą ne prie pasyvių tinklo elementų – vietinių linijų, bet užtikrina duomenų perdavimą šiomis linijomis. Dėl šios priežasties, RRT vertinimu, VULA naudojimas vystant tinklą leistų sumažinti tinklo tiesimo sąnaudas dar labiau, nes nereikia investuoti į duomenų perdavimą užtikrinančios tinklo įrangos įsigijimą.

Pastebėtina, kad Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvoje veikė du ūkio subjektai (VŠĮ „Plačiajuostis internetas ir UAB „Skaidula“), kurių pagrindinė veiklos kryptis buvo ne mažmeninių, o didmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimas. Pastebėtina, kad VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ teikiamos didmeninės elektroninių ryšių paslaugos galėtų sumažinti įėjimo į DVP 36 rinką barjerus. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ daugeliu atvejų vystyti projektai (pvz. RAIN, RAIN 2 ir kt.) nebuvo nukreipti tinklų išvystymui iki pat galutinio paslaugų gavėjo ir VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ šiame rinkos tyrime nagrinėjamame prieigos tinkle šviesolaidinių linijų beveik nėra išvystęs, konstatuotina, kad šio ūkio subjekto išvystyta tinklo infrastruktūra iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų yra nepakankama ir todėl detaliau VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ valdoma tinklo infrastruktūra ir poveikis DVP 36 rinkai nebus nagrinėjama.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad anksčiau minėta išvada, jog galimybė vystyti vietines šviesolaidines linijas naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie jų valdomos infrastruktūros, įskaitant RKKS, sumažina aukštus įėjimo į DVP 36 rinką barjerus realiai galioja tik su ta sąlyga, kad didžiausią dalį RKKS valdantis operatorius (Telia) prieigą prie RKKS privalo suteikti reguliuojamomis sąlygomis.

Ataskaitos 3.3 dalyje jau buvo nustatyta, kad Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką (o elektroninių ryšių veiklai vykdyti skirta fizinės infrastruktūros rinką sudaro prieigos prie RKKS paslauga), tenkina visus trijų kriterijų testo kriterijus, todėl šiai rinkai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas. Taigi, prieigos prie RKKS paslaugai pritaikytas *ex ante* reguliavimas sumažins įėjimo į DVP 36 rinką barjerus.

Išvada:

Iėjimo į DVP 36 rinką barjerai yra aukšti.

Pirkėjo derybinė galia

Pirkėjo derybinė galia nusako pirkėjų galimybes daryti įtaką produkto ir (arba) paslaugos pardavėjui, derantis dėl produkto ir (ar) paslaugos pirkimo – pardavimo sąlygų ir kainų. DVP 36 rinkos analizės kontekste reikalinga įvertinti, ar didmeninės vietinės prieigos gavėjai, derėdamiesi dėl prieigos suteikimo su didmeninės vietinės prieigos teikėju, gali daryti įtaką paslaugų teikėjui, pvz., didmeninės vietinės prieigos teikėjui padidinus paslaugos kainas ar pabloginus paslaugos savybes, paslaugos gavėjas turi galimybę pasinaudoti DVP 36 rinkoje ar kitoje atitinkamoje rinkoje siūlomų paslaugų alternatyvomis, įskaitant alternatyvaus teikėjo pasirinkimą, ar priešingai: didmeninės vietinės prieigos teikėjas turi vienpusę lemiamą įtaką nustatydamas paslaugų pirkimo – pardavimo sąlygas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo, patvirtintų Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimu Nr. 52 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, 8 punktu, vienpusė lemiamą įtaka suprantama kaip ūkio subjekto galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų, darant poveikį prekių (paslaugų) kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms (pvz., derybinis spaudimas, ignoravimas), dėl ko ribojama konkurencija toje rinkoje.

Pirkėjo derybinės galios vertinimas yra atliekamas analizuojant galimybę didmeninės vietinės prieigos gavėjui pakeisti šių paslaugų teikėją bei galimybę didmeninės vietinės prieigos gavėjui daryti įtaką paslaugų kainoms.

Ataskaitos 34 pav. nurodyta, kad didžiausią DVP 36 rinkos dalį Tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė Telia (72,9 proc.). Atsižvelgiant į tai, pirkėjo derybinės galios kriterijų tikslinga vertinti tik Telia atžvilgiu. FTTx 36 rinkoje Telia Tiriamuoju laikotarpiu veikė visose 36 savivaldybėse ir užėmė dideles arba labai dideles FTTx paslaugų rinkos dalis, t. y. viršijančias 40 proc. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Telia, siekdama apsaugoti mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų rinkos dalį ir įgyti konkurencinį pranašumą prieš kitus mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų teikėjus turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitiems operatoriams nesiūlyti ir neteikti ne tik didmeninės vietinės prieigos, bet ir prieigos prie RKKS arba nustatyti nepalankias šių didmeninių paslaugų teikimo kainas. Esami ar potencialūs didmeninės vietinės prieigos gavėjai, atsižvelgiant į Telia užimamą didelę DVP 36 rinkos dalį arba atvirkščiai, atsižvelgiant į mažą kitų operatorių užimamą DVP 36 rinkos dalį, norėdami pirkti didmeninę vietinę prieigą praktiškai neturi kito pasirinkimo tik šias paslaugas pirkti iš Telia, o tai, nesant reguliavimo, sumažintų jų derybinę galią.

Kaip alternatyva didmeninės vietinės prieigos pirkimui yra laikoma savo vietinių šviesolaidinių linijų tinklo kūrimas. Kaip nurodyta aukščiau, operatorius savo vietinių šviesolaidinių linijų tinklą gali kurti dviem būdais: nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie tinklo infrastruktūros ir perkant prieigą prie kitų operatorių valdomos tinklo infrastruktūros, įskaitant RKKS. Akcentuotina, kad vietinių šviesolaidinių linijų tinklo kūrimas nesinaudojant kitų operatorių teikiama prieiga prie tinklo infrastruktūros reikalauja didelių finansinių ir laiko sąnaudų. Šie aukšti įėjimo į rinką barjerai yra žinomi, tiek Telia, tiek šios bendrovės teikiamos didmeninės vietinės prieigos esamiems ar potencialiems gavėjams. Vadinas, Telia, kaip didmeninės vietinės prieigos teikėja, disponuodama informacija apie tai, kad didmeninės vietinės prieigos pirkimui esanti alternatyva – nuosavo vietinių šviesolaidinių linijų tinklo vystymas, reikalaujant didelių finansinių ir laiko sąnaudų, nesant reguliavimo, įgytų dar didesnę derybinę galią didmeninės vietinės prieigos gavėjų atžvilgiu.

Tuo tarpu kuriant vietinių šviesolaidinių linijų tinklą naudojantis kitų operatorių teikiama prieiga prie infrastruktūros, įskaitant RKKS, tokio tinklo kūrėjas gali sumažinti jo statybos kaštus.

Kaip nurodyta Ataskaitos 3.2 dalyje Telia yra didžiausia RKKS valdytoja, todėl esamas ar potencialus Telia teikiamos didmeninės vietinės prieigos pirkėjas, vietoj šių paslaugų pirkimo turėtų pirkti prieigą prie RKKS iš tos pačios bendrovės kaip ir didmeninę vietinę prieigą. Ši situacija rinkoje yra žinoma tiek Telia, tiek šios bendrovės teikiamų didmeninės vietinės prieigos esamiems ar potencialiems gavėjams. Vadinasi Telia, kaip didmeninės vietinės prieigos teikėja, disponuodama informacija apie tai, kad didmeninės vietinės prieigos pirkimui esanti alternatyva – nuosavo vietinių linijų tinklo vystymas perkant prieigą prie RKKS iš esmės reiškia, kad didmeninės paslaugas vis tiek bus galima įsigyti tik iš Telia, nesant reguliavimo, įgytų dar didesnę derybinę galią didmeninės vietinės prieigos gavėjų atžvilgiu.

Vertinant galimybę didmeninės vietinės prieigos gavėjui daryti įtaką paslaugų teikimo sąlygoms bei kainoms svarbu paminėti, kad didžiausio didmeninės vietinės prieigos teikėjo Telia teikiamos Didmeninės vietinės prieigos bei prieigos prie RKKS sąlygos, įskaitant kainas, remiantis 2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-768 nuostatomis yra reguliuojamos RRT. Didmeninės vietinės prieigos standartines sąlygas, įskaitant kainas, Telia skelbia viešai, ir nors teoriškai šios prieigos gavėjai gali inicijuoti derybas, siekdami pakeisti gaunamos prieigos sąlygas ir (ar) kainas, tačiau realiai tai yra mažai tikėtina, kadangi Telia didmeninės vietinės prieigos bei prieigos prie RKKS sąlygas, įskaitant kainas, gali keisti tik suderinus su RRT ir privalo užtikrinti, kad būtų nediskriminacinės (t. y. vienodos visiems prieigos paslaugas gaunantiems operatoriams).

Telia teikiamos Didmeninės vietinės prieigos kainos Tiriamuoju laikotarpiu kito nežymiai (kainos keitėsi tik dėl taikomų akcijų / nuolaidų įtakos).

Atsižvelgiant į anksčiau pateiktą informaciją, konstatuotina, kad esami arba potencialūs Telia teikiamos didmeninės vietinės prieigos gavėjai Telia atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad pirkėjo derybinė galia egzistuoja DVP 36 rinkoje, nėra.

Išvada:

Esami arba potencialūs Telia teikiamos didmeninės vietinės prieigos gavėjai derybinės galios Telia atžvilgiu neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad DVP 36 rinkoje egzistuoja pirkėjo derybinė galia, nėra.

Potenciali konkurencija

Potencialią konkurenciją DVP 36 rinkoje galėtų sudaryti alternatyvūs didmeninės vietinės prieigos teikėjai, kurie konkuruotų tarpusavyje, siekdami teikti didmeninę vietinę prieigą. Tačiau, kaip rodo RRT surinkti duomenys, dauguma operatorių⁴³ elektroninių ryšių tinklą, o ypač prieigos tinkle esančias vietines šviesolaidines linijas, vysto siekdami juo teikti ne didmeninę vietinę prieigą, o pelningesnes mažmenines interneto prieigos paslaugas. Pastebima, kad operatorių motyvacija kitam operatoriui teikti prieigą prie arčiausiai mažmeninių interneto prieigos paslaugų gavėjo esančią elektroninių ryšių tinklo dalį – vietines šviesolaidines linijas, yra nedidelė. Be to, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje nė vienas mažmeninių interneto prieigos paslaugų teikėjas, potencialiai galintis teikti didmeninę vietinę prieigą, neturėjo tokios aprėpties prieigos tinklo, kaip Telia. Didžiausias DVP 36 rinkos dalyvis yra Telia, kuri Tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 72,9 proc. visų vietinių šviesolaidinių linijų. Likusiems rinkos dalyviams kartu sudėjus priklausė 27,1 proc. minėtųjų linijų. Be to, kaip rodo Ataskaitos 2.1.3.9.2.3 dalyje pateikta informacija, Telia teikė mažmenines interneto prieigos paslaugas visose 36 savivaldybėse, t. y. buvo išvysčiusi savo elektroninių ryšių tinklą visoje DVP 36 rinkoje. Tuo tarpu kitų potencialių didmeninės vietinės prieigos teikėjų valdomi elektroninių ryšių tinklai buvo fragmentuoti ir didesne ar mažesne dalimi dengiantys ne visų, bet tik dalies savivaldybių teritorijas. Tai rodo, kad net ir norėdami savo valdomais elektroninių ryšių tinklais kitiems operatoriams teikti didmeninę vietinę prieigą, operatoriai negalėtų pateikti lygiavertės, visą DVP 36 rinkos teritoriją apimančios paslaugų pasiūlos. Tam, kad potencialūs didmeninės vietinės prieigos teikėjai lygiaverčiai konkuruotų su

⁴³ Išskyrus VŠĮ „Plačiajuostis internetas“ ir UAB „Skaidula“

Telia DVP 36 rinkoje, jie privalo šioje rinkoje vystyti nuosavą atitinkamų vietinių šviesolaidinių linijų tinklą. Kaip rodo pateikta informacija apie aukštus įėjimo į DVP 36 rinką barjerus, galima teigti, kad kol kas nė vienas operatorius artimiausiu metu (per artimiausius 5 metus) nesugebės išvystyti nuosavo vietinių šviesolaidinių linijų tinklo tokiu mastu, kokiu savo valdomą prieigos tinklą DVP 36 rinkoje yra išplėtojusi Telia. Atsižvelgus į tai, darytina išvada, kad potencialios konkurencijos DVP 36 rinkoje nėra.

Išvada:

Potencialios konkurencijos DVP 36 rinkoje nėra.

6.1. Konkurencijos problemų nustatymas ir didelę įtaką DVP 36 rinkoje turinčio ūkio subjekto įvardinimas

Atlikusi konkurencijos veiksmingumo tyrimą, RRT konstatavo, kad DVP 36 rinkoje Tiriamuoju laikotarpiu vyravo tokia situacija:

1. Telia – didžiausias DVP 36 rinkos dalyvis, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 72,9 proc. visų vietinių šviesolaidinių linijų.

2. DVP 36 rinkos paslaugos vertikaliai susijusios su FTTx 36 rinkos paslaugomis ir prieiga prie RKKS. Telia, būdama didžiausia RKKS valdytoja, turi esminį pranašumą tiesiant elektroninių ryšių tinklą ir turi galimybes išlaikyti ir (arba) didinti savo rinkos dalis DVP 36 rinkoje bei mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų teikimo rinkose. Telia, vertinant pagal paslaugų gavėjų skaičių, yra didžiausia interneto prieigos FTTx 36 rinkos paslaugų teikėja, taip pat turi plačiausiai išvystytą vietinių šviesolaidinių linijų tinklą DVP 36 rinkoje, todėl turi motyvų išlaikyti ir (arba) padidinti savo rinkos dalis atitinkamose mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų rinkose. Taip pat Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, apriboti didmeninės vietinės prieigos paslaugas ir atitinkama kainų politika siekti konkurencijos ribojimo DVP 36 rinkoje.

3. Įėjimo į DVP 36 rinką barjerai yra aukšti.

4. Esami arba potencialūs Telia teikiamos didmeninės vietinės prieigos gavėjai Telia atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad DVP 36 rinkoje egzistuoja pirkėjo derybinė galia, nėra.

5. Potencialios konkurencijos DVP 36 rinkoje nėra.

Dėl anksčiau išvardytų aplinkybių Telia, nesant reguliavimo, DVP 36 rinkoje galėtų elgtis nepriklausomai nuo potencialių konkurentų didmeninėse rinkose, konkurentų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimo rinkose, potencialių didmeninės vietinės prieigos gavėjų ir galutinių paslaugų gavėjų.

Analizuojant ateities perspektyvą, nėra pagrindo teigti, kad DVP 36 rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemtų veiksmingos konkurencijos atsiradimą ateinančių 5 metų laikotarpiu.

Atlikus konkurencijos veiksmingumo DVP 36 rinkoje tyrimą, RRT konstatuoja, kad konkurencija šioje rinkoje nėra veiksminga ir nustato šias konkurencijos problemas:

1. Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės vietinės prieigos, turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės vietinės prieigos arba nutraukti šių paslaugų teikimą;

2. Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes riboti informacijos teikimą apie didmeninę vietinę prieigą;

3. Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės vietinės prieigos kainas bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

4. Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės vietinės prieigos kainas ir kontroliuoti kitas šių paslaugų teikimo sąlygas.

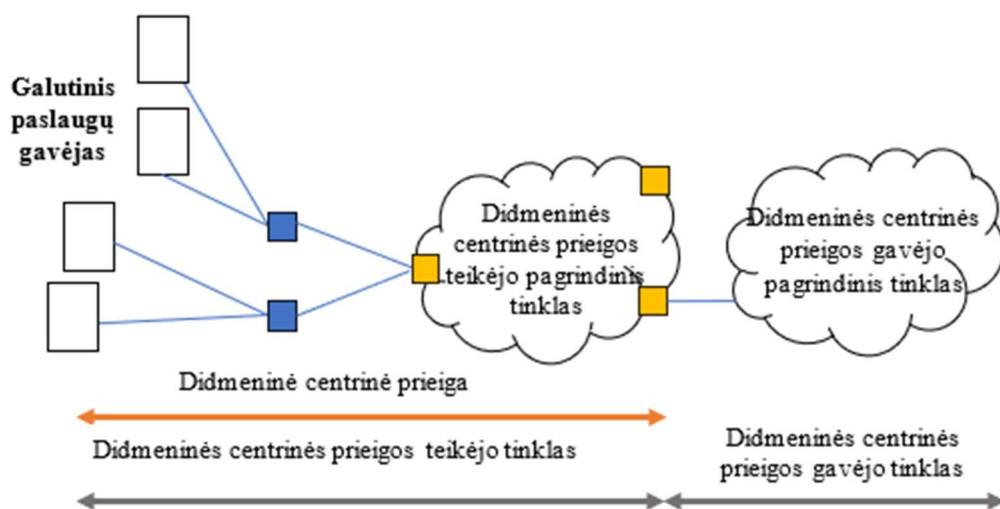
Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas aplinkybes ir nustatytas konkurencijos problemas, darytina išvada, kad konkurencija DVP 36 rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia, kaip apibrėžta Ataskaitos 4 dalyje, turi didelę įtaką šioje rinkoje.

7 DIDMENINĖS CENTRINĖS PRIEIGOS APIBRĖŽIMAS

7.1 Didmeninės centrinės prieigos rinkos apibrėžimas iki geografinės apimtys vertinimo

7.1.1. Didmeninės centrinės prieigos rinkos pradinės paslaugos apibrėžimas

Didmeninės centrinės prieigos paslauga suprantama kaip didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, ūkio subjektui suteikia nefizinę ar virtualią tinklo prieigą, įskaitant prieigą prie *bit-stream* mažmeninėms paslaugoms teikti.

35 pav. Didmeninės centrinės prieigos teikimo bendroji schema.

Šaltinis: RRT.

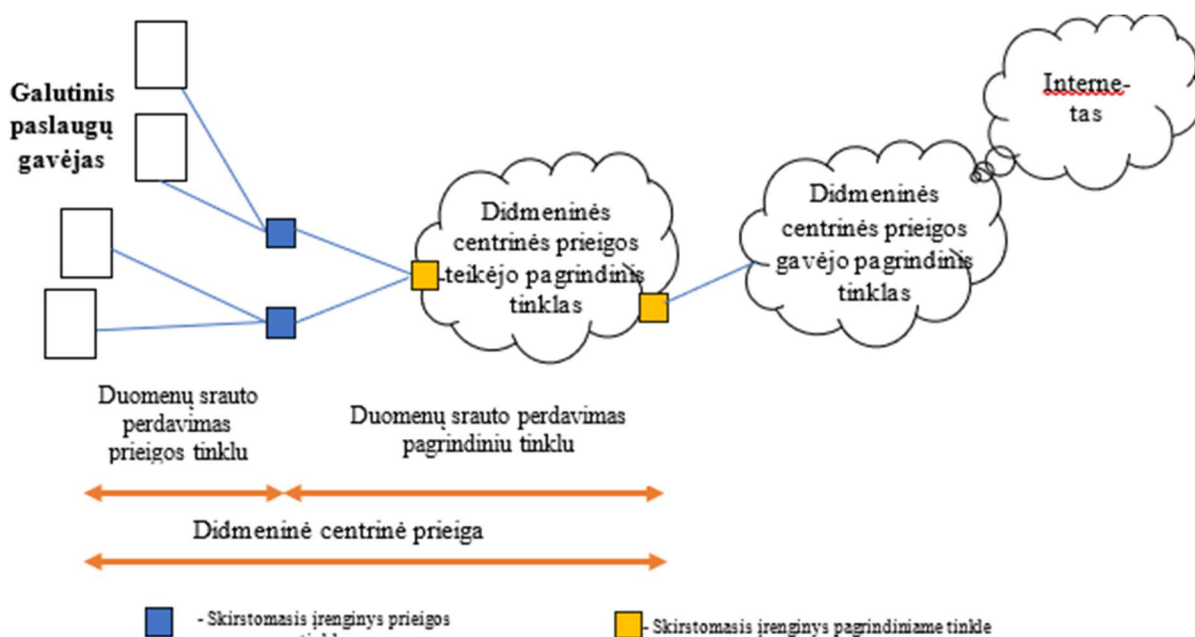
Mažmeninės paslaugos šio Didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo kontekste yra mažmeninės interneto prieigos FTTx paslaugos. Šis didmeninės centrinės prieigos tyrimas yra orientuotas tik į masinės rinkos produktus, teikiamus fiziniams arba juridiniams asmenims, neatitinkančius aukštos kokybės paslaugoms keliamų reikalavimų, tokių kaip aukštas garantuotas pateikiamumas, garantuota mažiausia greitis, parsisiuntimo (angl. *download*) ir išsiuntimo (angl. *upload*) greitis, simetriškumas, nepertraukiamai veikiantis klientų aptarnavimas, greitas gedimų šalinimas ir pan. FTTx paslaugos gali būti skirtingų charakteristikų (pavyzdžiui, spartos, pateikiamumo, t. y. gali būti sudaromi SLA, kuriuose nustatomi atitinkami paslaugų teikimo parametrai, pvz. skirtingas gedimų šalinimo laikas).

Pradinei didmeninės centrinės prieigos paslaugai būdingos šios savybės:

1. Didmeninė centrinė prieiga apima: *bit-stream* perdavimą abiem kryptimis (parsisiuntimą ir išsiuntimą) vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis (prieigos tinklu) naudojant tam tikrą technologiją; skaitmeninio duomenų srauto perdavimą abiem kryptimis (parsisiuntimą ir išsiuntimą) pagrindiniu tinklu naudojant tam tikrą technologiją; susijusias priemones, reikalingas teikėjo pagrindinį tinklą sujungti su gavėjo pagrindiniu tinklu.

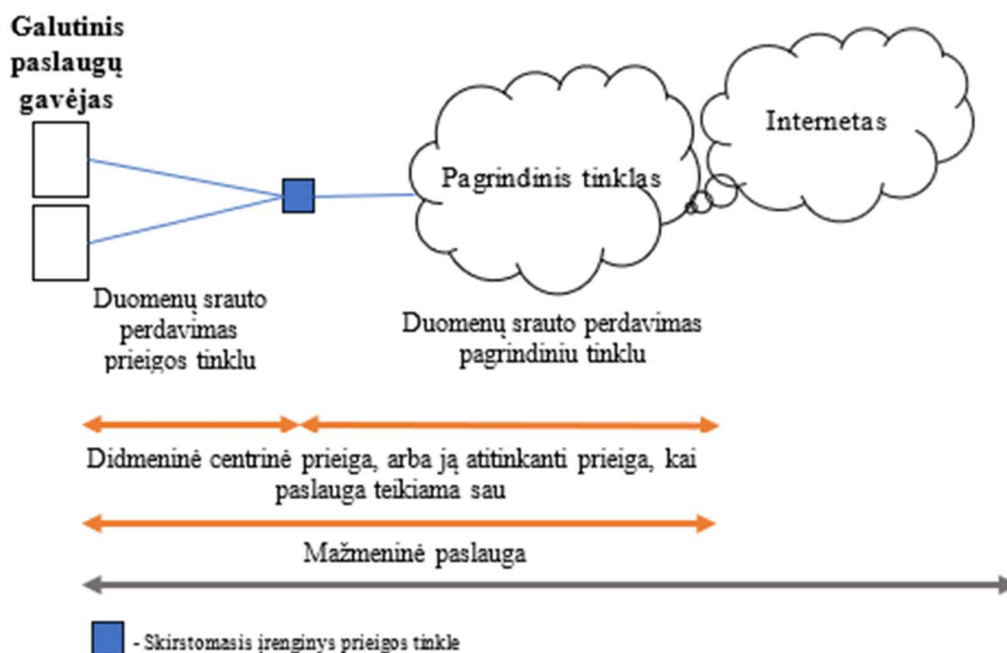
2. Didmeninė centrinė prieiga suteikia didmeninės centrinės prieigos gavėjui galimybę pasiekti didmeninės centrinės prieigos teikėjo viešojo šviesolaidinio ryšio tinklo galinius taškus ir teikti FTTx paslaugas, sukuriant joms pridėtinę vertę ir diferencijuoti jas, palyginti su didmeninės centrinės prieigos teikėjo teikiamomis mažmeninėmis FTTx paslaugomis, keičiant jų technines charakteristikas ir (arba) naudojant savo nuosavą viešąjį ryšių tinklą.

Duomenų srauto perdavimas prieigos tinklu suprantamas kaip duomenų perdavimas nuo galutinio paslaugų gavėjo taško prieigos tinklo linijomis iki skirstomųjų įrenginių, įskaitant artimiausią aktyvų skirstomąjį įrenginį, esantį prie galutinio paslaugų gavėjo. Duomenų srauto perdavimas pagrindiniu tinklu suprantamas kaip didmeninės centrinės prieigos gavėjo paslaugų naudotojų sugeneruoto duomenų srauto perdavimas didmeninės centrinės prieigos teikėjo pagrindiniu tinklu nuo skirstomųjų įrenginių iki taško, kuriame sujungiami didmeninės centrinės prieigos teikėjo ir gavėjo tinklai. Mažmeninių interneto prieigos paslaugų teikimo schema pateikta 36 paveiksle.

36 pav. Mažmeninių interneto prieigos paslaugų teikimo schema.
Šaltinis: RRT.

Žemiau pavaizduota schema apima ne tik tuos atvejus, kai mažmeninių paslaugų teikėjas perka didmeninę centrinę prieigą iš kito operatoriaus, bet ir tuos atvejus, kai didmeninė centrinė prieiga nėra perkama iš kito operatoriaus kaip didmeninė paslauga, tačiau mažmeninių paslaugų teikėjas teikia ją pats sau.

37 pav. Operatoriaus teikiamų mažmeninių interneto prieigos paslaugų bendroji schema.
Šaltinis: RRT.

Vertinant tinklo galinį tašką svarbu pabrėžti, kad šio tyrimo kontekste yra nagrinėjamas didmeninės centrinės prieigos teikėjo tinklo galinis taškas, o ne taškas, kuriame gali būti suteikiamos FTTx paslaugos. Tai reiškia, kad tik tais atvejais, kai didmeninės centrinės prieigos teikėjas turi išvystęs savo tinklą iki pat galutinio paslaugų gavėjo patalpų, teikėjo tinklo galinis taškas sieks galutinio paslaugų gavėjo patalpas, t. y. didmeninė centrinė prieiga bus teikiama iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų. Kitais atvejais, didmeninė centrinė prieiga suteikiama iki didmeninės centrinės prieigos teikėjo tinklo galinio taško, t. y. taško, kuriame fiziškai baigiasi didmeninės centrinės prieigos teikėjo tinklas. Tokiu didmeninės centrinės prieigos teikimo pavyzdžiu galėtų būti situacija, kai didmeninės centrinės prieigos teikėjo tinklas baigiasi pastato (pavyzdžiui, verslo centro), kuriame yra įsikūręs FTTx paslaugų gavėjas, aparatinėje, ar kitoje tam tinkamoje patalpoje, taip pat skirstomojoje spintoje. Norint nuo šios aparatinės pasiekti FTTx paslaugų gavėjo patalpas, reikėtų turėti prieigą prie tretiesiems asmenims priklausančio pastato vidinio tinklo. Vadinasi, didmeninė centrinė prieiga būtų suteikiama ne iki pat FTTx paslaugų gavėjo patalpų, o iki aparatinės ar skirstomosios spintos. Be to, pavyzdyje minimoje aparatinėje (ar bet kokioje kitoje patalpoje, kurioje gali būti suteikiama didmeninė centrinė prieiga) turėtų būti užtikrinamos techninės ir saugumo sąlygos, reikalingos didmeninei centrinei prieigai suteikti. Atsižvelgiant į tai, nėra baigtinio sąrašo situacijų, kaip ir kur galėtų būti suteikta didmeninė centrinė prieiga, kai šių paslaugų teikėjo tinklas nesiekia FTTx paslaugų gavėjo patalpų, t. y. kiekvienu individualiu atveju turėtų būti atliekamas techninių galimybių tyrimas ir pateikiamas motyvuotas atsakymas dėl galimybių suteikti didmeninę centrinę prieigą viename ar kitame taške.

Didmeninės centrinės prieigos suteikimo fizinis taškas pagrindiniame tinkle priklauso nuo operatoriaus tinklo struktūros, tačiau nepriklausomai nuo didmeninės centrinės prieigos suteikimo fizinio taško vietos pagrindinio tinklo struktūroje, didmeninės centrinės prieigos gavėjui turi būti sudaroma galimybė diferencijuoti savo paslaugas, t. y. teikti skirtingas paslaugas, palyginti su didmeninės centrinės prieigos teikėjo teikiamomis FTTx paslaugomis, ir pasiūlyti galutiniam paslaugų gavėjui skirtingų charakteristikų (pavyzdžiui, spartos, pateikiamumo, kokybės, SLA) FTTx paslaugas. Pažymėtina, kad didmeninės centrinės prieigos gavėjui turi būti sudaroma galimybė kartu su FTTx paslaugomis suteikti ir kitas mažmenines paslaugas, t. y.

mažmenines mokamos televizijos paslaugas (IPTV) ir fiksuotojo telefono ryšio paslaugas (teikiamas VoIP technologija).

Didmeninės centrinės prieigos gavėjas, siekdamas teikti FTTx paslaugas, turi savo tinklą sujungti su didmeninės centrinės prieigos teikėjo tinklu. Taigi, didmeninės centrinės prieigos gavėjui reikalingos su didmenine centrine prieiga susijusios priemonės, kurios užtikrins galimybę suteikti FTTx paslaugas. Pagal Įstatymo 3 straipsnio 74 dalį, susijusios priemonės yra suprantamos kaip „susijusios paslaugos, elektroninių ryšių infrastruktūra, kitos su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės arba susiję elementai, kurie sudaro galimybę teikti elektroninių ryšių paslaugas naudojantis šiuo tinklu ir (arba) paslauga ir (arba) palengvina tokį teikimą arba sudarytų tokių galimybę, jeigu būtų naudojami.“ Praktiškai susijusios priemonės yra suprantamos kaip ryšių linija, jungianti teikėjo ir gavėjo pagrindinius tinklus, kuri gali būti realizuota jungiamuoju kabeliu ar bet kuria duomenų perdavimo paslauga. Ryšių linija gali būti vidinė, kai gavėjo tinklo įrenginiai yra tame pačiame pastate, arba išorinė, kai gavėjo tinklo įrenginiai yra kitame, nei prieigos suteikimo taškas, pastate. Nėra baigtinio susijusių priemonių sąrašo. Taip pat prie susijusių priemonių priskirtinos infrastruktūros bendro naudojimo paslaugos (vietos, lovelių technologinėse patalpose, ryšių kabelių kanalų nuoma), kuriomis pasinaudojęs gavėjas galėtų pats įrengti ryšių liniją, jungiančią teikėjo ir gavėjo pagrindinius tinklus.

Šiuo metu yra 3 vietos (taškai), kuriose operatoriai gali sujungti savo tinklus su Telia tinklu tam, kad galėtų gauti didmeninę centrinę prieigą⁴⁴:

- Vytenio g. 55, Vilnius;
- Savanorių pr. 363, Kaunas;
- Danės g. 6, Klaipėda.

Operatoriui, prisijungus prie vieno tinklų sujungimo taško, Telia operatoriui užtikrina galimybę gauti didmeninę centrinę prieigą (ir prijungti galutinę paslaugų gavėją) atitinkamam taškui (regionui) priskirtose savivaldybių teritorijose ar dalyje jų.

7.1.2 Didmeninės centrinės prieigos techninio realizavimo būdai

Pradinė didmeninės centrinės prieigos rinkos paslauga yra didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, ūkio subjektui suteikia nefizinę ar virtualią tinklo prieigą, įskaitant prieigą prie *bit-stream*, mažmeninėms paslaugoms teikti. Mažmeninės paslaugos galėtų būti teikiamos šiomis vietinėmis linijomis:

1. metalinėmis vytos poros linijomis;
2. šviesolaidinėmis linijomis FTTH tinklų atveju;
3. STP/UTP linijomis FTTB tinklų atveju;
4. bendraašio kabelio linijomis;
5. belaidžio ryšio linijomis.

Ataskaitos 2.1 dalyje buvo nustatyta, kad didmeninė centrinė prieiga yra vertikaliai susijusi su mažmeninėmis interneto prieigos paslaugomis, t. y. didmeninės centrinės prieigos pagrindu gali būti teikiamos minėtos mažmeninės paslaugos. Taip pat, buvo apibrėžtos dvi mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkos:

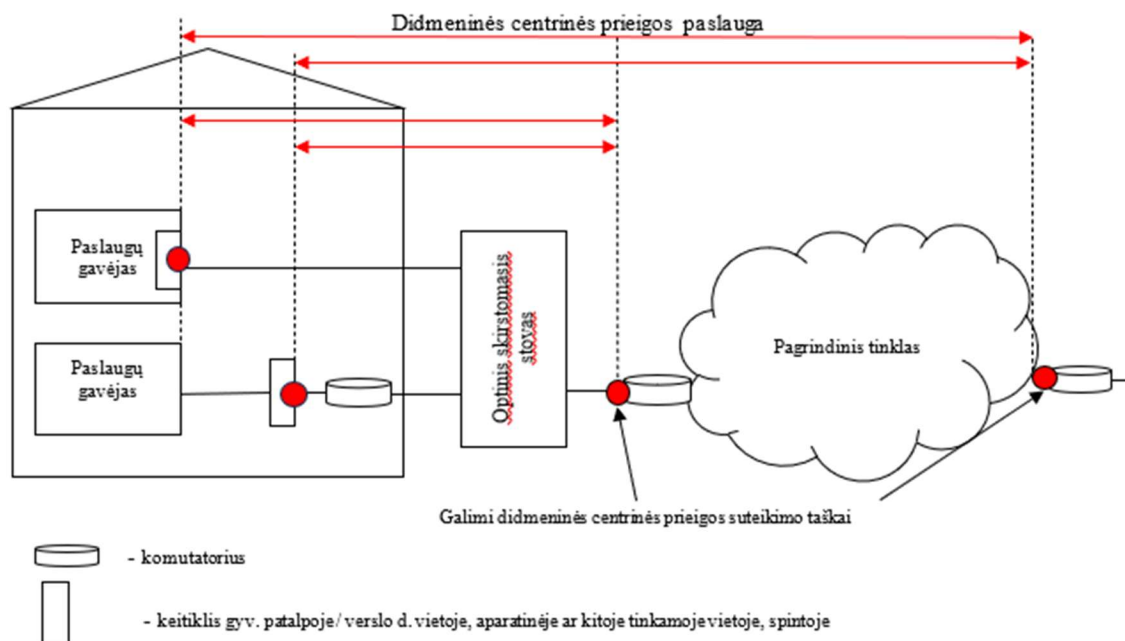
- 1) FTTx rinka, kuri apima interneto prieigos paslaugų, teikimą šviesolaidinėmis linijomis;
- 2) Kitų technologijų rinka, kuri apima interneto prieigos paslaugų, teikimą xDSL technologija, belaidžio ryšio tinklais, palydovinio ryšio tinklais, KTV tinklais ir mobiliojo ryšio tinklais.

⁴⁴ <https://www.telia.lt/media/s/25a5d839-b78c-49c2-9ad0-04e5b26d0929>

Rinkos tyrime nustatyta, kad Kitų technologijų rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai, kai šių paslaugų teikėjai turi galimybę gauti prieigą prie RKKS. Pažymėtina, kad prieigos prie RKKS gavimas, yra pakankama priemonė sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje, t. y. kitų didmeninių paslaugų, tokių kaip didmeninė centrinė prieiga teikimas nėra būtinas, siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai Kitų technologijų rinkoje. Atsižvelgiant į tai, konstatuota, kad šiame rinkos tyrime, su Kitų technologijų rinka vertikalčiai susijusios Didmeninės centrinės prieigos rinka nebus analizuojama. Tai reiškia, kad tolimesnėje analizėje bus nagrinėjamos tik didmeninė centrinė prieiga šviesolaidinėmis linijomis mažmeninėms interneto prieigos paslaugoms teikti FTTH technologija ir UTP ir STP linijomis – FTTB technologija.

FTTH tinklų atveju šviesolaidinė linija atvedama iki paslaugų gavėjo patalpų, tiek gyvenamųjų, tiek verslo. Įprastai FTTH tinklai vystomi naudojant P2P bei PON sprendimus. Kaip jau buvo minėta, Lietuvos Respublikoje Tiriamuoju laikotarpiu vyravo PON sprendimai. O FTTB tinklų atveju šviesolaidinė linija yra nutiesiama ne iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų, o iki pastato. Pastate iki paslaugų gavėjų patalpų įprastai nutiesiamos ar naudojamos esamos UTP ir STP linijos.

Europos Komisija abi šias technologijas, FTTH ir FTTB, priskiria pilno šviesolaidinio tinklo išvystymo (angl. *full fiber*) kategorijai, t. y. šviesolaidžiui iki patalpų⁴⁵ (FTTP), kuris gali pasiekti itin didelę spartą – daugiau nei 1 Gb/s atsisieniavimo ir išsiuntimo greitį, yra labai patikimas, stabilus ir simetriškas.

38 pav. Didmeninės centrinės prieigos, teikiamos naudojant šviesolaidines linijas, teikimo schema..

Šaltinis: RRT.

38 paveiksle pavaizduota, kad didmeninė centrinė prieiga gali būti suteikiama arčiausiai vartotojo esančiame komutatoriuje, kur yra koncentruojamos linijos, arba pagrindinio tinklo elemente (pagrindinio tinklo lygmenyje).

Tiriamuoju laikotarpiu didmeninę centrinę prieigą FTTH ir FTTB technologija siūlė tik vienas operatorius, t. y. Telia, kuri 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-765 buvo įpareigota suteikti didmeninę centrinę prieigą, įskaitant didmeninę centrinę prieigą FTTH ir FTTB technologija, ir kuri viešai skelbia išankstinę didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų

⁴⁵ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762298/EPRS_BRI\(2024\)762298_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762298/EPRS_BRI(2024)762298_EN.pdf)

pasiūlymą⁴⁶ didmeninei centrinei prieigai FTTH ir FTTB technologija. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje didmeninę centrinę prieigą FTTH ir FTTB technologija gavo 21 operatorius (Tiriamojo laikotarpio pradžioje – 7). Taigi, apibendrinant galima daryti išvadą, kad šviesolaidinėmis linijomis ir UTP ir STP linijomis didmeninę centrinę prieigą technologiškai įmanoma realizuoti ir praktiškai įgyvendinti (tokia paslauga buvo teikiama praktiškai).

7.1.3. FTTH ir FTTB technologijų pakeičiamumas

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Analizuojant didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugų ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu bus atsižvelgiama į šiuos kriterijus:

1. didmeninių paslaugų gavėjai;
2. didmeninių paslaugų teikėjai;
3. didmeninių ir mažmeninių paslaugų savybės;
4. didmeninių ir mažmeninių paslaugų kainos.

Didmeninių paslaugų gavėjai

Tiek didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugos, tiek didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugos gali būti aktualios bet kuriam elektroninių ryšių paslaugų teikėjui teikiančiam ar planuojančiam teikti mažmenines interneto prieigos paslaugas.

RRT duomenimis, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje veikė 34 operatoriai, kurie teikė mažmenines interneto prieigos paslaugas FTTH technologija bei 44 operatoriai, kurie teikė mažmenines interneto prieigos paslaugas FTTB technologija. Pažymėtina, kad Telia, UAB „Cgates“, UAB „Balticum TV“ (paslaugas teikiantys 71,7 proc. visų FTTx interneto prieigos paslaugų gavėjų) mažmenines interneto prieigos paslaugas teikė tiek FTTH, tiek FTTB technologija.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugų ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugų gavėjai tie patys.

Didmeninių paslaugų teikėjai

Didmeninę centrinę prieigą šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) UTP ir STP linijomis gali suteikti operatoriai, valdantys prieigos tinklą, kurį atitinkamai sudaro šviesolaidinės linijos arba UTP ir STP linijos. Operatorių, teikiančių mažmenines paslaugas, naudojantis kito operatoriaus teikiama didmenine centrine prieiga vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis skaičius augo nuo 7 (Tiriamojo laikotarpio pradžioje) iki 21 (Tiriamojo laikotarpio pabaigoje). Telia Tiriamojo laikotarpio pabaigoje minėtiesiems operatoriams iš viso buvo suteikusi 17,3 tūkst. didmeninių centrinių prieigų šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) UTP ir STP linijomis. Kiti operatoriai, turintys šviesolaidines linijas ir (arba) UTP ir STP linijas, didmeninę centrinę prieigą šiomis vietinėmis linijomis teikė tik sau – mažmeninių paslaugų teikimui.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugų ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugų teikėjai tie patys.

Didmeninių ir mažmeninių paslaugų savybės

Kaip jau minėta šioje Ataskaitoje, didmeninės centrinės prieigos paslaugos skirtos jų pagrindu suteikti mažmenines interneto prieigos paslaugas, todėl didmeninių paslaugų kokybiniai

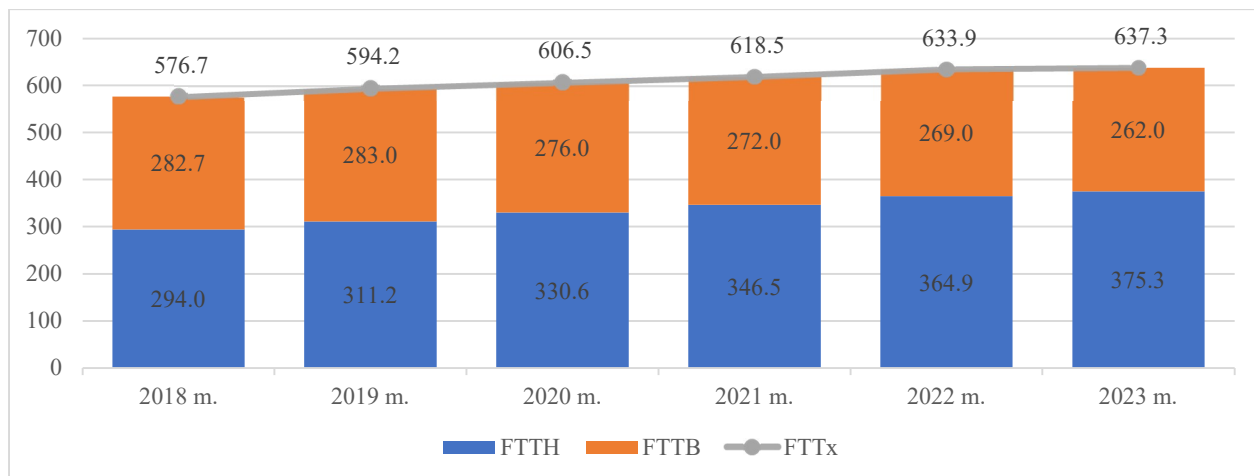
⁴⁶

<https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-placiajuoscio-rysio-prieiga>

parametrai turi būti tokie, kad užtikrintų atitinkamų mažmeninių paslaugų kokybines charakteristikas.

Tiriamuoju laikotarpiu didmeninė centrinė prieiga šviesolaidinėmis linijomis buvo teikiama FTTx technologija, neskirstant į FTTH bei FTTB technologijas. Telia viešai skelbiamame išankstiniame didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų pasiūlyme⁴⁷ nurodoma, kad „Didmeninė plačiajuosčio ryšio prieigos FTTx paslauga – paslauga, teikiama per FTTx (įskaitant LAN) prieigos tinklą, kai Telia suteikia prieigos ir pagrindinį tinklą skaitmeniniams duomenų srautui perduoti abiem kryptimis: parsisiuntimui ir išsiuntimui“. Taipogi, vertinant kartu su standartiniu pasiūlymu pateiktą dokumento „Paslaugų parametrai“ informaciją, matyti, kad pateikiami FTTx prieigos technologija teikiamų paslaugų parametrai (greitaveika, atsiųstumas Mb/s, išsiųstumas Mb/s) atskirai didmeninei centrinei prieigai suteikiami su dinaminiu ar statiniu IP adresu, tačiau nediferencijuojant, ar prieiga bus suteikiama FTTH ar FTTB technologija.

Tiriamąjį laikotarpį pabaigoje interneto prieigos paslaugos FTTx technologija buvo teikiamos 637,3 tūkst. paslaugų gavėjų (žr. 39 pav.). Iš jų 41 proc. – FTTB technologija.

39 pav. Interneto prieigos FTTx paslaugų gavėjų skaičius ir pasiskirstymas pagal technologijas, tūkst. 2018–2023 m. Šaltinis: RRT.

Nors FTTH paslaugų skaičius augo sparčiau, tačiau matyti, kad visu Tiriamuoju laikotarpiu interneto prieigos FTTx paslaugos buvo teikiamos tiek FTTH, tiek FTTB technologija. Šiuo metu operatoriai šviesolaidinius tinklus vysto naudodami PON sprendimus. Daugiabučiuose pastatuose bei verslo centruose dažnai naudojami FTTB sprendimai.

Vertinant 27 lentelėje pateiktus duomenis, matyti, kad apie 80 proc. interneto prieigos, teikiamos tiek FTTB technologija, tiek FTTH technologija, paslaugų gavėjų renka paslaugas, kurių sparta patenka į 100 Mb/s – 1 Gb/s intervalą. Pažymėtina, kad Telia, UAB „Cgates“, UAB „Balticum TV“ mažmenines interneto prieigos paslaugas naujiems paslaugų gavėjams siūlo nuo 250 Mb/s iki 2,5 Gb/s spartos, nediferencijuodama pagal technologijas (FTTH ar FTTB).

27 lentelė. FTTB bei FTTH skirtingos spartos interneto prieigos paslaugų vartotojams palyginimas

	FTTB	FTTH
Paslaugų gavėjų skaičius, tūkst. 2018 m.	282,7	294,0
Paslaugų gavėjų skaičius, tūkst. 2023 m.	262,0	375,3
Pokytis, proc.	-7,3	27,6
Ar vyksta tolimesnė tinklų plėtra	TAIP	TAIP

⁴⁷ <https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/didmenine-placiajuoscio-rysio-prieiga>

Pasiūlymų įvairovė	TAIP	TAIP
Populiariausios spartos intervalas nuo iki, 2023 m.	100 Mb/s – 1 Gb/s	100 Mb/s – 1 Gb/s
Paslaugų gavėjų, pasirinkusių paslaugas patenkančias į populiariausios spartos intervalą, dalis, proc.	87,8	79,2

Šaltinis: RRT.

Apibendrinant tai kas išdėstyta, galima teigti, kad FTTH bei FTTB technologija galima suteikti analogiškų parametrų paslaugas, todėl didmeninė centrinė prieiga FTTH ir FTTB technologija didmeninės prieigos pirkėjams yra pakeičiama.

Didmeninių ir mažmeninių paslaugų kainos

Kaip nurodyta Ataskaitos x dalyje, didmeninė centrinė prieiga šviesolaidinėmis linijomis buvo teikiama FTTx technologija, neskirstant į FTTH bei FTTB technologijas. Viešai skelbiama Telia didmeninės centrinės prieigos, teikiamos FTTx technologija, kaina priklauso nuo greitaveikos, pasirenkamo gedimų šalinimo lygio (SLA lygio), dinaminio ar statinio IP adreso, tačiau nediferencijuojant, ar prieiga bus suteikiama FTTH ar FTTB technologija.

Atsižvelgiant į tai, kad didmeninės centrinės prieigos teikiamos FTTH ir FTTB technologija, pasirinkus tuos pačius paslaugos parametrus (IP adresą, gedimų šalinimo lygį, spartą), kainos nesiskiria, papildomai buvo įvertintos ir palygintos mažmeninės šviesolaidžio interneto prieigos paslaugos. Vertinant viešai skelbiamas Telia, UAB „Cgates“, UAB „Balticum TV“ mažmenines interneto prieigos paslaugų kainas naujiems paslaugų gavėjams matyti, kad kaina priklauso nuo pasirinktų parametrų, bet ne nuo technologijos.

Apibendrinant galima teigti, kad FTTH bei FTTB technologija teikiamų paslaugų kainos, pasirinkus tuos pačius paslaugos parametrus, yra vienodos.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugos ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Analizuojant didmeninės centrinės prieigos FTTH ir FTTB technologija pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu vertinama, ar vienu didmeninių paslaugų teikėjas galėtų per santykinai trumpą laikotarpį, nepatirdamas ženklų sąnaudų, pradėti teikti kitas didmenines paslaugas.

Analizuojant didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugų ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugų pakeičiamumą tarpusavyje paklausos atžvilgiu, esminių skirtumų nenustatyta. Tiriamuoju laikotarpiu didmeninę centrinę prieigą šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) UTP ir STP linijomis siūlė tik Telia, stebimas šios paslaugos gavėjų ir suteiktų didmeninių centrinių prieigų skaičiaus didėjimas. Tiriamuoju laikotarpiu operatoriai toliau vystė savo nuosavus vietinių šviesolaidinių linijų tinklus, kuriais yra teikiamos mažmeninės interneto prieigos paslaugos galutiniams paslaugų gavėjams, tiek FTTH, tiek FTTB technologija. Dalis šviesolaidinius tinklus išvysčiusių operatorių mažmenines interneto prieigos paslaugas teikia tik viena technologija (FTTH arba FTTB). Todėl tikėtina, kad kita technologija teikiamų paslaugų kainai išaugus (5–10 proc.) šie operatoriai nesunkiai galėtų investuoti į reikiamą aktyvią ar pasyvią įrangą pastato viduje ir pradėti teikti paslaugas kita technologija, nes tiek FTTH, tiek FTTB technologija paslaugas teikiantys operatoriai, savo tinklus yra nutiesę iki pastatų, o tai sudaro didžiausią išlaidų dalį. Inžineriniai darbai gali sudaryti iki 80 proc. visų diegimo išlaidų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugos ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugos gali būti pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Išvada: Didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugos ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugos gali būti pakeičiamos pasiūlos ir paklausos atžvilgiu ir sudaro vieną produkto (paslaugos) rinką.

Rinkos apibrėžimas iki jos geografinės aprėpties vertinimo:

Didmeninės centrinės prieigos rinka, apibrėžiama kaip rinka, kurią sudaro didmeninės paslaugos, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą:

1. kitam ūkio subjektui suteikia nefizinę ar virtualią tinklo prieigą, įskaitant prieigą prie *bit-stream*, mažmeninėms paslaugoms teikti;
2. prieigą suteikia nuo šių paslaugų teikėjo fiksuotojo ryšio tinklo skirstomojo įrenginio, kuris yra arčiausiai tinklo galinio taško esančiame komutatoriuje, kur yra koncentruojamos linijos, arba pagrindinio tinklo elemente (pagrindinio tinklo lygmenyje), iki tinklo galinio taško;
3. prieigą suteikia vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis.

Didmeninės centrinės prieigos gavimui yra būtinos susijusios priemonės.

7.2 Didmeninės centrinės prieigos rinkos geografinės apimties vertinimas

Ataskaitos 7.1 dalyje buvo apibrėžta didmeninės centrinės prieigos (toliau – DCP) rinka iki geografinės aprėpties vertinimo. Šioje Ataskaitos dalyje yra įvardijama DCP rinkos geografinė aprėptis ir apibrėžiama DCP rinkos geografinė teritorija.

Ataskaitos 2 dalyje nustatyta, kad konkurencinę aplinką tam tikroje rinkoje parodo ne joje veikiančių operatorių skaičius, bet jų galimybės (valdomo tinklo išvystymas, faktinis abonentų skaičius) realiai tarpusavyje konkuruoti rinkoje bei vartotojų turimas pasirinkimas realiai pirkti paslaugas iš rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų (kiek rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų tinklų pasiekia vartotoją). Didmeninės centrinės prieigos paslaugos yra vertikaliai susijusios su FTTx rinkos paslaugomis. FTTx paslaugos teikiamos naudojant šviesolaidines linijas, kurios gali priklausyti tiek pačiam FTTx paslaugų teikėjui, tiek kitam operatoriui. Jei šviesolaidinės linijos priklauso kitam operatoriui, FTTx paslaugų teikėjas iš kito operatoriaus turi pirkti prieigos prie šviesolaidinės linijos ar UTP bei STP linijos paslaugas. Pastebėtina, kad bet kuris operatorius, valdantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, kurio linijos yra: šviesolaidinės linijos ir UTP bei STP linijos šiuo tinklu turi galimybę teikti ne tik mažmenines interneto prieigos paslaugas, bet ir didmeninę centrinę prieigą. Todėl RRT vertinimu, siekiant nustatyti, ar operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, t. y. tos pačios rinkos geografinės teritorijos ribose, FTTx rinkos geografinės aprėpties vertinimui nustatyti kriterijai yra tinkami ir pakankami DCP rinkos geografinėi aprėpčiai vertinti. Operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, jei yra tenkinami visi nustatyti kriterijai. Jei nėra tenkinamas bent 1 iš nustatytų kriterijų, operatoriai veikia skirtingoje (kitoje) konkurencinėje aplinkoje, o operatorių konkurencinės sąlygos tarpusavyje yra panašios arba vienodos (homogeniškos).

Remiantis FTTx rinkos geografinės aprėpties vertinimui nustatytais kriterijais bei informacija pateikta Priede Nr. 1, matyti, kad nustatyti kriterijai yra tenkinami 24 savivaldybėse: Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijose. Vadinas, šiose savivaldybių teritorijose egzistuoja vienos homogeniškos konkurencijos sąlygos, o kitose 36 savivaldybių teritorijose: Akmenės rajono savivaldybės teritorijoje, Alytaus rajono savivaldybės teritorijoje, Birštono savivaldybės teritorijoje, Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, Druskininkų savivaldybės teritorijoje, Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje, Jurbarko rajono savivaldybės

teritorijoje, Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje, Kalvarijos savivaldybės teritorijoje, Kauno miesto savivaldybės teritorijoje, Kauno rajono savivaldybės teritorijoje, Kazlų Rūdos savivaldybės teritorijoje, Klaipėdos rajono savivaldybės teritorijoje, Kretingos rajono savivaldybės teritorijoje, Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje, Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje, Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje, Neringos savivaldybės teritorijoje, Pagėgių savivaldybės teritorijoje, Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje, Palangos miesto savivaldybės teritorijoje, Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje, Plungės rajono savivaldybės teritorijoje, Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje, Rietavo savivaldybės teritorijoje, Šakių rajono savivaldybės teritorijoje, Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje, Šilalės rajono savivaldybės teritorijoje, Širvintų rajono savivaldybės teritorijoje, Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, Tauragės rajono savivaldybės teritorijoje, Trakų rajono savivaldybės teritorijoje, Varėnos rajono savivaldybės teritorijoje, Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, kuriose nėra tenkinami nustatyti kriterijai – kitos homogeniškos konkurencijos sąlygos, t. y. šių savivaldybių teritorijose konkurencinė situacija skiriasi nuo konkurencinės situacijos Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijose.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, išskirtinos šios 2 DCP rinkos geografinės teritorijos:

1. DCP rinkos Lietuvos Respublikos teritorija, kuri apima Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės, Visagino savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorija (toliau – DCP 24 rinka).

2. DCP rinkos Lietuvos Respublikos teritorija, kuri apima Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojo rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijas (toliau – DCP 36 rinka).

Ataskaitos 2.1.3.9.2.2. „*Ex ante* reguliavimo pagrindimas“ dalyje nustatyta, kad prieigos prie RKKS gavimas, yra pakankama priemonė sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje, t. y. kitų didmeninių paslaugų, tokių kaip didmeninė centrinė prieiga teikimas nėra būtinas, siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai FTTx 24 rinkoje. Ataskaitoje buvo nustatyta,

kad FTTx 24 rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, nes bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai. Atsižvelgiant į tai, šiame rinkos tyrime, su FTTx 24 rinka vertikaliai susijusi DCP 24 rinka nebus analizuojama. Tolimesniuose DCP rinkos tyrimo etapuose bus analizuojama tik DCP 36 rinka.

7.3 Didmeninės centrinės prieigos rinkos apibrėžimas

Kaip jau minėta Ataskaitos 7.1.1 skyriuje, mažmeninės paslaugos šio Didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo kontekste yra mažmeninės interneto prieigos paslaugos, teikiamos šviesolaidinėmis linijomis (FTTx paslaugos).

Ataskaitos 7.1.2 skyriuje nustatyta, kad pradinė Didmeninės centrinės prieigos rinkos paslauga – didmeninė paslauga, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, ūkio subjektui suteikia nefizinę ar virtualią tinklo prieigą, įskaitant prieigą prie skaitmeninio duomenų srauto, mažmeninėms paslaugoms teikti, ir didmeninės centrinės prieigos gavimui yra būtinos susijusios priemonės.

Ataskaitos 7.1.3 skyriuje, atlikus didmeninės centrinės prieigos pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad didmeninės centrinės prieigos FTTH technologija paslaugos ir didmeninės centrinės prieigos FTTB technologija paslaugos gali būti pakeičiamos pasiūlos ir paklausos atžvilgiu ir sudaro vieną produkto (paslaugos) rinką, todėl patenka į rinkos apibrėžimo sritį.

Didmeninės centrinės prieigos rinka, apibrėžiama kaip DCP 36 rinka, kurią sudaro didmeninės paslaugos, kai operatorius, teikiantis viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą:

1. kitam ūkio subjektui suteikia nefizinę ar virtualią tinklo prieigą, įskaitant prieigą prie *bit-stream*, mažmeninėms paslaugoms teikti;
2. prieigą suteikia nuo šių paslaugų teikėjo fiksuotojo ryšio tinklo skirstomojo įrenginio, kuris yra arčiausiai tinklo galinio taško esančiame komutatoriuje, kur yra koncentruojamos linijos, arba pagrindinio tinklo elemente (pagrindinio tinklo lygmenyje), iki tinklo galinio taško;
3. prieigą suteikia vietinėmis šviesolaidinėmis linijomis ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis;
4. prieigą teikia Lietuvos Respublikos teritorijoje, kuri apima Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojo rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijas.

Didmeninės centrinės prieigos gavimui yra būtinos susijusios priemonės.

8. TYRIMAS, AR KONKURENCIJA DCP 36 RINKOJE YRA VEIKSMINGA, KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS IR DIDELĘ ĮTAKĄ TURINČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ ĮVARDINIMAS

Ataskaitos 7.3 dalyje apibrėžta DCP 36 rinka nėra nurodyta 2020 m. rekomendacijos priede. Todėl, vadovaujantis 2020 m. rekomendacijos preambulės 22 konstatuojamąja dalimi, RRT „<...> gali apibrėžti kitas atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, kurios nėra išvardytos šioje rekomendacijoje, jeigu jos gali įrodyti, kad jų nacionalinėmis aplinkybėmis rinkos atitinka trijų kriterijų testą.“

Pagal 2020 m. rekomendacijos preambulės 18 konstatuojamąją dalį, „<...> Jeigu netenkinamas bet kuris iš trijų kriterijų, tai rodytų, kad rinkai neturėtų būti taikomas *ex ante* reguliavimas.“ Bent vieno iš trijų kriterijų testo kriterijaus netenkinimas suponuoja, kad atitinkamoje rinkoje egzistuoja sąlygos veiksmingai konkurencijai, todėl šioje rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tuo atveju, kai atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, darytina išvada, kad tokioje atitinkamoje rinkoje konkurencija nėra veiksminga ir šiai rinkai gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas.

RRT, siekdama nustatyti, ar yra būtinas reguliavimas DCP 36 rinkoje, vadovaudamasi 2020 m. rekomendacijos preambulės 8, 13 ir 17 konstatuojamosiomis dalimis ir Trijų kriterijų taikymo gairėmis, vertins šią rinką pagal žemiau išvardytus tris kriterijus:

1) kliūčių, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, egzistavimas.

2) rinkos charakteristika ir struktūra, kuri nelemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendencijos be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.

3) bendrosios konkurencijos teisės nepakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

Pirmasis kriterijus

Kliūčių, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, egzistavimas.

Šis kriterijus yra susijęs su struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtimis, kurios trukdo pradėti veikti DCP 36 rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje.

Teisinio arba reguliuojamo pobūdžio kliūtys

Potencialus didmeninės centrinės prieigos teikėjas, norėdamas pradėti veiklą, turi Įstatymo 35 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai RRT, tačiau neprivalo gauti išankstinio valstybės institucijų leidimo (Įstatymo 35 straipsnio 1 dalis). Pastebėtina, kad šis informavimas nesukelia jokių realių kliūčių, nes RRT gavusi tokį prašymą nevertina nei jo pagrįstumo, nei sprendžia patvirtinti jį ar ne, o paprasčiausiai įtraukia pareiškėją į elektroninių ryšių paslaugų ir (ar) tinklo teikėjų sąrašą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta galima teigti, kad teisinių ar reguliuojamų pobūdžio kliūčių registruotis DCP teikėju, t. y. įeiti į DCP 36 rinką, nėra.

Struktūrinio pobūdžio kliūtys

Analizuojama ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į DCP 36 rinką.

Finansiniai (pradinių išlaidų) įėjimo DCP 36 rinką barjerai

Analizuojant struktūrinius barjerus, trukdančius patekti į rinką dėl pradinių išlaidų, tikslinga analizuoti tokius skirtingus įėjimo į analizuojamą rinką atvejus:

1) asmuo siekia įeiti į DCP 36 rinką, nenaudodamas kitų operatorių valdomos elektroninių ryšių infrastruktūros;

2) asmuo siekia įeiti į DCP 36 rinką, naudodamas prieigą prie kitų operatorių valdomos RKKS;

3) asmuo siekia įeiti į DCP 36 rinką, naudodamas prieigą prie kitų operatorių valdomų vietinių linijų, įskaitant VULA.

Pirmu atveju operatorius siekia įeiti į DCP 36 rinką vystydamas savo šviesolaidinių linijų pagrindų statomą tinklą. RRT duomenimis, šviesolaidinio tinklo išvystymas (statyba) iš esmės priklauso nuo linijų ilgio ir vidutiniškai 1 km kaina su darbais bei medžiagomis siekia apie 20-23 tūkst. Eur. Tokio tinklo, dengiančio dalį tam tikro miestelio ar nepilną dalį miesto, atveju išvystymas (statyba) gali siekti iki kelių šimtų tūkst. eurų, o tinklo išvystymas (statyba) gali kainuoti nuo kelių milijonų iki 15 mln. Eur. Galutinė kaina priklauso nuo elektroninių ryšių tinklo tipo, elektroninių ryšių tinklo konfigūravimo ir techninio sprendimo. Taip pat, kainą lemia ir tinklo vystymo vieta (miestas ar kaimo vietovė) bei poreikis po tinklo tiesimo atlikti gerbūvio atstatymo darbus. RRT vertinimu, tai labai dideli kaštai, todėl, darytina išvada, kad įėjimo į DCP 36 rinką barjerai vystant nuosavą tinklą nenaudojant kitų operatorių valdomos elektroninių ryšių infrastruktūros yra aukšti.

Antruoju atveju operatorius, vystydamas savo tinklą, naudoja kitų operatorių teikiama prieiga prie RKKS, t. y. ryšių linijas kloja ne į gruntą, o talpina RKKS. Toks tinklų vystymo būdas gali būti panaudotas tik ten, kur kiti operatoriai turi išvystę RKKS tinklą – miestuose ir didesnėse gyvenvietėse ir teikia prieigą prie jos. Papildomais neišvengiamais barjeriais laikytinos finansinės ir laiko sąnaudos, reikalingos atlikti techninių galimybių tyrimą, suderinti darbų projektą su RKKS valdytoju. Pastebėtina, kad šis analizuojamas tinklo vystymo būdas yra pats populiariausias ir dažniausiai naudojamas, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina tinklo tiesimo sąnaudas. Savo pateiktuose atsakymuose į anketos klausimus 22 operatoriai nurodė, kad 1 km ilgio vietinę šviesolaidinę liniją, naudojant RKKS, gali kainuoti nuo 1 000 iki 5 500 Eur, 2 operatorių nuomone: nuo 9 000 iki 10 000 Eur, t. y. gerokai pigiau nei nenaudojant prieigos prie RKKS. Be to, prieiga prie RKKS pagreitina visą tinklo statybos darbų procesą, bei nesukelia neigiamo poveikio aplinkai – tinklo tiesimo darbai vyksta po žeme esančioje RKKS, todėl nėra pažeidžiamas gyventojų gerbūvis. Tam, kad tinklo vystytojai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis sąlygomis gauti prieigą prie RKKS ir naudodamiesi šia prieiga vystytų tinklą, turi būti veiksminga konkurencija teikiant prieigą prie RKKS. Tuo atveju, jeigu konkurencija teikiant prieigą prie RKKS nėra veiksminga ir veikia didelę įtaką rinkoje turintis ūkio subjektas, tai turi būti reguliuojama prieiga prie šiam ūkio subjektui priklausančios RKKS.

Tiriamuoju laikotarpiu, vadovaujantis 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-768, prieigos prie RKKS teikimas, kai ją teikia didžiausią RKKS išvystęs operatorius Telia, buvo reguliuojamas. Kaip nurodyta Ataskaitos 4 dalyje, Telia turi didelę įtaką Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje, todėl tolimesniuose Ataskaitos etapuose operatorius Telia bus pripažintas turintis didelę įtaką rinkoje ir jam nustatyti/palikti galioti įpareigojimai teikiant prieigą prie RKKS. Šis reguliavimas ir toliau užtikrins prieigą prie RKKS vienodomis ir nediskriminacinėmis priemonėmis visiems savo tinklą vystantiems operatoriams, t. y. leidžia sumažinti sąnaudas reikalingas tinklo tiesimui, įskaitant tuos atvejus, kai tinklas bus naudojamas didmeninės centrinės prieigos paslaugų teikimui Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad galimybė vystyti tinklą naudojant kitų operatorių teikiamą prieigą prie RKKS sumažina aukštus įėjimo į DCP 36 rinką barjerus.

Trečiuoju atveju operatorius, vystydamas savo elektroninių ryšių tinklą ir šiuo tinklu planuodamas teikti didmeninę centrinę prieigą, gali naudotis kitų operatorių teikiama didmenine prieiga prie kitų operatorių valdomų vietinių linijų, įskaitant VULA. Tokia tinklo vystymo alternatyva gali būti patraukli tose vietose, kuriose nėra išvystyta RKKS. Prieigos prie didmeninės vietinės linijos naudojimas leidžia dar labiau, nei prieigos prie RKKS atveju sumažinti tinklo statybos sąnaudas, kadangi tose vietose, kuriose yra perkama prieiga operatoriui nereikia pačiam tiesti pasyvių tinklo elementų – vietinių linijų, tačiau reikia investuoti į sprendimus užtikrinančius duomenų perdavimą šiomis linijomis. Tam, kad operatoriai galėtų skaidriai ir nediskriminacinėmis

sąlygomis gauti didmeninę vietinę prieigą ir naudodamiesi šia prieiga vystytą tinklą, turi būti veiksminga konkurencija teikiant šią prieigą. Tuo atveju, jeigu konkurencija teikiant didmeninę vietinę prieigą nėra veiksminga ir veikia didelę įtaką rinkoje turintis ūkio subjektas, tai turi būti reguliuojama prieiga prie šiam ūkio subjektui priklausančių vietinių linijų. Tiriamuoju laikotarpiu, vadovaujantis 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-768 didmeninės vietinės prieigos teikimas, kai ją teikia didžiausią vietinių linijų tinklą išvystęs operatorius Telia, buvo reguliuojamas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 5.1.2 dalyje, pastaraisiais metais operatoriai aktyviai vysto tinklus šviesolaidinių linijų pagrindu naudojant PON tipo sprendimus. Tokiais atvejais iš esmės nėra techninių galimybių gauti didmeninę vietinę prieigą, tačiau gali būti suteikiama VULA, t. y. didmeninė paslauga, kuri suteikia prieigą ne prie pasyvių tinklo elementų – vietinių linijų, bet užtikrina duomenų perdavimą šiomis linijomis. Dėl šios priežasties, RRT vertinimu, VULA naudojimas vystant tinklą leidžia sumažinti tinklo tiesimo sąnaudas dar labiau nei gaunant didmeninę vietinę prieigą, nes VULA atveju nereikia investuoti į vietinę liniją duomenų perdavimą užtikrinančios tinklo įrangos įsigijimą. Pastebėtina, kad Tiriamuoju laikotarpiu, VULA teikimas nebuvo reguliuojamas, t. y. dėl šios prieigos operatoriai turėjo susitarti komercinių derybų būdu. Kaip nurodyta Ataskaitos 6 dalyje, Telia turi didelę įtaką DVP 36 rinkoje, į kurios apibrėžimo sritį patenka ne tik prieiga prie didmeninės vietinės linijos, bet ir VULA, todėl tolimesniuose rinkos tyrimo etapuose, Teliai bus vertinami ir nustatomi įpareigojimai, kurie užtikrins ne tik didmeninę prieigą prie vietinių linijų, bet ir VULA vienodomis ir nediskriminacinėmis priemonėmis visiems savo tinklą vystantiems operatoriams, o tai leis sumažinti sąnaudas reikalingas tinklo tiesimui, įskaitant tuos atvejus, kai tinkas bus naudojamas didmeninės centrinės prieigos paslaugų teikimui. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad galimybė vystyti tinklą naudojant kitų operatorių teikiamą didmeninę vietinę prieigą ir VULA eliminuoja aukštus įėjimo į DCP 36 rinką barjerus.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad įėjimo į DCP 36 rinką barjerai yra aukšti tik tais atvejais, kai nesinaudojama kitų operatorių teikiama didmenine prieiga. Tačiau naudojimasis RRT reguliuojamomis sąlygomis didelę įtaką turinčio operatoriaus teikiama prieiga prie RKKS, didmenine vietine prieiga ir VULA, pašalina šiuos barjerus, t. y. nėra aukštų įėjimo į DCP 36 rinką barjerų, kai įeinama į šią rinką naudojant minėtas prieigas.

Išvada:

Atlikus vertinimą nustatyta, kad nėra kliūčių, kurios trukdo pradėti veikti DCP 36 rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje, todėl konstatuotina, kad DCP 36 rinką netenkina pirmojo trijų kriterijų testo kriterijaus. Kadangi pirmasis trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas, tai laikoma, kad DCP 36 rinką netenkina viso trijų kriterijų testo (antrasis ir trečiasis kriterijus nenagrinėjamas), todėl *ex ante* reguliavimas DCP 36 rinkoje negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymas DCP 36 rinkoje nėra galimas.

9. IPAREIGOJIMŲ DIDELĘ ĮTAKĄ RINKOJE TURINČIAM ŪKIO SUBJEKTUI NUSTATYMAS, PAKEITIMAS IR (AR) NAIKINIMAS

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, kad trečiasis atitinkamo rinkos tyrimo procedūros etapas yra Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams. Šis atitinkamo rinkos tyrimo etapas atitinka ES reguliavimo sistemos nuostatas. Kodekso preambulės 143 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad atviroje ir konkurencingoje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir susijungimo susitarimų, ypač dėl tarptautinių susitarimų laikantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytų konkurencijos taisyklių. Be to, Kodekso 59 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad nebūtų jokių apribojimų, kurie įmonėms toje pačioje valstybėje narėje ar skirtingose valstybėse narėse neleistų tarpusavyje derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ar sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 1 straipsnio 6 dalį, Įstatymu siekiama ES elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų skatinti konkurenciją teikiant elektroninių ryšių tinklus, elektroninių ryšių paslaugas, su elektroninių ryšių tinklais ir (arba) elektroninių ryšių paslaugomis susijusias priemones ir paslaugas, užtikrinti viešųjų elektroninių ryšių paslaugų gavėjų interesų apsaugą, plėsti vidaus rinką. Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja ir Kodekso 3 straipsnio 2 dalis. Taigi, vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 6 dalies ir Kodekso 3 straipsnio 2 ir 4 dalių nuostatomis, RRT turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje. Kodekso 68 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti atsižvelgiant į nacionalinės reguliavimo institucijos atlikto rinkos tyrimo metu nustatytos problemos pobūdį, turi būti proporcingi atsižvelgiant, kai įmanoma, į sąnaudas ir naudą, turi būti pagrįsti atsižvelgiant į Kodekso 3 straipsnyje nustatytus tikslus (junglumo skatinimas, konkurencijos skatinimas, vidaus rinkos plėtra ir ES piliečių interesų užtikrinimas). Kodekso preambulės 178 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad turinčia didelę įtaką rinkoje pripažintai įmonei nustatant konkrečius įpareigojimus, papildomo rinkos tyrimo atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent aptariamas įpareigojimas yra tikslingas ir proporcingas atsižvelgiant į problemos, nustatytos nagrinėjamoje rinkoje ir susijusioje mažmeninėje rinkoje, pobūdį.

Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad RRT ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustato 1 dalies 1–7 punktuose nurodytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydamą tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą. Taisyklių V skyriuje (Taisyklių 32–36 punktuose) yra nustatyta įpareigojimų nustatymo, pakeitimo ir panaikinimo procedūra. Taisyklių 32 punkte nurodyta, kad nustačius, kad konkurencija atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga ir siekiant spręsti joje nustatytas konkurencijos problemas, nustatomi įpareigojimai didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams, vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu. Įpareigojimai nustatomi vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu, taip pat vadovaujantis ir atsižvelgiant į Taisyklių 4 punkte nurodytus teisės aktus. Įstatymo 17 straipsnyje nurodyta, kad RRT, atsižvelgdama į tai, kurie įpareigojimai yra tinkamiausi konkrečiu atveju, ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustato šiuos įpareigojimus:

1. skaidrumo įpareigojimą;
2. nediskriminavimo įpareigojimą;
3. apskaitos atskyrimo įpareigojimą;
4. įpareigojimą suteikti prieigą;
5. įpareigojimą suteikti prieigą prie infrastruktūros;
6. kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus;
7. įpareigojimus, pagal Įstatymo 27 straipsnio nuostatas (bendras investavimas į naujus labai pralaidžius tinklus).

Taisyklių 33 punkte nurodyta, kad, jei didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams, kuriems įpareigojimai, susiję su atitinkama rinka, jau buvo nustatyti anksčiau, RRT palieka galioti jau nustatytus įpareigojimus, juos pakeičia ir (arba) panaikina. Nustatydamą įpareigojimus ir (ar) juos pakeisdama RRT nurodo naujų ir (arba) pakeistų įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 36 punkte nurodyta, kad įpareigojimai panaikinami Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais, sąlygomis ir tvarka. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, RRT nenustato įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams įpareigojimai gali būti nustatomi, keičiami, o nustatius, kad atitinkamos rinkos charakteristikos negali pateisinti *ex ante* reguliavimo ir (arba) atitinkamoje rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, ūkio subjektams nustatyti įpareigojimai yra naikinami.

9.1. Ūkio subjektui Telia įpareigojimų nustatymas Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje

Ataskaitos 4 dalyje nustatyta, kad ūkio subjektas Telia Tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 99,9 proc. Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos.

Ataskaitos 4 dalyje nustatyta, kad įėjimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką barjerai yra aukšti, konkurencija Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje. Dėl šių priežasčių RRT, vadovaudamasi Įstatymo 17 straipsniu, turi teisę ūkio subjektui Telia nustatyti atitinkamus įpareigojimus, kurie spręstų Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nustatytas ir Ataskaitos 4 dalyje aprašytas konkurencijos problemas.

Nagrinėjamoje Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, todėl RRT daro išvadą, kad reikia detaliai išnagrinėti galimybę ūkio subjektui Telia taikyti įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, skaidrumo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą.

9.1.1 Įpareigojimas suteikti prieigą

Įpareigojimu suteikti prieigą siekiama apriboti asmens galimybes nepagrįstai atsisakyti suteikti konkrečias paslaugas (arba jas nutraukti), naudojamas teikti mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms, ir tokiais veiksmais riboti konkurenciją mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

Kaip nurodyta Ataskaitos 4 dalyje, ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS, turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes nesuteikti šios prieigos arba nutraukti jos teikimą; Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes riboti informacijos apie prieigos prie RKKS teikimą.

Prieiga prie RKKS yra būtina sąlyga veiksmingai konkurencijai mažmeninėse interneto prieigos rinkose užtikrinti. Konkurencija Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką šioje rinkoje.

Atsižvelgiant į tai, ūkio subjektui Telia nustatomas įpareigojimas suteikti prieigą Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje. Kiek tai susiję su prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikimu, ūkio subjektas Telia:

1. privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti prieigą;
2. privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti prieigą;
3. privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos prieigos suderinamumui;
4. privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;

5. privalo suteikti su prieiga susijusias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą galutiniams paslaugų gavėjams;

6. privalo suteikti prieigą prie ūkio subjekto Telia turimos informacijos apie valdomą RKKS (ir susijusias priemones), įskaitant informaciją apie paklotų vamzdžių kiekį, jų vidinius skersmenis, juose įvertų kabelių kiekį ir kabelių išorinius skersmenis, prie atitinkamų geografinių informacinių sistemų (angl. *Geographic Information System*), atvaizduojančių ūkio subjekto Telia valdomą RKKS (toliau – GIS), prie informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) programinės įrangos sistemų, įskaitant veiklos palaikymo sistemų, ir sudaryti sąlygas:

- 6.1. informacijai apie ūkio subjekto Telia valdomą RKKS (ir susijusias priemones) gauti;
- 6.2. konkrečiu adresu užsakyti prieigos suteikimo galimybių tyrimą, įskaitant techninių galimybių tyrimą (toliau kartu – TGT) dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) suteikimo;
- 6.3. konkrečiu adresu užsakyti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių);
- 6.4. gedimams registruoti.

7. privalo sudaryti sąlygas operatoriui užsakyti TGT dėl RKKS (ir susijusias priemones), fiziškai dalyvaujant atliekant TGT konkrečiu adresu;

8. gali atsisakyti suteikti prieigą, vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kurie yra pagrįsti objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti tinkamas technines ir organizacines priemones savo viešaisiais elektroninių ryšių tinklais teikiamų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamam teikimui, jei teisės aktai nenustato kitaip. Įrodinėjimo našta, jog atitinkama prieiga negali būti suteikta, tenka ūkio subjektui Telia;

9. esant neigiamam TGT ar kai ūkio subjektas Telia dėl kitų objektyvių priežasčių atsisako suteikti prieigą, vėluoja ją suteikti, jis privalo kitam ūkio subjektui pateikti išsamų paaiškinimą dėl neigiamo TGT atsakymo, atsisakymo ar vėlavimo priežasčių suteikti prieigą ir aplinkybių bei nurodyti sąlygas, ir esant galimybėms, tikslų terminą, kuriomis ūkio subjektas Telia galėtų šią prieigą suteikti;

10. prieigai teikti naudojamiems tinklo elementams negali taikyti jiems taikytinuose standartuose nenustatytų apribojimų, įskaitant apribojimus tinklo elementų sujungimui su viešaisiais ryšių tinklais bei tinklo elementų paskirčiai;

11. privalo raštu informuoti prieigos gavėją ir RRT apie kiekvieno tinklo elemento, prie kurio prieigos gavėjui yra suteikta prieiga, ir jo sudedamųjų dalių, eksploatacijos terminų pabaigą arba jų pakeitimą nauja elektroninių ryšių infrastruktūra, ne vėliau kaip prieš 24 mėnesius iki atitinkamo eksploatacijos termino pabaigos datos. Tuo atveju, jei ūkio subjektas Telia gali pasiūlyti prieigos gavėjui kainos ir techninių charakteristikų prasme analogišką prieigą toje pačioje geografinėje vietoje, kurioje prieigos gavėjui teikiamos prieigos, teikimą planuojama nutraukti, ūkio subjektas Telia apie tai informuoja prieigos gavėją raštu ne vėliau kaip prieš 12 mėnesių iki atitinkamo eksploatacijos termino pabaigos datos;

12. suteikęs prieigos gavėjui standartiniame pasiūlyme nurodytas paslaugas, turi vykdyti tinklo elementų, prie kurių yra suteikta prieiga, priežiūrą bei atlikti gedimų šalinimo darbus;

13. privalo iš anksto informuoti prieigos gavėją el. laišku ar raštu apie planuojamus atlikti ūkio subjekto Telia tinklo priežiūros ar kitus darbus, galinčius turėti įtakos prieigos gavėjo

teikiamų paslaugų kokybei, suteikdamas prieigos gavėjui galimybę atitinkamai sureaguoti bei informuoti savo galutinius paslaugų gavėjus. Šis informavimo terminas turi būti ne trumpesnis, nei ūkio subjektas Telia įsipareigoja informuoti savo atitinkamų mažmeninių paslaugų galutinius paslaugų gavėjus.

Įpareigojimas suteikti prieigą ribos ūkio subjekto Telia galimybes vienašališkai nesuteikti prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) arba nutraukti prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikimą Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje. Įpareigojimas suteikti prieigą taip pat sumažins elektroninių ryšių paslaugų teikėjų įėjimo į atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkas barjerus ir tokiu būdu galutiniams paslaugų gavėjams sukurs platesnes mažmeninių paslaugų pasirinkimo galimybes. Įpareigojimas suteikti prieigą yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, nurodytais Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, nes ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS, turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų teikimą.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra pateisinamas Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytais tikslais, nes, nenustačius įpareigojimo suteikti prieigą, ūkio subjektas Telia turės galimybes ir motyvus ne tik nesuteikti prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), bet ir vienašališkai nustatyti (keisti) šios prieigos teikimo sąlygas, tokiu būdu ribodamas konkurenciją vertikalčiai susijusiose atitinkamų mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinkose.

Išvada:

RRT ūkio subjektui Telia nustato įpareigojimą suteikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), numatytą Įstatymo 21 straipsnyje.

9.1.2 Skaidrumo įpareigojimas

Skaidrumo įpareigojimu siekiama reguliuojamą asmenį įpareigoti skelbti tam tikros apimties informaciją, kuri sudarytų sąlygas vystyti veiksmingai konkurencijai, sukurtų įrankius reguliuojamo asmens įpareigojimų priežiūrai, skatintų savireguliaciją.

Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos tyrimo metu nustatyta, kad konkurencija Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia pripažintas turinčiu didelę įtaką Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje. RRT nustatė, kad ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes riboti informacijos apie prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikimą. Skaidrumo įpareigojimas užtikrins galimybę stebėti nediskriminavimo, kainų kontrolės bei įpareigojimo suteikti prieigą laikymąsi. Taip pat skaidrumo įpareigojimas palengvins kenksmingo elgesio stebėjimą bei kitiems mažmeninių paslaugų teikėjams padidins tikrumą, kad didmeninė prieiga prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikiama jų nediskriminuojant. Tokiu būdu bus užtikrinamos geresnės galimybės mažmeninių paslaugų teikėjams prognozuoti savo veiklą. Atsižvelgiant į tai, tikslinga ūkio subjektui Telia taikyti Įstatymo 18 straipsnyje nurodytą skaidrumo įpareigojimą.

Ūkio subjektas Telia, teikdamas prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) privalo:

1. standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) viešai skelbti detalią informaciją, įskaitant techninę specifikaciją, prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos kainas;

2. teikti operatoriams, siekiantiems gauti prieigą, visą informaciją, būtiną šioms paslaugoms gauti. Standartiniame pasiūlyme privalo nurodyti informaciją apie:

- 2.1. prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) technines sąlygas, charakteristikas, kokybės parametrus, įskaitant informaciją apie prieigą prie konkrečių elementų ir (ar) priemonių;

2.2. prieigą prie GIS, informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) programinės įrangos sistemų, įskaitant veiklos palaikymo sistemų, reikalingų prieigos prie RKKS (ir susijusioms priemonėms) paslaugoms suteikti, teikti ir (ar) informacijai apie šias paslaugas gauti;

2.3. TGT atlikimo tvarką ir sąlygas, atskirai numatant tvarką ir sąlygas, pagal kurias prieigos gavėjas gali:

2.3.1. užsakyti TGT dalyvaujant fizinėje RKKS buvimo vietoje;

2.3.2. užsakyti TGT naudojant informacines sistemas;

2.3.3. atlikti ryšių kabelių įvėrimo, išvėrimo, remonto darbus;

2.4. kiekvienos 2.1–2.2 papunkčiuose nurodytos paslaugos teikimo sąlygas ir tvarką, įskaitant:

2.4.1. prašymo dėl paslaugos teikimo standartinę formą;

2.4.2. TGT atlikimo terminus;

2.4.3. paslaugų suteikimo terminus;

2.4.4. gedimų šalinimo terminus;

2.5. standartines prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) paslaugų teikimo sutarties sąlygas;

2.6. standartinę konfidencialumo pasižadėjimo formą;

2.7. tinkamas technines ir organizacines priemones, kuriomis ūkio subjektas Telia užtikrintų savo viešaisiais elektroninių ryšių tinklais teikiamų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamą teikimą, jei teisės aktai nenustato kitaip ;

2.8. ūkio subjekto Telia mokėtinas kompensacijas, įskaitant mokėjimo tvarką, už 2.4.2–2.4.4 papunkčiuose nurodytų terminų nesilaikymą bei prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) paslaugų teikimo sutartyje nurodytų paslaugų kokybės parametrų nesilaikymą;

2.9. prieigos kainas (įskaitant pradinio prijungimo užmokesčius, periodinius užmokesčius ir kitus užmokesčius; jei kainos yra diferencijuotos, tai turi būti nurodyta) ir (ar) kainų sudarymo formules (algoritmus), nuolaidas, mokėjimo terminus bei sąlygas;

2.10. prašymų dėl papildomos informacijos apie teikiamą prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), TGT, sąskaitų už paslaugas išrašymą ir pan. pateikimo tvarką bei ūkio subjekto Telia teikiamų atsakymų į šiuos prašymus dėl papildomos informacijos suteikimo pateikimo tvarką ir terminus;

3. laikytis standartinio pasiūlymo dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) suteikimo paskelbimo, įsigaliojimo ir atnaujinimo tvarkos:

3.1. ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo sprendimų priėmimo dienos privalo pateikti RRT standartinio pasiūlymo projektą ir viešai jį paskelbti savo interneto svetainėje;

3.2. ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo atitinkamų teisės aktų pakeitimų ir (ar) įvykus technologijų, ir (ar) rinkos, ir (ar) paslaugų teikimo sąlygų pokyčiams privalo atnaujinti standartinį pasiūlymą ir viešai jį paskelbti savo interneto svetainėje;

3.3. ne vėliau kaip 2 mėnesiai iki kiekvieno ūkio subjekto Telia iniciatyva ketinam o atlikti standartinio pasiūlymo pakeitimo, šiame papunktyje nustatyta tvarka privalo informuoti RRT, kartu pateikdamas RRT atnaujintą standartinį pasiūlymą ir ketinamų atlikti pakeitimų lentelę, joje nurodydamas keičiamus, naujai įtraukiamus ir (ar) išbraukiamus standartinio pasiūlymo punktus bei atnaujinto standartinio pasiūlymo įsigaliojimo datą. Visą šiame punkte nurodytą informaciją ūkio subjektas Telia privalo pateikti RRT ir paskelbti savo interneto svetainėje. Jei ketinama keisti standartiniame pasiūlyme nurodytą paslaugos kainą, ūkio subjektas Telia taip pat privalo laikytis RRT patvirtintų Sąnaudų apskaitos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal visiškai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“, (toliau – Sąnaudų apskaitos taisyklės) sąnaudų apskaitos taisyklių reikalavimų;

3.4. standartinis pasiūlymas įsigalioja per 2 mėnesius nuo jo paskelbimo viešai ūkio subjekto Telia interneto svetainėje dienos. Standartinio pasiūlymo paskelbimas nereiškia, kad paskelbtasis standartinis pasiūlymas atitinka teisės aktų reikalavimus;

4. kiekvieną kartą nutiesęs RKKS atkarpą, įvėręs, išvėręs ryšių kabelį į RKKS ir (ar) atlikęs TGT, ir (ar) įvėrus, išvėrus kabelį RKKS prieigos gavėjui ir (ar) pasikeitus ar paašikėjus naujai informacijai apie ūkio subjekto Telia valdomą RKKS, suvesti į GIS visus žinomus informacijos pasikeitimus ar naują informaciją apie RKKS, į RKKS atkarpą įvertus ryšių kabelius, įskaitant informaciją apie jų išorinius skersmenis milimetrais.

RRT gali motyvuotai pareikalauti, kad ūkio subjektas Telia per RRT nustatytą terminą pakeistų standartinio pasiūlymo, įskaitant ir neįsigaliojusio standartinio pasiūlymo, sąlygas, tarp jų kainas, jeigu jos neatitinka Įstatyme ar kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

Įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 6 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes apima tik būtinos įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksmų, informacijos pateikimą bei skelbimą, taip pat būtinos tinklų sujungimui įvykdyti informacijos pateikimą bei skelbimą.

Išvada:

RRT ūkio subjektui Telia nustato skaidrumo įpareigojimą teikiant prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), numatytą Įstatymo 18 straipsnyje.

9.1.3 Nediskriminavimo įpareigojimas

Nediskriminavimo įpareigojimo tikslas yra apriboti vertikaliai integruoto paslaugų teikėjo galimybes skirtingiems paslaugų gavėjams taikyti skirtingas sąlygas elektroninių ryšių paslaugoms, kurias naudoja pats vertikaliai integruotas operatorius ir kiti elektroninių ryšių paslaugų teikėjai konkuruodami vieni su kitais.

Ataskaitos 4 skyriuje atlikus konkurencijos veiksmingumo Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje vertinimą, RRT konstatavo, kad konkurencija šioje rinkoje nėra veiksminga ir nustatė, kad ūkio subjektas Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šios prieigos teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui. Sprendžiant šią konkurencijos problemą, ūkio subjektui Telia yra tikslinga nustatyti nediskriminavimo įpareigojimą, apibrėžtą Įstatymo 19 straipsnyje. Šiuo įpareigojimu bus ribojamos ūkio subjekto Telia galimybės Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje sau ir kitiems prieigos prie RKKS gavėjams taikyti skirtingas paslaugų suteikimo sąlygas. Nediskriminavimo įpareigojimo taikymas užtikrins, kad skirtingiems prieigos prie RKKS gavėjams, ūkio subjektas Telia taikys vienodas paslaugų teikimo sąlygas, o taip pat paslaugų teikimo sąlygos bus ne blogesnės nei ūkio subjektas Telia taiko sau.

Pabrėžtina, kad nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytus tikslus, nes ribojant ūkio subjekto Telia galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS kainas bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui, t. y. kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybės konkuruoti su ūkio subjektu Telia nebus ribojamos ūkio subjekto Telia galimais diskriminaciniais veiksmais, nustatant skirtingas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas skirtingiems paslaugų gavėjams (įskaitant ir save). Taip pat, nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytus elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principus, nes, kaip nurodyta anksčiau, nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins sąlygas vystyti konkurencijai ir apsaugoti prieigos prie RKKS gavėjus ir šių gavėjų abonentų (galutinių paslaugų gavėjų) interesus.

Gigabitinio junglumo rekomendacija kaip pagrindinį būdą užtikrinti veiksmingą nediskriminavimą ir skatinti konkurenciją rekomenduoja taikyti indėlio lygiavertiškumo principą (angl. *Equivalence of inputs*, toliau – EOI), kuris užtikrintų vienodų sąlygų taikymą didelę įtaką

turinčio ūkio subjekto mažmeniniam padaliniui ir kitiems operatoriams. EOI principas iš esmės reiškia didmeninių prieigos paslaugų ar informacijos apie jas teikimas kitiems tokios prieigos prašantiems operatoriams ir didelę įtaką turinčio ūkio subjekto mažmenines paslaugas teikiančiam padaliniui tokiomis pat sąlygomis, įskaitant kainas, paslaugų kokybės lygį, terminus ir naudojant tas pačias sistemas, procesus ir užtikrinant tą patį patikimumo lygį bei tas pačias veikimo charakteristikas. RRT, siekdama įvertinti EOI principo diegimo Lietuvoje proporcingumą, atliko vertinimą, kurio metu analizavo EOI diegimo kaštus bei terminus.

Situacija Tiriamuoju laikotarpiu parodė, kad ūkio subjekto Telia kitiems operatoriams teikiamos didmeninės prieigos paslaugos iš esmės atitinka tam tikrus EOI principo požymius, kaip kad pvz. paslaugos lygis ar suteikimo terminai, tačiau skiriasi procesai ir sistemos Telia mažmeniniam padaliniui užsakant didmenines paslaugas ir Telia didmenines paslaugas perkantiems operatoriams. Pagal RRT surinktą informaciją atliktas vertinimas rodo, kad EOI principo įdiegimas, t. y. didelę įtaką turinčio ūkio subjekto naudojamų sistemų suvienodinimas teikiant mažmenines ir didmenines prieigos paslaugas galėtų užtrukti apie 2-3 metus. Patirtys kitose ES šalyse⁴⁸, kuriuose buvo įdiegtas EOI principas rodo, kad EOI principo diegimas daugeliu atveju trunka net ilgiau, o išlaidos siekia virš 10 mln. eurų. Vertinant situaciją Lietuvoje, RRT surinkta informacija rodo, kad laikotarpis, reikalingas EOI principo įdiegimui, yra labai ilgas, o procesas yra brangus. Atsižvelgiant į išdėstytą, RRT vertinimu, EOI principo diegimas Lietuvoje yra neproporcingas.

Gigabitinio junglumo rekomendacijoje taip pat yra numatytas rezultato lygiavertiškumo principo (angl. *Equivalence of outputs*, toliau – EOO) taikymas, kuomet didmeninių prieigos paslaugų teikimas didelę įtaką turinčio ūkio subjekto mažmeniniam padaliniui ir kitiems operatoriams vykdomas skirtingomis sistemomis ir procesais, tačiau užtikrinant šių paslaugų funkcijų ir kainų panašumą. Atsižvelgiant į tai, kad Tiriamuoju laikotarpiu Telia teikiamos didmeninės prieigos paslaugos savo mažmeniniam padaliniui ir kitiems operatoriams buvo teikiamos skirtingomis sistemomis ir į aukščiau išdėstytą informaciją apie EOI principo taikymo proporcingumą, RRT nuomone, EOO principo taikymas Lietuvoje turi daugiau pranašumų nei EOI principas ir todėl yra tikslinga ūkio subjektui Telia nustatyti įgyvendinti EOO principą, vykdant nediskriminavimo įpareigojimą.

Vykdant nediskriminavimo įpareigojimą Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje ūkio subjektas Telia privalo laikytis EOO principo. Šis principas leidžia ūkio subjektui Telia tiek atliekant TGT dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), tiek teikiant prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) naudoti skirtingas informacines sistemas, kai prieiga teikiama savo padaliniais ir kitiems prieigos gavėjams. Tačiau ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti, kad šios prieigos suteikimo sąlygos, įskaitant kainas, visiems prieigoms gavėjams būtų vienodos. Siekiant užtikrinti vienodas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas Telia mažmeniniam padaliniui ir kitiems prieigos prie RKKS prašantiems operatoriams, Telia turi užtikrinti prieigos prie RKKS, naudojamos Telia mažmeninėms paslaugoms teikti, vnt. sąnaudų, būtų vienodos su tomis didmeninėmis prieigos prie RKKS vnt. sąnaudomis, kurios priskirtos kitiems operatoriams, perkantiems prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių).

Siekiant užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi yra reikalinga informacija, atspindinti, kokiomis sąlygomis ūkio subjektas Telia prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) suteikia skirtingiems šios prieigos gavėjams įskaitant ir save. Atsižvelgiant į tai, yra tikslinga įpareigoti ūkio subjektą Telia iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti informaciją apie praėjusiais kalendoriniais metais teiktas prieigas prie RKKS (ir susijusių priemonių) nurodant:

1. atliktų TGT dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), vykstant apžiūrai į pageidautiną nuomoti atkarpą, skaičius, išskiriant:

⁴⁸ <https://www.cullen-international.com/client/site/documents/CTTEEU20250016>

- 1.1. atliktus TGT;
- 1.2. teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus, nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
- 1.3. atliktus TGT per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
- 1.4. vidutinę vieno TGT trukmę.
2. atliktų TGT dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), nevykstant apžiūrai į pageidautiną nuomoti atkarpą, skaičius, išskiriant:
 - 2.1. atliktus TGT;
 - 2.2. teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus, nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - 2.3. atliktus TGT per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 2.4. vidutinę vieno TGT trukmę.

RRT, atsižvelgdama į situaciją rinkoje ir ūkio subjektui Telia Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje vykdymą, gali pakeisti (papildyti) aukščiau išvardintus informacijos apie prieigą prie RKKS rodiklius.

Išvada:

RRT ūkio subjektui Telia nustato nediskriminavimo įpareigojimą teikiant prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), numatytą Įstatymo 19 straipsnyje.

RRT įpareigoja ūkio subjektą Telia, turintį didelę įtaką Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje, kiek tai susiję su prieiga prie RKKS (ir susijusių priemonių):

1. nediskriminuoti kitų ūkio subjektų, įskaitant kitiems ūkio subjektams, teikiantiems analogiškas paslaugas, analogiškų sąlygų analogiškais aplinkybėmis taikymą ir tos pačios kokybės bei tokiais pačiomis sąlygomis, kokias turi pats arba teikia savo padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems ūkio subjektams, paslaugų bei informacijos teikimą;
2. užtikrinti, kad prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), naudojamos ūkio subjekto Telia mažmeninėms paslaugoms teikti, vieneto sąnaudos, būtų vienodos su tomis didmeninėmis prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) vieneto sąnaudomis, kurios priskirtos kitiems operatoriams, perkantiems prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių);
3. išskiriant duomenis atskirai pagal tai, ar TGT dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) buvo atliekami ūkio subjekto Telia padalinių ar kitų operatorių užsakymu ne vėliau kaip iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti RRT informaciją apie praėjusiais kalendoriniais metais teiktas prieigas prie RKKS (ir susijusių priemonių), apie:
 - 3.1. atliktų TGT dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), vykstant apžiūrai į pageidautiną nuomoti atkarpą, skaičius, išskiriant:
 - 3.1.1. atliktus TGT;
 - 3.1.2. teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus, nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - 3.1.3. atliktus TGT per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 3.1.4. vidutinę vieno TGT trukmę.
 - 3.2. atliktų TGT dėl prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), nevykstant apžiūrai į pageidautiną nuomoti atkarpą, skaičius, išskiriant:
 - 3.2.1. atliktus TGT;
 - 3.2.2. teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus, nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - 3.2.3. atliktus TGT per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 3.2.4. vidutinę vieno TGT trukmę.

9.1.4 Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai

Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimais siekiama reguliuojamą asmenį įpareigoti teikti prieigą tokiomis kainomis, kurios būtų pagrįstos sąnaudomis (atsižvelgiant į protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą).

Kaip nurodyta Ataskaitos 4 dalyje, Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS kainas bei kitas šios prieigos teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui, o taip pat Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turėtų galimybes taikyti per aukštas prieigos prie RKKS kainas ir kontroliuoti kitas šios prieigos teikimo sąlygas.

Vertinant kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimo galimybes Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje, tikslinga plačiau panagrinėti esamą situaciją rinkoje.

Ūkio subjektas Telia yra įpareigotas teikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainomis, ne didesnėmis negu sąnaudos, apskaičiuotos pagal Sąnaudų apskaitos taisykles. Pagal Sąnaudų apskaitos taisykles, Telia gali nustatyti prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas, orientuotas į sąnaudas, apskaičiuotas pagal visiškai paskirstytą sąnaudų metodą (angl. *Fully Distributed Costs*, toliau – FDC), taikant istorinių sąnaudų apskaitos principą (angl. *Historical Cost Accounting*, toliau – HCA).

Pastarasis FDC sąnaudų metodas su HCA sąnaudų apskaita buvo numatytas 2019 m. rinkų tyrimų metu, kuomet dar galiojo Nediskriminavimo rekomendacija. Šioje rekomendacijoje numatyti principai galiojo nustatant Didmeninės vietinės prieigos, Didmeninės centrinės prieigos bei Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkų produktų kainas, konkrečiai rekomenduojant šalims narėms taikyti išplėstinę ilgojo laikotarpio papildomųjų sąnaudų kylamojo apskaičiavimo metodiką BU-LRIC+ (angl. *Bottom-Up Long Run Incremental Costs*, toliau – BU-LRIC+), tačiau paliekant galimybę, alternatyvą šalims narėms taikyti iki Nediskriminavimo rekomendacijos įsigaliojimo taikytą sąnaudų apskaičiavimo metodiką. RRT pasinaudojo numatyta alternatyva ir prieigos prie RKKS kainos buvo nustatytos pagal anksčiau taikytą sąnaudų apskaičiavimo metodiką, t. y. FDC HCA.

Šio Rinkų tyrimo metu įsigaliojo Gigabitinio junglumo rekomendacija, kuri pakeitė iki šiol galiojusią Nediskriminavimo rekomendaciją ir kuri nebepalieka šalims narėms galimybių, alternatyvų naudoti kitas sąnaudų apskaičiavimo metodikas, kaip tik BU-LRIC+. Nacionalinės reguliavimo institucijos turi priimti BU LRIC+ sąnaudų apskaičiavimo metodiką, pagal kurią dabartinėmis kainomis įvertinamos sąnaudos, kurias hipotetinis efektyviai veiklą vykdančias operatorius patirtų kurdamas šiuolaikinį efektyvų itin didelio pralaidumo tinklą (angl. *very high capacity network*). Nacionalinės reguliavimo institucijos turi užtikrinti, kad prieiga prie RKKS (ir susijusių priemonių) būtų suteikiama taikant sąnaudomis pagrįstas kainas, nustatytas vadovaujantis rekomenduojama sąnaudų apskaičiavimo metodika – BU-LRIC+.

Vertinant BU-LRIC+ metodikos privalumus, akcentuotina, kad modeliuojant sąnaudas, pirmiausia yra numatoma paklausa (abonentų skaičius ir duomenų srautai), o paskui modeliuojamas našus tinklas, kurio reikia numatamai paklausai patenkinti, ir vertinamos susijusios sąnaudos pagal teorinį inžinerinį tinklo modelį, kad būtų galima apskaičiuoti sąnaudas remiantis našiu tinklu, grindžiamu naujausia dideliuose tinkluose naudojama technologija. Pagal BU LRIC+ metodiką skaičiuojamos perspektyvinės einamosios išlaidos, kurias efektyviai veiklą vykdančias tinklo operatorius patirtų šiandien įrengdamas modernų, našų tinklą, kuriame būtų galima teikti visas didmeninės prieigos paslaugas. Todėl taikant BU LRIC+ metodiką yra užtikrinami efektyvūs sprendimai kitiems operatoriams patekti į rinką (angl. *build or buy decision*). Tačiau Gigabitinio junglumo rekomendacija nurodo, jog nėra siektina skatinti alternatyvių prieigos prie RKKS infrastruktūrų statybą, todėl „*build or buy*“ sprendimo simuliacijos šio turto atžvilgiu netaikytinas. Atsižvelgiant į tai, Gigabitinio junglumo rekomendacija numato fizinės infrastruktūros turtą vertinti ne atstatomąja verte, o atsižvelgti į šios

infrastruktūros nusidėvėjimą. Todėl BU-LRIC+ modelyje prieigos prie RKKS savikaina bus apskaitoma ne atstatomąja verte, tačiau bus įvertinamas ir nusidėvėjimas.

Analizuojant situaciją kaip kitos ES šalys apskaičiuoja prieigos prie RKKS paslaugos sąnaudas ir nustato kainą, pagal RRT surinktus kitų šalių duomenis, o taip pat remiantis BEREC ataskaitos dėl fizinės infrastruktūros prieigos reguliavimo projektu⁴⁹, nustatyta, kad dauguma šalių, t. y. 10 iš 18 šalių narių, atsakiusių, koks sąnaudų standartas yra naudojamas prieigos prie RKKS kainoms apskaičiuoti, atsakė, kad naudoja vieną iš LRIC variacijų (t. y. LRAIC+, LRIC+). Papildomai vertinant apskaitos principą, t. y., ar sąnaudos vertinamos istorinėmis (HCA) ar einamosiomis sąnaudomis (*angl. current cost accounting*, toliau – CCA), pagal kurį nustatomos prieigos prie RKKS paslaugos kainos, nustatyta, kad tik Lietuva, Estija, Kipras ir Portugalija iki šiol naudoja istorinių sąnaudų apskaitos principą, visos kitos šalys, net tos, kurios taiko FDC sąnaudų metodą, remiasi einamųjų arba dabartinių sąnaudų (CCA) apskaičiavimo principu. Einamosios sąnaudos iš esmės atspindi išlaidas, atsirandančias įvertinus prieigos prie RKKS turtą jo pakeitimo savikaina, t. y., kiek toks turtas, infrastruktūra kainuotų šiandien, atsižvelgiant į jau sukauptą nusidėvėjimą. Gigabitinio junglumo rekomendacija CCA principą rekomenduoja naudoti nustatant tiek prieigos prie RKKS (įvertinus esamos infrastruktūros nusidėvėjimą), tiek VHCN turto sąnaudas ir akcentuoja, kad turto vertinimas pagal einamąsias sąnaudas geriausiai atspindi konkurencijos procesą ir tokio turto atkartojamumą.

Taikant FDC sąnaudų metodą su HCA sąnaudų apskaita, Telia teikiamos prieigos prie RKKS paslaugos kaina išliko stabili ir nekito visu Tiriamuoju laikotarpiu, ir yra lygi 27,00 Eur/mėn. (be PVM). Lyginant Lietuvoje taikomą prieigos prie RKKS kainą su kitose ES šalyse taikoma kaina, galima teigti, kad Telia taikoma kaina yra viena iš žemiausių. BEREC dokumente „Reguliavimo apskaita 2023 m.“⁵⁰ pateikta informacija apie ES šalyse taikomas prieigos prie RKKS kainas, o taip pat RRT papildomai surinkta informacija iš kitų šalių reguliuotojų parodo, kad vidutinė kaina ES prasideda nuo 42,00 Eur/mėn. už 1 km prieigos prie RKKS. Svarbu akcentuoti, kad skirtingose ES šalyse vyrauja skirtingi prieigos prie RKKS kainodaros principai, pvz. vienoje šalyse kainos nustatomos ne tik pagal ryšių kabelio kanalo ilgį, tačiau ir pagal užimamą tūrį jame, kitose kaina skiriasi nuo kabelių kanalo storio arba priklauso nuo nuomininkų skaičiaus, kaina taip pat gali priklausyti ir nuo perkamo kiekio. Apibendrinus kitose ES šalyse taikomas prieigos prie RKKS kainas ir pagal informaciją, pateiktą lentelėje Nr. 28, matyti, kad Lietuvoje taikoma kaina yra viena iš žemiausių visoje ES.

28 lentelė: Prieigos prie RKKS paslaugos kainos Eur/mėn. kitose ES šalyse.

Šalis	Minimali kaina 1 km prieigos prie RKKS, Eur/mėn.
EE	49.00
FR	34.00
HU	52.79
IT	65.30
LT	27.00
LV	34.00
PT	4.88
SI	72.09
SK	87.00
CR	18.69

⁴⁹ <https://www.berec.europa.eu/en/all-documents/berec/reports/draft-berec-report-on-the-regulation-of-physical-infrastructure-access>

⁵⁰ <https://www.berec.europa.eu/en/document-categories/berec/reports/berec-report-regulatory-accounting-in-practice-2023>

PL	13.00
SP	46.50
Vidurkis	42.02

Šaltinis: RRT.

Lyginant esamą prieigą prie RKKS kainų reguliavimą, t. y. nustatant reguliuojamų paslaugų kainas pagal FDC metodą, su Gigabitinio junglumo rekomendacijoje rekomenduojamu BU-LRIC+ metodu, ir svarstant tokio modelio diegimą Lietuvoje, būtina įvertinti BU-LRIC+ modelio pranašumus prieš esamą FDC metodą:

- Trumpuoju laikotarpiu BU-LRIC+ modelis pareikalautų ganėtinai daug resursų, t. y. lėšos modelio diegimui ir vystymui, tačiau ilguoju laikotarpiu modelis atsipirktų, nes modelis kuriamas mažiausiai 5 metų laikotarpiui. Esamas reguliavimas, t. y. FDC metodas, reikalauja kasmetinių didelę įtaką turinčio ūkio subjekto sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo auditų, kurie kasmet privalomi pagal Sąnaudų apskaitos taisykles. 2024 m. tokio audito išlaidos siekė apie 40 tūkst. Eur, kurios tikėtina, kasmet augs. Įdiegus BU-LRIC+ modelį, kasmetinių auditų poreikis dingtų, nes prieigos prie RKKS kainos būtų nustatytos pagal konsultantų skaidriai sukurtą modelį ir galiotų keliems metams. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad metinis abiejų metodų palaikymas, vertinant pinigine išraiška, yra panašus. Todėl, RRT vertinimu, vienkartinės išlaidos BU-LRIC+ modelio diegimui nusvertų kelerių metų kasmetinių auditų, skirtų FDC metodo patikrinimui, išlaidas.

- Europos Komisija Gigabitinio junglumo rekomendacijoje rekomenduoja reguliuojamų paslaugų sąnaudas skaičiuoti būtent su BU-LRIC+ modeliu.

- Modeliuojant BU-LRIC+, procese dalyvautų visi rinkoje veikiantys operatoriai, nes būtų modeliuojamas efektyviai veikiančio operatoriaus tinklas, operatoriai teiktų savo pastabas, konsultacijas efektyviai veikiančio operatoriaus tinklo architektūrai. Esamas FDC metodas skaičiuoja visas didelę įtaką turinčio ūkio subjekto patirtas sąnaudas, FDC neatsižvelgia į efektyvumus, kuriuos išgrynintų BU-LRIC+ modelis.

- Įgyvendintas BU-LRIC+ modelis įneštų daugiau skaidrumo rinkoje, nes modeliuojant tinklą, dalyvautų ir pastabas teiktų visi to pageidaujantys operatoriai. Dabartinio FDC metodo atveju, alternatyvūs operatoriai nėra įtraukti į jokių procesus.

RRT vertinimu, potencialūs kaštai BU-LRIC+ modelio kūrimui leis sukurti Gigabitinio junglumo rekomendacijoje aprašomą naudą ir darys teigiamą poveikį infrastruktūra paremtos konkurencijos vystymuisi Lietuvoje.

Atsižvelgiant į išdėstytą, RRT laiko, kad esamas kainų kontrolės metodas kainas grįsti sąnaudomis, apskaičiuotomis pagal Sąnaudų apskaitos taisyklių reikalavimus, taikant FDC sąnaudų metodą ir HCA sąnaudų apskaitos principą, nebeatitinka šiandieninių rinkos sąlygų, todėl jį būtina keisti Gigabitinio junglumo rekomendacijoje minimu BU-LRIC+ metodu, kuris geriausiai spręstų šioje Ataskaitoje nustatytas konkurencijos problemas ir užtikrintų reguliavimo stabilumą keliems metams į priekį. BU-LRIC+ modelis taip pat būtų tinkamas, proporcingas ir pateisinamas Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje nurodytais principais kainų reguliavimo įrankis, kuris užtikrins alternatyvių operatorių investicijas į itin didelio pralaidumo tinklus ir galimybę konkuruoti su ūkio subjektu Telia, o taip pat ir ūkio subjekto Telia investicijas į itin didelio pralaidumo tinklus.

Atsižvelgiant į tai, kad RRT dar neturi įdiegusi Gigabitinio junglumo rekomendacijoje minimo BU-LRIC+ modelio, ir atsižvelgiant į apklaustų konsultantų, kurie turi patirties kuriant tokius modelius, pateiktą informaciją, yra numatomas pereinamasis laikotarpis, kurio metu RRT vykdys BU-LRIC+ modelio diegimą, t. y. rengs technines specifikacijas, vykdys viešuosius pirkimus, dirbs su konsultantais, kurie diegs patį modelį, konsultuos su alternatyviais operatoriais, ir įdiegusi BU-LRIC+ modelį, nustatys prieigą prie RKKS paslaugų kainas pagal rekomenduojamą modelį. RRT vertinimu, toks pereinamasis laikotarpis galėtų trukti iki 24 mėn.,

nuo šio Rinkų tyrimo pabaigos, todėl pereinamuoju laikotarpiu galiotų esamas FDC metodas, t. y. prieigos prie RKKS paslaugų kainos toliau būtų skaičiuojamos pagal Sąnaudų apskaitos taisyklių reikalavimus, taikant FDC HCA sąnaudų apskaitos principą.

Prieiga prie RKKS yra vienas iš esminių faktorių, kuris padeda operatoriams plėtoti savo tinklų infrastruktūrą. Kaip nurodyta Ataskaitos 4 dalyje, operatoriai vystydami savo tinklus, aktyviai naudojami prieiga prie RKKS, kadangi prieiga prie RKKS ženkliai sumažina tinklo tiesimo sąnaudas. RRT duomenimis, 1 km ilgio vietinės šviesolaidinės linijos statybos (su darbais bei medžiagomis) kaina vidutiniškai svyruoja apie 20-23 tūkst. Eur, tuo tarpu naudojantis esama prieiga prie RKKS (talpinant 1 km šviesolaidinę liniją į RKKS) tinklo vystymo kainą sumažina iki 5-10 kartų. Vertinant prieigos prie RKKS paslaugos arba RKKS infrastruktūros statybos kainas, pagal rinkos tyrimo metu operatorių pateiktą medžiagą, nustatyta, kad nutiesti 1 km RKKS kainuoja nuo 5,0 tūkst. iki 30,0 tūkst. Eur (priklausomai nuo teritorijos, kuriame tiesiama RKKS), keli operatoriai nurodė, kad kaina gali svyruoti net nuo 30,0 tūkst. iki 60,0 tūkst. Eur.

Gigabitinio junglumo rekomendacija numato, kad jeigu naujai RKKS infrastruktūros statybai yra reikalingos didelės investicijos (kaip ir nurodyta daugumos operatorių), nacionalinės reguliavimo institucijos, nustatydamos kainų kontrolės įpareigojimus, turėtų užtikrinti, kad būtų kuo labiau užtikrinamos paskatos investuoti tiek į RKKS infrastuktūrą, tiek į VHCN, t. y. kitas didmenines prieigos paslaugas. Rekomendacija numato, kad tokias paskatas galėtų užtikrinti atskirų prieigos prie RKKS kainų taikymas, t. y. skirtingos kainos būtų taikomos naujos statybos RKKS ir senos statybos RKKS infrastruktūrai. Nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų nustatyti tokias atskiras kainas, kai tiek naujajai, tiek senajai prieigos prie RKKS infrastruktūrai yra nustatomi reikalavimai taikyti orientavimosi į sąnaudas metodą. Naujos prieigos prie RKKS infrastruktūros kainos turėtų atitikti esamas rinkos sąlygas ir turėtų būti grindžiamos visomis faktiškai patirtomis išlaidomis, statant naują prieigos prie RKKS infrastruktūrą. Nustačius skirtingas kainas, Nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų užtikrinti, kad naujos statybos prieigos prie RKKS paslaugų kainos kasmet mažėtų ir atspindėtų turto reguliuojamą balansinę vertę pagal Gigabitinio junglumo rekomendacijos 52 punkto nuostatas. Nacionalinės reguliavimo institucijos prieigos prie RKKS turtą, pvz. kanalus, statinius ar kitą reguliuojamo turto bazę (bendra turto vertė, naudojama prieigos prie RKKS paslaugos sąnaudoms apskaičiuoti) turi kasmet pervertinti taikydamos indeksavimo metodą. Nustatant tokio turto bendrą vertę, iš apskaičiavimo metu galiojančios reguliavimo apskaitos (balansinės) vertės turi būti atimamas skaičiavimo momentu sukauptas nusidėvėjimas (visiškai nusidėvėjęs turtas, nors vis dar yra naudojamas, neturėtų būti įtraukiamas) ir taikomas atitinkamas kainų indeksas, pvz. mažmeninių kainų indeksas.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, ir siekiant išlaikyti paskatas investuoti į naują prieigos prie RKKS infrastruktūros statybą, RRT nuomone, yra tikslinga nustatyti dvi reguliuotinas prieigos prie RKKS kainas:

- a) senos statybos prieigos prie RKKS infrastruktūros kaina – RKKS infrastruktūra pastatyta iki rinkų tyrimų įpareigojimų įsigaliojimo dienos ir grindžiama sąnaudomis pagal Sąnaudų apskaitos taisykles;
- b) naujos statybos prieigos prie RKKS infrastruktūros kaina - RKKS infrastruktūra pastatyta po rinkų tyrimų įpareigojimų įsigaliojimo dienos ir grindžiama visomis faktiškai patirtomis išlaidomis, statant naują prieigos prie RKKS infrastruktūrą, kurios atitinka esamas rinkos sąlygas.

Išvada:

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas priežastis bei siekiant veiksmingos konkurencijos užtikrinimo, ūkio subjektui Telia Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje yra

nustatomi Įstatymo 24 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, ir išdėstomi taip:

Ūkio subjektas Telia, teikdamas prieigos prie RKKS paslaugas (ir susijusias priemones):

1. privalo tvarkyti sąnaudų apskaitą Sąnaudų apskaitos taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis iki RRT sprendimo, kuriuo bus patvirtintas BU-LRIC+ modelis, kuriuo bus nustatoma prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) turto reguliuojamo turto bazė pagal reguliuojamą balansinę vertę, atimant skaičiavimo momentu sukauptą nusidėvėjimą ir taikant kainų indeksavimo metodą, priėmimo dienos:

2. privalo teikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, iki kol RRT įdiegs BU-LRIC+ modelį, kuriuo bus nustatoma prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) turto reguliuojamo turto bazė pagal reguliuojamą balansinę vertę, atimant skaičiavimo momentu sukauptą nusidėvėjimą ir taikant kainų indeksavimo metodą, ir patvirtins naujas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) paslaugų kainas;

3. jeigu BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotos prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kaina daugiau kaip 20 proc. skiriasi nuo tuo metu galiojančių prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainų, apskaičiuotų RRT patvirtintų sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka, privalo kasmet taikyti ne didesnę kaip 20 proc. kainos pokytį iki kol pasieks BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas;

4. gali teikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), kurios infrastruktūra naujai pastatyta ir įregistruota (deklaruota) po standartinio pasiūlymo dėl RKKS (ir susijusių priemonių) įsigaliojimo dienos, tokiomis kainomis, kurios atspindėtų esamas rinkos sąlygas ir būtų grindžiamos visomis faktiškai patirtomis išlaidomis. Jeigu ūkio subjektas Telia pasinaudoja galimybe taikyti skirtingas prieigos prie naujos RKKS (ir susijusių priemonių) kainas, privalo savo GIS aiškiai ir skaidriai nurodyti, identifikuojant eksploatavimo pradžios datą, kuri prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) infrastruktūra yra laikoma nauja;

5. privalo netaikyti užmokesčių už paslaugas ir (ar) priemones, nebūtinai suteikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių).

9.1.5 Apskaitos atskyrimo įpareigojimas

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 6 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes šiuo įpareigojimu užtikrinamas ūkio subjektui Telia nustatytų skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų vykdymas ir sudaromos sąlygos spręsti Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nustatytas konkurencijos problemas.

Ataskaitos 4 dalyje nustatyta, kad įėjimo į Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinką barjerai yra aukšti, konkurencija Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje. Dėl šių priežasčių RRT, vadovaudamasi Įstatymo 17 straipsniu, turi teisę ūkio subjektui Telia nustatyti atitinkamus įpareigojimus, kurie spręstų Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje nustatytas ir Ataskaitos 4 dalyje aprašytas konkurencijos problemas.

Apskaitos atskyrimo tikslai yra:

1. atskleisti verslo vieneto kaip santykinai atskiros ūkio subjekto verslo dalies veiklos rezultatus per ataskaitinį laikotarpį (faktiškai gautą investicijų grąžos normą);

2. identifiкуoti vidinius nešiklius ir atskleisti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą.

Įgyvendinant apskaitos atskyrimo sistemą, vykdant apskaitos atskyrimo įpareigojimą, vadovaujamosi priežastingumo, kaupimo, objektyvumo, pastovumo, skaidrumo, naudingumo ir patikimumo principais.

Ataskaitos 9.1.2–9.1.4 nurodyti nediskriminavimo, skaidrumo bei kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai papildomi apskaitos atskyrimo įpareigojimais. Apskaitos atskyrimo įpareigojimai sudarys galimybę įvertinti finansinę informaciją apie vidiniams ūkio subjekto Telia padaliniais ir kitiems operatoriams teikiamas paslaugų sąnaudas, pajamas, kainodarą. Kodekso 71 straipsnyje rekomenduojama nustatyti įpareigojimus atskirti, tam tikros konkrečios su sujungimu arba prieiga susijusios veiklos, apskaitą. Norėdama patikrinti, kaip laikomasi skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų, priežiūros institucija turi įgaliojimus reikalauti, kad jos prašymu būtų pateikti apskaitos įrašai, įskaitant duomenis apie pajamas, gautas iš trečiųjų šalių. Tokiu būdu nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas leis RRT įvertinti su prieiga prie RKKS susijusias sąnaudas ir pajamas, bei stebėti, ar ūkio subjektas Telia nediskriminuoja kainomis kitų ūkio subjektų, t. y. suteikia prieigą prie RKKS tokiomis pačiomis sąlygomis ir kainomis kaip suteikia sau.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, ūkio subjektui Telia Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje yra nustatomas Įstatymo 20 straipsnyje įtvirtintas apskaitos atskyrimo įpareigojimas ir išdėstomas taip:

Prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) teikimui, Telia privalo vykdyti Įstatymo 20 straipsnyje numatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą Apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 1V–738 (toliau – Apskaitos atskyrimo taisyklės), nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Išvada:

Apibendrinant anksčiau pateiktą informaciją, RRT nustato ūkio subjektui Telia Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje apskaitos atskyrimo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje, ir išdėsto jį taip:

Ūkio subjektas Telia, teikdamas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) paslaugas privalo vykdyti apskaitos atskyrimo įpareigojimą Apskaitos atskyrimo taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, iki kol RRT įdiegs BU-LRIC+ modelį.

9.1 skyriaus išvados:

Ūkio subjektui Telia yra nustatomi šie įpareigojimai:

1. Įstatymo 21 straipsnyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą;
2. Įstatymo 18 straipsnyje numatytas skaidrumo įpareigojimas;
3. Įstatymo 19 straipsnio numatytas nediskriminavimo įpareigojimas;
4. Įstatymo 24 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai;
5. Įstatymo 20 straipsnyje numatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Ūkio subjektui Telia visi aukščiau paminėti įpareigojimai yra nustatomi ir įsigalioja nuo nutarimo paskelbimo dienos.

9.2. Ūkio subjektui Telia įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (ar) naikinimas Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje

Ūkio subjektui Telia anksčiau nustatytų įpareigojimų naikinimas

Ūkio subjektui Telia galioja 2019 m. Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyti įpareigojimai: įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, skaidrumo įpareigojimas, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai bei apskaitos atskyrimo įpareigojimas, kurie sprendė 2019 m. Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo metu nustatytas konkurencines problemas.

Šiame DVP 36 rinkos tyrime nustatytos konkurencijos problemos (Ataskaitos 6.1 dalyje) iš esmės sutampa su 2019 m. rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis, todėl, siekiant spręsti DVP 36 rinkoje nustatytas konkurencijos problemas, tikslinga būtų ūkio subjektui Telia palikti galioti 2006 m. liepos 17 d. įsakyme Nr. 1V-818 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti rinkoje“, 2011 m. birželio 16 d. įsakyme Nr. 1V-629 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkoje“, 2016 m. sausio 7 d. įsakyme Nr. 1V-12 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje“ ir 2019 m. liepos 19 d. įsakyme Nr. 1V-768 „Dėl ūkio subjekto Telia Lietuva, AB, turinčio didelę įtaką Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje“ nustatytus įpareigojimus (toliau visi kartu – Įsakymai).

Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Didmeninės vietinės prieigos rinka šiame rinkos tyrime buvo apibrėžta kaip DVP 36 rinka, t. y. atsižvelgiant į pasikeitusį rinkos apibrėžimą (DVP 24 rinkoje nenustatinėjant konkurencinių problemų pagal Ataskaitos 5.2 dalyje nurodytus argumentus), ir į tai, kad 2019 m. atliktame Didmeninės vietinės prieigos rinkos tyrime ir Įsakymuose nustatyti įpareigojimai apėmė įpareigojimus prieigai prie RKKS paslaugos, RRT daro išvadą, kad yra tikslinga naikinti ūkio subjektui Telia Įsakymuose nustatytus įpareigojimus, o konkurencinių problemų, nustatytų DVP 36 rinkoje (Ataskaitos 6.1 dalis) sprendimui, išanalizuoti naujų įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje taikymo galimybes ir esant pagrindui nustatyti juos DVP 36 rinkoje.

Išvada:

Atsižvelgiant į šiame rinkos tyrime pasikeitusį Didmeninės vietinės prieigos rinkos apibrėžimą, t. y. rinka apibrėžiama kaip DVP 36 rinka, o taip pat į tai, kad Įsakymuose nustatyti įpareigojimai apėmė prieigos prie RKKS paslaugą, Įsakymuose nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

Ūkio subjektui Telia įpareigojimų nustatymas

Ataskaitos 6.1 dalyje buvo įvardintos konkurencijos problemos DVP 36 rinkoje, nustatyta, kad konkurencija DVP 36 rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką šioje rinkoje. Šios aplinkybės pateisina *ex ante* reguliavimą, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje numatytų įpareigojimų taikymą.

Ataskaitos 6 dalyje nustatyta, kad ūkio subjektas Telia Tiriamojo laikotarpio pabaigoje užėmė 72,9 proc. DVP 36 rinkos.

Ataskaitos 6.1 dalyje nustatyta, kad įėjimo į DVP 36 rinką barjerai yra aukšti, konkurencija DVP 36 rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką DVP 36 rinkoje. Dėl šių priežasčių RRT, vadovaudamasi Įstatymo 17 straipsniu, turi teisę ūkio subjektui Telia nustatyti atitinkamus įpareigojimus, kurie spręstų DVP 36 rinkoje nustatytas ir 6.1 Ataskaitos dalyje aprašytas konkurencijos problemas. Nagrinėjamoje DVP 36 rinkoje vyraujančios aplinkybės neužtikrins savaiminio DVP 36 rinkoje egzistuojančių problemų sprendimo, todėl RRT daro išvadą, kad reikia detaliai išnagrinėti galimybę ūkio subjektui Telia taikyti įpareigojimą suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimą, skaidrumo įpareigojimą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus bei apskaitos atskyrimo įpareigojimą.

9.2.1 Įpareigojimas suteikti prieigą

Įpareigojimu suteikti prieigą siekiama apriboti asmens galimybes nepagrįstai atsisakyti suteikti konkrečias paslaugas (arba jas nutraukti), naudojamas teikti mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms, ir tokiais veiksmais riboti konkurenciją mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

Kaip nurodyta Ataskaitos 6 dalyje, ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės vietinės prieigos, turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti didmeninės vietinės prieigos, o taip pat kontroliuoti šių paslaugų kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tokiais veiksmais daryti neigiamą įtaką mažmeninių interneto prieigos FTTx paslaugų rinkoje. Kaip nurodyta Ataskaitos 5.3 dalyje didmeninę vietinę prieigą sudaro visiškai atsieta prieiga prie vietinių šviesolaidinių linijų ir (arba) prieiga prie vietinių UTP ir STP linijų bei VULA.

Atsižvelgiant į tai, ūkio subjektui Telia nustatomas įpareigojimas suteikti prieigą DVP 36 rinkoje:

1. Kiek tai susiję su visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ūkio subjektas Telia:

- 1.1. privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti prieigą;
- 1.2. privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti prieigą;
- 1.3. privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos prieigos suderinamumui;
- 1.4. privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;
- 1.5. privalo suteikti su prieiga susijusias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą galutiniams paslaugų gavėjams;
- 1.6. privalo suteikti prieigą prie informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) programinės įrangos sistemų, įskaitant veiklos palaikymo sistemų, ir sudaryti sąlygas:
 - 1.6.1. informacijai apie ūkio subjekto Telia išvystytą elektroninių ryšių tinklą gauti, įskaitant informaciją, leidžiančią preliminariai įvertinti ar konkrečiu adresu fiziškai yra nutiestos ūkio subjekto Telia vietinės šviesolaidinės, UTP ar STP linijos, ar šios linijos yra užimtose;
 - 1.6.2. konkrečiu adresu užsakyti TGT dėl visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių) ir (ar) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) suteikimo;
 - 1.6.3. konkrečiu adresu užsakyti visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių) ir (ar) prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių);
 - 1.6.4. gedimams registruoti.
- 1.7. privalo sudaryti sąlygas operatoriui užsakyti TGT dėl visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių) ir (ar) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) gavimo, fiziškai dalyvaujant atliekant TGT konkrečiu adresu.
- 1.8. gali atsisakyti suteikti prieigą, vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kurie yra pagrįsti objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti tinkamas technines ir organizacines priemones savo viešaisiais elektroninių ryšių tinklais teikiamų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamam teikimui, jei teisės aktai nenustato kitaip. Įrodinėjimo našta, jog atitinkama prieiga negali būti suteikta, tenka ūkio subjektui Telia. Tais atvejais, kai prieigos suteikimas negalimas dėl vietinių linijų trūkumo, dėl jų įrengimo ūkio subjektas Telia ir operatorius gali susitarti komercinių derybų būdu;
- 1.9. esant neigiamam TGT ar kai ūkio subjektas Telia dėl kitų objektyvių priežasčių atsisako suteikti prieigą, vėluoja ją suteikti, jis privalo prieigos gavėjui pateikti išsamų paaiškinimą dėl neigiamo TGT atsakymo, atsisakymo ar vėlavimo priežasčių suteikti prieigą ir aplinkybių bei,

nurodyti sąlygas, ir esant galimybėms, tikslų terminą, kuriomis ūkio subjektas Telia galėtų šią priegą suteikti;

1.10. nuo šio nutarimo priėmimo dienos iki sprendimų, priimtų kitame Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrime, įsigaliojimo dienos, bet ne trumpiau kaip 5 metams, gali atsisakyti suteikti visiškai atsietą priegą prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių) ir (ar) priegą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), teikiamą naudojant nuo šio nutarimo priėmimo dienos naujai nutiestas vietines šviesolaidines, vietinės UTP ir STP linijas šiose seniūnijose: Alytaus sen. Alytaus r. sav., Antakalnio sen. Vilniaus m. sav., Ariogalos sen. Raseinių r. sav., Garliavos apylinkių sen. Kauno r. sav., Garliavos sen. Kauno r. sav., Jiezno sen. Prienų r. sav., Kalvarijos sen. Kalvarijos sav., Kruonio sen. Kaišiadorių r. sav., Miroslavo sen. Alytaus r. sav., Nemėžio sen. Vilniaus r. sav., Pabradės sen. Švenčionių r. sav., Panerių sen. Vilniaus m. sav., Simno sen. Alytaus r. sav., Šiaulių kaimiškoji sen. Šiaulių r. sav., Švenčionių sen. Švenčionių r. sav., Trakų sen. Trakų r. sav. (pastato lygmeniu);

1.11. priegai teikti naudojamiems tinklo elementams negali taikyti jiems taikytinuose standartuose nenustatytų apribojimų, įskaitant apribojimus tinklo elementų sujungimui su viešaisiais ryšių tinklais bei tinklo elementų paskirčiai;

1.12. privalo raštu informuoti prieigos gavėją ir RRT apie kiekvieno tinklo elemento, prie kurio gavėjui yra suteikta priega, ir jo sudedamųjų dalių, eksploatacijos terminų pabaigą arba jų pakeitimą nauja elektroninių ryšių infrastruktūra, ne vėliau kaip prieš 24 mėnesius iki atitinkamo eksploatacijos termino pabaigos datos. Tuo atveju, jei ūkio subjektas Telia gali pasiūlyti prieigos gavėjui kainos ir techninių charakteristikų prasme analogišką priegą toje pačioje geografinėje vietoje, kurioje gavėjui teikiamos prieigos, teikimą planuojama nutraukti, ūkio subjektas Telia apie tai informuoja prieigos gavėją raštu ne vėliau kaip prieš 12 mėnesių iki atitinkamo eksploatacijos termino pabaigos datos;

1.13. suteikęs prieigos gavėjui standartiniame pasiūlyme nurodytas paslaugas, turi vykdyti tinklo elementų, prie kurių yra suteikta priega, priežiūrą bei atlikti gedimų šalinimo darbus;

1.14. privalo iš anksto informuoti prieigos gavėją el. laišku ar raštu apie planuojamus atlikti ūkio subjekto Telia tinklo priežiūros ar kitus darbus, galinčius turėti įtakos prieigos gavėjo teikiamų paslaugų kokybei, suteikdamas prieigos gavėjui galimybę atitinkamai sureaguoti bei informuoti savo galutinius paslaugų gavėjus. Šis informavimo terminas turi būti ne trumpesnis, nei ūkio subjektas Telia įsipareigoja informuoti savo galutinius paslaugų gavėjus.

2. Kiek tai susiję su VULA (ir susijusių priemonių) teikimu, ūkio subjektas Telia:

2.1. privalo užtikrinti, kad VULA (ir susijusios priemonės) bus pradėta teikti ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo šio rinkos tyrimo sprendimų priėmimo dienos, laikantis šios tvarkos:

2.1.1. privalo ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimų priėmimo dienos sukurti VULA (pagal Ataskaitos 5.1.2 dalyje nurodytą VULA techninę specifikaciją) ir šios prieigos standartinio pasiūlymo projektą pateikti derinimui RRT, kartu su techninio atkartojamumo (angl. *Technical Replicability Test*) testu bei kainų spaudimo testu visoms VULA ir atitinkamoms mažmeninėms interneto prieigos paslaugoms;

2.1.2. privalo ne vėliau kaip per 4 mėnesius po VULA standartinio pasiūlymo projekto pateikimo RRT dienos, viešai savo interneto svetainėje paskelbti su RRT suderintą šio projekto variantą, kuris įsigalios po 2 mėnesių po jo viešo paskelbimo ūkio subjekto Telia interneto svetainėje.

2.2. privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti VULA (ir susijusias priemones);

2.3. privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti VULA;

2.4. esant neigiamam TGT ar kai ūkio subjektas Telia dėl kitų objektyvių priežasčių atsisako suteikti VULA (ir susijusias priemones), vėluoja ją suteikti, jis privalo operatoriui pateikti išsamų paaiškinimą dėl neigiamo TGT atsakymo, atsisakymo ar vėlavimo priežasčių suteikti VULA (ir susijusias priemones) ir aplinkybių bei, nurodyti sąlygas, ir esant galimybėms, tikslų terminą,

kuriomis ūkio subjektas Telia galėtų šią prieigą suteikti. VULA gavėjui įvykdžius ūkio subjekto Telia nurodytas sąlygas, pakartotinis TGT dėl tos pačios prieigos suteikimo neturi būti atliekamas;

2.5. privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos prieigos suderinamumui;

2.6. privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;

2.7. privalo suteikti su VULA susijusias paslaugas, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą galutiniams paslaugų gavėjams;

2.8. gali atsisakyti suteikti VULA (ir susijusias priemones), vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kurie yra pagrįsti objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti tinkamas technines ir organizacines priemones, kuriomis ūkio subjektas Telia užtikrintų savo viešaisiais elektroninių ryšių tinklais teikiamų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamą teikimą, jei teisės aktai nenustato kitaip. Įrodinėjimo našta, jog atitinkama prieiga negali būti suteikta, tenka ūkio subjektui Telia. Tais atvejais, kai prieigos suteikimas negalimas dėl vietinių linijų trūkumo, dėl jų įrengimo ūkio subjektas Telia ir operatorius gali susitarti komercinių derybų būdu;

2.9. nuo šio nutarimo priėmimo dienos iki sprendimų, priimtų kitame Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrime, įsigaliojimo dienos, bet ne trumpiau kaip 5 metams, gali atsisakyti suteikti VULA (ir susijusias priemones), teikiamą naudojant nuo šio nutarimo priėmimo dienos naujai nutiestas vietines šviesolaidines linijas šiose seniūnijose: Alytaus sen. Alytaus r. sav., Antakalnio sen. Vilniaus m. sav., Ariogalos sen. Raseinių r. sav., Garliavos apylinkių sen. Kauno r. sav., Garliavos sen. Kauno r. sav., Jiezno sen. Prienų r. sav., Kalvarijos sen. Kalvarijos sav., Kruonio sen. Kaišiadorių r. sav., Miroslavo sen. Alytaus r. sav., Nemėžio sen. Vilniaus r. sav., Pabradės sen. Švenčionių r. sav., Panerių sen. Vilniaus m. sav., Simno sen. Alytaus r. sav., Šiaulių kaimiškoji sen. Šiaulių r. sav., Švenčionių sen. Švenčionių r. sav., Trakų sen. Trakų r. sav. (pastato lygmeniu);

2.10. prieigai teikti naudojamiems tinklo elementams negali taikyti jiems taikytinuose standartuose nenustatytų apribojimų, įskaitant apribojimus tinklo elementų sujungimui su viešaisiais ryšių tinklais bei tinklo elementų paskirčiai;

2.11. privalo raštu informuoti prieigos gavėją ir RRT apie kiekvieno tinklo elemento, prie kurio gavėjui yra suteikta prieiga, ir jo sudedamųjų dalių, eksploatacijos terminų pabaigą arba jų pakeitimą nauja elektroninių ryšių infrastruktūra, ne vėliau kaip prieš 24 mėnesius iki atitinkamo eksploatacijos termino pabaigos datos. Tuo atveju, jei ūkio subjektas Telia gali pasiūlyti prieigos gavėjui kainos ir techninių charakteristikų prasme analogišką prieigą toje pačioje geografinėje vietoje, kurioje gavėjui teikiamos prieigos, teikimą planuojama nutraukti, ūkio subjektas Telia apie tai informuoja prieigos gavėją raštu ne vėliau kaip prieš 12 mėnesių iki atitinkamo eksploatacijos termino pabaigos datos;

2.12. privalo suteikti prieigą prie informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) programinės įrangos sistemų, įskaitant veiklos palaikymo sistemų, ir sudaryti sąlygas:

2.12.1. informacijai apie ūkio subjekto Telia išvystytą elektroninių ryšių tinklą gauti, įskaitant informaciją, leidžiančią preliminarai įvertinti ar konkrečiu adresu fiziškai yra nutiestos ūkio subjekto Telia vietinės šviesolaidinės linijos, ar šios linijos yra užimtos bei kokia duomenų perdavimo sparta galima šiomis linijomis;

2.12.2. konkrečiu adresu užsakyti TGT dėl VULA (ir susijusių priemonių) suteikimo;

2.12.3. konkrečiu adresu užsakyti VULA (ir susijusias priemones);

2.12.4. gedimams registruoti.

2.13. privalo sudaryti sąlygas operatoriui užsakyti TGT dėl VULA (ir susijusių priemonių), fiziškai dalyvaujant atliekant TGT konkrečiu adresu.

2.14. suteikęs prieigos gavėjui standartiniame pasiūlyme nurodytas paslaugas, turi vykdyti tinklo elementų, prie kurių yra suteikta prieiga, priežiūrą bei atlikti gedimų šalinimo darbus;

2.15. privalo iš anksto informuoti prieigos gavėją el. laišku ar raštu apie planuojamus atlikti ūkio subjekto Telia tinklo priežiūros ar kitus darbus, galinčius turėti įtakos prieigos gavėjo teikiamų paslaugų kokybei, suteikdamas prieigos gavėjui galimybę atitinkamai sureaguoti bei informuoti savo galutinius paslaugų gavėjus. Šis informavimo terminas turi būti ne trumpesnis, nei ūkio subjektas Telia įsipareigoja informuoti savo galutinius paslaugų gavėjus;

2.16. privalo sudaryti galimybes operatoriams, perkantiems didmeninės centrinės prieigos paslaugas iš ūkio subjekto Telia, per 5 mėnesius nuo VULA standartinio pasiūlymo įsigaliojimo dienos, perkelti turimas didmeninės centrinės prieigas į VULA. Ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti sklandų esamų didmeninių centrinių prieigų migravimą į VULA, kad visos esamos ir faktiškai iki VULA aktyvavimo dienos teikiamos didmeninės centrinės prieigos būtų perkeltamos į VULA be papildomų TGT ar kitų vienkartinio migravimo mokesčių, esant techninėms galimybėms. Migravimas turi būti organizuojamas taip, kad nebūtų nutrauktas paslaugos teikimas galutiniam paslaugų gavėjui, tačiau migravimas savaime nelaikomas įsipareigojimu išlaikyti identiškus paslaugos techninius parametrus ar kainodaros sąlygas;

2.17. privalo teikti VULA (ir susijusias priemones) prie ūkio subjekto Telia tinklo prisijungiant regioniniu lygmeniu, t. y. iš 3 prieigos suteikimo taškų aptarnaujančių tam tikrą šalies regioną.

3. Esant techninėms galimybėms ūkio subjektas Telia privalo sudaryti prieigos gavėjui galimybę migruoti tarp visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos ir (ar) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir VULA užtikrinant bet kokią šiame punkte nurodytų paslaugų kombinaciją tuo pačiu užtikrinant prieigos gavėjo teikiamų paslaugų galutiniams paslaugų gavėjams nenutrūkstamą teikimą, išskyrus techninės priežiūros metu įvykusius paslaugos teikimo sutrikimus.

4. TGT dėl VULA suteikimo bei VULA užsakymas, kai TGT ar VULA užsakoma naudojant informacines sistemas, turi būti pilnai automatizuotas. Ūkio subjekto Telia darbuotojų dalyvavimas galimas tik išimtiniais atvejais, pvz., kai būtina patikslinti neigiamo TGT priežastis ar sąlygas, nurodytas 2.4 papunktyje.

Įpareigojimas suteikti prieigą ribos ūkio subjekto Telia galimybes vienašališkai nesuteikti didmeninės vietinės prieigos paslaugų arba nutraukti didmeninės vietinės prieigos paslaugų teikimą DVP 36 rinkoje. Įpareigojimas suteikti prieigą taip pat sumažins elektroninių ryšių paslaugų teikėjų įėjimo į atitinkamų mažmeninių paslaugų teikimo rinkas barjerus ir tokiu būdu galutiniams paslaugų gavėjams sukurs platesnes mažmeninių paslaugų pasirinkimo galimybes.

2024 m. RRT, vadovaudamasi Įstatymo 47 straipsniu ir Europos Komisijos Valstybės pagalbos plačiajuosčiams tinklams gairėmis (2023/C 36/01), atliko vadinamųjų Baltųjų zonų, t. y. teritorijų, kuriose nėra ir per trejus metus neplanuojama įrengti elektroninių ryšių tinklų, kuriais galėtų būti teikiamos elektroninių ryšių paslaugos bent 100 Mb/s gaunamojo ryšio sparta aprėpties, tyrimą. Šio tyrimo metu identifikuota 16 seniūnijų, patenkančių į Didmeninės vietinės prieigos rinkos geografinę teritoriją, kuriose ne mažiau nei 1 000 gyvenamųjų patalpų yra Baltosiose zonose. Pabrėžtina, kad vienas iš Įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytų RRT uždavinių – elektroninių ryšių infrastruktūros plėtros skatinimas. Todėl siekiant skatinti tinklų plėtrą tose teritorijose, kuriose plačiajuosčio ryšio tinklai nepasiekia reikšmingo skaičiaus gyventojų, RRT vertinimu, tikslinga ūkio subjektui Telia sudaryti galimybes atsisakyti suteikti tiek fizinę, tiek ir virtualią prieigą prie tose teritorijose naujai nutiestų šviesolaidinių vietinių linijų, UTP ir STP linijų. Akcentuotina, kad ši reguliavimo išimtis arba reguliavimo atostogos (angl. *Regulatory Holidays*) gali būti pritaikyti teikiant fizinę ar virtualią prieigą tik prie naujai nutiestų linijų. Tai reiškia, kad prieigą prie tinklo, išvystyto iki nutarimo, kuriuo patvirtinami šie įpareigojimai, įskaitant reguliavimo atostogas, įsigaliojimo dienos, ūkio subjektas Telia privalės suteikti. Siekdamas pasinaudoti šia išimtimi, ūkio subjektas Telia privalės RRT pateikti detalią informaciją

apie iki nutarimo įsigaliojimo išvystytą tinklą (pvz., per Operatorių Tinklų Informacinę Sistemą (OTIS), ar kitomis su RRT suderintomis priemonėmis).

RRT vertinimu ši reguliavimo išimtis nesukels reikšmingų konkurencijos problemų Didmeninės vietinės prieigos rinkoje, kadangi išimtimi ūkio subjektas Telia galės pasinaudoti tik itin ribotoje ir aiškiai apibrėžtoje teritorijoje (16 seniūnijų iš 544), tačiau gali paskatinti Telia aktyviau investuoti į tinklų plėtrą šiose teritorijose.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, nurodytais Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, nes ūkio subjektas Telia neturi motyvų siūlyti didmeninės vietinės prieigos, turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes nesuteikti didmeninės vietinės prieigos arba nutraukti šių paslaugų teikimą DVP 36 rinkoje.

Išvada: RRT ūkio subjektui Telia nustato įpareigojimą suteikti didmeninę vietinę prieigą DVP 36 rinkoje, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos, ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) teikimu, numatytą Įstatymo 21 straipsnyje.

9.2.2 Skaidrumo įpareigojimas

Skaidrumo įpareigojimu siekiama reguliuojamą asmenį įpareigoti skelbti tam tikros apimties informaciją, kuri sudarytų sąlygas vystytis veiksmingai konkurencijai, sukurtų įrankius reguliuojamo asmens įpareigojimų priežiūrai, skatintų savireguliaciją.

DVP 36 rinkos tyrimo metu nustatyta, kad konkurencija DVP 36 rinkoje nėra veiksminga. Ataskaitos 6.1 dalyje nurodyto konkurencijos problemas ir ūkio subjektas Telia pripažintas turinčiu didelę įtaką DVP 36 rinkoje.

Skaidrumo įpareigojimas užtikrins galimybę stebėti nediskriminavimo, kainų kontrolės bei įpareigojimo suteikti prieigą laikymąsi. Skaidrumo įpareigojimas kitiems mažmeninių paslaugų teikėjams taip pat padidins tikrumą, kad prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusios priemonės) teikiama jų nediskriminuojant. Tokiu būdu bus užtikrinamos geresnės galimybės mažmeninių paslaugų teikėjams prognozuoti savo veiklą.

2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-768 3 punkte nustatytas skaidrumo įpareigojimas ūkio subjektui Telia, teikiant didmeninę vietinę prieigą (ir susijusių priemonių), prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) buvo įgyvendintas laikantis Prieigos taisyklėse nustatytų informacijos, reikalaujamos skelbti nustačius skaidrumo įpareigojimą, apimties, jos detalumo reikalavimų, paskelbimo būdo ir kitų paskelbimo sąlygų.

Šiame rinkos tyrime buvo konstatuota, kad prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos patenka į DVP 36 rinkos apibrėžimo apimtį ir buvo apibrėžta atskira Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinka, kurią sudaro prieigos prie RKKS paslauga, todėl siekiant teisinio tikrumo ir nustatytų įpareigojimų aiškumo, ūkio subjektui Telia, teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) nustatomas Įstatymo 18 straipsnyje apibrėžtas skaidrumo įpareigojimas:

Ūkio subjektas Telia, teikdamas visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) (toliau kartu šioje Ataskaitos dalyje - Prieiga) privalo:

1. standartiniame pasiūlyme suteikti Prieigą viešai skelbti detalią informaciją, įskaitant techninę specifikaciją, tinklo charakteristikas, atitinkamos prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, Prieigos ir susijusių priemonių kainas;

2. teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti Prieigą visą informaciją, būtiną jai gauti. Standartiniame pasiūlyme privalo nurodyti informaciją apie:

2.1. Prieigos paslaugas, prie kiekvienos paslaugos nurodant:

2.1.1. informaciją apie Prieigą prie konkrečių tinklo elementų ir (ar) priemonių;

2.1.2. prieigos technines sąlygas, charakteristikas, kokybės parametrus;

2.1.3. informaciją apie technines sąsajas, protokolus ir naudojamas technologijas, kurios yra būtinos užtikrinti per gavėjui suteiktą Prieigą teikiamų paslaugų suderinamumą;

2.1.4. VULA atveju gavėjo duomenų srauto siuntimo tvarką;

2.2. susijusias priemones, būtinas užtikrinti prieigos gavėjo viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimui per jam suteiktą Prieigą, įskaitant:

2.2.1. sąlygas ryšių linijos, jungiančios ūkio subjekto Telia ir prieigos gavėjo tinklus, įrengimui, išskiriant informaciją apie techninę specifikaciją ir sąsajas, pakankamą gavėjui (arba šio gavėjo pasirinktam trečiajam asmeniui) įrengti bei teikti tokią ryšių liniją;

2.2.2. elektroninių ryšių infrastruktūrą, susijusią su Prieigos suteikimu;

2.2.3. bendro naudojimo vietą, įskaitant nutolusią bendro naudojimo vietą:

2.2.3.1. nustatytus bendro naudojimo vietų saugumo reikalavimus bei priemones šiems reikalavimams užtikrinti;

2.2.3.2. sąlygas, pagal kurias prieigos gavėjas turi galimybę apžiūrėti bendro naudojimo vietas, kuriose bus įrengiami prieigos gavėjo tinklo elementai, yra įrengti prieigos gavėjo tinklo elementai;

2.2.3.3. sąlygas, pagal kurias ūkio subjektas Telia gali atsisakyti suteikti bendro naudojimo vietą;

2.2.3.4. įrenginių, kurie gali būti įrengiami bendro naudojimo vietoje, techninius parametrus ir charakteristikas bei apribojimus, jei tokių yra;

2.2.3.5. erdvės bendro naudojimo vietoje paskirstymo tarp prieigos gavėjų, kai bendro naudojimo vietos plotas yra ribotas, taisyklės. Tokios taisyklės turi numatyti galimybę naudoti vieną bendro naudojimo vietą keliems prieigos gavėjams;

2.3. geografinius prisijungimo prie ūkio subjekto Telia tinklo taškus, kuriuose gali būti suteikta Prieiga, pateikdamas kiekvieno taško adresą bei aptarnaujamą teritoriją;

2.4. prieigą prie informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) programinės įrangos sistemų, įskaitant veiklos palaikymo sistemų, reikalingų Prieigai (ir susijusioms priemonėms) suteikti, teikti ir (ar) informacijai apie šias paslaugas gauti.

2.5. migravimo tarp Prieigos paslaugų, tvarką ir sąlygas tuo pačiu užtikrinant prieigos gavėjo teikiamų paslaugų galutiniams paslaugų gavėjams nenutrūkstamą teikimą, išskyrus techninės priežiūros metu įvykusius paslaugos teikimo sutrikimus;

2.6. TGT atlikimo tvarką ir sąlygas, atskirai numatant tvarką ir sąlygas, pagal kurias prieigos gavėjas gali;

2.6.1. užsakyti TGT dalyvaujant fizinėje Prieigos buvimo vietoje;

2.6.2. užsakyti TGT naudojant informacines sistemas;

2.7. tinkamas technines ir organizacines priemones, kuriomis ūkio subjektas Telia užtikrintų savo viešaisiais elektroninių ryšių tinklais teikiamų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamą teikimą, jei teisės aktai nenustato kitaip;

2.8. kiekvienos 2.1–2.6 papunkčiuose nurodytos paslaugos teikimo sąlygas ir tvarką, įskaitant:

2.8.1. prašymo dėl kiekvienos paslaugos teikimo standartinę formą;

2.8.2. TGT atlikimo terminus;

2.8.3. paslaugų suteikimo terminus;

2.8.4. gedimų šalinimo terminus;

2.8.5. paslaugų lygio susitarimus (angl. *Service Level Agreement, SLA*), jei ūkio subjektas Telia tokius taiko teikiant savo mažmenines paslaugas ir atitinkamas Prieigos paslaugas yra

sudėtinė tokių mažmeninių paslaugų kūrimo grandinės dalis, įskaitant tvarką, taikomą grįžtant prie įprasto paslaugų lygio, užtikrinant, kad:

2.8.5.1. Prieigos gavėjui būtų sudarytos tinkamos galimybės pasiūlyti mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams standartiniame pasiūlyme nurodytų paslaugų pagrindu, kurios būtų analogiškos ūkio subjekto Telia teikiamoms mažmeninėms paslaugoms, kurių sudėtinė kūrimo grandinės dalį sudaro atitinkamos standartiniame pasiūlyme nurodytos paslaugos;

2.8.5.2. atspindėtų atitinkamų ūkio subjekto Telia mažmeninių paslaugų lygio susitarimų sąlygas, įskaitant kiekvienos 2.8.2–2.8.4 papunkčiuose nurodytus terminus.

2.9. standartines kiekvienos 2.1–2.5 papunkčiuose nurodytos paslaugos sutarties sąlygas;

2.10. standartinę konfidencialumo pasižadėjimo formą;

2.11. ūkio subjekto Telia mokėtinas kompensacijas, įskaitant mokėjimo tvarką, už kiekvienos 2.8.2–2.8.4 papunkčiuose nurodytų terminų bei sutartyje nurodytų paslaugų kokybės parametrų nesilaikymą;

2.12. kiekvienos paslaugos kainas (įskaitant pradinio prijungimo užmokesčius, periodinius užmokesčius ir kitus užmokesčius; jei kainos yra diferencijuotos, tai turi būti nurodyta) ir (ar) kainų sudarymo formules (algoritmus), nuolaidas, mokėjimo terminus bei sąlygas.

2.13. prašymų dėl papildomos informacijos apie teikiamą Prieigą TGT, sąskaitų už paslaugas išrašymą ir pan. pateikimo tvarką bei ūkio subjekto Telia teikiamų atsakymų į šiuos prašymus dėl papildomos informacijos suteikimo pateikimo tvarką ir terminus.

3. laikytis standartinio pasiūlymo dėl Prieigos suteikimo paskelbimo, įsigaliojimo ir atnaujinimo tvarkos:

3.1. ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo RRT sprendimo priėmimo dienos privalo pateikti RRT standartinį pasiūlymą dėl visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) ir viešai jį paskelbti savo interneto svetainėje;

3.2. ne vėliau kaip per 10 mėnesių nuo RRT sprendimo, kuriuo ūkio subjektas Telia pripažintas turinčiu didelę įtaką DVP 36 rinkoje, įsigaliojimo dienos privalo pateikti RRT standartinį pasiūlymą dėl VULA (ir susijusių priemonių) ir viešai jį paskelbti savo interneto svetainėje

3.3. ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo atitinkamų teisės aktų pakeitimų ir (ar) įvykus technologijų, ir (ar) rinkos, ir (ar) paslaugų teikimo sąlygų pokyčiams privalo atnaujinti standartinį pasiūlymą ir viešai jį paskelbti savo interneto svetainėje;

3.4 ne vėliau kaip 2 mėnesiai iki kiekvieno ūkio subjekto Telia iniciatyva ketinamo atlikti standartinio pasiūlymo pakeitimo, šiame papunktyje nustatyta tvarka privalo informuoti RRT, kartu pateikdamas RRT atnaujintą standartinį pasiūlymą ir ketinamų atlikti pakeitimų lentelę, joje nurodydamas keičiamus, naujai įtraukiamus ir (ar) išbraukiamus standartinio pasiūlymo punktus bei atnaujinto standartinio pasiūlymo įsigaliojimo datą. Visą šiame punkte nurodytą informaciją ūkio subjektas Telia privalo pateikti RRT ir paskelbti savo interneto svetainėje. Jei ketinama keisti standartiniame pasiūlyme nurodytą paslaugos kainą, ūkio subjektas Telia taip pat privalo laikytis RRT patvirtintų sąnaudų apskaitos taisyklių reikalavimų.

3.5 standartinis pasiūlymas įsigalioja per 2 mėnesius nuo jo paskelbimo viešai ūkio subjekto Telia interneto svetainėje dienos. Standartinio pasiūlymo paskelbimas nereiškia, kad paskelbtasis standartinis pasiūlymas atitinka teisės aktų reikalavimus.

RRT gali motyvuotai pareikalauti, kad ūkio subjektas Telia per RRT nustatytą terminą pakeistų standartinio pasiūlymo, įskaitant ir neįsigaliojusio standartinio pasiūlymo, sąlygas, tarp jų kainas, jeigu jos neatitinka Įstatyme ar kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

Įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 6 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes apima tik būtinos įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksnių, informacijos pateikimą bei skelbimą, taip pat būtinos tinklų sujungimui įvykdyti informacijos pateikimą bei skelbimą.

Išvada:

RRT ūkio subjektui Telia nustato skaidrumo įpareigojimą teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusios priemonių), numatytą Įstatymo 18 straipsnyje.

9.2.3 Nediskriminavimo įpareigojimas

Nediskriminavimo įpareigojimo tikslas yra apriboti vertikalčiai integruoto paslaugų teikėjo galimybes skirtingiems paslaugų gavėjams taikyti skirtingas sąlygas elektroninių ryšių paslaugoms, kurias naudoja pats vertikalčiai integruotas operatorius ir kiti elektroninių ryšių paslaugų teikėjai konkuruodami vieni su kitais.

Ataskaitos 6 skyriuje atlikus konkurencijos veiksmingumo DVP 36 rinkoje vertinimą, RRT konstatavo, kad konkurencija šioje rinkoje nėra veiksminga ir nustatė, kad ūkio subjektas Telia turi motyvą ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės vietinės prieigos kainas bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui. Sprendžiant šią konkurencijos problemą, ūkio subjektui Telia yra tikslinga nustatyti nediskriminavimo įpareigojimą, apibrėžtą Įstatymo 19 straipsnyje. Šiuo įpareigojimu bus ribojamos ūkio subjekto Telia galimybės DVP 36 rinkoje sau ir kitiems prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) gavėjams taikyti skirtingas paslaugų suteikimo sąlygas. Nediskriminavimo įpareigojimo taikymas užtikrins, kad skirtingiems prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) gavėjams, ūkio subjektas Telia taikys vienodas paslaugų teikimo sąlygas, o taip pat paslaugų teikimo sąlygos bus ne blogesnės nei ūkio subjektas Telia taiko sau.

Ataskaitos 9.1.3 dalyje aprašytas EOO principo pranašumas prie EOI principą, todėl vykdant nediskriminavimo įpareigojimą DVP 36 rinkoje ūkio subjektas Telia privalo laikytis EOO principo. Šis principas leidžia ūkio subjektui Telia tiek atliekant TGT dėl prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių), tiek teikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusias priemones), naudoti skirtingas informacines sistemas, kai prieiga teikiama savo padaliniais ir kitiems prieigos gavėjams. Tačiau ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti, kad šios prieigos suteikimo sąlygos, įskaitant kainas, visiems prieigoms gavėjams būtų vienodos.

Pabrėžtina, kad nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytus tikslus, nes ribojant ūkio subjekto Telia galimybes taikyti skirtingas prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui, t. y. kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybės konkuruoti su ūkio subjektu Telia nebus ribojamos ūkio subjekto Telia galimais diskriminaciniais veiksmais, nustatant skirtingas prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas skirtingiems paslaugų gavėjams (įskaitant ir save). Taip pat, nediskriminavimo įpareigojimas atitinka Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytus elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principus, nes, kaip nurodyta anksčiau, nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins sąlygas vystytis konkurencijai ir apsaugoti prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) gavėjus ir šių gavėjų abonentų (galutinių paslaugų gavėjų) interesus.

Siekiant užtikrinti vienodas paslaugų teikimo sąlygas ir riboti ūkio subjekto Telia galimybes taikyti skirtingas prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) kainas sau ir kitam operatoriui, Telia privalo užtikrinti, kad prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos

ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių), naudojamos Telia mažmeninėms paslaugoms teikti, vnt. sąnaudos būtų vienodos su tomis didmeninėmis prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) vnt. sąnaudomis, kurios priskirtos kitiems operatoriams, perkantiems tokias paslaugas.

Siekiant užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi yra reikalinga informacija, atspindinti, kokiomis sąlygomis ūkio subjektas Telia teikia prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) šių prieigų gavėjams įskaitant ir save. Atsižvelgiant į tai, yra tikslinga įpareigoti ūkio subjektą Telia ne vėliau kaip iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti informaciją apie praėjusiais kalendoriniais metais teiktą prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir VULA (ir susijusių priemonių) nurodant:

1. Atliktų TGT dėl prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos suteikimo skaičius, išskiriant:
 - a) TGT, atliktus ūkio subjekto Telia padalinių užsakymu, kitų operatorių užsakymu;
 - b) teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus bei nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - c) atliktus per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - d) vidutinę vieno TGT trukmę.
2. Suteiktų prieigų prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigų prie vietinės UTP ir STP linijos skaičius nuo užsakymo dėl prieigos suteikimo pateikimo dienos išskiriant:
 - a) prieigos užsakymus, pateiktus ūkio subjekto Telia padalinių ir kitų operatorių;
 - b) prieigos suteikimą atliktą per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - c) vidutinę vienos prieigos suteikimo trukmę.
3. Atliktų TGT dėl VULA suteikimo skaičius, išskiriant:
 - a) TGT atliktus ūkio subjekto Telia padalinių užsakymu, kitų operatorių užsakymu;
 - b) teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus, bei nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - c) atliktus per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - d) vidutinę vieno TGT trukmę.
4. Suteiktų VULA skaičius, nuo užsakymo dėl prieigos suteikimo pateikimo dienos, išskiriant:
 - a) prieigos užsakymus pateiktus ūkio subjekto Telia padalinių ir kitų operatorių;
 - b) prieigos suteikimą atliktą per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - c) vidutinę vienos prieigos suteikimo trukmę.

Informacijos asimetrija

Gigabitinio junglumo rekomendacijos 29 punkte numatyta, jog būtina išlaikyti išankstinės informacijos apie operatorių, perkančių didmenines prieigos paslaugas iš didelę įtaką turinčio ūkio subjekto, planus diegti mažmenines paslaugas vartotojams tam tikrais adresais, konfidencialumą.

Turėtų būti užtikrinama, kad tokia informacija nebūtų dalijamasi tarp didelę įtaką turinčio ūkio subjekto didmeninio padalinio (didmeninės prieigos paslaugas parduodančio ir atliekančio kitų operatorių užklausimus dėl techninių galimybių konkrečiu adresu) ir didelę įtaką turinčio ūkio subjekto mažmeninio padalinio. Tokios informacijos pasidalijimas tarp didelę įtaką turinčio ūkio subjekto padalinių reikštų nederamo konkurencinio pranašumo įgijimą prieš kitus operatorius. Tokiu atveju, Telia mažmeninėje veikloje dalyvaujantys darbuotojai neturėtų dalyvauti Telia struktūrose tiesiogiai arba netiesiogiai atsakingose už didmeninių prieigos paslaugų valdymą.

Vykdamas nediskriminavimo įpareigojimą DVP 36 rinkoje ūkio subjektas Telia privalo laikytis EOO principo, vadovaujantis šiuo principu, ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti, kad prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) suteikimo sąlygos visiems šių prieigų gavėjams būtų vienodos.

Atsižvelgiant į operatorių Anketose išsakytas problemas bei siekiant užkirsti kelią nederamo konkurencinio pranašumo įgijimui, bei siekiant vienodų sąlygų taikymo tiek savo mažmeniniam padaliniui, tiek kitiems operatoriams, ūkio subjektas Telia, vykdydamas nediskriminavimo įpareigojimą DVP 36 rinkoje, privalo:

1. teikdamas atsakymus dėl didmeninės prieigos TGT konkrečiu adresu, privalo teikti panašiomis ir palyginamomis sąlygomis grįstus tokio pat pobūdžio ir detalumo atsakymus tiek kitiems operatoriams, tiek Telia mažmeniniam padaliniui;
2. ne vėliau kaip iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti informaciją, už praėjusius kalendorinius metus, kurioje dokumentais būtų pagrįsti ūkio subjekto Telia veiksmas, kuriais užkertamas kelias ūkio subjektui Telia didmeninės ir mažmeninės veiklos padaliniams dalytis neskelbtina (konfidencialūs kitų operatorių planai diegti mažmenines paslaugas vartotojams) informacija.

Ex ante kainų spaudimo testas

Siekiant užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi ūkio subjektui Telia teikiant VULA bus taikomas ex ante kainų spaudimo testas (toliau – kainų spaudimo testas), kuriuo bus įvertinamas skirtumas tarp ūkio subjekto Telia ir teikiamų VULA ir atitinkamų pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų (*angl. flagship*) (toliau – pagrindinė mažmeninė paslauga) kainų.

Remiantis Komisijos 2024 m. vasario 6 d. rekomendacijos (ES) 2024/539 dėl gigabitinio junglumo reguliuojamojo skatinimo nuostatomis bei kitų šalių patirtimi ir praktika, kainų spaudimo testas taikomas tik pagrindinėms mažmeninėms paslaugoms, kurias ūkio subjektas Telia rinkoje siūlo pagal nustatytas ir iš anksto apibrėžtas didmenines paslaugas.

Kainų spaudimo testas leidžia užtikrinti, kad prieigos gavėjui, iš ūkio subjekto Telia perkant VULA, jos pagrindu bus galima sukurti konkurencingą mažmeninę interneto prieigos paslaugą. Didelę įtaką turintis ūkio subjektas Telia privalės užtikrinti VULA gavėjams galimybę konkuruoti mažmeninėje rinkoje, lyginant šias kainas su ūkio subjekto pagrindinių mažmeninių paslaugų kainomis. Šis įpareigojimas leis užtikrinti, kad tarp VULA ir jų pagrindu teikiamų pagrindinių mažmeninių paslaugų kainų būtų pakankamas skirtumas, ir RRT įvertinti, ar ūkio subjektas Telia vykdo nediskriminavimo įpareigojimą kainų aspektu.

Ūkio subjektas Telia kiekvieną kartą prieš patvirtindamas naujas ar keisdamas galiojančias VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių paslaugų kainas, privalo atlikti ir pateikti RRT kainų spaudimo testą likus ne mažiau kaip 2 mėnesiams iki kainų pasikeitimo:

- 1) kai įvedama nauja VULA paslauga;
- 2) prieš patvirtinant naujas ar keičiant galiojančias VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių paslaugų kainas, įskaitant ir laikinus kainų pakeitimus (nuolaidas);
- 3) kai mažmeninė interneto prieigos paslauga tampa pagrindine mažmenine paslauga;

4) motyvuotu RRT prašymu, dėl nediskriminavimo įpareigojimo vykdymo.

RRT per 20 darbo dienų po kainų spaudimo testo rezultatų gavimo patikrina informaciją ir pateikia raštu atsakymą ūkio subjektui Telia, ar įvykdytas nediskriminavimo įpareigojimas. Jeigu kainų spaudimo nenustatyta, ūkio subjektas Telia gali skelbti atnaujintas VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių paslaugų kainas. Jeigu kainų spaudimas nustatytas, ūkio subjektas Telia turi atšaukti arba atidėti atitinkamo didmeninio ir (ar) mažmeninio pasiūlymo taikymą, kol nebus įvykdytas kainų spaudimo testo reikalavimas.

Kainų spaudimo testas turi būti apskaičiuotas vadovaujantis žemiau pateikta skaičiavimo metodika ir įrodyti, kad VULA kainos, su visomis kitomis nereguliuojamomis sąnaudomis, reikalingomis pagrindinėms mažmeninėms paslaugoms suteikti, nėra didesnės nei ūkio subjekto Telia teikiamų pagrindinių mažmeninių paslaugų kainos.

RRT, pagal kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus, planuoja įsigyti BU-LRIC+ modelį, kuriuo modeliuos efektyviai veikiančio operatoriaus tinklą ir patiriamas sąnaudas, teikiant VULA. Tuo pačiu BU-LRIC+ modeliu, RRT modeliuos hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudas, kurias jis patirtų teikdamas mažmeninę interneto paslaugą, ir jas įtraukti į kainų spaudimo testą. Atsižvelgiant į tai, kad RRT dar neturi BU-LRIC+ modelio, kainų spaudimo testas yra skaidomas į du etapus:

1) ilgojo laikotarpio kainų spaudimo testas – metodika, kuri naudojama po BU-LRIC+ modelio įdiegimo, kuriuo bus apskaičiuotos hipotetinio alternatyvaus operatoriaus patiriamos sąnaudos ir taikomos kainų spaudimo testo skaičiavimuose;

2) trumpojo (pereinamojo) laikotarpio kainų spaudimo testas – pereinamuoju laikotarpiu naudojama metodika, skirta apskaičiuoti, ar ūkio subjektas Telia laikosi nediskriminavimo įpareigojimo ir netaiko kainų spaudimo, t. y. laikotarpiu iki kol RRT įsigys BU-LRIC+ modelį ir sumodeliuos hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudas.

Ilgojo laikotarpio kainų spaudimo testo metodika

Pagrindinių mažmeninių paslaugų nustatymas

Pagrindinės mažmeninės paslaugos nustatomos remiantis paslaugų generuojamomis pajamomis. Visos ūkio subjekto Telia mažmeninės interneto prieigos paslaugos (tiek atskiros interneto prieigos paslaugos, tiek rinkiniai, į kuriuos įeina interneto prieiga) yra išrūšiuojamos mažėjančia tvarka pagal gautas tos paslaugos pajamas. Pagrindinėmis laikomos tos paslaugos, kurių bendra akumuluota pajamų dalis sudaro 70 proc. visų mažmeninių interneto prieigos paslaugų pajamų. Be to, net jei jau pasiekta 70 proc. riba, visos kitos paslaugos, kurių atskira pajamų dalis sudaro ne mažiau kaip 10 proc., taip pat įtraukiamos į pagrindinių mažmeninių paslaugų sąrašą. Ūkio subjektas Telia kasmet ne vėliau kaip iki kiekvienų metų birželio 1 d. privalo pateikti RRT ataskaitą su visų savo mažmeninių interneto prieigos paslaugų ataskaitinio laikotarpio pajamomis, kad būtų galima identifikuoti tas paslaugas, kurioms taikytinas kainų spaudimo testas.

Pagrindinėmis mažmeninėmis paslaugomis gali būti atskiros mažmeninės interneto prieigos paslaugos arba elektroninių ryšių paslaugų rinkiniai, į kuriuos įeina interneto prieiga, rinkinio atveju pagrindinei mažmeninei paslaugai bus priskirta tik mažmeninė interneto prieigos paslauga. Jeigu į rinkinį įtraukiamos kitos paslaugos, tokių papildomų paslaugų pajamos ir sąnaudos neįtraukiamos į kainų spaudimo testo skaičiavimus, o pagrindinės mažmeninės paslaugos pajamos perskaičiuojamos proporcingai pagal paslaugų kainas. Šia procedūra užtikrinama, kad apskaičiuojant kainų spaudimą, būtų atsižvelgiama tik į reguliuojamas didmenines paslaugas ir atitinkamas pagrindines mažmenines paslaugas, sukurtas šių didmeninių paslaugų pagrindu.

Atsižvelgiant į kitų šalių patirtį ir praktiką, kainų spaudimo testas taikomas kiekvienai pagrindinei mažmeninei paslaugai atskirai.

Operatoriaus efektyvumo lygio pasirinkimas

Ilguoju laikotarpiu kainų spaudimo testas remsis BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotomis hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudomis, todėl svarbu apibrėžti operatoriaus efektyvumo lygį.

Kainų spaudimo testo įgyvendinimas reikalauja metodologinių pasirinkimų, iš kurių vienas svarbiausių – pasirinkti, koks operatoriaus efektyvumo lygis bus taikomas. Taikant kainų spaudimo testą, svarbu nuspręsti, ar tikrinamo operatoriaus masto ir efektyvumo lygis turėtų būti panašus į didelę įtaką turinčio ūkio subjekto ar į alternatyvaus operatoriaus mastą ir efektyvumo lygį. Jei pasirenkamas didelę įtaką turinčio ūkio subjekto mastas ir efektyvumo lygis, taikomas vienodai efektyvaus operatoriaus (angl. *Equally Efficient Operator*) (toliau – EEO) principas, kurio pagrindu visi skaičiavimai ir patiriamos sąnaudos remiasi didelę įtaką turinčio ūkio subjekto ataskaitomis. Jei pasirenkamas pakankamai efektyvaus operatoriaus (angl. *Reasonably Efficient Operator*) (toliau – REO) principas, remiamasi alternatyvaus operatoriaus mastu bei sąnaudomis, kurios nėra tapačios didelę įtaką turinčio ūkio subjekto sąnaudoms. Taip pat galima taikyti koreguotą vienodai efektyvaus operatoriaus (angl. *Adjusted Equally Efficient Operator*) (toliau – koreguotas EEO) principą, kai tam tikros didelę įtaką turinčio ūkio subjekto sąnaudos yra koreguojamos pagal vidutiniškai efektyvaus alternatyvaus operatoriaus mastą ir efektyvumą arba modeliuojamas pakankamai efektyvaus hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudos.

BEREC dokumente⁵¹ pažymėta, kad taikant REO arba koreguotą EEO principą, dėl mažesnės masto ekonomijos, paprastai patiriamos didesnės nereguliuojamos didmeninės sąnaudos, todėl tokių metodų taikymas palengvina patekimą į rinką alternatyviems operatoriams, kai tuo tarpu EEO principo taikymas apsunkina alternatyvių operatorių patekimą į rinką.

Atsižvelgiant į rinkos dalyvių tyrimo metu išsakytas problemas, nustatyta, kad Lietuvoje veikiantys alternatyvūs operatoriai neturi tokio efektyvumo ir masto kaip didelę įtaką turintis ūkio subjektas Telia, todėl atliekant kainų spaudimo testą, reikalinga keisti jo metodiką ir adaptuoti testą tiek ūkio subjekto Telia, tiek alternatyvių operatorių poreikiams. Tam labiausiai tinka koreguoto EEO principo taikymas, kuomet nereguliuojamos didmeninės sąnaudos adaptuojamos pagal sumodeliuoto hipotetinio alternatyvaus operatoriaus efektyvumą ir mastą.

Ilgąjo laikotarpio kainų spaudimo testo apskaičiavimas

Hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudos (tarp jų ir kitos nereguliuojamos sąnaudos bei atitinkama investicijų grąža, jei operatorius investuoja į savo tinklo infrastruktūrą) bus modeliuojamos BU-LRIC+ modelio pagalba, pritaikius koreguotą EEO principą, t. y. didelę įtaką turinčio ūkio subjekto Telia patiriami kaštai bus koreguojami ir pritaikomi hipotetiniam alternatyviam operatoriui su mažesne (vidutinio rinkoje veikiančio operatoriaus efektyvumo) masto ekonomija, papildomai pridedant kaštus, kurių didelę įtaką turintis ūkio subjektas nepatiria.

Ūkio subjektas Telia, atliekant kainų spaudimo testą ilguoju laikotarpiu, privalo taikyti šioje dalyje aprašytus principus ir metodiką.

Kainų spaudimo testas laikomas tinkamu, jeigu yra išlaikyta ši sąlyga:

$$\text{Pagrindinės mažmeninės paslaugos kaina} \geq \text{VULA kaina (sąnaudos)} + \text{Kitos nereguliuojamos sąnaudos}$$

1. Pagrindinės mažmeninės paslaugos kaina – mažmeninė kaina, su kuria yra lyginamos visos alternatyvaus operatoriaus patirtos sąnaudos ir taip nustatoma, ar ūkio subjekto Telia taikomos VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių paslaugų kainos sudaro kainų spaudimą kitiems operatoriams. Ūkio subjektas Telia, atlikdamas kainų spaudimo testą, visas didmenines sąnaudas,

reikalingas suteikti mažmeninę paslaugą, turi lyginti su savo atitinkamo (pvz., vienuodų spartų, įsipareigojimo terminų ir kt.) mažmeninio produkto kainomis. Mažmeninę kainą sudaro:

- a) ūkio subjekto Telia pagrindinės mažmeninės paslaugos mėnesinė kaina;
- b) ūkio subjekto Telia mažmeninės paslaugos įrengimo mokestis (jeigu taikomas). Šis mokestis padalinimas iš minimalaus naudojimosi paslaugomis laikotarpio mėn. ir gaunama, kiek papildomai prie pagrindinės mažmeninės paslaugos mėnesinės kainos prisideda įrengimo mokestis.

Galinės įrangos mokestis neįtraukiamas į mažmeninę kainą.

2. VULA sąnaudos (kaina) – ši dalis priklauso nuo ūkio subjekto Telia patirtų sąnaudų, teikiant VULA, pagal kurias nustatoma VULA kaina, todėl šiai sąnaudų grupei taikomas EEO principas, t. y. ūkio subjekto Telia faktiškai patirtos sąnaudos. Į šią sąnaudų grupę patenka:

- a) ūkio subjekto Telia taikoma VULA kaina, kuri gali skirtis pagal technologiją ir spartą, IP adreso statiškumą ir dinamiškumą;

b) įrengimo/perjungimo mokestis (jeigu taikomas), tenkantis vienam mėnesiui. Įrengimo/perjungimo vienkartinis mokestis dalinamas iš naudojimosi paslaugomis laikotarpio mėn. 3. Kitos nereguliuojamos sąnaudos (angl. *downstream costs*) – tai visos kitos sąnaudos, įskaitant nuosavo tinklo sąnaudas, kurios yra būtinos, norint teikti pagrindines mažmenines paslaugas. Ši sąnaudų dalis labiausiai priklauso nuo operatoriaus masto ir efektyvumo, todėl šiai daliai sąnaudų, kuomet bus modeliuojamas hipotetinis alternatyvus operatorius, bus taikomas koreguotas EEO principas. Kitos nereguliuojamos sąnaudos detalčiau skirstomos į šias grupes:

- a) savo tinklo sąnaudos – ši sąnaudų grupė gali apimti galutinio paslaugų gavėjo įrangą, magistralinius (angl. *backbone*) tinklo mazgus, jungtis, netiesiogines investicijas, sąnaudas, susijusias su tinklų sujungimo vietomis, eksploatavimo ir priežiūros sąnaudas, kapitalo sąnaudas, susijusias su tinklo infrastruktūra. Ši sąnaudų grupė yra investicinės gražos subjektas, tai reiškia, kad operatoriai investuojantys į nuosavo tinklo infrastuktūrą, turi teisę į tokių investicijų atsiperkamumą – pagrįstą pelną. Pagal paplitusią tarptautinę reguliavimo praktiką, kai dauguma Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių narių, naudoja vidutinę svertinę kapitalo kainą (angl. *Weighted Average Costs of Capital*) (toliau – WACC) kaip pagrįsto pelno rodiklį, RRT vertinimu, tikslinga ir Lietuvoje išlaikyti tokią pat praktiką ir naudoti WACC. Atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektas Telia veikia tiek didmeninėse, tiek mažmeninėse paslaugų rinkose, RRT daro prielaidą, kad nėra didelio skirtumo tarp didmeninėse ir mažmeninėse rinkose naudojamo WACC, todėl skaičiuojant pagrįsto pelno maržą bus naudojamas ūkio subjekto Telia reguliuojamų paslaugų kainai nustatyti naudojamas WACC. Šis rodiklis apskaičiuojamas pagal ūkio subjekto Telia WACC;

- b) kitos didmeninės sąnaudos, kurios apima skaidulos nuomos, skirtos sujungti teikėjo ir gavėjo tinklus, kaina, skirtąsias linijas ir kt. sąnaudas;

- c) mažmeninės sąnaudos – šias sąnaudas sudaro paslaugų kūrimas ir valdymas, rinkodara ir pardavimai, klientų pritraukimas ir išlaikymas, gedimų šalinimas, klientų aptarnavimas, sąskaitų išrašymas, kitos išlaidos, susijios su mažmeninių paslaugų teikimu;

- d) kitos sąnaudos, kurios nepatenka į aukščiau nurodytas sąnaudų grupes, tačiau yra reikalingos teikti mažmeninę paslaugą.

Kitos nereguliuojamos sąnaudos apskaičiuojamos vienai VULA paslaugai teikti. Planuojamų suteikti VULA kiekis apskaičiuojamas pagal faktiškai perkamų VULA skaičių, vidutiniškai tenkanti vienam operatoriui, atsižvelgiant į ateities prognozes. Metinis augimo procentas apskaičiuojamas vertinant VULA skaičiaus pokytis per vienerių metų laikotarpį – nuo praėjusių metų atitinkamo mėnesio iki einamųjų metų atitinkamo mėnesio. Šis augimo procentas taikomas einamųjų metų atitinkamo mėnesio faktiškai perkamam VULA skaičiui, vidutiniškai tenkančiam vienam operatoriui, prie jo pridedant metinį augimo procentą. Kadangi šiai sąnaudų grupei taikomas koreguotas EEO principas, atsižvelgiant į alternatyvaus operatoriaus efektyvumą

ir mastą, apskaičiuotas planuojamų suteikti prieigų kiekis sumažinamas 50 proc. ir šis koreguotas kiekis toliau naudojamas kainų spaudimo teste.

Visos skaičiavimuose naudojamos kainos, sąnaudos nurodomos Eur be PVM.

Kainų spaudimo testas taikomas tik pagrindinėms mažmeninėms paslaugoms ir kiekvienai iš šių paslaugų atskirai. Įsipareigojimo naudotis VULA paslaugomis laikotarpis nustatomas kaip galutinio paslaugų gavėjo sutartyje nustatytas minimalus naudojimosi konkrečiomis paslaugomis laikotarpis. Šis principas parodo, ne kiek laiko galutinis paslaugų gavėjas lieka su įmone, bet atspindi laiką, kurį jis naudoja konkrečia paslauga.

Trumpojo (pereinamojo) laikotarpio kainų spaudimo testo metodika

Atsižvelgiant į tai, kad hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudos bus apskaičiuojamos pagal BU-LRIC+ modelį, ir į tai, kad, RRT dar neturi Komisijos 2024 m. vasario 6 d. rekomendacijoje (ES) 2024/539 dėl gigabitinio junglumo reguliuojamojo skatinimo minimo BU-LRIC+ modelio, pereinamuoju laikotarpiu, kol bus įsigytas BU-LRIC+ modelis ir sumodeliuotos hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudos, RRT vertinimu, tikslingiausia yra nustatyti skirtumą tarp ūkio subjekto Telia taikomos VULA kainos ir pagrindinės mažmeninės paslaugos kainos. Nustatytas skirtumas padengs kitas nereguliuojamas sąnaudas, kurias patiria kiti operatoriai, teikdami pagrindinę mažmeninę paslaugą. Pagal surinktą kitų ES valstybių informaciją nustatyta, kad skirtumas tarp didmeninių centrinės prieigos paslaugų kainų ir mažmeninių interneto prieigos paslaugų kainų įprastai svyruoja nuo ~25 proc. iki ~40 proc., o vertinant tik kaimynines šalis (Latviją ir Estiją) – nuo ~23 proc. iki ~38 proc. Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvoje nustatytas kainų skirtumas (priklausomai nuo paslaugų teikimo spartos) patenka į šias ribas, t. y. atitinka kitose ES valstybėse susiformavusią praktiką. Atsižvelgiant į tai, kad kainų spaudimo testas atliekamas tik pagrindinėms mažmeninėms paslaugoms, RRT vertinimu, papildomi 38 proc. sąnaudų nuo VULA kainos yra pakankamas kiekis, kad efektyviai rinkoje veikiantis alternatyvus operatorius galėtų siūlyti pagrindines mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams ir taip konkuruoti su ūkio subjektu Telia.

Visi papildomi vienkartiniai mokesčiai (pvz., paslaugos įrengimo / perjungimo mokestis), taikomi papildomai prie VULA kainos ir pagrindinės mažmeninės paslaugos kainos, turi užtikrinti bent 38 proc. skirtumą. Tai reiškia, kad vienkartiniai mokesčiai, taikomi ūkio subjekto Telia mažmeniniams klientams, turi būti ne mažiau nei 38 proc. didesni nei vienkartiniai mokesčiai, taikomi VULA paslaugai. Papildomas vienkartinis mokestis dalinamas iš 24 mėn. laikotarpio.

Galinės įrangos mokestis neįtraukiamas į pagrindinės mažmeninės paslaugos kainą.

Kiti papildomi mokesčiai, kuriuos patiria operatoriai pirkdami VULA, ir kurie neturi atitikmens ūkio subjekto Telia pagrindinių mažmeninių paslaugų apimtyje, pvz., operatoriaus prisijungimo prie ūkio subjekto Telia tinklo taško, yra laikomi VULA paslaugos susijusiomis priemonėmis, todėl jų kaina turi būti grįžta patirtomis sąnaudomis, pagal Ataskaitos 9.2.4 skyriuje nustatytus kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus.

Ūkio subjektas Telia atlikdamas kainų spaudimo testą pereinamuoju laikotarpiu, privalo taikyti šioje dalyje aprašytus principus ir metodiką.

Visos skaičiavimuose naudojamos kainos, sąnaudos nurodomos Eur be PVM.

Pereinamuoju laikotarpiu, ūkio subjektas Telia atlikdamas kainų spaudimo testą, turi vadovautis šia sąlyga:

$$\text{Pagrindinės mažmeninės paslaugos kaina (įskaitant papildomus vienkartinius mokesčius)} \geq \text{VULA kaina (įskaitant papildomus vienkartinius mokesčius)} * 1.38$$

Ši metodika galios nuo VULA paslaugos sukūrimo iki kol RRT įdiegs BU-LRIC+ modelį ir apskaičiuos hipotetinio alternatyvaus operatoriaus sąnaudas, t. y. tik pereinamuoju laikotarpiu.

Techninio atkartojamumo testas

Kuomet nėra nustatomas nediskriminavimo įpareigojimo vykdymas vadovaujantis EOI principu, Gigabitinio junglumo rekomendacija numato techninio atkartojamumo testo taikymą didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui. Techninio atkartojamumo testas užtikrina vienodas konkurencines sąlygas, galimybes tiek didelę įtaką turinčio ūkio subjekto mažmeniniam padalinii, tiek ir kitiems operatoriams, susipažinti su ta pačia technine ir komercine informacija apie atitinkamas reguliuojamas didmeninės prieigos paslaugas, nepažeidžiant verslo konfidencialumo taisyklių. Techninio atkartojamumo testas suteikia operatoriams, perkantiems didmenines prieigos paslaugas iš didelę įtaką turinčio ūkio subjekto, galimybes veiksmingai techniškai atkartoti didelę įtaką turinčio ūkio subjekto mažmeninio padalinio naujus mažmeninius pasiūlymus.

Siekiant užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi ūkio subjektui Telia teikiant VULA tikslinga taikyti techninio atkartojamumo testą. Testo metu bus vertinamos VULA ir pagrindinių mažmeninių paslaugų (pagrindinės mažmeninės paslaugos aprašytos prie kainų spaudimo testo dalyje) techninės – kokybinės savybės, įskaitant bet neapsiribojant duomenų perdavimo sparta, vėlinimu, paslaugų pateikiamumu, gedimo šalinimo terminais ir t.t. Šis testas užtikrins, kad virtualios prieigos gavėjai, šios prieigos pagrindu turės galimybę sukurti ne prastesnės kokybės interneto prieigos paslaugas, nei kad ūkio subjekto Telia teikiamos pagrindinės mažmeninės paslaugos.

Ūkio subjektas Telia, kiekvieną kartą prieš patvirtindamas naujas ar keisdamas galiojančias VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų technines – kokybines charakteristikas, privalo atlikti ir pateikti RRT techninio atkartojamumo testą likus 2 mėnesiams iki šių savybių pakeitimo. RRT per 20 darbo dienų po techninio atkartojamumo testo gavimo patikrina informaciją ir pateikia raštu atsakymą ūkio subjektui Telia ar įvykdytas nediskriminavimo įpareigojimas. Jeigu RRT nustato, kad VULA kokybinės charakteristikos yra ne prastesnės, nei pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų kokybinės charakteristikos ūkio subjektas Telia gali skelbti atnaujintas paslaugų kokybines charakteristikas. Jeigu RRT nustato, kad VULA kokybinės charakteristikos yra prastesnės nei pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų kokybinės charakteristikos, tai ūkio subjektas Telia turi atšaukti arba atidėti atitinkamą mažmeninį pasiūlymą, kol nebus įvykdyti techninio atkartojamumo testo reikalavimai.

Išvada:

RRT ūkio subjektui Telia nustato nediskriminavimo įpareigojimą teikiant visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių), numatytą Įstatymo 19 straipsnyje.

RRT įpareigoja ūkio subjektą Telia, turintį didelę įtaką DVP 36 rinkoje, kiek tai susiję su visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) teikimu:

1. nediskriminuoti kitų ūkio subjektų, įskaitant kitiems ūkio subjektams, teikiantiems analogiškas paslaugas, analogiškų sąlygų analogiškais aplinkybėmis taikymą ir tos pačios kokybės bei tokiais pačiomis sąlygomis, kokias turi pats arba teikia savo

padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems ūkio subjektams, paslaugų bei informacijos teikimą.

2. užtikrinti, kad visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių), naudojamos Telia mažmeninėms paslaugoms teikti, vnt. sąnaudos, būtų vienodos su tomis didmeninėmis visiškai atsietos prieigos prie vietinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) vnt. sąnaudomis, kurios priskirtos kitiems operatoriams, perkantiems tokias paslaugas.
3. išskiriant duomenis atskirai pagal tai, ar TGT dėl visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių), buvo atliekami Telia padalinių ar kitų operatorių užsakymu ne vėliau kaip iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti RRT informaciją apie praėjusiais kalendoriniais metais:
 - a) Atliktų TGT dėl prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos suteikimo skaičius, išskiriant:
 - 1) TGT atlikus ūkio subjekto Telia padalinių užsakymu, kitų operatorių užsakymu;
 - 2) teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus bei nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - 3) atliktus per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 4) vidutinę vieno TGT trukmę.
 - b) Suteiktų prieigų prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigų prie vietinės UTP ir STP linijos skaičius, nuo užsakymo dėl prieigos suteikimo pateikimo dienos, išskiriant:
 - 1) prieigos užsakymus pateiktus ūkio subjekto Telia padalinių ir kitų operatorių;
 - 2) prieigos suteikimą, atliktą per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 3) vidutinę vienos prieigos suteikimo trukmę.
 - c) Atliktų TGT dėl VULA suteikimo skaičius, išskiriant:
 - 1) TGT, atliktus ūkio subjekto Telia padalinių užsakymu, kitų operatorių užsakymu;
 - 2) teigiamus ir neigiamus TGT atsakymus bei nurodant pagrindines neigiamų TGT atsakymų priežastis;
 - 3) atliktus per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 4) vidutinę vieno TGT trukmę.
 - d) Suteiktų VULA skaičius, nuo užsakymo dėl prieigos suteikimo pateikimo dienos, išskiriant:
 - 1) prieigos užsakymus, pateiktus ūkio subjekto Telia padalinių ir kitų operatorių;
 - 2) prieigos suteikimą atliktą per standartiniame pasiūlyme nurodytą terminą ir viršijus šį terminą;
 - 3) vidutinę vienos prieigos suteikimo trukmę.
4. kiekvieną kartą prieš patvirtindamas naujas ar keisdamas galiojančias VULA ir (ar) Pagrindinių paslaugų technines – kokybines charakteristikas, privalo atlikti ir pateikti RRT techninio atkartojamumo testą likus ne mažiau kaip 2 mėnesiams iki šių savybių pakeitimo. RRT per 20 darbo dienų po techninio atkartojamumo testo gavimo patikrina

informaciją ir pateikia raštu atsakymą ūkio subjektui Telia ar įvykdytas nediskriminavimo įpareigojimas. Jeigu RRT nustato, kad VULA kokybinės charakteristikos yra ne prastesnės nei Pagrindinių paslaugų kokybinės charakteristikos, ūkio subjektas Telia gali skelbti atnaujintas paslaugų kokybines charakteristikas. Jeigu RRT nustato, kad VULA kokybinės charakteristikos yra prastesnės, įskaitant paslaugų suteikimo sąlygas (pvz., gedimo šalinimo terminus) nei Pagrindinių paslaugų kokybinės charakteristikos, tai ūkio subjektas Telia turi pakeisti VULA standartinį pasiūlymą, kad VULA kokybinės charakteristikos būtų ne prastesnės nei Pagrindinių paslaugų kokybinės charakteristikos t. y. būtų įvykdyti techninio atkartojamumo testo reikalavimai.

5. teikdamas atsakymus dėl visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių) TGT konkrečiu adresu, privalo teikti panašiomis ir palyginamomis sąlygomis grįstus tokio pat pobūdžio ir detalumo atsakymus tiek kitiems operatoriams, tiek Telia mažmeniniam padaliniiui;
6. ne vėliau kaip iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti informaciją, už praėjusius kalendorinius metus, kurioje dokumentais būtų pagrįsti ūkio subjekto Telia veiksmai, kuriais užkertamas kelias ūkio subjektui Telia didmeninės ir mažmeninės veiklos padaliniais dalytis neskelbtina (konfidencialūs kitų operatorių planai diegti mažmenines paslaugas vartotojams) informacija;
7. kiekvieną kartą prieš patvirtindamas naujas ar keisdamas galiojančias VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių paslaugų kainas, privalo atlikti ir pateikti RRT *ex ante* kainų spaudimo testą likus ne mažiau kaip 2 mėnesiams iki kainų pasikeitimo. RRT per 20 darbo dienų po *ex ante* kainų spaudimo testo gavimo patikrina informaciją ir pateikia raštu atsakymą ūkio subjektui Telia, ar įvykdytas nediskriminavimo įpareigojimas. Jeigu kainų spaudimo nenustatyta, ūkio subjektas Telia gali skelbti atnaujintas VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių paslaugų kainas. Jeigu *ex ante* kainų spaudimas nustatytas, ūkio subjektas Telia turi atšaukti arba atidėti atitinkamo didmeninio ir (ar) mažmeninio pasiūlymo taikymą, kol nebus įvykdytas *ex ante* kainų spaudimo testo reikalavimas.
8. ūkio subjektas Telia VULA kainas savo iniciatyva gali keisti ne daugiau nei vieną kartą per metus, išskyrus atvejus, kai mažmeninių pasiūlymų kainos yra mažinamos ir atlikus *ex ante* kainų spaudimo testą privaloma pakeisti VULA kainas, taip siekiant užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą.
9. privalo netaikyti skirtingų visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), VULA (ir susijusių priemonių) SLA (įskaitant aukštesnio lygio SLA) kainų skirtingiems šių paslaugų gavėjams ir ūkio subjekto Telia galutiniams paslaugų gavėjams.

9.2.4 Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai

Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimais siekiama reguliuojamą asmenį įpareigoti teikti prieigą tokiomis kainomis, kurios būtų pagrįstos sąnaudomis (atsižvelgiant į protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą).

Kaip nurodyta Ataskaitos 6 dalyje, Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti skirtingas didmeninės vietinės prieigos kainas bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui, o taip pat Telia turi motyvų ir, nesant reguliavimo, turi galimybes taikyti per aukštas didmeninės vietinės prieigos kainas ir kontroliuoti kitas šių paslaugų teikimo sąlygas.

Vertinant kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų taikymo galimybes, tikslinga plačiau panagrinėti esamą situaciją DVP 36 rinkoje.

Ūkio subjektas Telia yra įpareigotas teikti didmeninę vietinę prieigą (ir susijusias priemones) kainomis, ne didesnėmis negu sąnaudos, apskaičiuotas pagal Sąnaudų apskaitos taisykles. Pagal Sąnaudų apskaitos taisykles, ūkio subjektas Telia gali nustatyti didmeninės vietinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas, orientuotas į sąnaudas, apskaičiuotas pagal FDC metodą, taikant HCA sąnaudų apskaitos principą.

Ataskaitos 9.1.4 dalyje pateikta informacija apie Gigabitinio junglumo rekomendacijos rekomenduojamą sąnaudų apskaičiavimo metodą, naudojant BU-LRIC+ modelį, taip pat pateikti šio modelio privalumai prieš dabartinį taikomą FDC metodą bei RRT atlikta analizė dėl potencialių modelio kainų ir siekis šį modelį naudoti prieigos prie RKKS paslaugų kainoms apskaičiuoti. Atsižvelgiant į tai, kad Gigabitinio junglumo rekomendaciją pirmiausia galioja DVP 36 rinkos didmeninėms paslaugoms, ir į tai, kad detalesnė analizė apie rekomenduojamą sąnaudų apskaitos metodą, t. y. BU-LRIC+ modelį, yra pateikta Ataskaitos 9.1.4 dalyje, pakartotinis šio modelio vertinimas DVP 36 rinkos paslaugų kainoms apskaičiuoti nebus atliekamas.

Papildant informaciją, pateiktą Ataskaitos 9.1.4 dalyje, akcentuotinas BU-LRIC+ modelio pranašumas prieš kitus sąnaudų apskaitos modelius (tarp jų ir FDC), t. y. duodamas tinkamas signalas rinkai, operatoriams dėl naujo tinklo statybos. BU LRIC+ metodika yra skaičiuojamos perspektyvinės einamosios išlaidos, kurias efektyviai veiklą vykdančias tinklo operatorius patirtų šiandien įrengdamas modernų ir našų tinklą, todėl taikant BU LRIC+ metodiką yra užtikrinami efektyvūs ir patikimi signalai kitiems operatoriams patekti į rinką (angl. *build or buy decision*).

Gigabitinio junglumo rekomendacija akcentuoja, kad yra labai svarbu skatinti tvarias investicijas VHCN plėtrą, taikant tinkamai parengtą ir nuspėjamą reguliavimo sistemą. Rekomendacijoje taip pat išreikštas siekis, kad alternatyvūs operatoriai nesinaudotų per daug pigia paslauga, taip stabdydami investicijas ir plėtrą į VHCN. Paskutiniaisiais metais pastebima situacija, jog investicijos į viešojo fiksuoto ryšio infrastruktūrą, o taip pat į VHCN, mažėja arba yra stagnacijos būsenoje. Lentelė Nr. 18 parodo, kad nors bendros investicijos nuo 2019 m. į infrastruktūrą didėja, tačiau operatoriai savo investicijas kreipia į viešojo mobiliojo ryšio infrastruktūrą.

Tikėtina, kad esamos didmeninės vietinės prieigos kainos, kurios yra vienos žemiausių ES⁵¹, o taip pat didmeninės centrinės prieigos paslaugų reguliavimas, įtakoja operatorių siekius investuoti į VHCN. Esamas reguliavimas, t. y. FDC metodo taikymas apskaičiuojant didmeninių prieigos paslaugų kainas, operatoriams siuntė įėjimo į rinką signalą/galimybes per perkamas didmenines prieigos paslaugas iš kitų šias paslaugas teikiančių operatorių, o ne statyti VHCN patiems. Telia reguliuojamos didmeninės vietinės ir centrinės prieigos paslaugos, palengvino kitų operatorių atėjimą į rinką, ir konkurencijos užtikrinimą, tačiau tuo pačiu įtakoja investicijas į viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, t. y. investicijos mažėjo nuo 73,9 mln. Eur 2019 m. iki 49,76 mln. Eur 2023 m.

Svarbu aspektas, vertinant investicijas į VHCN plėtrą, yra tas pats rinkai siunčiamas signalas „pirk arba statyk“, ir galiojantis reguliavimas, kuomet investuojantis ir tinklus plėtojantis operatorius yra įpareigotas naujos statybos tinklus parduoti prieigos prašančiam kitam operatoriumi. Jeigu rinkoje vyrauja žema didmeninių vietinės prieigos paslaugų kaina, operatoriams siunčiamas signalas pirkti prieigą iš didelę įtaką turinčio ūkio subjekto reguliuojamomis kainomis, o ne statyti VHCN tinklus patiems. Tokiu atveju, vyrauja laukimo tendencijos, kuomet alternatyvūs operatoriai laukia, kol didelę įtaką turintis ūkio subjektas pradės plėtoti naujus tinklus (VHCN) ir tik užbaigus statybas, prašo suteikti prieigą prie naujai išvystytų tinklų už reguliuojamas ir žemas kainas.

Bendros infrastruktūros statybos konceptas, įteisintas Įstatymo 27 straipsnyje, kuomet operatoriai galėtų plėtoti tinklus bendromis jėgomis, pasak operatorių anketose pateiktą

⁵¹ Vietinės šviesolaidinio ryšio paslaugos vidutinė kaina ES – 32,00 Eur/mėn., tokia paslauga Lietuvoje parduodama už 9 Eur/mėn. Šaltinis – cullen-international.com

informaciją, jų nedomina, nes yra ganėtinai sudėtinga susiderinti bendrą statybą ir vėliau ją valdyti. Iš kitos pusės, didelę įtaką turinčio ūkio subjekto siekiai plėtoti ir statyti naujus tinklus irgi menksta, kuomet galiojantis reguliavimas priverčia suteikti prieigą prie naujos statybos tinklų ir suteikti prieigą už žemas reguliuojamas kainas. RRT vertinimu, nustatyto reguliavimo užšaldymas, arba reguliavimo atostogos tam tikram laikotarpiui, paskatintų didelę įtaką turinčio ūkio subjekto investicijas į naujų itin didelio pralaidumo tinklų statybą.

Akcentuotina ir tai, kad rekomenduojamas BU-LRIC+ modelis ir jo rinkai siunčiamas tinkamas signalas „pirk arba statyk“, paskatintų operatorius daugiau investuoti į nuosavus VHCN ir taip padėtų pasiekti ES iškeltus skaitmeninio dešimtmečio tikslus, kurie turėtų užtikrinti kiekvienam namų ūkiui galimybes naudotis gigabatinio ryšiu iki 2030 m. Pabrėžtina ir tai, kad Lietuva 2009 m. buvo viena pirmųjų pagal šviesolaidinių tinklų išvystymą šalių, tačiau šiuo metu užima tik 14 vietą ES. Tikėtina, kad kitose ES šalyse įgyvendintas BU-LRIC+ modelis davė tinkamą signalą rinkai, todėl investicijos į VHCN plėtrą nesustojo. Lietuva yra viena iš kelių šalių, kurios vis dar naudoja FDC metodą, reguliuojamų didmeninės vietinės prieigos paslaugų kainoms nustatyti, visos kitos ES šalys, skaičiuodamos reguliuojamų didmeninės vietinės prieigos paslaugų kainas, taiko ilgojo laikotarpio papildomų sąnaudų apskaičiavimo modelius (LRIC). Esamas FDC metodas sukuria sąlygas alternatyviems operatoriams net naujos statybos didmeninės vietinės prieigos paslaugas pirkti per pigiai, kas stabdo investicijas į tinklų plėtrą.

Išvada:

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas priežastis bei siekiant veiksmingos konkurencijos užtikrinimo, ūkio subjektui Telia DVP 36 rinkoje yra nustatomi Įstatymo 24 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai. Kiek tai susiję su Prieigos teikimu, ūkio subjektas Telia:

1. privalo tvarkyti sąnaudų apskaitą RRT patvirtintų sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis iki RRT sprendimo, kuriuo bus patvirtinti BU-LRIC+ modelio rezultatai, įsigaliojimo dienos;
2. privalo teikti Prieigą tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos RRT patvirtintų sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, iki kol RRT įdiegs BU-LRIC+ modelį ir patvirtins naujas šių paslaugų kainas;
3. jeigu BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotos Prieigos kaina daugiau kaip 20 proc. skiriasi nuo tuo metu galiojančių Prieigos kainų, apskaičiuotų RRT patvirtintų sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka, privalo kasmet taikyti ne didesnę kaip 20 proc. kainos pokytį iki kol pasieks BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotas Prieigos kainas;
4. privalo netaikyti užmokesčių už paslaugas ir (ar) priemones, nebūtinai suteikti Prieigą.
5. privalo netaikyti skirtingų Prieigos kainų priklausomai nuo galutinių paslaugų gavėjų, kuriems prieigos gavėjas teiks mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, naudodamas ūkio subjekto Telia suteiktą Prieigą, tipų (fiziniai ar juridiniai asmenys).

9.2.5 Apskaitos atskyrimo įpareigojimas

Ataskaitos 6.1 dalyje nustatyta, kad įėjimo į DVP 36 rinką barjerai yra aukšti, konkurencija DVP 36 rinkoje nėra veiksminga ir ūkio subjektas Telia turi didelę įtaką šioje rinkoje. Šio tyrimo metu nustatytos konkurencijos problemos iš esmės sutampa su 2019 m. rinkos tyrimo metu nustatytomis problemomis ir anksčiau nustatytos problemos buvo sprendžiamos ūkio subjektui Telia nustatant atitinkamus, įskaitant apskaitos atskyrimo, įpareigojimus.

Atsižvelgus į tyrimo metu nustatytas konkurencijos problemas, DVP 36 rinkai nustatomas apskaitos atskyrimo įpareigojimas suteikiant prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA (ir susijusių priemonių).

Nustatant apskaitos atskyrimo įpareigojimus siekiama, kad operatorių tarpusavio sandoriai taptų skaidresni ir (arba) nustatyti tikrąsias teikiamų paslaugų sąnaudas. RRT apskaitos

atskyrimo kaip ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus naudojami greta kitų DVP 36 rinkoje taikytinų įpareigojimų pvz., skaidrumo, nediskriminavimo, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų.

Apskaitos atskyrimu DVP 36 rinkoje siekiama tų pačių tikslų, kurie buvo nurodyti Ataskaitos 9.1.5 dalyje, nustatant apskaitos atskyrimo įpareigojimą Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkoje. Ūkio subjektas Telia jau turi įdiegęs apskaitos atskyrimo sistemą pagal RRT nustatytus reikalavimus, todėl nustatomo apskaitos atskyrimo įpareigojimo įgyvendinimas papildomos naštos nesudarys.

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Įstatymo 1 straipsnio 6 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje, nes šiuo įpareigojimu užtikrinamas ūkio subjektui Telia nustatytų skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų vykdymas ir sudaromos sąlygos spręsti DVP 36 rinkoje nustatytas konkurencijos problemas.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, ūkio subjektui Telia DVP 36 rinkoje yra nustatomas Įstatymo 20 straipsnyje įtvirtintas apskaitos atskyrimo įpareigojimas ir išdėstomas taip:

Ūkio subjektas Telia, teikdamas paslaugas DVP 36 rinkoje, privalo vykdyti apskaitos atskyrimo įpareigojimą RRT patvirtintų apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų nustatyta tvarka ir sąlygomis iki kol RRT įdiegs BU-LRIC+ modelį.

Išvada:

Apibendrinant anksčiau pateiktą informaciją, RRT nustato ūkio subjektui Telia DVP 36 rinkoje apskaitos atskyrimo įpareigojimą, nurodytą Įstatymo 20 straipsnyje.

9.2 skyriaus išvados:

Ūkio subjektui Telia yra nustatomi šie įpareigojimai:

1. Įstatymo 21 straipsnyje numatytas įpareigojimas suteikti prieigą;
2. Įstatymo 18 straipsnyje numatytas skaidrumo įpareigojimas;
3. Įstatymo 19 straipsnio numatytas nediskriminavimo įpareigojimas;
4. Įstatymo 24 straipsnyje numatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai;
5. Įstatymo 20 straipsnyje numatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Atsižvelgiant į tai, jog DVP 36 rinkoje VULA paslauga dar nėra teikiama ir į tai, kad ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti, kad VULA (ir susijusios priemonės) bus pradėta teikti ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo nutarimo priėmimo dienos, ūkio subjektui Telia visi aukščiau paminėti įpareigojimai yra nustatomi ir įsigalioja faktiškai pradėjus teikti VULA (ir susijusias priemones) bet ne vėliau nei 12 mėn. nuo nutarimo priėmimo dienos.

9.3. Ūkio subjektui Telia anksčiau nustatytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (ar) naikinimas Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, kad antrasis rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardinimas.

Įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad RRT turi teisę atlikti ne visą rinkos tyrimo procedūrą, bet tik atskiras jos dalis, jei motyvuotai ir pagrįstai mano, kad kitas atitinkamos rinkos tyrimo procedūros dalis atlikti nėra tikslinga.

Ataskaitos 7 dalyje apibrėžta DCP 36 rinka nėra nurodyta 2020 m. Rekomendacijos priede kaip rinka, kuriai gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas arba kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Siekiant įrodyti, kad DCP 36 rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios pateisina įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, buvo būtina atlikti 2020 m. Rekomendacijos 7 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad ši rinka tenkina visus tris testo kriterijus.

Ataskaitos 8 dalyje nustatyta, kad DCP 36 rinka netenkina trijų kriterijų testo pirmojo kriterijaus, nes nėra kliūčių, kurios trukdo pradėti veikti DCP 36 rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, todėl DCP 36 rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios pateisina įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą ir *ex ante* reguliavimas DCP 36 rinkoje negali būti taikomas.

RRT, atsižvelgdama į tai, kad nustatyta, jog DCP 36 rinkos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, neatlieka Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyto antro rinkos tyrimo procedūros etapo, t. y. RRT šiame tyrime netiria, ar konkurencija DCP 36 rinkoje yra veiksminga, ir neįvardija didelę įtaką DCP 36 rinkoje turinčių ūkio subjektų.

RRT ir toliau seks situaciją DCP 36 rinkoje ir, esant poreikiui, nuspręs iš naujo atlikti rinkos tyrimą. Taip pat pažymėtina, kad jei ūkio subjektai, nesusitaria dėl Įstatymo reglamentuotų visuomeninių santykių, jie turi teisę kreiptis į RRT su prašymu išnagrinėti ginčą privaloma išankstine ne teismo tvarka.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, jog trečias rinkos tyrimo procedūros etapas yra Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

2020 m. Rekomendacijos preambulės 6 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad pagrindinis reguliavimo intervencinių priemonių tikslas – duoti naudos galutiniais naudotojams kainų, kokybės ir pasirinkimo požiūriu, užtikrinant tvarią konkurenciją mažmeniniu lygmeniu. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 8 punkte akcentuojama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos pagal Direktyvos 2002/21/EB⁵² 8 straipsnį turi užtikrinti, kad vykdydamos sistemoje nustatytas reguliavimo funkcijas, jos imsis visų pagrįstų priemonių, skirtų sistemoje nurodytiems reguliavimo tikslams pasiekti.

Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, RRT Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į tai, kad Tiriamuoju laikotarpiu ūkio subjektui Telia buvo taikomas *ex ante* reguliavimas ir į tai kas išdėstyta aukščiau, t. y. kad Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, ūkio subjektui Telia 2012 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 1V-1718, 2016 m. kovo 1 d. Nr. 1V-261 ir 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-766 nustatyti įpareigojimai⁵³ yra naikintini.

⁵² 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos ([OL L 108, 2002 4 24, p. 33](#)).

⁵³ 2019 m. liepos 19 d. įsakyme Nr. 1V-766 visa apimtimi buvo palikti galioti skaidrumo bei apskaitos atskyrimo įpareigojimai (2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-766 3 punktas), taip pat buvo pakeistas įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai (2019 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 1V-766 4 punktas)

Išvada: DCP 36 rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl ūkio subjektui Telia 2016 m. kovo 1 d. Nr. 1V-261 ir 2019 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V-766 nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

Atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektui Telia DVP 36 rinkoje yra nustatomi įpareigojimai susiję su naujos paslaugos VULA sukūrimu, ir į tai, kad, kaip nurodyta Ataskaitos 9.2.1 dalyje, ūkio subjektas Telia privalo užtikrinti, kad VULA bus pradėta teikti ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo šio įsakymo įsigaliojimo dienos, ir siekiant užtikrinti galutinių vartotojų interesus, 2019 m. didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytus įpareigojimus Alytaus miesto savivaldybės, Anykščių rajono savivaldybės, Elektrėnų savivaldybės, Jonavos rajono savivaldybės, Joniškio rajono savivaldybės, Kelmės rajono savivaldybės, Kėdainių rajono savivaldybės, Klaipėdos miesto savivaldybės, Marijampolės savivaldybės, Mažeikių rajono savivaldybės, Panevėžio miesto savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybės, Radviliškio rajono savivaldybės, Rokiškio rajono savivaldybės, Skuodo rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Telšių rajono savivaldybės, Ukmergės rajono savivaldybės, Utenos rajono savivaldybės, Vilkaviškio rajono savivaldybės ir Zarasų rajono savivaldybės teritorijose, ūkio subjektas Telia privalo vykdyti 12 mėnesių nuo nutarimo priėmimo dienos, o Akmenės rajono savivaldybės, Alytaus rajono savivaldybės, Birštono savivaldybės, Biržų rajono savivaldybės, Druskininkų savivaldybės, Ignalinos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Kaišiadorių rajono savivaldybės, Kalvarijos savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės, Kazlų Rūdos savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Kretingos rajono savivaldybės, Kupiškio rajono savivaldybės, Lazdijų rajono savivaldybės, Molėtų rajono savivaldybės, Neringos savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Pakruojo rajono savivaldybės, Palangos miesto savivaldybės, Panevėžio rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės, Prienų rajono savivaldybės, Raseinių rajono savivaldybės, Rietavo savivaldybės, Šakių rajono savivaldybės, Šiaulių rajono savivaldybės, Šilalės rajono savivaldybės, Širvintų rajono savivaldybės, Švenčionių rajono savivaldybės, Tauragės rajono savivaldybės, Trakų rajono savivaldybės, Varėnos rajono savivaldybės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus rajono savivaldybės teritorijose ūkio subjektas Telia privalo vykdyti 5 mėnesius nuo VULA standartinio pasiūlymo įsigaliojimo dienos, sudarant galimybes operatoriams perkelti turimas didmeninės centrinės prieigos į VULA. Ūkio subjektas Telia Lietuva, AB privalo užtikrinti sklandų esamų didmeninių centrinių prieigų migravimą į VULA, kad visos esamos ir faktiškai iki VULA aktyvavimo dienos teikiamos didmeninės centrinės prieigos būtų perkeltamos į VULA be papildomų TGT ar kitų vienkartinio migravimo mokesčių, esant techninėms galimybėms. Migravimas turi būti organizuojamas taip, kad nebūtų nutrauktas paslaugos teikimas galutiniam paslaugų gavėjui, tačiau migravimas savaime nelaikomas įsipareigojimu išlaikyti identiškus paslaugos techninius parametrus ar kainodaros sąlygas.

PRIEDAS NR. 1
Konkurencinė padėtis teikiant FTTx paslaugas

Operatorius	Rinkos dalis pagal abonentų skaičių		Aprėptų patalpų skaičius 2018		Aprėptų patalpų skaičius 2023		Dublikavimas nuo aprėptų 2023		Triplikavimas nuo aprėptų 2023		Aprėptų patalpų skaičius 2024		Dublikavimas nuo aprėptų 2024		Triplikavimas nuo aprėptų 2024	
	2018	2023	Vnt.	proc.	Vnt.	proc.	Vnt.	proc.	Vnt.	proc.	Vnt.	proc.	Vnt.	proc.	Vnt.	proc.
Akmenės rajono sav.																
Abonentų skaičius. vnt. / Patalpų skaičius vnt. ir proc.	2019	2655	6038	54.40%	6358	56.80%	6151	96.70%	4480	70.50%	6442	57.3%	6,207	96.4%	4,712	73.1%
Telia Lietuva, AB	71.10%	57.60%		54.40%		55.50%										
UAB „Splius“	23.20%	22.60%		33.40%		34.10%										
UAB „Besmegeniai“	0.00%	14.70%		44.30%		55.50%										
UAB „Ilora“	5.60%	4.40%		8.70%		8.60%										
Kiti	0.10%	0.80%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	8	11098		11197											
Alytaus miesto sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	13879	13478	20280	84.90%	20553	84.50%	19624	95.50%	9006	43.8%	23612	86.22%	22,535	95.4%	12,348	52.3%
UAB „Cgates“	58.80%	53.90%		80.80%		80.70%										
Telia Lietuva, AB	41.10%	44.80%		84.90%		84.50%										
Kiti	0.10%	1.30%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	5	8	23901		24315											
Alytaus rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	48	50	32	0.20%	25	0.20%	0	0.00%	0	0.00%	24	0.17%	1	4.2%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	100.00%	98.00%		0.20%		0.20%										
UAB „Tele2“	0.00%	2.00%		0.00%		0.00%										
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	1	2	13094		13774											

Anykščių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1622	1792	2932	21.10%	3055	21.60%	2920	95.60%	2382	78.00%	3313	22.85%	3,047	92.0%	2,411	72.8%
UAB „Radijo elektroninės sistemos“	55.60%	54.20%		20.70%		20.60%										
Telia Lietuva, AB	44.40%	42.10%		20.70%		20.90%										
UAB „Cgates“	0.00%	3.70%		0.00%		17.50%										
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	3	13894		14162											
Birštono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	668	854	1280	56.90%	1411	57.50%	1170	82.90%	0	0.00%	1527	59.79%	1,170	76.6%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	69.30%	64.60%		56.90%		57.40%										
UAB „Init“	30.50%	34.80%		48.30%		44.30%										
Kiti	0.10%	0.60%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	4	2249		2455											
Biržų rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1605	1579	2722	21.80%	2787	21.90%	2478	88.90%	0	0.00%	2963	22.86%	2,574	86.9%	45	1.5%
Telia Lietuva, AB	56.50%	58.10%		21.80%		21.90%										
UAB „Balticum TV“	43.40%	41.40%		19.10%		19.40%										
Kiti	0.10%	0.60%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	6	12507		12754											
Druskininkų sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	4189	4560	6970	66.70%	7091	65.70%	5627	79.40%	0	0.00%	8578	69.56%	5,629	65.6%	81	0.9%
Telia Lietuva, AB	75.60%	72.40%		66.50%		65.50%										
UAB „Init“	24.40%	26.40%		54.00%		52.30%										
Kiti	0.00%	1.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	6	10448		10787											
Elektrėnų sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	4090	4163	6569	57.70%	6598	55.90%	5388	81.70%	5028	76.20%	6804	55.95%	5,388	79.2%	5,028	73.9%
Telia Lietuva, AB	48.20%	47.40%		57.70%		55.90%										

UAB „Cgates“	44.70%	42.20%		45.20%		44.80%										
UAB „Krėna“	6.70%	8.80%		44.60%		43.50%										
Kiti	0.40%	1.60%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	7	11390		11804											
Ignalinos rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	832	879	2073	19.90%	2053	19.40%	1697	82.70%	0	0.00%	2161	20.00%	1,697	78.5%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	91.30%	92.80%		19.90%		19.40%										
UAB „Cgates“	8.70%	6.50%		0.00%		0.00%										
Kiti	0.00%	0.70%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	5	10396		10606											
Jonavos rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	5659	5690	12693	61.30%	12794	60.00%	12596	98.50%	11732	91.70%	13021	60.03%	12,718	97.7%	12,394	95.2%
UAB „Init“	65.30%	58.80%		58.80%		57.10%										
Telia Lietuva, AB	31.20%	34.40%		61.30%		59.90%										
UAB „AVVA“	3.50%	4.50%		56.00%		54.60%										
UAB „Cgates“	0.00%	2.10%		0.00%		55.40%										
Kiti	0.00%	0.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	10	20707		21308											
Joniškio rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1610	1760	2552	22.90%	2754	24.40%	2417	87.80%	97	3.50%	2781	24.16%	2,473	88.9%	12	0.4%
Telia Lietuva, AB	52.50%	45.30%		22.70%		23.20%										
UAB „Splus“	38.70%	41.30%		19.20%		19.70%										
UAB „Eltida“	8.80%	13.30%		1.30%		1.70%										
Kiti	0.00%	0.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	5	11144		11282											
Jurbarko rajono sav.																

Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1722	2177	3698	29.00%	4146	32.00%	3871	93.40%	2929	70.60%	4446	33.34%	4,155	93.5%	3,541	79.6%
Telia Lietuva, AB	59.10%	55.90%		28.90%		31.20%										
UAB „Balticum TV“	40.90%	26.50%		26.00%		26.80%										
UAB „Besmegeniai“	0.00%	17.50%		24.70%		30.20%										
Kiti	0.00%	0.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	5	12742		12953											
Kaišiadorių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	2877	3014	4267	34.10%	4360	33.40%	2665	61.10%	0	0.00%	4485	33.55%	2,710	60.4%	8	0.2%
Telia Lietuva, AB	56.10%	60.30%		34.10%		33.20%										
UAB „Cgates“	43.90%	39.30%		20.90%		20.40%										
Kiti	0.00%	0.50%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	6	12512		13051											
Kalvarijos sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	385	402	751	16.10%	815	17.10%	403	49.40%	0	0.00%	831	17.20%	375	45.1%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	91.40%	92.30%		16.10%		17.00%										
UAB „Kalvanet“	8.60%	6.70%		5.40%		7.90%										
Kiti	0.00%	1.00%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	3	4672		4771											
Kauno miesto sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	99099	108382	135740	91.30%	143287	90.80%	112411	78.50%	89714	62.60%	148512	91.17%	116,470	78.4%	100,917	68.0%
Telia Lietuva, AB	42.10%	45.20%		90.70%		90.30%										
UAB „Cgates“	29.20%	27.20%		70.00%		68.10%										
UAB „Init“	14.60%	14.50%		68.10%		64.50%										
UAB „Kauno interneto sistemos“	13.20%	11.00%		56.30%		53.10%										
Kiti	0.90%	2.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	9	13	148716		157839											

Kauno rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	12650	18121	15357	41.10%	18449	40.70%	6470	35.10%	1252	6.80%	19566	41.30%	6,999	35.8%	2,796	14.3%
Telia Lietuva, AB	68.20%	59.90%		38.00%		37.30%										
UAB „Data Business“	16.00%	27.60%		2.60%		3.40%										
UAB „AirnetTV“	14.20%	10.30%		0.00%		0.00%										
Kiti	1.60%	2.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	7	10	37363		45333											
Kazlų Rūdos sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1004	1052	1726	31.50%	1758	31.30%	1478	84.10%	52	3.00%	1798	31.66%	1,478	82.2%	267	14.8%
Telia Lietuva, AB	67.80%	71.80%		31.50%		31.30%										
UAB „Viltuva“	32.20%	27.00%		26.80%		26.20%										
Kiti	0.00%	1.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	6	5473		5610											
Kelmės rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1275	1133	1963	14.50%	2043	14.90%	1666	81.50%	95	4.70%	2212	15.73%	1,886	85.3%	199	9.0%
UAB „Splus“	50.40%	52.30%		12.00%		11.90%										
Telia Lietuva, AB	49.50%	46.90%		14.50%		14.50%										
Kiti	0.10%	0.90%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	6	13538		13728											
Kėdainių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	6438	7313	11957	49.10%	12731	51.10%	12056	94.70%	9555	75.10%	13343	52.60%	12,579	94.3%	11,373	85.2%
Telia Lietuva, AB	44.50%	45.00%		49.00%		50.00%										
UAB „Balticum TV“	51.60%	38.20%		42.00%		44.70%										
UAB „Besmegeniai“	0.00%	14.50%		41.60%		49.00%										
UAB „Kednetas“	3.80%	2.10%		16.00%		15.70%										
Kiti	0.00%	0.20%														

Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	10	24376		24912												
Klaipėdos miesto sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	56102	58151	76929	97.20%	78999	96.10%	76401	96.70%	55075	69.70%	81466	96.09%	78,69 5	96.6%	61,924	76.0%	
Telia Lietuva, AB	39.20%	40.10%		97.00%		95.50%											
UAB „Balticum TV“	36.80%	32.40%		93.50%		93.70%											
UAB „Splus“	23.60%	24.60%		67.20%		73.10%											
Kiti	0.30%	2.90%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	5	11	79123		82160												
Klaipėdos rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	5877	7557	7488	34.90%	9930	37.10%	5255	52.90%	3084	31.10%	10260	36.88%	5,430	52.9%	3,430	33.4%	
Telia Lietuva, AB	77.80%	78.00%		34.90%		35.00%											
UAB „Balticum TV“	21.90%	14.10%		16.20%		19.50%											
UAB „Splus“	0.20%	6.90%		0.00%		12.00%											
Kiti	0.00%	1.30%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	8	21429		26739												
Kretingos rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	3251	3713	4763	32.10%	5342	33.10%	4032	75.50%	2789	52.20%	5536	33.58%	4,156	75.1%	3,084	55.7%	
Telia Lietuva, AB	71.50%	71.10%		32.10%		33.10%											
UAB „Balticum TV“	28.40%	21.20%		23.30%		24.80%											
UAB „Splus“	0.10%	7.40%		0.00%		18.50%											
Kiti	0.00%	0.30%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	8	14823		16130												
Kupiškio rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1291	1590	3028	32.00%	3026	31.40%	2138	70.70%	0	0.00%	3081	31.39%	22	0.7%	0	0.0%	
Telia Lietuva, AB	100.00%	85.50%		31.90%		31.30%											
UAB „Informacijos labirintas“	0.00%	14.50%		22.60%		22.20%											

Kiti	0.00%	0.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	1	3	9475		9647											
Lazdijų rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	512	535	950	9.50%	960	9.30%	9	0.90%	0	0.00%	1053	9.96%	9	0.9%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	100.00%	99.30%		9.50%		9.30%										
Kiti	0.00%	0.70%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	1	4	9976		10285											
Marijampolės sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	7795	8377	14290	58.20%	14452	57.30%	12695	87.80%	11409	78.90%	15475	58.74%	13,489	87.2%	11,728	75.8%
Telia Lietuva, AB	51.70%	54.90%		58.00%		56.70%										
UAB „Cgates“	48.20%	44.50%		50.30%		49.10%										
Kiti	0.10%	0.60%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	8	24548		25227											
Mažeikių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	7042	11542	17820	74.70%	20126	81.40%	17615	87.50%	11911	59.20%	20721	80.99%	18,265	88.1%	13,026	62.9%
UAB „Besmegeniai“	0.00%	55.00%		73.60%		81.30%										
Telia Lietuva, AB	33.10%	25.20%		68.80%		71.30%										
UAB „Roventa“	34.00%	19.70%		50.70%		48.90%										
UAB „Init“	32.80%	0.00%		57.00%		0.00%										
Kiti	0.00%	0.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	11	23845		24735											
Molėtų rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	706	734	1681	15.30%	1792	15.80%	1328	74.10%	0	0.00%	1706	14.91%	1,262	74.0%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	68.80%	71.50%		15.30%		15.50%										
UAB „Molėtų radijas ir televizija“	31.20%	28.50%		10.90%		11.00%										
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	2	10960		11337											

Neringos sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1359	1813	1722	97.30%	1771	97.30%	0	0.00%	0	0.00%	1837	96.89%	0	0.0%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	98.30%	97.60%		97.30%		97.30%										
Kiti	1.70%	2.40%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	6	1770		1820											
Pagėgių sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	235	243	399	10.00%	678	16.70%	491	72.40%	0	0.00%	708	17.36%	506	71.5%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	100.00%	99.60%		10.00%		16.50%										
UAB „Kvartalo tinklas“	0.00%	0.40%														
Kiti	0.00%	0.40%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	1	2	4011		4051											
Pakruojo rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1021	1129	1644	16.50%	1702	16.90%	1489	87.50%	0	0.00%	1781	17.41%	1,579	88.7%	30	1.7%
Telia Lietuva, AB	99.90%	86.90%		16.50%		16.80%										
UAB „Splus“	0.10%	12.90%		0.00%		14.40%										
UAB „Tele2“	0.00%	0.20%														
UAB „Cgates“	0.00%	0.00%														
Kiti	0.00%	0.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	3	9995		10075											
Palangos miesto sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	5401	7512	8773	76.60%	10046	71.60%	7190	71.60%	0	0.00%	10456	71.52%	7,439	71.1%	104	1.0%
Telia Lietuva, AB	76.10%	77.50%		74.50%		69.90%										
UAB „Balticum TV“	23.90%	21.30%		54.60%		52.60%										
Kiti	0.00%	1.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	9	11446		14038											
Panevėžio miesto sav.																

Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	25880	26212	36878	88.50%	37793	88.60%	33277	88.10%	18461	48.80%	41955	89.58%	37,45 5	89.3%	32,451	77.3%
UAB „Cgates“	62.90%	56.00%		77.00%		75.80%										
Telia Lietuva, AB	36.80%	40.30%		88.30%		88.40%										
UAB „Splus“	0.00%	2.70%		0.00%		43.50%										
Kiti	0.30%	1.00%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	5	11	41683		42657											
Panevėžio rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1961	2072	3175	19.80%	3275	19.50%	1447	44.20%	0	0.00%	3486	20.27%	1,628	46.7%	768	22.0%
Telia Lietuva, AB	94.50%	95.50%		19.80%		19.50%										
UAB „Balticum TV“	5.50%	3.00%		0.00%		5.50%										
Kiti	0.00%	1.50%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	5	16012		16805											
Pasvalio rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1216	1311	2028	17.20%	2066	17.20%	1944	94.10%	0	0.00%	2228	18.18%	2,114	94.9%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	58.30%	54.50%		17.20%		17.10%										
UAB „Splus“	41.70%	45.20%		16.00%		16.10%										
Kiti	0.00%	0.30%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	5	11783		12038											
Plungės rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	3056	3999	5818	41.00%	6634	45.10%	6331	95.40%	4604	69.40%	7261	46.95%	6,972	96.0%	4,808	66.2%
Telia Lietuva, AB	59.00%	47.80%		41.00%		44.20%										
UAB „Parabolė“	40.70%	31.00%		31.70%		31.40%										
UAB „Besmegeniai“	0.00%	20.70%		35.40%		43.90%										
Kiti	0.30%	0.50%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	8	14189		14715											
Prienų rajono sav.																

Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1171	1250	2189	17.90%	2322	18.20%	2056	88.50%	0	0.00%	2352	18.32%	2,064	87.8%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	81.50%	86.20%		17.90%		18.20%										
UAB „Eteris“	18.50%	13.30%		16.80%		16.10%										
Kiti	0.00%	0.60%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	5	12245		12744											
Radviliškio rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	3559	3730	5776	31.20%	5862	31.30%	4380	74.70%	0	0.00%	6422	33.06%	4,809	74.9%	37	0.6%
UAB „Splus“	60.70%	57.50%		23.20%		23.40%										
Telia Lietuva, AB	39.20%	42.00%		31.20%		31.20%										
Kiti	0.10%	0.60%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	8	18504		18743											
Raseinių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1816	1919	3339	22.20%	3347	21.90%	2901	86.70%	2076	62.00%	3649	23.28%	3,121	85.5%	2,080	57.0%
Telia Lietuva, AB	48.20%	47.50%		22.10%		21.80%										
UAB „Progmera“	38.90%	30.60%		15.70%		15.40%										
UAB „Parabolė“	12.80%	21.40%		13.60%		13.40%										
Kiti	0.10%	0.50%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	5	7	15037		15284											
Rietavo sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	410	444	641	19.20%	650	19.00%	0	0.00%	0	0.00%	700	20.10%	0	0.0%	0	0.0%
Telia Lietuva, AB	100.00%	99.30%		19.20%		19.00%										
Kiti	0.00%	0.70%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	1	4	3339		3412											
Rokiškio rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	2946	2984	5581	34.00%	5688	34.10%	5267	92.60%	3728	65.50%	6000	35.16%	5,583	93.1%	4,174	69.6%
UAB „Zirzilė“	56.90%	51.60%		28.30%		28.00%										
Telia Lietuva, AB	43.10%	43.50%		33.80%		33.70%										

UAB „Cgates“	0.00%	2.50%		0.00%		22.70%										
A. Judicko IĮ	0.00%	2.10%		3.20%		3.40%										
Kiti	0.00%	0.30%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	8	16401		16660											
Skuodo rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1189	1094	1750	23.10%	1839	23.70%	1770	96.20%	719	39.10%	1981	25.03%	1,903	96.1%	1,414	71.4%
UAB „Cgates“	68.50%	67.10%		22.00%		21.60%										
Telia Lietuva, AB	31.50%	32.80%		23.00%		23.40%										
Kiti	0.00%	0.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	3	7585		7770											
Šakių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1150	1195	2070	16.70%	2203	17.30%	1679	76.20%	812	36.90%	2205	17.16%	1,679	76.1%	1,169	53.0%
Telia Lietuva, AB	60.70%	66.40%		16.70%		17.30%										
UAB „Viltuva“	34.30%	30.40%		11.60%		11.90%										
Kiti	5.00%	3.30%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	6	12399		12755											
Šalčininkų rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	1844	2191	2629	20.10%	3259	23.80%	2675	82.10%	1531	47.00%	3432	24.80%	2,760	80.4%	1,727	50.3%
UAB „Etnetas“	63.60%	69.20%		18.10%		22.30%										
Telia Lietuva, AB	27.50%	24.20%		18.70%		20.30%										
UAB „Balticum TV“	8.90%	6.40%		13.40%		13.30%										
Kiti	0.00%	0.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	6	13057		13701											
Šiaulių miesto sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	31663	32592	42154	88.30%	43223	88.30%	39795	92.10%	33218	76.90%	47072	89.15%	43,542	92.5%	38,408	81.6%
UAB „Splius“	55.90%	55.50%		81.50%		81.50%										

Telia Lietuva, AB	27.00%	29.30%		88.20%		87.60%											
UAB „Cgates“	15.60%	13.90%		68.40%		68.40%											
Kiti	1.40%	1.30%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	5	7	47720		48934												
Šiaulių rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	2884	3643	4570	25.50%	5777	29.80%	3908	67.60%	1993	34.50%	6150	30.85%	4,155	67.6%	2,968	48.3%	
Telia Lietuva, AB	62.90%	55.50%		24.90%		26.50%											
UAB „Splus“	37.00%	38.60%		13.60%		17.50%											
UAB „Besmegeniai“	0.00%	5.60%		11.60%		17.50%											
Kiti	0.10%	0.30%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	5	17929		19368												
Šilalės rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	856	953	1693	18.10%	1733	18.10%	1246	71.90%	0	0.00%	1953	19.72%	1,428	73.1%	0	0.0%	
Telia Lietuva, AB	99.60%	90.30%		18.10%		17.90%											
Lietuvos-Vokietijos UAB "TELEVIZIJOS KOMUNIKACIJOS"	0.10%	8.50%		13.10%		12.90%											
Kiti	0.20%	1.10%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	4	9350		9585												
Šilutės rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius	4829	4856	7005	40.60%	7083	40.00%	5263	74.30%	3562	50.30%	7694	41.43%	5,884	76.5%	4,490	58.4%	
Telia Lietuva, AB	49.90%	50.50%		40.60%		39.80%											
UAB „Cgates“	50.00%	46.30%		31.40%		29.70%											
UAB „Splus“	0.00%	2.70%		0.00%		20.10%											
Kiti	0.10%	0.50%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	7	17241		17729												
Širvintų rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	1005	1096	1758	23.50%	1780	22.70%	573	32.20%	0	0.00%	1973	24.22%	560	28.4%	0	0.0%	

Telia Lietuva, AB	100.00%	98.80%		23.30%		22.60%										
Kiti	0.00%	1.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	1	6	7493		7829											
Švenčionių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	1336	1429	3086	23.40%	3090	23.10%	547	17.70%	0	0.00%	3247	23.61%	547	16.8%	408	12.6%
Telia Lietuva, AB	94.10%	93.30%		23.40%		23.10%										
UAB „Magnetukas“	5.80%	6.20%		0.00%		3.60%										
Kiti	0.10%	0.50%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	5	13187		13388											
Tauragės rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	3544	4025	6512	37.40%	7723	43.40%	7068	91.50%	5976	77.40%	8385	45.09%	7,730	92.2%	6,081	72.5%
Telia Lietuva, AB	55.60%	47.70%		37.30%		41.50%										
Lietuvos-Vokietijos UAB "TELEVIZIJOS KOMUNIKACIJOS"	29.90%	27.80%		34.80%		38.70%										
UAB „Kvartalo tinklas“	13.30%	22.10%		28.80%		35.00%										
UAB „Besmegeniai“	0.00%	2.20%		24.60%		29.00%										
Kiti	1.20%	0.20%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	9	17412		17801											
Telšių rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	3701	4717	7631	40.80%	9287	48.10%	8546	92.00%	6485	69.80%	9601	48.35%	8,875	92.4%	6,806	70.9%
Telia Lietuva, AB	55.90%	46.70%		40.60%		45.30%										
UAB „Parabolė“	42.70%	34.20%		34.30%		33.90%										
UAB „Besmegeniai“	0.00%	18.00%		36.40%		46.90%										
Kiti	1.40%	1.10%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	7	18683		19312											
Trakų rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	2723	2883	4037	26.80%	4321	26.50%	3282	76.00%	1885	43.60%	5077	29.63%	3,777	74.4%	1,910	37.6%

Telia Lietuva, AB	57.30%	59.60%		26.80%		26.50%											
UAB „Cgates“	36.40%	32.80%		19.70%		18.40%											
UAB „Init“	6.20%	7.40%		14.20%		13.10%											
Kiti	0.20%	0.20%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	5	6	15044		16307												
Ukmergės rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	4298	4401	7111	39.00%	7167	38.60%	6443	89.90%	5901	82.30%	7610	39.77%	6,809	89.5%	5,974	78.5%	
Telia Lietuva, AB	47.10%	50.10%		39.00%		38.50%											
UAB „Cgates“	48.70%	49.80%		33.10%		34.60%											
UAB „Init“	4.10%	0.00%		32.90%		32.20%											
Kiti	0.00%	0.10%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	4	18215		18570												
Utenos rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	5355	5323	9079	47.20%	9166	46.50%	8827	96.30%	7529	82.10%	10401	49.39%	9,967	95.8%	37	0.4%	
Telia Lietuva, AB	54.30%	53.40%		47.20%		46.50%											
UAB „Socius“	45.60%	39.10%		40.40%		39.50%											
UAB „Cgates“	0.00%	7.30%		0.00%		43.50%											
Kiti	0.10%	0.20%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	8	19222		19689												
Varėnos rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	1966	2040	3756	30.70%	3767	30.00%	3414	90.60%	128	3.40%	3889	30.49%	3,417	87.9%	2,665	68.5%	
Telia Lietuva, AB	60.20%	57.80%		29.80%		29.00%											
V. Ivančiko IĮ Žaibas	39.80%	41.90%		27.10%		26.40%											
Kiti	0.00%	0.20%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	4	12218		12575												
Vilkaviškio rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	2759	2923	4041	24.30%	4142	24.30%	3539	85.40%	0	0.00%	4194	24.42%	3,571	85.1%	61	1.5%	

UAB „Cgates“	62.10%	54.80%		19.90%		20.70%											
Telia Lietuva, AB	37.90%	39.50%		24.30%		24.30%											
Vytauto Ričkausko IĮ	0.00%	5.60%		0.00%		0.00%											
Kiti	0.00%	0.10%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	3	5	16610		17065												
Vilniaus miesto sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	181680	212588	245383	93.00%	267198	92.10%	223008	83.50%	152871	57.20%	285830	92.26%	241,165	84.4%	196,931	68.9%	
Telia Lietuva, AB	53.10%	53.10%		91.70%		90.90%											
UAB „Cgates“	19.80%	17.90%		44.90%		54.10%											
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	15.30%	11.50%		52.30%		49.70%											
UAB „Consilium Optimum“	3.50%	6.50%		1.70%		15.30%											
UAB „Init“	3.80%	4.10%		63.10%		58.00%											
UAB „Vinetika“	0.10%	0.10%		1.30%		1.40%											
UAB „EcoFon“	1.20%	3.20%		0.80%		2.20%											
UAB „Balticum TV“	2.70%	2.00%		32.70%		36.60%											
Kiti	0.40%	1.60%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	12	16	263931		290294												
Vilniaus rajono sav.																	
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	10480	13129	13017	35.50%	14869	33.20%	4439	29.90%	1621	10.90%	15988	33.75%	5,040	31.5%	2,462	15.4%	
Telia Lietuva, AB	93.40%	88.10%		35.40%		33.00%											
UAB „Init“	3.30%	3.60%		2.50%		2.10%											
UAB „Balticum TV“	2.90%	2.90%		4.20%		6.50%											
UAB „Consilium Optimum“	0.40%	2.10%		0.00%		0.00%											
Kiti	0.00%	3.20%															
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	6	10	36602		44713												
Visagino sav.																	

Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	8199	8151	11000	98.70%	11042	98.70%	11041	100.00%	10879	98.50%	11349	98.76%	11,308	99.6%	10,879	95.9%
UAB „Cgates“	40.00%	38.90%		98.60%		98.60%										
UAB „Sugardas“	41.30%	36.70%		97.80%		97.40%										
Telia Lietuva, AB	18.60%	24.50%		98.70%		98.70%										
Kiti	0.04%	0.00%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	4	3	11141		11184											
Zarasų rajono sav.																
Abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	1325	1351	2137	22.80%	2142	22.40%	2026	94.60%	0	0.00%	2348	23.97%	2,226	94.8%	0	0.0%
UAB „Cgates“	54.30%	54.30%		21.60%		21.40%										
Telia Lietuva, AB	45.70%	45.40%		22.60%		22.20%										
Kiti	0.00%	0.30%														
Paslaugų teikėjų skaičius/ Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	2	4	9360		9566											
Viso abonentų skaičius, vnt. / Patalpų skaičius.	567064	636451	824931	60.90%	880340	61.10%	726423	82.50%	484569	55.00%	934931	62.17%	771,032	82%	578166	61.8%
Viso paslaugų teikėjų skaičius/Bendras gyv. patalpų skaičius, vnt.	53	58	1355213		1440078											

Šaltinis: RRT.

PRIEDAS NR. 2
Konkurencinė padėtis teikiant Kitų technologijų paslaugas

Eil, nr,	Savivaldybė	Operatorių skaičius	Bendras gyv, patalpų skaičius	Aprėptis	Dubliavimas	Triplikavimas	Tik mobiliojo ryšio aprėptis	Dubliavimas nuo aprėptų	Triplikavimas nuo aprėptų
1	Akmenės rajono	8	11 197	100,00%	100,00%	99,96%	100,00%	100,00%	99,96%
2	Alytaus miesto	7	24 315	99,99%	99,99%	99,99%	99,99%	100,00%	100,00%
3	Alytaus rajono	6	13 774	99,91%	99,83%	99,57%	99,91%	99,93%	99,67%
4	Anykščių rajono	6	14 162	99,57%	99,36%	98,70%	99,57%	99,79%	99,13%
5	Birštono	4	2 455	98,98%	98,90%	97,52%	98,98%	99,92%	98,52%
6	Biržų rajono	6	12 754	99,76%	99,18%	98,12%	99,76%	99,42%	98,35%
7	Druskininkų	5	10 787	99,65%	99,50%	98,96%	99,65%	99,85%	99,31%
8	Elektrėnų	5	11 804	99,85%	99,80%	99,70%	99,85%	99,95%	99,85%
9	Ignalinos rajono	8	10 606	98,75%	97,28%	85,67%	98,51%	98,52%	86,76%
10	Jonavos rajono	7	21 308	99,97%	99,92%	99,77%	99,97%	99,95%	99,80%
11	Joniškio rajono	7	11 282	100,00%	99,97%	98,36%	100,00%	99,97%	98,36%
12	Jurbarko rajono	8	12 953	99,86%	99,74%	98,53%	99,86%	99,88%	98,67%
13	Kaišiadorių rajono	6	13 051	99,86%	99,80%	99,47%	99,86%	99,94%	99,61%
14	Kalvarijos	5	4 771	99,90%	99,79%	98,93%	99,90%	99,90%	99,03%
15	Kauno miesto	13	157 839	99,66%	99,63%	99,60%	99,63%	99,96%	99,94%
16	Kauno rajono	13	45 333	99,25%	99,22%	99,14%	99,25%	99,98%	99,89%
17	Kazlų Rūdos	6	5 610	99,61%	99,11%	98,07%	99,61%	99,50%	98,46%
18	Kelmės rajono	7	13 728	99,95%	99,78%	99,06%	99,95%	99,83%	99,11%
19	Kėdainių rajono	8	24 912	99,92%	99,90%	99,81%	99,91%	99,98%	99,89%
20	Klaipėdos miesto	11	82 160	99,66%	99,66%	99,66%	99,66%	100,00%	100,00%
21	Klaipėdos rajono	8	26 739	99,49%	99,44%	99,34%	99,47%	99,95%	99,85%

22	Kretingos rajono	8	16 130	99,85%	99,76%	99,39%	99,84%	99,92%	99,55%
23	Kupiškio rajono	7	9 647	99,96%	99,94%	99,61%	99,96%	99,98%	99,65%
24	Lazdijų rajono	6	10 285	98,91%	97,74%	96,27%	98,91%	98,82%	97,33%
25	Marijampolės	7	25 227	99,94%	99,94%	99,87%	99,94%	100,00%	99,93%
26	Mažeikių rajono	8	24 735	99,96%	99,95%	99,72%	99,96%	99,99%	99,76%
27	Molėtų rajono	6	11 337	99,89%	99,78%	98,92%	99,89%	99,89%	99,02%
28	Neringos	6	1 820	99,84%	99,84%	99,84%	99,84%	100,00%	100,00%
29	Pagėgių	6	4 051	99,80%	99,63%	98,40%	99,80%	99,83%	98,59%
30	Pakruojo rajono	5	10 075	99,95%	99,94%	99,36%	99,95%	99,99%	99,41%
31	Palangos miesto	7	14 038	98,18%	98,18%	98,16%	98,17%	100,00%	99,98%
32	Panevėžio miesto	7	42 657	99,87%	99,87%	99,87%	99,87%	100,00%	100,00%
33	Panevėžio rajono	5	16 805	99,91%	99,83%	99,40%	99,91%	99,92%	99,49%
34	Pasvalio rajono	5	12 038	99,93%	99,93%	99,03%	99,93%	99,99%	99,09%
35	Plungės rajono	6	14 715	99,88%	99,73%	99,26%	99,88%	99,85%	99,38%
36	Prienų rajono	6	12 744	99,85%	99,75%	99,28%	99,84%	99,90%	99,43%
37	Radviliškio rajono	7	18 743	99,95%	99,91%	99,77%	99,95%	99,96%	99,82%
38	Raseinių rajono	7	15 284	99,95%	99,84%	99,21%	99,94%	99,89%	99,27%
39	Rietavo	5	3 412	99,91%	99,56%	98,89%	99,91%	99,65%	98,97%
40	Rokiškio rajono	8	16 660	99,88%	99,71%	98,93%	99,87%	99,83%	99,05%
41	Skuodo rajono	6	7 770	99,73%	99,51%	97,79%	99,72%	99,78%	98,05%
42	Šakių rajono	7	12 755	99,73%	99,61%	97,70%	99,73%	99,88%	97,96%
43	Šalčininkų rajono	7	13 701	99,40%	96,35%	87,32%	99,39%	96,93%	87,85%
44	Šiaulių miesto	9	48 934	99,99%	99,99%	99,99%	99,99%	100,00%	100,00%
45	Šiaulių rajono	8	19 368	99,89%	99,85%	99,73%	99,88%	99,96%	99,84%
46	Šilalės rajono	5	9 585	99,81%	99,59%	98,35%	99,81%	99,78%	98,54%
47	Šilutės rajono	7	17 729	99,92%	99,82%	99,41%	99,92%	99,90%	99,50%

48	Širvintų rajono	6	7 829	99,83%	99,63%	98,99%	99,83%	99,80%	99,16%
49	Švenčionių rajono	7	13 388	99,68%	98,60%	92,74%	99,68%	98,92%	93,04%
50	Tauragės rajono	8	17 801	99,94%	99,90%	99,71%	99,94%	99,96%	99,77%
51	Telšių rajono	6	19 312	99,95%	99,81%	99,38%	99,94%	99,87%	99,44%
52	Trakų rajono	6	16 307	99,80%	99,62%	99,01%	99,80%	99,82%	99,21%
53	Ukmergės rajono	6	18 570	99,95%	99,90%	99,62%	99,95%	99,96%	99,68%
54	Utenos rajono	7	19 689	99,77%	99,53%	98,98%	99,77%	99,76%	99,21%
55	Varėnos rajono	7	12 575	98,60%	97,42%	94,81%	98,54%	98,81%	96,15%
56	Vilkaviškio rajono	6	17 065	99,89%	99,44%	97,01%	99,87%	99,55%	97,12%
57	Vilniaus miesto	16	290 294	99,55%	99,55%	99,54%	99,54%	100,00%	99,99%
58	Vilniaus rajono	10	44 713	99,83%	99,69%	99,17%	99,83%	99,86%	99,33%
59	Visagino	6	11 184	100,00%	99,99%	99,99%	100,00%	99,99%	99,99%
60	Zarasų rajono	6	9 566	99,73%	99,17%	97,02%	99,72%	99,44%	97,29%
	Viso	65	1 440 078	99,70%	99,57%	99,04%	99,69%	99,87%	99,33%

Šaltinis: RRT.

Valdomos RKKS pagal savivaldybes ilgis 2023 m.

Eil. Nr.	Savivaldybė	BENDRAS Valdomos RKKS ilgis (km)	TELIA Valdomos RKKS ilgis (km)	KITI Valdomos RKKS ilgis (km)	proc. proc.Telia nuo bendro	proc. proc.Kiti nuo bendro
1.	Akmenės r.	155.29	155.29	0.00	100%	0%
2.	Alytaus m.	429.88	429.88	0.00	100%	0%
3.	Alytaus r.	140.80	140.80	0.00	100%	0%
4.	Anykščių r.	228.20	228.20	0.00	100%	0%
5.	Birštono	47.51	47.51	0.00	100%	0%
6.	Biržų r.	185.68	185.68	0.00	100%	0%
7.	Druskininkų	139.66	139.66	0.00	100%	0%
8.	Elektrėnų	162.66	162.66	0.00	100%	0%
9.	Ignalinos r.	147.92	147.92	0.00	100%	0%
10.	Jonavos r.	264.17	264.17	0.00	100%	0%
11.	Joniškio r.	170.65	170.65	0.00	100%	0%
12.	Jurbarko r.	195.89	195.89	0.00	100%	0%
13.	Kaišiadorių r.	194.51	194.51	0.00	100%	0%
14.	Kalvarijos	72.33	72.33	0.00	100%	0%
15.	Kauno m.	2885.50	2882.56	2.93	100%	0%
16.	Kauno r.	1161.40	1061.40	100.00	91%	9%
17.	Kazlų Rūdos	89.44	89.44	0.00	100%	0%
18.	Kelmės r.	169.47	165.87	3.60	98%	2%
19.	Kėdainių r.	451.69	451.69	0.00	100%	0%
20.	Klaipėdos m.	1893.74	1508.17	385.57	80%	20%

21.	Klaipėdos r.	703.74	684.53	19.21	97%	3%
22.	Kretingos r.	369.76	369.76	0.00	100%	0%
23.	Kupiškio r.	185.02	185.02	0.00	100%	0%
24.	Lazdijų r.	151.19	151.19	0.00	100%	0%
25.	Marijampolės	396.68	396.68	0.00	100%	0%
26.	Mažeikių r.	265.09	265.09	0.00	100%	0%
27.	Molėtų r.	134.36	134.36	0.00	100%	0%
28.	Neringos	80.95	80.95	0.00	100%	0%
29.	Pagėgių	69.60	69.60	0.00	100%	0%
30.	Pakruojo r.	164.12	164.12	0.00	100%	0%
31.	Palangos m.	369.42	366.62	2.80	99%	1%
32.	Panevėžio m.	898.06	897.96	0.10	100%	0%
33.	Panevėžio r.	329.00	329.00	0.00	100%	0%
34.	Pasvalio r.	181.09	181.09	0.00	100%	0%
35.	Plungės r.	262.73	262.73	0.00	100%	0%
36.	Prienų r.	124.22	124.22	0.00	100%	0%
37.	Radviliškio r.	206.71	206.71	0.00	100%	0%
38.	Raseinių r.	308.96	308.96	0.00	100%	0%
39.	Rietavo	25.54	25.54	0.00	100%	0%
40.	Rokiškio r.	207.17	207.17	0.00	100%	0%
41.	Skuodo r.	112.31	112.31	0.00	100%	0%
42.	Šakių r.	169.07	169.07	0.00	100%	0%
43.	Šalčininkų r.	243.59	159.99	83.60	66%	34%
44.	Šiaulių m.	1414.31	1045.06	369.25	74%	26%
45.	Šiaulių r.	430.64	408.05	22.59	95%	5%
46.	Šilalės r.	106.95	106.95	0.00	100%	0%
47.	Šilutės r.	280.05	280.05	0.00	100%	0%
48.	Širvintų r.	107.11	107.11	0.00	100%	0%

49.	Švenčionių r.	185.77	185.77	0.00	100%	0%
50.	Tauragės r.	296.89	294.89	2.00	99%	1%
51.	Telšių r.	246.79	246.79	0.00	100%	0%
52.	Trakų r.	208.52	208.52	0.00	100%	0%
53.	Ukmergės r.	288.29	288.29	0.00	100%	0%
54.	Utenos r.	315.08	315.08	0.00	100%	0%
55.	Varėnos r.	155.89	155.89	0.00	100%	0%
56.	Vilkaviškio r.	207.69	207.69	0.00	100%	0%
57.	Vilniaus m.	4734.38	3916.77	817.61	83%	17%
58.	Vilniaus r.	949.61	924.96	24.65	97%	3%
59.	Visagino	117.23	117.23	0.00	100%	0%
60.	Zarasų r.	140.05	140.05	0.00	100%	0%
	Viso	25329.00	23496.11	1833.91	93%	7%

Šaltinis: RRT.

Viešojo konsultavimosi pirmo etapo metu gautų pastabų vertinimas

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas	Pastabos	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) komentarai
1.	UAB „LTG Infra“	Tyrimo ataskaitos projektui pritarė ir pastabų neturėjo.	-
2.	UAB „Cgates“	Po atliko geografinės apimties tyrimo, nurodoma, kad 36 savivaldybėse pastebimos konkurencijos problemos, o 24 savivaldybėse konkurencijos problemų nėra. Kokios priežastys įtakojo tokį pokytį, lyginant su šiuo metu galiojančiu reguliavimu 58 savivaldybėse? Ar per paskutinį periodą operatoriai išvystė nuosavus tinklus šiose teritorijose, ar šį pokytį įtakoja tai, kad dabar yra vertinama tik Telia Lietuva, AB FTTx dalis?	Pagal RRT nustatytus geografinius kriterijus buvo išskirtos dvi šviesolaidinėmis linijomis teikiamo interneto geografinės rinkos: FTTx 24 rinka (su 24 savivaldybėmis) ir FTTX 36 rinka (su 36 savivaldybėmis), kurios yra vertikaliai susijusios su didmeninės prieigos rinkomis. Kadangi mažmeninėje FTTx 24 rinkoje buvo nustatyta, kad konkurencijos problemų nėra (netenkinamas antras trijų kriterijų testo kriterijus), atitinkamai, daroma išvada, kad vertikaliai susijusioje Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje DVP 36 (toliau - DVP 36) taip pat nėra konkurencijos problemų. Pasirinktų geografinių kriterijų taikymas, t. y. užimama rinkos dalis ir šviesolaidinių tinklų padengiamumas konkrečioje savivaldybėje lėmė savivaldybių išskaidymą į 24 savivaldybes ir 36 savivaldybes. Detalesnė informacija apie pasirinktus kriterijus pateikiama Ataskaitos 2.1.3.9.1 skyriuje, o konkurencijos problemų nustatymas – 6 ir 8 skyriuose. Pokytį 24 savivaldybėse lėmė naujai atsiradę operatoriai, išaugusios alternatyvių operatorių rinkos dalys, pasikeitęs rinkos apibrėžimas (atsirado 2 mažmeninės rinkos), o taip pat pasikeitę kriterijai, kurie, lyginant su ankstesniu tyrimu, tapo švelnesni. 2019 m. EK pateikė pastabas RRT atliktiems rinkų tyrimams, konkrečiai numatytiems kriterijams – EK išsakė poziciją, kad kriterijai yra per daug konservatyvūs ir sekančių tyrimų metu turi būti lengvinami.
3.	UAB „Cgates“	Atliktame tyrime nurodoma, kad didmeninės centrinės prieigos (DCP) paslauga 36 teritorijų rinkose nepasižymi charakteristikomis, kurios gali pateisinti dabar galiojantį reguliavimą ir todėl Telia Lietuva, AB atžvilgiu siūloma naikinti dabar galiojantį įpareigojimą, nes įvedama reguliuojama VULA paslauga ir RKKS reguliavimas eliminuos aukštus įėjimo į DCP 36 teritorijų rinkų barjerus. Cgates norėtų	RRT nuomone, Prieigos prie ryšių kabelių kanalų sistemos (toliau - RKKS) ir VULA reguliavimas išsprendžia konkurencines problemas mažmeninėje FTTX 36 rinkoje, todėl tolimesnis didmeninės centrinės prieigos DCP 36 (toliau - DCP 36) reguliavimas netenka prasmės. Apie naujai atsirandančią paslaugą, t. y. VULA, detalai aprašyta Ataskaitos 5 skyriuje, o apie VULA įtaką tolimesniam didmeninės centrinės prieigos reguliavimui aprašyta Ataskaitos 8 skyriuje.

		pasitikslinti, kaip įvedama reguliuojama VULA paslauga eliminuos aukštus įėjimo į minėtas teritorijas barjerus?	
4.	UAB „Cgates“	Kuo skirsis naujai įvedamos VULA paslaugos techniniai parametrai nuo dabar esamos didmeninės centrinės prieigos (DCP) paslaugos?	Naujai įvedama paslauga VULA techniškai turės būti panaši į didmeninės centrinės prieigos paslaugą ir atitikti šios paslaugos parametrus. Norint VULA paslaugą naudoti teikiant aukštesnės kokybės mažmenines paslaugas (pvz. su papildomais paslaugos kokybės užtikrinimais (SLA), ar aukštesnės kokybės parametrais), didelę įtaką turintis ūkio subjektas privalės pasiūlyti ir tokiais parametrais grįstą VULA paslaugą. Tokios paslaugos kainodara skirsis nuo įprastos VULA paslaugos.
5.	UAB „Cgates“	Kokiomis metodikomis vadovaujantis bus apskaičiuojama naujai įvedamos VULA paslaugos kaina? Ar nereiškia, kad paslaugos kaina kils, nes VULA paslaugos aprašyme yra nurodomas SLA, kas didina paslaugos kaštus ir kad ši paslauga bus brangesnė už reguliuojamo operatoriaus mažmenines paslaugas bei taps nekonkurencinga kitiems operatoriams?	Buvo konsultuojamasi tik dėl rinkos apibrėžimo ir didelę įtaką turinčio ūkio subjekto – konsultacija dėl siūlomų įpareigojimų numatoma įvertinus gautas pastabas dėl pirmojo etapo. Pirminės VULA paslaugos kainos bus nustatomos naudojant pilnai paskirstytų sąnaudų (FDC) metodiką, kurią laikui einant keis išplėstinio ilgojo laikotarpio papildomų sąnaudų (LRIC+) apskaičiavimo metodika. RRT papildomai planuoja išlaikyti kainų spaudimo testą, kaip mechanizmą užtikrinantį, kad Telia Lietuva, AB (toliau – Telia) taikomos didmeninės ir mažmeninės kainos nesudarytų kainų spaudimo alternatyviems operatoriams. VULA paslauga su papildomais paslaugos kokybės užtikrinimais (pvz. SLA) kainodara skirsis nuo įprastos VULA, nes prisidės papildomi kaštai. VULA su papildomais kokybiniais parametrais bus didmeninės aukštos kokybės paslaugos pakaitalas, kai tuo tarpu naudojantis VULA su įprastiniais, baziniais parametrais, operatoriai galės replikuoti Telia mažmenines interneto paslaugas.
6.	UAB „Cgates“	Koks bus numatomas laikotarpis perėjimui iš didmeninės centrinės prieigos (DCP) paslaugų į VULA paslaugas reguliuojamose 36 savivaldybių teritorijose?	Pereinamasis laikotarpis numatytas 8 mėn., tai yra kol didelę įtaką turintis ūkio subjektas sukurs VULA produktą ir paskelbs viešai. Antros viešos konsultacijos metu, operatoriai galės teikti pastabas dėl pereinamojo laikotarpio. Didmeninė centrinė prieiga ir toliau bus reguliuojama visose iki šiol reguliuotose savivaldybėse, iki kol atsiras VULA. Atsiradus VULA paslaugai, reguliavimas galios tik DVP 36 savivaldybėse.
7.	UAB „Cgates“	Koks yra RRT matymas, kaip operatoriai, kurie dabar perka didmeninės centrinės prieigos (DCP) paslaugas iš Telia Lietuva, AB galės vykdyti įsipareigojimus savo klientams, kuriems dabar yra teikiamos paslaugos per minėtas prieigas po to, kai bus nuimti įpareigojimai Telia Lietuva, AB tose	RRT atliktas tyrimas ir informacija Ataskaitoje rodo, kad konkurencija nustatytose 24 savivaldybėse, teikiant mažmenines šviesolaidinio interneto paslaugas yra veiksminga, todėl vertikalčiai susijusių didmeninių centrinės prieigos paslaugų <i>ex ante</i> reguliavimas nėra pagrįstas. Tolesnis didmeninių centrinės prieigos paslaugų teikimas numatytose 24 savivaldybėse galimas komerciniais pagrindais susitarus su Telia arba ieškant kitų alternatyvų. Siekiant užtikrinti galutinių vartotojų interesus, RRT nustato pereinamąjį 8 mėn. laikotarpį, kurio metu didmeninės centrinės prieigos paslaugų reguliavimas galios visose iki šiol galiojusiose savivaldybėse, iki kol ūkio subjektas Telia pradės siūlyti (teikti) VULA paslaugas. T. y. 2019 m. didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatyti įpareigojimai ir toliau galios visoje 2019 m. didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo

		teritorijose, kur reguliavimo nebelieka (24 teritorijos)?	metu apibrėžtoje geografinėje teritorijoje, t. y. visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, išskyrus Šiaulių miesto ir Visagino savivaldybės teritorijas.
8.	Telia Lietuva, AB	Tarnyba siekdama įvertinti ar operatoriai veikia toje pačioje konkurencinėje aplinkoje projekte (37 psl.), nustatė 2 kriterijus: dėl Telia rinkos dalies (atsižvelgiant į bent vieno kito operatoriaus dalį) ir šviesolaidinio tinklo išvystymo lygį (kiek operatorių aprėpia tas pačias gyvenamąsias patalpas). Tuo pagrindu buvo atliktas FTTx rinkos vertinimas pagal nustatytus kriterijus kiekvienai savivaldybei. Toks kriterijų nustatymas lėmė, kad pirmasis kriterijus dėl Telia abonentų skaičiaus dalies yra esminis, o kriterijus dėl tinklo išvystymo ir padengimo iš esmės nieko nelemiantis. Nepaisant, jog šviesolaidiniai tinklai tam tikrose savivaldybėse yra išplėtoti ir 2 arba 3 operatoriai dengia nustatytus aprėptų gyvenamųjų patalpų kiekius, kriterijų suma yra laikoma netenkintina. Taigi RRT pasirinktas būtent tokių kriterijų nustatymas ir jų sumos taikymas, finale nulemia FTTx rinkos padalinimą į 36 ir 24 savivaldybes. Nors tyrime siekiama kalbėti apie tinklų padengiamumo reikšmę, Telia pasigenda šių svarbių aspektų koreliacijos su nustatytais kriterijais. Siūlome aiškiau ir detaliau aprašyti tinklų padengiamumo reikšmę arba koreguoti kriterijus taip, kad aprėptų	RRT rinkos tyrime taiko dviejų kriterijų kompleksinį vertinimą, t. y. rinkos dalis turi atitikti nustatytas sąlygas (<i>atitinkamoje savivaldybėje Telia užimama FTTx rinkos dalis ne didesnė kaip 40 proc. arba jei rinkos dalis viršija 40 proc., bent vieno alternatyvaus operatoriaus (kito nei Telia) rinkos dalis mažesnė už Telia rinkos dalį ne daugiau kaip 15 procentinių punktų arba didesnė nei Telia rinkos dalis</i>) ir kompleksinis šviesolaidinio tinklo išvystymo atitinkamoje savivaldybėje kriterijus, kuris turi atitikti bent vieną iš šių sąlygų, t. y. <i>bent 3 operatoriai dubliuoja bent 50 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų, arba bent 2 operatoriai dubliuoja bent 70 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų</i>. Tai reiškia, kad abi sąlygos turi būti išpildytos, jog savivaldybės būtų priskirtos vienai ar kitai grupei.

		gyvenamųjų patalpų dubliavimas turėtų reikšmę nustatant galutines rinkas.	
9.	Telia Lietuva, AB	Atkreiptinas Tarnybos dėmesys ir į tai, kad projekte (41 psl.) atliekant kitų technologijų rinkos vertinimą apsiribojama tik atitinkamoje savivaldybėje operatorių tinklų išvystymo vertinimu ir jokie kiti papildomi kriterijai ar jų suma nėra naudojami. Nors operatoriaus Bitė rinkos užimama dalis yra 45.5 proc., t. y. virš 40 proc. Telia nėra aišku ir suprantama, kodėl rinkos, kurios tiriamos vieno rinkos tyrimo kontekste yra vertinamos pasitelkiant skirtingus kriterijus, t. y. nenuosekliai ir taikant skirtingus standartus. Telia nuomone, tyrimo pagrindas turėtų būti neutralus ir objektyviai nustatantis konkurencines aplinkybes rinkoje ir tik tinkamai nustačius faktines aplinkybes turėtų būti daromos pagrįstos išvados.	Atliekant kitų technologijų rinkos vertinimą apsiribojama tik atitinkamoje savivaldybėje operatorių tinklų išvystymo kriterijumi todėl, kad nėra įmanoma priskirti mobilaus tinklo naudotojų prie konkrečios savivaldybės, nes mobilūs įrenginiai gali migruoti, būtent todėl rinkos dalies kriterijus negali būti panaudotas.
10.	Telia Lietuva, AB	Didmeninių specialiųjų pajėgumų rinkos tyrimo ataskaitos projektui pastabų neturime ir su jame pateiktomis išvadomis sutinkame.	
11.	UAB „CSC Telecom“	Kur Telia jau dabar teikia šviesolaidinio interneto paslaugas (savivaldybėse kur jau yra Telia Gpon) iš dalies reikia ir palikti galimybę Operatoriams naudotis didmeninėmis DPP paslaugomis. Nes kaip rodo praktika, kaip yra dabar Šiauliuose ir Visagine, tai Telia nors ir	Didmeninės centrinės prieigos paslauga iki šiol nebuvo reguliuojama Šiauliuose ir Visagine, todėl Telia ir neprivalo suteikti prieigos šiuose miestuose. Rinkos tyrimo metu nustatyta, kad konkurencija atsirado ir kitose savivaldybėse, todėl reguliavimas 24 savivaldybėse nebus taikomas. Privalomumas teikti didmeninės prieigos paslaugas kyla iš konkurencijos stokos mažmeninėje interneto prieigos paslaugų rinkoje, kadangi konkurencija mažmeninėje interneto paslaugų rinkoje nustatyta veiksminga 24 savivaldybėse, didmeninių prieigos paslaugų reguliavimas tose savivaldybėse nėra pagrįstas ir netaikytinas.

		turi šviesolaidinį tinklą (Gpon) bet galimybės užsakyti DCP per WEB yra uždarytos. O tai reiškia, kad Telia ten turės tikrą monopoliją ir nebus jokios konkurencijos tose savivaldybėse, kur jau yra Telia tinklas pastatytas. Nors ir „perjungimo“ atveju per kita teikėją faktiškai Telia turėtų atiduoti Klientą ir išduoti kitam Operatoriui teigiamą TG. Panaikinusį įpareigojimus ir šita opcija bus uždaryta Operatoriams.	Tose savivaldybėse, kur konkurencija vis dar nėra veiksminga, Telia ir toliau liks didelę įtaką rinkoje turintis ir reguliuotinas ūkio subjektas.
12.	UAB „CSC Telecom“	RRT nori panaikinti centrinės prieigos paslaugą (DCP) po pereinamojo laikotarpio nebus reguliuojama visai ir Telia neprivalės jos teikti. DCP galės būti teikiama komerciniais pagrindais, susitarus su Telia ir su sąlyga, jog Telia tokią paslaugą teks. Operatoriai mažmenines paslaugas galės teikti (ir atkartoti Telia mažmenines paslaugas) naudodamiesi Telia teikiama didmenine VULA paslauga. Tokiu atveju mažiems Operatoriams kaštai padidės N kartų. Ir dar su kainomis bus neaišku, nes tokiu atveju DCP bus pardavinėjama kaip komercinė paslauga.	Didmeninės centrinės prieigos paslauga (DCP) po pereinamojo laikotarpio nebus reguliuojama visai ir Telia neprivalės jos teikti. DCP galės būti teikiama komerciniais pagrindais, susitarus su Telia ir su sąlyga, jog Telia tokią paslaugą teks. Operatoriai mažmenines paslaugas galės teikti (ir atkartoti Telia mažmenines paslaugas) naudodamiesi Telia teikiama didmenine VULA paslauga.
13.	UAB „Bitė Lietuva“	Rinkų tyrimo projekte yra netinkamai atliktas konkurencinio poveikio vertinimas ir netinkamai apibrėžta rinka, kadangi visiškai nevertinamas verslo klientų – juridinių asmenų segmentas. 1) Rinkų tyrimo projekte nėra tinkamai vertinama Telia užimama rinkos dalis ir veiksminga konkurencija atitinkamose savivaldybėse. Projekte konkurencinės situacijos skirtingose savivaldybėse vertinimas yra atliekamas atsižvelgiant	RRT pabrėžia, jog verslo klientai, t. y. juridinių asmenų segmentas, rinkos tyrimo kontekste buvo vertinti. Skaičiuojant rinkos dalis atitinkamose savivaldybėse, juridinių asmenų segmentas buvo įvertintas, kadangi klientus vertinome pagal prieigas, konkretų tašką, o ne pagal sutartį. Pvz. verslo klientas, kuris turi padalinių visoje Lietuvos teritorijoje, turėtų vieną sutartį, tačiau daugiau nei 1 prieigą per visą Lietuvą. RRT rinkos tyrime vertino prieigų skaičių, o ne abonentus ar jų sutartis. Operatoriams pildant RRT ketvirtines ataskaitas nurodoma interneto prieigų skaičius, jeigu abonentas turi daugiau negu vieną interneto prieigą. Mažmeninės rinkos analizės vertinimas pagal pajamas, t. y. skaidant pajamas gautas iš fizinių ar juridinių asmenų, rinkos tyrimo metu nebuvo atliekamas, nes nėra galimybės fizinių ar juridinių asmenų pajamų priskirti konkrečiai savivaldybei, dauguma operatorių tokių duomenų nerenka. Pabrėžtina, jog verslo klientų, kuriems aktualios aukštos kokybės duomenų perdavimo paslaugos, išskyrimas į atskirą rinką bei konkurencinės padėties vertinimas buvo atliekamas Didmeninės specialiujų pajėgumų rinkos kontekste. Šios rinkos tikslas yra įvertinti konkurencines sąlygas išskirtinai šiame verslo segmente.

		tik į gyvenamąsias patalpas ir privačių klientų skaičių. Vis dėlto, toks vertinimas nėra pagrįstas bei iškreipia konkurencinę situaciją įvairiose savivaldybėse. Būtent verslo klientų sektoriuje Telia ir sudaro Bitei ir kitiems konkurentams didžiausias kliūtis pasinaudoti DCP, dėl ko konkurencija iki šiol nėra efektyvi, o įpareigojimus panaikinus apskritai gali išnykti. Atsižvelgiant į tai, siekdama pagrįstos ir išsamios analizės, RRT turėtų savo analizę papildyti vienu iš toliau nurodytų būdų: a) įtraukti verslo klientus į konkurencinės padėties vertinimo analizę suteikiant jiems pakankamą svorį analizėje atsižvelgiant į jų didesnes pajamas; b) išskirti verslo klientus į atskirą rinką bei įvertinti konkurencinę padėtį jų segmente atskirai nuo fizinių asmenų (vartotojų). 2) RRT visiškai neatsižvelgia į nacionalinius aspektus, kurie paneigia geografinį rinkos skaidymą į savivaldybes. Veiksmingos konkurencijos vertinimas savivaldybių lygmeniu nėra korektiškas bei neatsižvelgia į Telia įtaką, kurią sukuria visoje Lietuvoje išplėtotą infrastruktūrą.	
14.	UAB „Bitė Lietuva“	Nėra jokio pagrindo reguliavimo švelninimui, nes Telia rinkos galia pastaraisiais metais didėja, o	Kaip minėta aukščiau, juridiniai asmenys, arba verslo segmentas, buvo įtrauktas į rinkos dalies atitinkamoje savivaldybėje skaičiavimus, todėl Bitės teiginiai, kad situacija keistųsi nėra teisingi.

	konkurentų daromas spaudimas mažmeninėse rinkose silpnėja. Nors, RRT teigimu, šiose savivaldybėse konkurencija teikiant FTTx paslaugas yra veiksminga, Telia rinkos dalis jose nuo 2018 m. padidėjo. Taigi, tariama „veiksminga konkurencija“ nelėmė didesnių reikšmingų konkurentų atsiradimo, bet priešingai, toliau skatino kitų didesnių paslaugų teikėjų mažėjimą (pvz. UAB „Cgates“, UAB „Balticum“) ar net išnykimą (pvz., UAB „Init“) bei kitų reikšmingos įtakos Teliai nedarančių konkurentų atsiradimą (pvz. UAB „Besmegeniai“). RRT visiškai nevertina aplinkybės, kad nėra aišku, kokių būdu paslaugos būtų (panaikinus galiojantį reguliavimą) teikiamos asmenims, kuriems anksčiau jos buvo teiktos naudojantis DCP. RRT siekdama įvertinti veiksmingą konkurenciją atskirose savivaldybėse naudojo 40 proc. ribą. Tačiau, Bitės vertinimu, toks kriterijus nėra pakankamas, kadangi net ir turėdama mažesnę rinkos dalį Telia gali turėti didelę įtaką, o konkurencija gali būti neveiksminga. Tai ypač aktualu įtraukus verslo klientus į atliekamą analizę, kadangi galėtų keisti situaciją. Bitės vertinimu, siekiant įvertinti, ar veikiama toje pačioje konkurencinėje aplinkoje, net ir tais atvejais kai Telia rinkos dalis neviršija 40 proc., turėtų būti vertinama, ar yra	RRT nesutinka su Bitės teiginiais dėl reikšmingos įtakos Teliai nedarančių operatorių (UAB „Besmegeniai“) atsiradimu ar operatorių išnykimu (UAB „Init“). Tiriamuoju laikotarpiu Telia rinkos dalys didžiojoje dalyje DVP 36 rinkos savivaldybių mažėjo, be to, UAB „Besmegeniai“ įsigijo UAB „Init“ tinklą tam tikrose savivaldybėse, todėl negalima teigti, kad operatoriai nyksta dėl konkurencijos stokos, anaiptol, operatoriai atitinkamose savivaldybėse plečiasi ir konkuruoja su Telia - pagal Ataskaitos 1 priede pateiktą informaciją, UAB „Besmegeniai“ užima nuo 2 iki 55 proc. rinkos dalių atitinkamose savivaldybėse. Savivaldybėse, kuriose nustatytos konkurencijos problemos ir toliau liks reguliuojamos, vietoj DCP paslaugos bus teikiama VULA paslauga, kuria pasinaudoję operatoriai galės teikti mažmenines paslaugas klientams. Savivaldybėse, kuriose nenustatyta konkurencijos problemų ir tolesnis ex ante reguliavimas nėra pagrįstas, tolesnis DCP paslaugų teikimas numatytoje savivaldybėse galimas komerciniais pagrindais susitarus su Telia, ir su sąlyga, jog tokią paslaugą Telia teiks, arba ieškant kitų alternatyvų. Rinkos dalies kriterijus (Telia rinkos dalis ne didesnė kaip 40 proc.) pasirinktas atsižvelgiant į LR Konkurencijos įstatymo 3 str. 2 dalies reikalavimus - <i>ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 40 proc.</i> Detalesnė kriterijaus analizė pateikta Ataskaitos 2.1.3.9.1 skyriuje. Atlikta analizė visapusiškai įvertina konkurencinę aplinką savivaldybėse.
--	---	---

		konkurentų, kurių rinkos dalis būtų mažesnė už Telia rinkos dalį ne daugiau kaip 15 procentinių punktų arba didesnė. Tik atlikus tokį metodologinį vertinimą bei įtraukus verslo klientus į atliekamą analizę būtų užtikrinama, kad yra visapusiškai įvertinama, ar savivaldybėse yra tokia pati konkurencinė aplinka, ar vis dėlto, konkurencija nėra veiksminga.	
15.	UAB „Bitė Lietuva“	Telia elgesys sistemingai ir piktybiškai nevykdant šiuo metu jai taikomų įpareigojimų trukdo į rinką įeiti naujiems žaidėjams ir efektyviai naudotis prieiga, todėl siūlomas reguliavimo mažinimas tik sustiprintų dominuojančio ūkio subjekto įtaką rinkoje. Telia sistemingai ilgą laiką nesilaiko jai nustatytų įpareigojimų bei stengiasi visomis priemonėmis užtikrinti, kad į rinką neateitų nauji konkurentai, galintys efektyviai konkuruoti su Telia. Prielaidų, kad situacija ateityje pasikeis taip pat nėra. 2024 m. įvykęs ginčas tarp Bitės ir Telia ir teisiniai procesai tik patvirtina, kad Telia jaučiasi nebaudžiama. Priešingai, tokie Telia veiksmai demonstruoja sistemingą ir piktybišką elgesį, kuriuo bet kokia kaina yra trukdoma naujiems rinkos žaidėjams įeiti į rinką ir pradėti teikti paslaugas. Bitė griežtai nepitaria siūlymui nebereguliuoti DCP.	Prieigos prie RKKS ir VULA reguliavimas išsprendžia konkurencines problemas mažmeninėje FTTX 36 rinkoje, todėl tolimesnis DCP 36 reguliavimas netenka prasmės. VULA su papildomais kokybiniais parametrais bus didmeninės aukštos kokybės paslaugos pakaitalas, kai tuo tarpu naudojantis VULA su įprastiniais, baziniais parametrais, operatoriai galės replikuoti Telia mažmenines interneto paslaugas.

16.	UAB „Bitė Lietuva“	Siūlomas sprendimas nebereguliuoti didmeninės centrinės prieigos rinkos nėra grįstas įrodymais pagrįstais argumentais. RRT argumentai, kuriais yra padaryta ši išvada yra absoliučiai nepagrįsti ir ydingi, pirmiausia dėl to, kad šios priemonės yra tik hipotetinės. RRT visiškai nevertina, per kiek laiko galėtų atsipirkti investicijos, patiriamos bandant į rinką įeiti naudojantis didmenine prieiga per RKKS bei didmenine vietine prieiga. Visa RRT pateikta argumentacija yra grindžiama ne konkrečiais atsiperkamumo skaičiavimais, o, pavyzdžiui, absoliučiais skaičiais, kiek kainuotų plėtoti infrastruktūrą naudojantis didmenine prieiga prie RKKS. Rinkų tyrimo projekte visiškai nevertinama, kad Telia šiuo metu jau turi infrastruktūrą visoje Lietuvoje bei nepatiria tokių išlaidų kaip nauji rinkos žaidėjai, bandantys teikti paslaugas. Tai suteikia Telia pranašumą prieš kitus FTTx paslaugų teikėjus bandančius vystyti infrastruktūrą, kadangi Telia patiriami kaštai yra ženkliai mažesni, Telia jau turi išplėtotą klientų bazę.	Tolesnis DCP paslaugos dereguliavimas grįstas VULA paslaugos atsiradimu. Detaliau paaiškinimai, kodėl DCP reguliavimas nėra pagrįstas, pateikti prie ankstesnių pastabų aptarimo. RRT numatomas kainų spaudimo testas leis operatoriams konkuruoti su Telia mažmeninio interneto kainomis, užtikrins, kad visi kaštai, reikalingi pradėti teikti paslaugas, būtų įskaičiuoti.
17.	UAB „Bitė Lietuva“	Rinkų tyrimo projektas neleidžia įvertinti, koks reguliavimas bus taikomas pereinamuoju laikotarpiu tarp iki šiol galiojusio reguliavimo ir svarstomo naujo reguliavimo.	RRT šiuo metu yra įpareigojimų derinimo bei gautų pastabų vertinimo etape, ir nors konkretūs terminai dar nenustatyti, tačiau pereinamasis laikotarpis bus kelių etapų: pirmasis etapas kuomet galios didmeninės centrinės prieigos paslauga iki kol Telia sukurs VULA paslaugą; antrasis etapas, kuomet galios tik VULA paslauga. Dėl pereinamojo laikotarpio, kartu su įpareigojimų dalimi, bus viešai konsultuojamasi su rinka.

		Rinkų tyrimo projekte pateikti pasiūlymai neleidžia įvertinti, ar ir koks bus pereinamasis laikotarpis tarp naujo ir seno reguliavimo, taip pat kokių priemonių bus imtasi, jeigu paaiškės, kad svarstomas naujas reguliavimas nėra efektyvus. Rinkų tyrimo projekte nėra pateikta paaiškinimo kaip bus užtikrinta, kad naujai įtvirtintas reguliavimas tikrai užtikrintų veiksmingą konkurenciją. Naujo reguliavimo įvedimas, ypač nesant konkrečių techninių priemonių bei anksčiau netaikius tokio reguliavimo, gali lemti, kad VULA sprendimas nepasiteisins, operatoriai nustos teikti savo paslaugas, ir pan. Rinkų tyrimo projekte taip pat nėra numatyta, ar ir koks būtų pereinamasis laikotarpis tarp iki šiol galiojusio prieigos reguliavimo ir naujo siūlomo reguliavimo. RRT turėtų nustatyti bent dviejų metų pereinamąjį laikotarpį, per kurį Telia turėtų teikti tiek didmeninę centrinę prieigą, tiek ir teikti didmeninę vietinę prieigą naudojant VULA. Toks pereinamasis laikotarpis leistų paslaugų teikėjams, naudojančioms Telia didmeninę centrinę prieigą, patikrinti, ar didmeninė vietinė prieiga, įskaitant VULA, yra veiksminga. Be to, toks laikotarpis užtikrintų, kad	
--	--	---	--

		perėjimas nuo vienos didmeninės prieigos į kitą prieigą būtų sklandus bei nesukeltų neigiamų pasekmių klientams bei konkurencijai.	
18.	UAB „Bitė Lietuva“	Naujas reguliavimas neskatins investicijų į nuosavų tinklų kūrimą. RRT pateikti duomenys nepagrindžia išvados, kad operatoriai iki šiol nebuvo skatinami plėtoti savo infrastruktūrą, o reguliavimo didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui pakeitimas faktiškai niekaip nekeis situacijos. Didmeninė centrinė prieiga iki šiol nesudarė galimybių efektyviai didele apimtimi veikti rinkoje. Didmeninės prieigos nėra naudojamos dideliu mastu. Investicijos į naujo tinklo plėtrą neužtikrintų pakankamos grąžos, todėl reguliavimo mažinimas siekiant paskatinti investicijas į tinklą nėra pagrįstas. Bitės skaičiavimai pagrindžia, kad investicijos į infrastruktūrą finansiškai neatsiperka, todėl reikia ir toliau užtikrinti veiksmingą konkurenciją taikant iki šiol patvirtintus didmeninės prieigos įpareigojimus Telia.	RRT nesutinka su Bitės nuomone, kad DCP paslauga nėra naudojama dideliu mastu ir jos reguliavimas nebuvo efektyvus, ir kad operatoriai negalėjo efektyviai naudotis Telia didmenine prieiga. Pagal Ataskaitoje pateiktą informaciją, matome, kad DCP paslauga tiriamuoju laikotarpiu buvo populiari ir DCP kiekiai 2018-2023 m. augo ženkliai: nuo apie 4 tūkst. prieigų 2018 m. iki virš 17 tūkst. prieigų 2023 m. DCP paslauga tiriamuoju laikotarpiu leido operatoriams teikti mažmenines paslaugas ir pelningai veikti, neinvestuojant į savo tinklus, o pasinaudojus esama Telia infrastruktūra. RRT siekia, kad operatoriai kuo daugiau investuotų į viešojo fiksuoto ryšio tinklo infrastruktūrą, į itin pralaidžius tinklus, kuriais būtų galima užtikrinti skaitmeninius tikslus visoje Lietuvoje. Esamas DCP reguliavimas galimai įtakojo investicijas į fiksuoto ryšio infrastruktūrą, nes operatoriai savo tinklus plėtojo ir investicijas nukreipė daugiausiai į ekonomiškai naudingas teritorijas.
19.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Rinkos tyrime neįvertintos visos vertikalios susijusios mažmeninės duomenų perdavimo paslaugos, RRT nepateikė paaiškinimo. Nevertinta M2M paslauga.	Šiuo rinkos tyrimu, RRT nustatė bazinę, populiariausią duomenų perdavimo paslaugą, t. y. interneto prieigos paslaugą, pagal sugeneruotas pajamas. RRT Ataskaitos 2.1.3 dalyje paaiškinta, kad interneto prieigos paslaugos sudarė 91,5 - 95,4 proc. pajamų nuo visų duomenų perdavimo paslaugų, būtent todėl tolimesniam vertinimui buvo pasirinktos tik interneto prieigos paslaugos. Tai reiškia, kad RRT šio rinkos tyrimo kontekste, nevertino kitų duomenų perdavimo paslaugų, kaip pvz. mažmeninių skirtųjų linijų, M2M, ir kt. duomenų perdavimo

			paslaugų. Atsižvelgiant į reikšmingumo principą, visos įmanomos duomenų perdavimo paslaugos, kaip teigia UAB „Internetas Vilniuje“, net jeigu ir tik vienas namų ūkis jas gauna, nebuvo vertinta.
20.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Neteisingai nustatytas vertikaliai susijusių mažmeninių paslaugų pakeičiamumas, kai naudojamos kitos technologijos ir neatsižvelgta, jog net 51,5 proc. vartotojų teigia, kad paslaugos yra nepakeičiamos. Jeigu būtų pakeičiamumas, DSL paslaugos klientai jau būtų pasikeitę į 5G Data-only.	RRT nuomone UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“ neteisingai interpretuoja Ataskaitą. Ataskaitoje nurodyta, kad 51,5 proc. apklaustųjų naudojami tiek mobiliu, tiek fiksuotu internetu, pvz. namuose naudoja fiksuotą internetą, kai tuo tarpu neturint galimybės jungtis prie namuose esančio fiksuoto ryšio, naudojamosi mobiliu internetu įrenginyje. Būtent toks naudojimosi įprotis rodo, kad fiksuotas internetas yra pakeičiamas mobiliu tuomet, kai nėra galimybės naudotis fiksuotu ryšiu (naudojantis ne namuose, o pvz. sodybose ir pan.). O tik nedidelė dalis (5 proc.) vartotojų, kurie naudojami mobilios interneto planu skirtu tik duomenims, atspindi situaciją, kur vartotojai neturi galimybės visai prisijungti prie fiksuoto ryšio interneto. Nors Tiriamuoju laikotarpiu 5G planai dažnu atveju vis dar buvo brangesni už DSL technologijos internetą, vertinant istorinius duomenis su 4G technologijos mobiliu internetu, tikėtina, kad ilgalaikėje perspektyvoje mobilios interneto, teikiamo 5G technologija, kainos atpigs. Vertinant kitus kriterijus, tokius kaip tinklų plėtra, maksimali sparta ir kt. (Ataskaitos 11 lentelė), 5G Data-only internetas visais atvejais yra pranašesnis už DSL Nepaisant skirtingų 5G ir DSL interneto kainų, vyraujančių Tiriamuoju laikotarpiu, buvo stebimas pastovus interneto, teikiamo DSL technologijomis, vartotojų skaičiaus mažėjimas, kai tuo tarpu 5G vartotojų skaičius augo, tikėtina, kad dalis klientų, naudojusį internetą teikiamą varinėmis technologijomis, pasikeitė į 5G interneto prieigos paslaugų teikimui skirtus planus (toliau - Data-only).
21.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Neįvertinta verslo klientams teikiamų paslaugų rinkos dalys.	Juridiniai asmenys, atliekant rinkos dalių vertinimą buvo įtraukti į skaičiavimus. Detalesnis paaiškinimas pateiktas prie 14 pastabos.
22.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Neįvertinta Data-only paslaugų „sąžiningo naudojimo taisyklių“ egzistuojantis de facto ribojimas vertikaliai susijusių mažmeninių paslaugų pakeičiamumui. Dėl to galutiniam paslaugų gavėjui, kuris nori naudoti internetą neribotai finansiškai neapsimoka keisti net DSL fiksuotą internetą į 5G data-only neribotų GB mobilų internetą dėl didelių papildomų mokesčių už vidurkį viršijančius GB.	Ataskaitos 18 pav. parodo bendrą per visus metus išsiųstų ir priimtų duomenų kiekį, ir vieno paslaugų gavėjo per mėnesį išsiųstų ir priimtų duomenų kiekį, naudojant Data-only planus. 18 pav. matyti, kad 2023 m. vidutiniškai Data-only interneto vartotojas išnaudojo 78,9 GB per mėnesį arba 946,8 GB per metus. Sąžiningo naudojimo taisyklės operatoriai galėtų pradėti taikyti, kuomet paslaugų gavėjas viršytų sunaudojamus kiekius 25 ar daugiau kartų, t. y. viršytų 23,67 TB per metus. Nors ir esant teorinei tikimybei, kad paslaugų gavėjas galėtų viršyti tokius kiekius, tačiau vidutinis vartotojas tokių kiekių nesunaudoja. Pagal operatorių anketose pateiktus duomenis apie išsiųstų ir priimtų duomenų kiekius, matyti, kad vidutinis vartotojas sunaudoja apie 3.31 TB per metus, nepaisant technologijos, kuria naudojasi. Pakeičiamumas vertintas ne tik pagal duomenų sunaudojimą. Ataskaitos lentelė Nr. 11 pateikia daugiau faktorių, kuriais remiantis RRT nustatė tam tikrų technologijų pakeičiamumą.

23.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Neįvertintos visos alternatyvos paslaugų pakeičiamumo ir turbūt todėl neišskirtos visos mažmeninių paslaugų rinkos.	Ataskaitoje pateiktas detalus vertinimas analizuoja FTTx technologija teikiamo interneto pakeičiamumą su visomis kitomis technologijomis (xDSL, KTV, Data-only, FWA, palydoviniu ryšiu) teikiamu internetu. Vertinama pagal kelis kriterijus, kaip kad sparta, paslaugų gavėjų skaičius, pasiūlymai, tinklų plėtra ir kt.
24.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Nėra aiškiai apibrėžtų ir nustatytų rinkų geografinių teritorijų. Apibrėžiama rinkos geografinė teritorija turėtų būti kuo mažesnė.	Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 49 punkte nurodyta, kad pradedant geografinio vieneto lygmens vertinimą, turėtų būti užtikrinta, jog: a) šie vienetai būtų tinkamo dydžio, t. y. pakankamai smulkūs, kad būtų išvengta reikšmingų konkurencijos sąlygų įvairavimo kiekviename viename, bet pakankamai stambūs, kad būtų galima išvengti daug išteklių reikalaujančios ir sudėtingos mikroanalizės, kuri galėtų sukelti rinkos susiskaidymą; b) iš jų būtų matyti visų atitinkamų veiklos vykdytojų tinklo struktūra; c) jų ribos tam tikrą laiką išliktų aiškios ir stabilios. Rinkos geografinės teritorijos pradinės analizės vienetu rinkos tyrime laikoma vienos savivaldybės teritorija. Detaliau nurodyta Ataskaitos 2.1.3.9.1 skyriuje.
25.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	FTTx rinkos konkurencijos vertinimo kriterijai neatitinka LR Konkurencijos įstatymo. Numatyti kriterijai niekuo nepagrįsti.	Parinktas 40 proc. rinkos dalies kriterijus, numatytas LR Konkurencijos įstatyme, yra vienas iš geografinės teritorijos nustatymo kriterijų. Šiuo kriterijumi siekiama nustatyti tos pačios rinkos geografinės teritorijos ribas. Kiti kriterijai, kuriais nustatomos rinkos geografinės teritorijos ribos, grindžiami ne vien nacionaliniais teisės aktais, bet ir ES teise, kitų šalių patirtimi, EK formuojama praktika, ekspertiniu vertinimu. 2019 m. EK pateikė pastabas RRT atliktiems rinkų tyrimams, konkrečiai numatytiems kriterijams – EK išsakė, kad kriterijai yra per daug konservatyvūs ir sekančių tyrimų metu turi būti lengvinami. 2023 m. RRT organizavo susitikimą su EK atstovais ir jiems pristatė numatomus ir Ataskaitoje pateiktus kriterijus, kuriems EK neturėjo pastabų. RRT, atsižvelgusi į išdėstytą aukščiau, palieka galioti numatytus kriterijus.
26.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Dominuojančią padėtį - didesnę nei 40 proc. rinkos dalį net 59 savivaldybėse užima vienas operatorius. Jeigu geografinė teritorija nustatoma savivaldybės teritorija, tuomet turėtų būti reguliuojami visi operatoriai, kurie užima dominuojančią rinkos dalį bent vienoje savivaldybėje.	Kadangi Tiriamuoju laikotarpiu Telia buvo didžiausias FTTx paslaugų teikėjas Lietuvos Respublikoje ir vienintelis FTTx paslaugas teikęs kiekvienoje savivaldybėje, vertinimo kriterijai remiasi tik Telia rinkos dalimi. Tose savivaldybėse, kur kitas (ne Telia) operatorius turi didesnę nei 40 proc. rinkos dalį, Telia vis tiek užima reikšmingą rinkos dalį, ir paslaugų gavėjai gali rinktis paslaugas bent iš dviejų paslaugų teikėjų. Lietuvoje iš viso yra 60 savivaldybių, dalyje jų, t. y. 24 savivaldybių teritorijų, pagal parinktus kriterijus nustatyta, kad konkurencija veiksminga, likusiose 36 savivaldybių teritorijose konkurencijos nėra.
27.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB	Dominuojančią padėtį - didesnę nei 70 proc. rinkos dalį užima du operatoriai visose Lietuvos savivaldybėse. Tai	Suminis (kelių operatorių) 70 proc. rinkos dalių vertinimas neatliekamas, nes pasirinktas dominuojančio operatoriaus (40 proc.) rinkos dalies kriterijus. Apie pasirinktą kriterijų aiškinama prie 27 pastabos.

	„Consilium optimum“	rodo akivaizdų konkurencijos trūkumą, aukštus įėjimo barjerus ir stiprią oligopoliją.	Anaįptol, du tarpusavyje konkuruojantys operatoriai nesudaro konkurencijos trūkumą, paslaugų gavėjai turi pasirinkimo laisvę.
28.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Dominuojančią padėtį - didesnę nei 40 proc. FTTx interneto prieigos rinkos dalį užima AB Telia Lietuva visos Lietuvos mastu	Ataskaitos 20 pav. atvaizduoja bendrą situaciją visoje Lietuvoje, toliau skirstant geografinės teritorijas į savivaldybes, matome, kad operatorių dalys pasiskirsto atitinkamai kiekvienoje savivaldybėje (1 priedas). RRT detalizavo 20 pav. įterpdama paaiškinimą, kad tai yra suminė visos Lietuvos rinkos dalis.
29.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Dominuojančią padėtį - didesnę nei 40 proc. kitų technologijų rinkos dalį užima Bitė visos Lietuvos mastu.	Ataskaitos 2.1.3.9.2.1 dalyje nustatyta, kad kitų technologijų rinka netenkina antrojo trijų kriterijų testo kriterijaus, todėl ex ante reguliavimas kitų technologijų rinkoje negali būti taikomas. Esant veiksmingoms konkurencijos sąlygom kitų technologijų rinkoje, nėra nustatomi operatoriai, turintys didelę įtaką šioje rinkoje.
30.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Pirkėjų derybinė galia yra stipriai apribota visose duomenų perdavimo rinkose. Tyrimė teigiama, kad pirkėjai turi derybinę galią kitų technologijų rinkoje. Ši išvada nepagrįsta, nes padaryta neišanalizavus visų reikšmingų aplinkybių.	Ataskaitos 2.1.3.9.2.1 skyriuje pateikta detali analizė ir nurodyta, kad interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų gavėjas, nepatirdamas didelių finansinių ar laiko sąnaudų, gali pakeisti paslaugų teikėją, o taip pat, individualių derybų metu susitarti su paslaugų teikėju dėl mažesnių interneto prieigos kitomis technologijomis paslaugų kainų ar kitokių naudų – atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad Kitų technologijų rinkoje paslaugų pirkėjas turi derybinę galią. Analizė remiasi ir operatorių atsakymais, kur 70 proc. atsakiusių operatorių teigia, kad pirkėjai turi derybinę galią.
31.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Būtina palikti reguliavimą didmeninei centrinei prieigai, kuris buvo iki šio rinkos tyrimo, nes ši didmeninė paslauga didina konkurenciją.	Nauja paslauga VULA iš esmės atitiks DCP paslaugą (tas pats duomenų perdavimas, tie patys sujungimo taškai), papildomai su VULA bus galimybė teikti ir aukštesnių kokybinių parametrų paslaugas klientams. Atsirandanti paslauga VULA ir jos reguliavimas, taip pat prieigos prie RKKS paslaugos reguliavimas, eliminuoja aukštus įėjimo į DCP rinką barjerus ir nėra kliūčių pradėti vystyti konkurencijai šioje rinkoje, todėl ex ante reguliavimas DCP rinkoje negali būti taikomas.
32.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	VULA paslauga neegzistuoja, todėl negali pakeisti didmeninės centrinės prieigos paslaugos.	Pereinamojo laikotarpio metu, kol Telia sukurs VULA paslaugą, galios DCP reguliavimas, tačiau atsiradus VULA paslaugai, DCP reguliavimas nustos galioti. VULA yra alternatyva DCP, o kadangi VULA ir RKKS prieigos reguliavimas naikina aukštus įėjimo į rinką barjerus, tolimesnis DCP reguliavimas negalimas.
33.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Telia konkurenciją riboja didindama didmeninių paslaugų sujungimo taškų kiekį ir brangindama vis dar nereguliuojamas sujungimo taškų paslaugas.	RRT šiuo metu yra įpareigojimų derinimo etape, įpareigojimai, susiję su paslaugų kaina bei terminais, bus derinami antros viešosios konsultacijos metu. Sujungimo taškų kiekis priklauso nuo Telia tinklo topologijos, teikiant VULA paslaugą tikėtina, kad bus išsaugoti tie patys 3 sujungimo taškai. Visos papildomos išlaidos, reikalingos teikti mažmeninę interneto paslaugą yra įtrauktos į kainų spaudimo testo skaičiavimus, kurie leidžia kitiems operatoriams konkuruoti su Telia. Kainų spaudimo testas VULA paslaugos atveju taip pat yra numatytas Ataskaitoje ir bus derinamas antros viešosios konsultacijos metu.

34.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Telia konkurenciją riboja nepateikdama adresų sąrašų, kuriuos pasiekia didmeninės paslaugos. Kartais nutinka taip, kad kol laukiame Telia atsakymo dėl paslaugų teikimo, Telia tuo adresu parduoda mažmenines paslaugas. Šią problemą išspręstų atitinkami RRT nustatyti įpareigojimai ir laukimo periodo sumažinimas iki Telia taikomo periodo savo mažmeninėms paslaugoms. Konkurencines sąlygas sulygintų, jeigu Telia privalėtų paskelbti sąrašus, kuriais adresais yra prieinama didmeninė centrinė prieiga.	RRT šiuo metu yra įpareigojimų derinimo etape, įpareigojimai, susiję su prieigos suteikimu bei terminais, bus derinami antros viešosios konsultacijos metu. Telia didmeninės paslaugos teikimo galimybes parodo techninių galimybių tyrimas, kurio metu nustatoma ar didmeninė paslauga gali būti teikiama konkrečiu adresu, kartu nurodomi ir paslaugos parametrai. Esant konkrečioms atvejams, kuomet Telia elgiasi nesąžiningai ir pervilioja klientus, RRT siūlo teikti ginčą su konkrečiais įrodymais.
35.	UAB „Internetas Vilniuje“ / UAB „Consilium optimum“	Nėra pateikta objektyvaus palyginimo tarp techninių parametrų ir pasiekiamų adresų kiekio tarp siūlomų pakeisti didmeninių reguliuojamų paslaugų.	Kaip nurodyta aukščiau, operatoriai naudojantys VULA su įprastiniais, baziniais parametrais, galės replikuoti Telia mažmenines interneto paslaugas, įprastai, kaip Tiriamuoju laikotarpiu operatoriai naudojos DCP paslauga, todėl tikėtina, kad pasiekiami adresai liks tokie patys kaip ir DCP. Pasinaudojus reguliuojama prieiga prie RKKS, operatoriai skatinami investuoti į savo tinklų plėtrą.
36.	UAB „Consilium optimum“	Tyrimo geografinės rinkos apibrėžimas neatitinka Konkurencijos įstatyme nurodytos dominuojančios padėties nustatymo kriterijų.	Kadangi Tiriamuoju laikotarpiu Telia buvo didžiausias FTTx paslaugų teikėjas Lietuvos Respublikoje ir vienintelis FTTx paslaugas teikęs kiekvienoje savivaldybėje, vertinimo kriterijai remiasi tik Telia rinkos dalimi. Tose savivaldybėse, kur kitas (ne Telia) operatorius turi didesnę nei 40 proc. rinkos dalį, Telia vis tiek užima reikšmingą rinkos dalį, ir paslaugų gavėjai gali rinktis paslaugas bent iš dviejų paslaugų teikėjų.

Viešojo konsultavimosi antro etapo metu gautų pastabų vertinimas

- Antro viešo konsultavimosi etapo metu gautos pastabos suskirstytos į dvi grupes: bendrines pastabas – pastabos, kurios dažniausiai kartojosi operatorių komentaruose ir kėlė daugiausia klausimų, bei pastabas, pateiktas konkrečių ūkio subjektų.
- Antro viešo konsultavimosi etapo metu pakartotinai pateiktos pastabos, kurios jau buvo išnagrinėtos ir atsakymai pateikti pirmo viešo konsultavimosi etapo metu, nebus dar kartą vertinamos – detalūs atsakymai pateikti pirmo viešo konsultavimo etapo metu gautų pastabų vertinimo lentelėje.

Eil. Nr.	Bendrinės pastabos	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) atsakymas į bendrines pastabas
1.	Kainų spaudimo testo (toliau – KST) metodikos parinkimas. Gautose pastabose teigiama, kad RRT pasirinko nepagrįstą metodiką, neatitinkančią Europos Komisijos rekomendacijos (ES) 2024/539 dėl gigabitinio junglumo reguliuojamojo skatinimo (toliau - Gigabitinio junglumo rekomendacija) nuostatų. Operatoriai kelia klausimų dėl skirtingų laikotarpių taikymo: dalis siūlo išlaikyti esamą KST metodiką iki virtualios prieigos prie atsietos vietinės linijos (angl. <i>virtual unbundling of local access</i>, VULA) (toliau – VULA) paslaugos atsiradimo, kiti – taikyti trumpojo laikotarpio metodiką visam reguliavimo laikotarpiui. Taip pat skiriasi operatorių nuomonės dėl papildomų didmeninių paslaugų priedo procentų. Be to, teiktos pastabos dėl galinės įrangos mokesčio neįtraukiamo į mažmeninę kainą, dėl neteisingai apibrėžto pagrindinių (angl. <i>flagship</i>) paslaugų taikymo, siūlant vertinti visas mažmenines paslaugas, bei kitos bendrinės pastabos, susijusios su KST.	Kainų spaudimo testas ir toliau užtikrins, kad Telia Lietuva, AB (toliau – Telia) teikiamos didmeninių paslaugų kainos (kartu su papildomomis paslaugomis, būtinomis suteikti mažmeninę paslaugą) nebūtų didesnės už Telia teikiamas mažmeninių paslaugų kainas. <i>Šiuo metu taikoma KST metodika</i> Dabartinė KST metodika kelia nemažai neaiškumų. Operatoriai kritikuoja dabartinį modelį, kuris lygina didmeninės centrinės prieigos (toliau – DCP) ir Telia mažmeninių paslaugų kainas, teigdami, kad taikoma per maža marža ir yra kitų KST skaičiavimo trūkumų. Pereinamuoju laikotarpiu, iki ilgojo laikotarpio papildomų sąnaudų modelio (angl. <i>bottom up long run incremental costs</i>) (toliau - BU-LRIC+) įdiegimo, t. y. trumpuoju laikotarpiu, (toliau – pereinamasis laikotarpis) bus taikomas supaprastintas KST. Įdiegus BU-LRIC+ modelį, modelis leis apskaičiuoti efektyvaus operatoriaus didmeninius kaštus (angl. <i>downstream costs</i>), taip užtikrinant atitiktį Gigabitinio junglumo rekomendacijoje aprašytam metodui. <i>2 kainų spaudimo testo etapai</i> RRT pabrėžia, kad pereinamojo laikotarpio metodika yra laikina priemonė, skirta užtikrinti rinkos apsaugą nuo galimo kainų spaudimo iki įgyvendinant BU-LRIC+ sąnaudų modelį. Pereinamasis laikotarpis pasirinktas todėl, kad iki BU-LRIC+ modelio pilno įdiegimo nėra galimybės taikyti pilno koreguoto efektyviai veiklą vykdančio operatoriaus (angl. <i>Equally efficient operator</i>, EEO) (toliau - EEO) principu pagrįsto KST. Siekiant išvengti laikotarpio be apsaugos nuo galimo kainų spaudimo, pereinamuoju laikotarpiu taikomas supaprastintas metodas („mažmena–didmena“ su nustatytu skirtumu). Ilguoju laikotarpiu bus pereita prie pilno koreguoto EEO principu pagrįsto KST, kaip rekomenduoja Europos elektroninių ryšių reguliavimo institucijos (angl. <i>Body of European Regulators for Electronic Communications</i>, BEREC) gairės dėl reguliacinės apskaitos požiūrio į ekonominio atkartojamumo testą (BoR (14) 123). RRT vertinimu, siūlomo pereinamojo laikotarpio reguliavimo modelis, įskaitant numatytą <i>ex-ante</i> KST taikymą, užtikrina nuoseklų perėjimą prie BU-LRIC+ modelio, išlaiko veiksmingą konkurencijos bei nediskriminavimo priežiūrą ir leidžia palaikyti rinkos stabilumą iki VULA paslaugos įdiegimo.

		<i>Papildomo didmeninių paslaugų priedo procento nustatymas</i> 38 proc. dydis nustatytas, atsižvelgiant į Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių reguliavimo praktiką, kur analogiškas skirtumas svyruoja nuo 25 iki 40 proc., bei į faktinį mažmeninių ir didmeninių kainų santykį Lietuvoje. Šis dydis pasirinktas kaip kompromisinis, labiausiai atspindintis pastarųjų metų faktinę kainų struktūrą Lietuvos rinkoje. Vertinant Telia pateiktus KST duomenis, kai kuriais atvejais skirtumas siekė apie 28 proc., kitais – artėjo prie 40 proc. Todėl 38 proc. reikšmė laikoma optimalia – ji užtikrina pakankamą konkurencijos apsaugą, neapsiribojant vienerių metų ar konkretaus vieno segmento duomenimis. <i>Galinės įrangos mokestis neįtraukiamas į mažmeninę kainą</i> Sprendimas eliminuoti galinės įrangos kainą priimtas, nes įrangos įsigijimas vartotojui gali būti atskira komercinė paslauga, nebūtinai tiesiogiai susijusi su pagrindine mažmenine prieigos paslauga. Tais atvejais, kai įranga yra neatsiejama paslaugos dalis, RRT ją vertins papildomai – kaip sąnaudas, būtinas mažmeninei paslaugai užtikrinti, bet nepatenkančias į reguliuojamų sąnaudų bazę. <i>Pagrindinių (angl. flagship) mažmeninių paslaugų lyginimas</i> Pagal ES rekomendacijas KST taikomas tik pagrindinėms mažmeninėms interneto prieigos paslaugoms, turinčioms didžiausią rinkos reikšmę, t. y. į KST turi būti įtraukiami dažniausiai vartotojų pasirenkami produktai, tačiau nebūtina įtraukti kiekvieno galimo varianto – taip užtikrinamas proporcingumas ir išvengiama perteklinio reguliavimo. Pagrindinių paslaugų atrankos metodika parengta remiantis Gigabitinio junglumo rekomendacija ir kitų reguliavimo praktika. Taip užtikrinama, kad ji yra teisinga (pagrįsta ES principais), subalansuota (orientuota į konkurencijai užtikrinti pagrindines paslaugas) ir efektyvi (leidžia stebėti kainų lygį ir užkirsti kelią galimam rinkos iškraipymui). Todėl, RRT vertinimu, ši metodika tinkamai užtikrina veiksmingą kainų priežiūrą.
2.	Turi būti aiškiai detalizuotos prieigos sąlygos, įskaitant VULA paslaugos tinklo sujungimo taškų kiekį, techninius parametrus bei charakteristikas. Operatoriai VULA paslaugoje siūlo riboti tinklo sujungimo taškų kiekį – dauguma teigia, kad jų neturėtų būti daugiau kaip trys (kaip iki šiol taikyta DCP rinkoje), o kai kurie – kad pakaktų vieno. Taip pat pabrėžiama, kad VULA paslauga neturi būti prastesnė nei DCP. Operatoriai akcentuoja, kad Telia, didindama tinklo sujungimo taškų skaičių, didina galutinės paslaugos savikainą ir riboja konkurenciją rinkoje.	RRT pabrėžia, kad nutarimo projekte numatyta, jog Telia turi teikti VULA prie Telia tinklo prisijungiant regioniniu lygmeniu. Telia nustatydamas kitus VULA paslaugos techninius ir kokybinius parametrus turi juos detalai pateikti standartiniame pasiūlyme, kaip numatyta jai taikomame skaidrumo įpareigojime. Tuo pačiu, laikydamasi nediskriminavimo įpareigojimo, Telia privalo užtikrinti, kad VULA gavėjai naudodamasi šia prieiga, galėtų teikti ne prastesnės kokybės mažmenines duomenų perdavimo paslaugas, nei pati Telia teikia mažmenines duomenų perdavimo paslaugas. Pagal skaidrumo įpareigojimą Telia privalės viešai paskelbti standartinį pasiūlymą dėl VULA prieš du mėnesius iki jo įsigaliojimo. Per šį laikotarpį RRT ir rinkos dalyviai galės įvertinti VULA technines bei kokybines charakteristikas ir pateikti pastabas. Iki su RRT bus suderinti VULA paslaugos parametrai, galios DCP paslaugos. RRT pabrėžia, kad šie parametrai gali būti keičiami atsižvelgiant į technologinius, teisinius, ekonominius pokyčius elektroninių ryšių sektoriuje, todėl jų detalus apibrėžimas įpareigojimuose nėra tikslingas. Visos papildomos išlaidos, būtinos mažmeninei interneto paslaugai teikti, jau įtrauktos į KST skaičiavimus, kurie užtikrina galimybę kitiems operatoriams veiksmingai konkuruoti su Telia.

3.	Dėl pereinamojo laikotarpio, per kurį operatoriai pereitų nuo DCP prie VULA paslaugos, nuomonės išsiskiria. Kai kurie operatoriai teigia, kad pereinamasis laikotarpis apskritai nenumatytas, o kiti siūlo nustatyti ne trumpesnę kaip 12 mėn. pereinamąjį laikotarpį, kad būtų užtikrintas sklandus perėjimas ir techninis pasirengimas.	<i>Pereinamojo laikotarpio nustatymas VULA įgyvendinimui</i> RRT planuoja nustatyti 12 mėn. pereinamąjį laikotarpį, per kurį operatoriai turės pasirengti naujam reguliavimui 36 savivaldybėse ir susitvarkyti esamas prieigas 22 savivaldybėse, kuriose reguliavimas bus panaikintas. Šiuo 12 mėn. pereinamuoju laikotarpiu, kol VULA paslauga bus sukurta ir suderinta su RRT, siekiant užtikrinti nepertraukiamą mažmeninių paslaugų teikimą 36 savivaldybėse, kuriose nustatomas naujas reguliavimas, bei sudaryti sąlygas esamiems DCP gavėjams 22 savivaldybėse, kuriose reguliavimas bus panaikintas, pasiruošti dereguliavimui, galios esamas DCP reguliavimas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, išskyrus Šiaulius ir Visaginą (kur DCP nereguliuojama nuo 2019 m. liepos 19 d.). DCP reguliavimas nutrūks galioti: - 22 savivaldybėse – 12 mėn. po RRT tarybos nutarimo priėmimo; - 36 savivaldybėse – nuo VULA įsigaliojimo dienos, suteikiant papildomus 3 mėn. perėjimui nuo DCP prie VULA paslaugų. Operatoriai, šiuo metu perkantys DCP paslaugas iš Telia, po DCP dereguliavimo 22 savivaldybėse (pasibaigus 12 mėn. pereinamajam laikotarpiui) turės ieškoti alternatyvių sprendimų arba sudaryti komerciniais pagrindais susitarimus su Telia dėl DCP paslaugos teikimo. <i>Perinamasis laikotarpis pereinant nuo DCP prie VULA</i> Atsiradus VULA paslaugai, operatoriai turės 3 mėn. pereiti nuo DCP prie VULA paslaugų 36 reguliuojamose savivaldybėse. Per šį laikotarpį abi paslaugos – DCP ir VULA – galios kartu. Po 3 mėn. Telia reguliuojama paslauga liks tik VULA. VULA paslaugos sukūrimas – įpareigojimai Telia: - per 6 mėn. nuo RRT sprendimo dėl rinkų tyrimo rezultatų (RRT tarybos nutarimo) dienos sukurti VULA paslaugą ir pateikti RRT pirminį jos standartinį pasiūlymą; - per 3 mėn. nuo pirminio VULA paslaugos standartinio pasiūlymo pateikimo dienos RRT, suderinti VULA paslaugos parametrus ir technines charakteristikas su RRT; - per 2 mėn. po VULA paslaugos standartinio pasiūlymo suderinimo su RRT dienos, viešai paskelbti standartinį VULA pasiūlymą. - per 1 mėn. po paskelbimo dienos, suderinti pastabas gautas iš rinkos, paskelbti VULA standartinį pasiūlymą viešai ir pradėti faktiškai teikti VULA paslaugas. Apibendrinus, vėliausiai per 12 mėn. nuo RRT sprendimo dėl rinkų tyrimo rezultatų Telia privalės visiškai sukurti ir paskelbti VULA paslaugą. Perėjimas nuo esamų DCP prie VULA – įpareigojimai Telia : - per 3 mėn. nuo VULA įsigaliojimo dienos, Telia turi sudaryti galimybes operatoriams persirašyti sutartis ir pereiti nuo DCP prie reguliuojamos VULA paslaugos;
-----------	---	---

		- Telia privalo užtikrinti, lengvą esamų DCP prieigų migravimą į VULA, kad visos esamos DCP prieigos (faktiškai teikiamos prieigos iki VULA įsigaliojimo), automatiškai pereitų į VULA be papildomų techninių galimybių tyrimų ar kitų papildomų mokesčių, taip, kad galutinis paslaugų gavėjas šio pokyčio nepajustų.
4.	Reguliavimo atostogų klausimas. Operatoriai teigia, kad ši priemonė suteiktų Telia nepagrįstą papildomą naudą ir sudarytų išimtį iš bendro reguliavimo. Jų manymu, tokia išimtis neskatinų papildomų investicijų į elektroninių ryšių tinklo (toliau – tinklas) plėtrą vadinamosiose baltosiose zonose.	Reguliavimo atostogos yra priemonė skirta paskatinti didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui investuoti į baltąsias zonas – teritorijas, kuriose nėra elektroninių ryšių infrastruktūros (toliau – infrastruktūra). RRT, siekdama užtikrinti tinklų plėtrą ir ryšio prieinamumą šiose vietovėse gyvenantiems galutiniams paslaugų gavėjams, į įpareigojimų apimtį įtraukia reguliavimo atostogas, kaip išlygą Telia, kuri investavusi į baltąsias zonas, neprivalės suteikti prieigos prie naujai nutiesto savo tinklo. Reguliavimo atostogos bus taikomos tik naujai nutiestai infrastruktūrai, t. y. tinklui sukurtam po įpareigojimų įsigaliojimo. Tai šiuo metu – vienintelė reali galimybė užtikrinti ryšį minėtose zonose gyvenantiems galutiniams paslaugų gavėjams. RRT detalizuos reguliavimo atostogų išimties taikymo ribas: reguliavimo atostogos bus taikomos tik tiems adresams (nurodytose savivaldybėse), kuriuose visiškai nėra esamos infrastruktūros, t. y. nauji įvada į pastatus ar laiptines, kur jau yra pajungti klientai, į šią išimtį nepateks, ir tik iki kito rinkos tyrimo metu priimtų sprendimų.
5.	Telia dominuojanti padėtis nesikeičia. Operatoriai teigia, kad Telia padėtis rinkoje nesikeičia, tačiau RRT, jų vertinimu, į tai neatsižvelgia ir mano, kad nėra priežasčių taikyti <i>ex ante</i> reguliavimą. Dėl to, pasak operatorių, kiti rinkos dalyviai iš esmės neturi realios derybinės galios.	Reguliavimo tikslas – skatinti konkurenciją. Remiantis tiriamuoju laikotarpiu surinktais duomenimis, Telia padėtis rinkoje keitėsi, o konkurencija sustiprėjo. Atsiradusi konkurencija atlieka savireguliacijos funkciją, todėl tolimesnis RRT, kaip elektroninių ryšių reguliuotojo, įsikišimas tampa perteklinis.
6.	Būtina ir toliau reguliuoti ryšių kabelių kanalų sistemą (toliau – RKKS) ir DCP visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.	Prieiga prie Telia RKKS ir toliau išlieka reguliuojama visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Tačiau atsižvelgiant į sustiprėjusią konkurenciją mažmeninėje rinkoje, didmeninių paslaugų reguliavimas būtinas tik 36 savivaldybėse. Kaip rodo Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos, Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos, Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimų ataskaitos (toliau – Ataskaita) 21 lentelė, tinklų dubliavimas nėra siekiamybė, o auganti konkurencija rodo, kad 24 savivaldybėse tolesnis reguliavimas jau nebėra reikalingas. Naujoji didmeninė paslauga – VULA – užtikrins, kad kiti operatoriai galėtų atkartoti Telia mažmeninius produktus, naudodamiesi su RRT ir rinka suderinta VULA paslauga. Tendencija mažinti DCP reguliavimą atitinka ES praktiką – Europos Komisijos (toliau – EK) rekomendacijoje (ES) 2020/2245 <i>dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas ex ante reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES)</i>

		2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas DCP rinka nebelaikoma reguliuotina nuo 2020 m., o EK vis dažniau pabrėžia perteklinio reguliavimo vengimo būtinybę. Ataskaitoje nustatytos problemos bus sprendžiamos per išliekanti RKKs reguliavimą ir naująją VULA paslaugą, kuri suteiks operatoriams galimybę atkartoti Telia mažmeninius produktus ir veiksmingai konkuruoti su Telia.
7.	DCP reguliavimas nebuvo efektyvus, o siūlomas naujas reguliavimas taip pat neskaitins investicijų ir nėra tinkama priemonė konkurencijai užtikrinti. Operatorių vertinimu, numatomi reguliavimo pokyčiai nesudarys paskatų investuoti į nuosavus elektroninių ryšių tinklus, todėl Telia turėtų likti reguliuojama, kol rinkoje atsirastų kitas reikšmingas įtaką turintis operatorius. Operatoriai taip pat mano, kad RRT atliktas rinkos vertinimas nepakankamai atspindi realią investicinę situaciją ir konkurencijos sąlygas.	Tiriamuoju laikotarpiu suteiktas DCP skaičius išaugo daugiau nei 4 kartus – nuo maždaug 4 tūkst. iki beveik 17 tūkst. vnt., kai tuo tarpu didmeninės vietinės prieigos skaičius išliko beveik nepakitęs. Šis pokytis rodo, kad operatoriai rinkosi lengvesnį kelią – naudotis jau esama Telia infrastruktūra per didmenines prieigas, vietoje to, kad patys investuotų į savo tinklų plėtrą. Tai patvirtina ir abonentų skaičiaus dinamika: galutinių paslaugų gavėjų, pasiekiamų per Telia DCP, skaičius per tą patį laikotarpį išaugo daugiau nei 6 kartus, nors bendras visų abonentų kiekis išaugo tik apie 15 proc. Tai parodo, kad DCP tapo patogiu būdu operatoriams auginti klientų skaičių, iš esmės neinvestuojant į savo naujos infrastruktūros kūrimą. Tuo pačiu metu vis dar egzistuojančios baltosios zonos rodo, kad investicijos koncentruojamos tik ekonomiškai patraukliose teritorijose. Ataskaitos 21 lentelėje matyti, kad operatorių skaičius ekonomiškai patraukliose teritorijose auga, tačiau ekonomiškai nepatrauklios vietovės lieka be tinklo prieigos. Tai rodo rinkos disbalansą – konkurencija stiprėja ten, kur rinka jau išvystyta, o probleminės teritorijos lieka be infrastruktūros. Ataskaitos 2.2.1 skyriuje apibūdinta ir 27 pav. pavaizduota „investavimo kopėčių“ koncepcija aiškiai parodo, kaip turėtų vystytis reguliavimas ir investicijos. Pagal šią koncepciją, reguliavimo tikslas – palaipsniui skatinti operatorius investuoti į savo tinklus. Pradinis etapas pasižymi griežtu reguliavimu ir žemomis, sąnaudomis grįstomis prieigos kainomis, kurios sudaro sąlygas naujiems rinkos dalyviams įsivertinti. Vėliau, operatoriams įgijus pakankamą rinkos dalį, reguliavimo apimtis turi mažėti, o prieiga prie dominuojančios rinkoje operatoriaus tinklo – būti ribojama, kad atsirastų motyvacija kurti nuosavą infrastruktūrą. Kaip parodyta Ataskaitos 27 pav., didmeninės prieigos reguliavimas Lietuvoje vystėsi etapais: pirmiausia prasidėjo nuo paprasto paslaugų perpardavinėjimo, kai operatoriaus investicijos apsiribojo rinkodara, iki DCP pirkimo, kur reikėjo bent minimalių investicijų į savo tinklo sujungimą su Telia tinklu. Kitas žingsnis – VULA paslaugos atsiradimas, kuris jau reikalauja didesnių techninių ir finansinių investicijų norint pradėti teikti paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Galiausiai paskutinis etapas numato, kad reguliuojama tik prieiga prie RKKs, o operatoriai paslaugas teikia naudodami nuosavą tinklą. Todėl šiuo rinkos tyrimu pereinama į trečiąją „investavimo kopėčių“ etapą, kai norint pradėti teikti paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams, operatoriams reikės didesnių investicijų į savo infrastruktūrą. Tai yra būtina sąlyga ilgalaikio rinkos tvarumo ir mažesnės priklausomybės nuo dominuojančioje rinkoje operatoriaus infrastruktūros.
8.	Ataskaitoje konkurencinio poveikio vertinimas galutinių paslaugų gavėjams atliktas netinkamai – nebuvo atskirai įvertintos visos galutinių paslaugų	Ataskaitoje analizuojami ir vertinami net tik vartotojai siaurąja prasme, bet visi galutinių paslaugų gavėjai, įskaitant ir juridinius asmenis. Tai reiškia, kad vertinant konkurencinę situaciją į analizę buvo įtraukti tiek fiziniai, tiek ir juridiniai asmenys, naudojantys elektroninių ryšių paslaugas. Juridinių asmenų naudojimas

	gavėjų grupės. Operatorių teigimu, vertinime dominuoja fizinių asmenų segmentas, nors rinkos struktūra ir paslaugų pobūdis skiriasi priklausomai nuo galutinių paslaugų gavėjo tipo. Atkreipė dėmesį, kad konkurencijos analizė turi apimti ne tik fizinius, bet ir juridinius asmenis, o kai kurie jų pabrėžė, kad verslo segmentas turėtų būti vertinamas atskirai.	paslaugomis buvo vertinamas pagal konkrečius prieigų taškus (o ne pagal sutartis), skaičiuojant rinkos dalis kiekvienoje savivaldybėje. Technologiniu požiūriu tiek prieiga prie infrastruktūros, tiek didmeninė vietinė prieiga, nėra skaidomos pagal paslaugų gavėjų tipą – fizinius ar juridinius asmenims. Todėl, laikantis technologinio neutralumo principo, RRT rinkos tyrime neatskiria verslo centrų ar verslo klientų segmento kaip atskiros rinkos. Operatorių pateikti duomenys apie verslo centrų prieigas buvo įtraukti į bendrą prieigų skaičių kiekvienoje savivaldybėje ir vertinti kartu su kitomis prieigomis. Atsižvelgdama į tai, RRT nemato pagrindo verslo klientų laikyti atskira rinka ar jiems taikyti atskirus reguliavimo įpareigojimus. RRT nustatyti įpareigojimai galios visais atvejais – nepriklausomai nuo to, ar galutinės paslaugos teikiamos fiziniams, ar juridiniams asmenims.
9.	RRT įpareigojimuose turėtų būti aiškiai apibrėžta, kokia atsakomybė taikoma Telia už įpareigojimų nesilaikymą. Šiuo metu įpareigojimuose nėra detalizuota, kokios sankcijos ar kitos poveikio priemonės būtų taikomos nustačius piktnaudžiavimo ar diskriminavimo atvejus, kai Telia didmeninis padalinys sudaro nelygias sąlygas kitų operatorių prieigai ar teikiam pirmenybę savo mažmeniniam padaliniui.	RRT informuoja, kad RRT tarybos nutarimu nustatomi konkretūs įpareigojimai, kuriuos Telia privalo vykdyti. Atsakomybė už visų įpareigojimų laikymąsi tenka pačiai Telia. Nustačius, kad įpareigojimai nevykdomi ar yra pažeidžiami, RRT taikys Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatyme (toliau – Įstatymas) numatytas priemones – privalomus nurodymus, įpareigojimus pašalinti pažeidimus ar kitas Įstatyme numatytas sankcijas. Papildomai pažymėtina, kad RRT kasmet atlieka Telia metinių ataskaitų auditą. Šių auditų metu nepriklausomi auditoriai vertina, ar Telia tinkamai vykdo jai nustatytus įpareigojimus ir užtikrina, kad veikla atitiktų taikomus reikalavimus bei nediskriminavimo principą.
10.	Operatoriai prašo RRT organizuoti viešą pateiktų pastabų aptarimą.	RRT atsižvelgia į pastabą dėl viešo pastabų aptarimo. Prieš priimant galutinius sprendimus, RRT organizuos viešą aptarimą, kurio metu rinkos dalyviai galės pateikti savo pozicijas, paaiškinimus dėl išsakytų pastabų bei pasiūlymų.

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas	Ūkio subjektų pastabos	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) komentarai
1	Telia Lietuva, AB	Telia Lietuva, AB (toliau – Telia) nėra suprantama padengiamumo kriterijaus reikšmė ir prasmė. Kriterijus, kuris naudojamas šiuo metu neturi jokios reikšmės, nepaisant kiek operatorių aprėpia gyvenamąsias patalpas, viską nulemia Telia rinkos dalis. Telia nuomone padengiamumo kriterijus yra svarbus ir galėtų aiškiai parodyti, kad konkurenciją galima nulemia kiti veiksniai, o ne prieigos tinklo trūkumas ar priklausymas tik vienam teikėjui. Tais atvejais kai bent 3 operatoriai dubliuoja bent 50 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų, arba bent 2 operatoriai dubliuoja bent 70 proc. aprėptų gyvenamųjų patalpų nėra pagrindo teigti, kad yra problemos su prieigos tinklu ir įpareigojimas vienam iš operatorių suteikti prieigą (tinklą) spręst konkurencijos klausimus.	Neatsižvelgta RRT pažymi, kad šios rinkos tyrimo metu kriterijai buvo peržiūrėti ir, atsižvelgiant į Europos Komisijos (toliau – EK) pastabas, gautas ankstesnio – 2019 m. – rinkos tyrimo metu, sušvelninti. Vertinant konkurencinę aplinką šio rinkos tyrimo metu, buvo pasirinkta taikyti du pagrindinius kriterijus – rinkos dalies ir padengiamumo. Tik nustačius šiuos kriterijus, atliktas konkurencinė aplinkos vertinimas kiekvienoje atitinkamoje rinkoje. Rinkos dalies kriterijus atspindi faktinį operatoriaus įtakos lygį rinkoje, t. y. realų jo turimų galutinių paslaugų gavėjų skaičių ir dalį rinkoje. Tuo tarpu padengiamumo kriterijus yra svarbus tuo, kas jis rodo operatoriaus potencialą teikti mažmenines paslaugas atitinkamoje rinkoje (šiuo atveju savivaldybėje) – kitaip tariant, technologinį pajėgumą konkuruoti toje teritorijoje. Abiejų kriterijų – rinkos dalies ir padengiamumo – sisteminis taikymas leidžia įvertinti tiek faktinį operatorių užimamą rinkos dalį, tiek jų konkurencinį potencialą. Nors šio rinkos tyrimo metu rezultatai parodė, kad rinkos dalies kriterijus buvo lemiantis nustatant rinkas, kuriose yra didelę įtaką turintys operatorius, siekiant teisinio tęstinumo ir metodologinio nuoseklumo, padengiamumo kriterijus išlieka taikomas ir šiame rinkose tyrime.
2.		(37) 7p. RRT įpareigoja užtikrinti prieigą prie RKKS informacijos geografinių informacinių sistemų (angl. <i>Geographic Information System</i>) (toliau – GIS), kurioje būtų atvaizduotas paklotų vamzdžių kiekis, skersmuo, įvertų kabelių kiekis ir jų skersmuo ir kita informacija, reikalinga atlikti TGT užsakymus dėl TGT ar prieigos suteikimo. Telia teikia pastebėjimą, kad Prieiga prie GIS sistemos yra suteikta ir šiuo metu, tačiau ten esantys duomenys nesuteikia pilnos informacijos reikalingos pilnam TGT užsakymui atlikti ir pateikti išsamų atsakymą. Pagrindinė priežastis, kad Telia RKKS'e esantis vario tinklas ir šulinuose esančios movos nėra inventorizuotas dėl tam reikalingų didelių investicijų, todėl GIS esanti informacija nėra išsami. TGT atsakymui paruošti reikia važiuoti į konkrečius maršrutus RKKS patikrai vietoje. Todėl siūlome 7p. formuluoti sekančiai: „7. Privalo užtikrinti, kad prieigos gavėjas turėtų prieigą prie ūkio subjekto Telia Lietuva, AB turimos informacijos apie valdomą RKKS.“	Neatsižvelgta Visų pirma, atkreiptinas dėmesys, kad Telia neteisingai cituoja RRT tarybos nutarimo dėl Didmeninės prieigos prie fizinės infrastruktūros rinkos, Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos ir Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimo rezultatų (toliau – Nutarimas) (37) punkto 7 dalyje nurodytą įpareigojimą. Tikroji formuluotė yra tokia: „Privalo užtikrinti, kad prieigos gavėjas turėtų prieigą prie ūkio subjekto Telia Lietuva, AB turimos informacijos apie valdomą RKKS, įskaitant informaciją apie paklotų vamzdžių kiekį, jų vidinius skersmenis, juose įvertų kabelių kiekį ir kabelių išorinius skersmenis bei prieigą prie atitinkamų geografinių informacinių sistemų (angl. <i>Geographic Information System</i>) (toliau – GIS), vaizduojančių ūkio subjekto Telia Lietuva, AB valdomą RKKS, bei kitų sistemų, reikalingų atlikti užsakymus dėl TGT ar prieigos suteikimo.“ Šiuo įpareigojimu aiškiai nustatoma, kad Telia privalo suteikti prieigą prie turimos informacijos apie valdomą ryšių kabelių kanalų sistemą (toliau – RKKS). Tai reiškia,

			kad įpareigojimas neapima pareigos Telia pateikti tokius duomenis, kurie šiuo metu objektyviai nėra surinkti ar inventorizuoti. Jei Telia neturi pilnos informacijos apie RKKS užimtumą (pvz., vario tinklo, šuliniuose esančių movų ir kt.), tai jos ir nėra reikalaujama pateikti. RRT pažymi, įpareigojimai turi būti vertinami kompleksiskai, o ne atskirai vienas nuo kito. Vadovaujantis skaidrumo įpareigojimo 4 punktu, Telia privalės palaipsniui rinkti informaciją apie RKKS užimtumą ir šiuos duomenis integruoti į GIS. Tai reiškia, kad laikui bėgant GIS talpinama informacija bus vis išsamesnė, o operatoriai gaus vis pilnesnę informaciją techninių galimybių tyrimų užsakymams ir prieigos suteikimui.
3.		(38) 2.3.1. RRT įpareigoja užtikrinti prieigą prie visos RKKS informacijos, įskaitant informaciją apie RKKS užimtumą. Dėl 1 punkte išvardintų priežasčių Telia siūlo pakoreguoti šį punktą sekančiai „ 2.3.1. ūkio subjektas Telia Lietuva, AB turi užtikrinti, kad gavėjas turėtų prieigą prie visos informacijos apie ūkio subjekto Telia Lietuva, AB valdomą RKKS, charakteristikas, techninius ir kokybės parametrus ir visus žinomus trūkumus, įskaitant esamą tuo metu informaciją apie RKKS užimtumą;“	Atsižvelgta RRT sutinka su pasiūlymu patikslinti įpareigojimo nuostatas, siekiant aiškiau apibrėžti, kad turi būti suteikiama tokia informacija, kurią Telia faktiškai tuo metu valdo. Atsižvelgiant į tai, 2.3.1 papunkčio formuluotė tikslinama taip: „2.3.1. ūkio subjektas Telia Lietuva, AB turi užtikrinti, kad gavėjas turėtų prieigą prie visos informacijos apie ūkio subjekto Telia Lietuva, AB valdomą RKKS, charakteristikas, techninius ir kokybės parametrus ir visus žinomus trūkumus, įskaitant tuo metu turimą informaciją apie RKKS užimtumą“
4.		(38) 2.3.2. Tarnyba įpareigoja per 5 dienas turi pateikti gavėjui su prieigos teikimu susijusią detalią informaciją dėl skirtų prašymų suteikti standartiniame pasiūlyme nurodytą paslaugą ir (ar) informaciją (toliau – Prašymas) teikimui, su Prašymu susijusių atsakymų teikimui ir registravimui, priežiūros ir remonto prašymų rengimui, teikimui ir registravimui bei sąskaitų rengimui. Telia supranta, kad šis įpareigojimas apima tik informacijos pateikimą, o ne fizinį techninių galimybių tyrimo (TGT) atlikimą. TGT yra atskiras procesas, kuris gali būti inicijuojamas tik po to, kai informacijos gavėjas susipažįsta su pateikta informacija ir priima sprendimą dėl tolimesnių veiksmų. Todėl 5 darbo dienų terminas galėtų būti taikomas tik informacijos pateikimui, o ne techninių veiksmų ar apžiūrų atlikimui vietoje, nes kaip jau minima 1 punkte Telia nekaupia pilnų duomenų apie užimtumus, nes į GIS sistemą nėra suvestas varinis tinklas, todėl turima informacija apie užimtumus yra netiksli, o RKKS infrastruktūra yra po žeme, todėl nėra galimybės vizualiai patikrinti visų Lietuvoje esančių trasų ir nustatyti trūkumus. Apie trūkumus sužinoma tik jiems pasireiškus, kurie yra šalinami operatyviai. Taigi papunkčio 2.3.2. formuluotėje nustatomas detalios informacijos	Atsižvelgta Naikinami 2.3.2 ir 2.5.2 papunkčiai, o vietoj jų apibrėžiamas 2.11 papunktis. Kuris reglamentuoja prašymų dėl papildomos informacijos apie teikiamas prieigos prie RKKS paslaugas ir su jomis susijusias paslaugas pateikimo tvarką ir atsakymo į šiuos prašymus teikimo tvarką bei terminus. „2.11. <i>prašymų dėl papildomos informacijos apie teikiamą prieigą prie RKKS, TGT, sąskaitų už paslaugas išrašymą ir pan. pateikimo tvarką bei ūkio subjekto Telia Lietuva, AB teikiamų atsakymų į šiuos prašymus dėl papildomos informacijos suteikimo pateikimo tvarką ir terminus;</i>“

	suteikimas per 5 darbo dienas yra neaiškus nei informacijos apimtimi nei turiniu. Pažymėtina, kad visi šie papunkčiai kyla iš 2 punkto, kuriame nustatyta, ką Telia turi nurodyti standartiniame pasiūlyme. Taigi visa detali informacija apie prieigą prie Telia valdomų informacinių sistemų reikalingų reguliuojamų paslaugų suteikimui bus nurodyta jau standartiniame iš anksto skelbiamame pasiūlyme. Todėl 2.3.2. išdėstytas reikalavimas yra neprasmingas, dubliuojantis, o jame nustatytas 5 darbo dienų terminas nekoreliuojantis su jokiais terminais ir siūlome šį punktą išbraukti.	
5.	(38) 4. Tarnyba įpareigoja kiekvieną kartą nutiesus RKKS atkarpą, įvėrus/išvėrus ryšių kabelį į RKKS ir atlikus TG darbus atnaujintus duomenis suvesti į GIS. Suprantame Tarnybos reikalavimą, kad kiekvieną kartą atlikus tokius darbus, atnaujinti duomenys turi būti suvedami į GIS sistemą. Tačiau turime atkreipti dėmesį į praktinę šio reikalavimo įgyvendinimo pusę, ypač turint omenyje, kad TG darbus Telia vykdo per rangovus pagal rangos sutartis. TG tyrimo metu rangovai atlieka tik šulinių užimtumo patikrą, o ne pilną tinklo inventorizaciją. Reikalavimas suvesti naujai įvertus ir išvertus bei patikrinti ir suvesti į GIS esamus faktiškai reiškia papildomų darbų atlikimą, kuriems nėra numatyti nei resursai, nei finansavimas. Atsižvelgiant į tai, siūlome GIS duomenų atnaujinimą sieti tik su naujai įveriamais ir išveriamais kabeliais. Todėl siūlome šį punktą formuluoti taip: „kiekvieną kartą nutiesęs RKKS atkarpą, įvėręs/išvėręs ryšių kabelį į RKKS, ir (arba) įvėrus/išvėrus kabelį RKKS gavėjui, t. y. paaiškėjus naujai informacijai apie ūkio subjekto Telia valdomą RKKS, privalo apie visus žinomus informacijos pasikeitimus ir naują informaciją apie RKKS, į RKKS atkarpą įvertus ryšių kabelius, įskaitant informaciją apie jų išorinius skersmenis milimetrais, suvesti į GIS, kurioje talpinama informacija apie ūkio subjekto Telia Lietuva, AB valdomą RKKS“	Neatsižvelgta RRT nesutinka su Telia argumentais, kadangi techninių galimybių tyrimo (toliau – TGT) metu yra vertinamos galimybės konkrečiu atveju suteikti prieigą prie atitinkamos RKKS atkarpos. Atliekant TGT, nustatomas užimtumas ir įvertinama, ar įmanoma įverti dar vieną ryšių kabelį į konkrečią atkarpą. Ši informacijos yra esminė tiek prieigos prašančiam operatoriui, tiek efektyviam visos RKKS valdymui. Pabrėžtina, kad TGT atlikimas net ir esant teigiamai TGT išvadai dar nereiškia, kad toje RKKS atkarpoje faktiškai bus vykdomi ryšių kabelių įvėrimo ar išvėrimo darbai. Todėl, jei TGT metu nustatyta informacija apie RKKS užimtų nebūtų suvedama į GIS, ji būtų prarasta ir nebebūtų prieinama kitiems operatoriams. Tokia situacija lemtų neefektyvumą ir perteklinius veiksmus, pvz., jei kitas operatorius kreiptųsi dėl prieigos prie tos pačios RKKS atkarpos, reiktų iš naujo atlikti TGT tam, kad būtų nustatytas RKKS užimtumas, kuris jau buvo įvertintas anksčiau. Todėl RRT laikosi pozicijos, kad GIS duomenų atnaujinimas turi būti atliekamas kiekvieną kartą atlikus TGT, nepriklausomai nuo to, ar po šio tyrimo faktiškai vykdomi kabelių įvėrimo darbai. Tokia tvarka užtikrina duomenų vientisumą, skaidrumą ir sumažina administracinę bei techninę naštą rinkos dalyviams ateityje.
6.	(39) Tarnyba įpareigoja laikytis rezultato lygiavertiškumo principo (angl. <i>Equivalence of Outputs</i>), užtikrinant kainų panašumą. Telia siūlo patikslinti formuluotę sekančiai: „...kuomet didmeninių prieigos paslaugų teikimas didelę įtaką turinčio ūkio subjekto galiniam klientui ir kitiems operatoriams vykdomas skirtingomis sistemomis ir procesais, tačiau užtikrinant šių paslaugų funkcijų ir kainų panašumą.“	Neatsižvelgta Gigabitinėje rekomendacijoje rezultatų lygiavertiškumo principas (angl. <i>Equivalence of Outputs</i>, EOO) (toliau – EOO) apibrėžtas taip: „<i>didmeninių produktų teikimas prieigos prašantiems subjektams taip, kad jų funkcijos ir kaina būtų panašios į produktų, kuriuos DĮR operatorius teikia savo mažmeninės veiklos įmonėms</i>“. EOO principo esmė – užtikrinti palyginamumą, t. y. kad Telia kitiems operatoriams teikiamos didmeninės paslaugos būtų funkcijomis ir kainomis panašios į tas, kuriomis Telia pati naudoja teikdama mažmenines paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams.

		Telia pasiūlyta formuluotė keičia šio principo esmę, nes joje numatomas didmeninių produktų, parduodamų kitiems operatoriams, lyginimas su mažmeninėmis Telia parduodomomis mažmeninėmis paslaugomis galutiniams galiniams klientams. Tokia interpretacija iškraipo EOO principo turinį ir nesudaro galimybių RRT objektyviai įvertinti, ar laikomasi nediskriminavimo įpareigojimo. Kadangi EOO taikomas didmeninio ir mažmeninio lygmens sąveikai tame pačiame ūkio subjekte, t. y. tarp Telia didmeninės ir mažmeninės veiklos, o ne tarp skirtingų operatorių ar rinkos segmentų, RRT palieka galioti Nutarimo 39 punkto formuluotę.
7.	(39) 3. punktu Tarnyba įpareigoja pateikti atliktų TGT prieigų prie RKKS skaičių vykstant ir nevykstant apžiūrai į pageidautiną nuomoti atkarpą atskirai Telia padalinių užsakymu ir kitų operatorių užsakymu. Telia nesupranta kokių aspektu šie skaičiai gali būti naudojami nediskriminavimo įpareigojimo vykdymo kontrolei, nes jau eilę metų operatoriai gali rinktis ir renkasi TGT tipą, t. y. su nuvykimu arba be jo į pageidautiną nuomoti atkarpą. Todėl prašome Tarnybos papildomo paaiškinimo dėl 3.1.1. ir 3.2.1. punktų panaudojimo.	Neatsižvelgta Nutarimo (39) punkto 3 dalimi siekiama užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi, palyginant, kaip Telia teikia TGT paslaugas savo mažmeniniam padaliniiui ir kitiems operatoriams. Šiuo punktu numatomas ne tik absoliutus atliktų TGT skaičiaus pateikimas, bet ir papildomų rodiklių analizė – tokių kaip vidutinė TGT atlikimo trukmė, teigiamų ir neigiamų TGT santykis, bei skirtumai tarp tyrimų, atliekamų su nuvykimu ir be jo į pageidautiną RKKS atkarpą. Tokie duomenys RRT leis įvertinti ar TGT procesas vykdomas vienodomis sąlygomis visiems užsakovams, ir (ar) nėra situacijų, kai Telia mažmeninis padalinys gauna pirmenybę, trumpesnius terminus ar dažniau teigiamus sprendimus. Taigi, šio punkto esmė – užtikrinti objektyvų palyginimą tarp Telia mažmeninės veiklos ir kitų operatorių, siekiant nustatyti, ar praktikoje laikomasi nediskriminavimo įpareigojimo, teikiant prieigos prie RKKS paslaugas.
8.	(37) 3. ir (45) 1.3. punktais Tarnyba įpareigoja esant neigiamiems VULA ar RKKS TGT nurodyti tikslų terminą ir sąlygas, kuriomis ūkio subjektas Telia Lietuva, AB galėtų šią prieigą suteikti. Telia jau nekartą Tarnybai yra teikusi paaiškinimus, kad nurodyti terminą kada galėtų prieigą suteikti negali tais atvejais, kai prieiga užimta kito operatoriaus ir nėra aišku kada operatorius nuspręs jos atsisakyti arba kai apskritai nėra VULA ar RKKS prieigos ir reikalinga statyba. Tais atvejais, kai statybos artimiausiu metu nenumatomos pateikti net apytikslį terminą yra neįmanoma. Telia statybas vykdo tik pagal atskirus projektinius sprendimus, statybos darbams samdo rangovus, kurie patys planuoja darbus, jų darbo grafikus gali įtakoti sezoninės gamtos aplinkybės ir pan. Taigi net jau ir pradėtoms statyboms pateikti tikslų pabaigos terminą yra didelė tikimybė, kad jis nebus tikslus. Operatoriaus (ir jo kliento) tikslai gauti paslaugą	Atsižvelgta RTT sutinka su Telia argumentais, kad tam tikrais atvejais, priklausomai nuo neigiamo TGT tyrimo priežasčių – tikslaus termino, per kurį būtų galima suteikti prieigą, gali būti neįmanoma nustatyti. Tai ypač aktualu situacijose, kai prieiga yra užimta kito operatoriaus ir nėra aišku, kada ji bus atlaisvinta, arba kai reikalinga naujos infrastruktūros statyba, kurios pradžia ar pabaiga nėra suplanuota. Atsižvelgiant į tai, minėti punktai (Nutarimo 37 punkto 3 papunktis ir 45 punkto 1.3 papunktis) koreguotini taip, kad numatytų pareigą nurodyti terminą ir sąlygas, o kai tai įmanoma – ir tikslų terminą, per kurį Telia galėtų suteikti prieigą: „<...> bei nurodyti tikslų terminą ir sąlygas, ir esant galimybėms, tikslų terminą, kuriomis ūkio subjektas Telia Lietuva, AB galėtų šią prieigą suteikti.“

	užsakymo (artimiausiu) metu, o termino (tolimo, kažkada ateityje) suteikimas neatliepia šių tikslų. Įvertinant minėtus argumentus Telia siūlo taisyti šį punktą išbraukiant „...tikslų terminą..“.	
9.	Pagal (47) 2.1.4. Telia turi pateikti informaciją apie VULA atveju gavėjo duomenų srauto siuntimo tvarką. Kad galėtumėme pasiūlyme pateikti prašomą informaciją turime suprasti apie kokį duomenų srautą yra šis papunktis ir kas yra jo siuntimo tvarka. Vadovaujantis VULA technine specifikacija pateikta priede Nr. 1 VULA paslauga apima: skaitmeninio duomenų srauto (angl. <i>bit-stream</i>) perdavimą abiem kryptimis (parsuntimą ir išsiuntimą) šviesolaidinėmis linijomis nuo taško, kuriame gali būti suteikta VULA ir yra sujungti VULA teikėjo ir gavėjo tinklai, iki VULA teikėjo tinklo galinio taško. Tai jei papunktyje nurodytas duomenų srautas ir srautas aprašomas techninėje specifikacijoje yra tie patys, tada Telia nesupranta apie kokią šio srauto siuntimo tvarką turi būti pateikiama informacija? Prašome Tarnybos įvardinti, kokia informacija turėtų būti nurodyta reikalaujamoje tvarkoje.	Paaškinimas Pateikiant informaciją apie duomenų siuntimo tvarką, turi būti nurodoma, kokie duomenų siuntimo tinkle taikomi prioritetai (jei tokie egzistuoja) – tiek įprastinėmis tinklo veikimo sąlygomis, tiek esant tinklo perkrovoms. Prioritetai turi būti aprašomi dviem aspektais: 1) paslaugų atžvilgiu, pvz., kaip prioretizuojami duomenų srautai, naudojami televizijos paslaugoms teikti, palyginti su duomenų srautais, naudojamais interneto prieigos paslaugoms; 2) operatorių atžvilgiu, pvz., kaip vertinami Telia perduodami duomenų srautai palyginti su kitų operatorių duomenų srautais, perduodamais per VULA paslaugą. Tokios informacijos pateikimas būtinas siekiant užtikrinto nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą, kad būtų galima objektyviai įvertinti, ar duomenų perdavimo sąlygos visiems operatoriams taikomos vienodai.
10.	(40) Remiantis nustatytais kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimais yra numatoma, kad dalis įpareigojimų galios iki kol Tarnyba įdiegs BU-LRIC+ modelį. Atsižvelgiant į sąlyginius įpareigojimus prašome Tarnybos patikslinti terminą, kada Tarnyba numato BU-LRIC+ modelio įdiegimą.	Paaškinimas Pasibaigus rinkų tyrimui, RRT pradės BU-LRIC+ modelio sukūrimo ir įdiegimo procedūras, kurios apims techninės specifikacijos parengimą, viešųjų pirkimų iniciavimą ir kitus būtinuosius parengiamuosius darbus. RRT pažymi, kad dėl viešųjų pirkimų procedūrų trukmės ir galimų techninių ar organizacinių iššūkių nėra galimybės iš anksto nustatyti tikslaus BU-LRIC+ modelio įdiegimo termino, todėl jo įtraukimas į įpareigojimus nebūtų pagrįstas. Pagal atliktus RRT vertinimus, preliminariai planuojama, kad BU-LRIC+ modelis turėtų būti sukurtas per 12–24 mėn. po rinkų tyrimų pabaigos, priklausomai nuo pirkimo proceso ir modelio kūrimo eigos.
11.	(47) 2.2.1. Telia ir gavėjo tinklų sujungimui yra numatoma sąlyga dėl gavėjo (arba šio gavėjo pasirinkto trečiojo asmens) siūlomos ryšių linijos, jungiančios ūkio subjekto Telia ir gavėjo tinklus, įrengimo bei teikimo kainos dydžio (yra mažesnė nei kaina, kurią siūlo ūkio subjektas Telia). Pažymėtina, kad tokia sąlyga teikiant didmenines plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugas, kai sujungimo realizavimas pasirenkama pagal mažiausios kainos kriterijų nėra taikoma. Operatoriaus yra laisvas pasirinkti ir renkasi kokios jam sąlygos svarbiausios ir tinkamiausios sujungimui realizuoti. Tam yra skirta duomenų perdavimo paslaugų rinka,	Atsižvelgta RRT sutinka su pastaba ir patikslinta Nutarimo 47 punkto 2.2.1 papunkčio formuluotę, siekdama išlaikyti aiškumą bei techninį konkretumą. Papunktis išdėstomas taip: „2.2.1. sąlygas ryšių linijos, jungiančios ūkio subjekto Telia Lietuva, AB ir gavėjo tinklus, įrengimui, išskiriant informaciją apie technines specifikacijas ir sąsajas, pakankamą gavėjui (arba šio gavėjo pasirinktam trečiajam asmeniui) įrengti bei teikti tokią ryšių liniją, jungiančią ūkio subjekto Telia Lietuva, AB ir gavėjo tinklus, jei gavėjo (arba šio gavėjo pasirinkto trečiojo asmens) siūloma ryšių linijos, jungiančios

	kuri yra konkurencinga ir pasiūlymus gali pateikti daug operatorių, įskaitant Telia. Operatorius nebūtinai pasirinks mažiausios kainos paslaugą. Sujungti tinklus operatorius gali ir pats įsirengiant savo tinklą iki Telia tinklų sujungimo taško. Kadangi šis papunktis neturi prasmės bei praktinės naudos, siūlome jį naikinti.	ūkio subjekto Telia Lietuva, AB ir gavėjo tinklus, įrengimo bei teikimo kaina yra mažesnė nei kaina, kurią siūlo ūkio subjektas Telia Lietuva, AB;
12.	(47) 2.5.1.3. papunkčiu nustatoma, kad Telia turi pateikti visus žinomus tinklo elemento, prie kurio gavėjas prašo suteikti Prieigą, trūkumus. Nors toks reikalavimas yra galiojančiose Prieigos taisyklėse, tačiau Telia jis nėra suprantamas ir aiškus, kas apskritai yra ar galėtų būti įvardijama kaip trūkumai ir ką Telia turėtų pateikti. Prašome paaiškinti, ką Tarnyba laiko galimais trūkumais arba jei papunktis neturi praktinio pritaikymo (išaiškinimo) jį išbraukti, atitinkamai koreguojant ir Prieigos taisyklių nuostatas.	Atsižvelgta Nutarimo 47 punkto 2.5.1.3 papunktis braukiamas.
13.	(47) 2.5.2.1 nustatoma, kad ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo Prašymo dėl paslaugos ir (ar) informacijos suteikti detalį informaciją gavimo dienos turi pateikti gavėjui su prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA paslaugų teikimu susijusią detalį informaciją. Šis punktas seka iš 2.5., kuriame kalbama apie informacijos suteikimą prieigai prie ūkio subjekto Telia valdomų informacinių sistemų ir (ar) duomenų bazių, kurios (2.5.2.) skirtos prašymų suteikti standartiniame pasiūlyme nurodytą paslaugą ir (ar) informaciją teikimui, su prašymų dėl paslaugos ir (ar) informacijos susijusių atsakymų teikimui ir registravimui, priežiūros ir remonto prašymų rengimui, teikimui ir registravimui bei sąskaitų rengimui. Papunkčio 2.5.2.1 formuluotėje nustatomas detalios informacijos suteikimas per 5 darbo dienas yra neaiškus nei informacijos apimtimi nei turiniu. Pažymėtina, kad visi šie papunkčiai kyla iš 2 punkto, kuriame nustatyta, ką Telia turi nurodyti standartiniame pasiūlyme. Taigi standartiniame pasiūlyme pateiktoje detalioje informacijoje apie prieigą prie Telia valdomų informacinių sistemų reikalingų reguliuojamų paslaugų suteikimui jau bus nurodyta reikiama informacija. Todėl 2.5.2.1 išdėstytas reikalavimas yra neprasmingas, dubliuojantis, o jame nustatytas 5 darbo dienų terminas nekoreliuojantis su jokiais terminais ir siūlo šį papunktį išbraukti	Atsižvelgta Skaidrumo įpareigojimo 2.5.2 papunktis reglamentuoja papildomos informacijos apie teikiamas paslaugas (pvz., sąskaitų rengimą) suteikimo tvarką. RRT sutinka, kad šis papunktis dubliuoja jau kitose įpareigojimo nuostatose nustatytą informacijos teikimo mechanizmą, todėl jis gali būti panaikintas. Naikinami Nutarimo 47 punkto 2.5.2 ir 2.9.2 papunkčiai, o vietoj jų apibrėžiamas 2.14 papunktis, kuriame reglamentuojama prašymų dėl papildomos informacijos apie teikiamas prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA paslaugas ir su jomis susijusias paslaugas pateikimo ir atsakymų į juos teikimo tvarkos bei terminai.
14.	(47) 2.6. nustatyta, kad pasiūlyme turi būti pateikta migravimo tarp Prieigos paslaugų, tvarka ir sąlygos tuo pačiu užtikrinant gavėjo teikiamų paslaugų galutiniams paslaugų gavėjams nenutrūkstamą teikimą, išskyrus techninės priežiūros metu įvykusių paslaugos teikimo sutrikimus. Iki šiol nei praktikoje nei teoriškai nebuvo realizuotas galimas migravimas tarp paslaugų, todėl nėra aišku tarp kokių Prieigos paslaugų Tarnyba	Neatsižvelgta Šiuo konkrečiu atveju aktualios migravimo tarp VULA ir DCP tvarka ir sąlygos, taip pat migravimo tarp prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos ir VULA tvarka ir sąlygos. RRT pažymi, kad nors iki šiol prieiga prie vietinės linijos praktikoje nebuvo plačiai naudojama, tačiau pasikeitus šios paslaugos apibrėžimui ir įvedus naują VULA

	laiko migravimą galimu. Atkreiptinas Tarnybos dėmesys, kad migruojant tarp bet kokių paslaugų iš esmės techniškai nėra įmanoma užtikrinti nenutrūkstamą paslaugų teikimą. Atjungiant vieną paslaugą, keičiant paslaugų specifikaciją ar keičiant naujos paslaugos suteikimui reikalingą įrangą nutrūkimas trumpesnis ar ilgesnis visada bus. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes siūlome papunktį naikinti, nes migravimas praktikoje neaktualus ir teoriškai galimas tarp bet kokių paslaugų atliekant vienos paslaugą atjungimą, kitos pajungimą pagal tų paslaugų suteikimo sąlygas	paslaugą, situacija rinkoje gali keistis. Todėl, RRT vertinimu, tokia migravimo tvarka ir sąlygos tarp šių paslaugų laikytinos perspektyviai aktualiomis. RRT supranta, kad migruojant tarp skirtingų didmeninių paslaugų techniškai gali būti tam tikras jų pagrindu teikiamų mažmeninių paslaugų teikimo sutrikimas. Vis dėlto migravimo tvarkos ir sąlygų apibrėžimas leistų aiškiai nustatyti šio sutrikimo pobūdį ir trukmę, taip pat sudarytų sąlygas jam iš anksto pasiruošti (pvz., tinkamai informuoti galutinius mažmeninių paslaugų gavėjus ir planuoti techninius darbus). Todėl, RRT vertinimu, Nutarimo 47 punkto 2.6 papunktyje nustatyta prievolė pateikti migravimo tvarką ir sąlygas yra pagrįsta ir užtikrina aiškumą bei tęstinumą tarp skirtingų prieigos paslaugų teikiamo modelių ateityje.
15.	Tarnyba (48) 3 punktu siekia užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą ir įpareigoja Telia teikti papunkčiuose nustatytą statistinę informaciją. Visų pirma, pažymėtina, kad statistinę informaciją apie mažmeninių paslaugų teikimą reglamentuoja kiti teisės aktai ir Telia pagal juos teikia Tarnybai informaciją apie suteiktas paslaugas ir pan. Vadovaujantis direktyva (ES) 2018/1972, įpareigojimais gali būti nustatomi tik didmeninių paslaugų teikimui. Nutarimo projektu siekiama reguliuoti didmeninių paslaugų suteikimo sąlygas, todėl turėtų būti nustatomi tik su šių paslaugų teikimu susiję įpareigojimai. Esant poreikiui rinkti detalesnę informaciją apie mažmenines paslaugas, tokios informacijos rinkimo reikalavimai turėtų būti įtvirtinami atitinkamuose sektoriaus teisės aktuose ir naudojami rinkos analizei. Atitinkamai, nėra aišku, kuo remiantis nutarimo projekte pateikiamas reikalavimas teikti statistinę informaciją apie mažmeninių paslaugų teikimą, kai ši informacija Tarnybai jau yra teikiama vadovaujantis kitų teisės aktų nuostatomis. Visų antra, nėra suprantama ką Tarnyba laiko prieigos prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir VULA (ir susijusių priemonių) teikimu ūkio subjekto Telia Lietuva, AB padalinių užsakymu. Tokie užsakymai Telia viduje nėra atliekami ir Telia neteikia šių didmeninių paslaugų „sau“. Telia teikia mažmenines paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Telia nuomone nediskriminavimo įpareigojimas yra daug platesnis ir svarbesnis kainų ir kokybinių parametrų aspektais. Tuo tarpu pvz. 3.1.1. ir 3.3.3. punktuose prašomas pateikti atliktų TGT skaičius apskritai nėra aišku kaip gali prisidėti prie įpareigojimo vykdymo kontrolės. Kaip jau esame informavę Tarnybą mažmeninės ir didmeninės paslaugos yra teikiamos per skirtingas informacines sistemas ir todėl atitinkamai skiriasi ir procesai. Dar kartą trumpai primename, kad sistemos automatizuojasi ir tam tikri TGT atliekami bei atsakymai	Neatsižvelgta Siekiant tinkamai įvertinti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą, būtina turėti galimybę objektyviai palyginti Telia teikiamų didmeninių paslaugų suteikimo sąlygas kitiems operatoriams su tomis sąlygomis, kuriomis Telia teikia analogiškas paslaugas savo mažmeniniam padaliniui. RRT nustatytas įpareigojimas pateikti statistinę informaciją nėra orientuotas į mažmeninių paslaugų reguliavimą – jo tikslas yra užtikrinti, kad būtų įgyvendintas EOO principas, įtvirtintas Gigabitinio junglumo rekomendacijoje. Šis principas numato, kad nors paslaugos gali būti teikiamos skirtingomis sistemomis ar procesais, jos turi būti panašios ir palyginamos pagal funkcijas ir kainas. Norint patikrinti, ar šis principas realiai įgyvendinamas, RRT turi galėti palyginti: - kaip greitai ir kokiomis sąlygomis didmeninės paslaugos teikiamos kitiems operatoriams, ir - kaip tos pačios paslaugos ar jų „analogai“ teikiami Telia mažmeniniam padaliniui. Ši informacija reikalinga tam, kad RRT galėtų patikrinti ar Telia savo mažmeninei veiklai neteikia nepagrįstų pranašumų, pvz., trumpesnių terminų, spartesnio reagavimo ar dažniau teigiamų techninių išvadų. Todėl RRT nelaiko šio reikalavimo dubliuojančiu kitų teisės aktų nuostatas dėl mažmeninės veiklos duomenų teikimo. Šiuo punktu siekiama ne surinkti papildomą mažmeninių paslaugų informaciją, bet gauti palyginamuosius duomenis, kurie leistų patikrinti, ar didmeninių paslaugų teikimo procesas Telia mažmeniniam padaliniui nėra palankesnis nei kitiems operatoriams ir taip nėra pažeidžiamas nediskriminavimo įpareigojimas.

	formuluojami/parodomi „robotų“. Dėl šios priežasties nėra aišku kaip apskaityti tokius tyrimus ir teikti apie juos statistinę informaciją. todėl statistika bus neinformatyvi ir negalės būti naudojama nediskriminavimo įpareigojimo vykdymo kontrolei. Siūlome 3.1.1. ir 3.3.3. papunkčiuose išbraukti „TGT atliktus ūkio subjekto Telia Lietuva, AB padalinių užsakymu..“ Telia nuomone nediskriminavimo įpareigojimo vykdymo kontrolei iš dalies tiktų tik suteiktų paslaugų skaičius, kuris yra galutinis rezultatas ir jį būtų galima lyginti su kitų operatorių užsakymu atliktais įrengimais, tačiau tiek Telia paslaugų, tiek didmeninių paslaugų skaičiai Tarnybos reikalavimu periodiškai jau yra pateikiami su ketvirtinėmis ataskaitomis, o šis nutarimo projektas yra skirtas tik didmeninės prieigos produktams, todėl siūlome 3.2.1. ir 3.4.1. papunkčiuose išbraukti „prieigos užsakymus, pateiktus ūkio subjekto Telia Lietuva, AB padalinių užsakymu..“	
16.	(48) 4. Tarnyba įpareigoja, kad Telia kiekvieną kartą prieš patvirtindama naujas ar keisdama galiojančias VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų technines – kokybines charakteristikas, privalo atlikti ir pateikti Tarnybai techninio atkartojamumo testą. Nors testas vadinamas techninio atkartojamumo, tačiau punkte apie jokių techninių dalykų nekalbama, punktas apima tik kokybinių charakteristikų pokyčius, kuriuos Tarnyba vertins lyginant su pagrindinėmis Telia mažmeninėmis interneto paslaugomis. Tai naujas įpareigojimas, Telia nuomone reikalauja tikslesnio reikalavimų detalumo, kuriais vadovaujantis Telia galėtų tinkamai atlikti ir pateikti Tarnybai testą. Norėtume, kad Tarnyba detalizuotų šį testą, taip vėliau išvengiant nesusipratimų kai abi šalys skirtingai supranta kas tai yra. Jei apie techninius dalykus nekalbama, tai ir vadinti patį testą būtų tikslinga tiksliau pvz. kokybinių charakteristikų atkartojamumo ar užtikrinimo testas.	Neatsižvelgta RRT pabrėžia, kad pavadinimas „Techninio atkartojamumo testas“ yra naudojamas Gigabitinio junglumo rekomendacijoje, todėl siekiant užtikrinti naudojamų terminų nuoseklumą su Europos Sąjungos dokumentais ir išvengti skirtingų interpretacijų, jo keitimas nelaikomas tikslingu. Atliekant techninio atkartojamumo testą, Telia turėtų pateikti pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų ir VULA paslaugų techninių ir kokybinių parametrų palyginimą. Vertinimas apima, bet neapsiriboja šiais rodikliais: a) gaunamojo IP siunčiamojo ryšio sparta; b) vėlinimas; c) vėlinimo nuokrypis; d) paketų praradimo dalis; e) paslaugos pateikiamumas; f) SLA/SLG įsipareigojimai; g) naudojamo IP adresų tipas (vidinis / išorinis) ir versija (IPv4 /IPv6). Šių parametrų palyginimas leidžia objektyviai įvertinti, ar VULA paslaugų kokybinės ir techninės charakteristikos yra lygiavertės Telia mažmeninėms paslaugoms, taip užtikrinant EOO principo laikymąsi.
17.	(48) 5. Tarnyba įpareigoja, kad Telia teikdama atsakymus dėl didmeninės prieigos TGT konkrečiu adresu, privalo teikti to paties detalumo, identiškomis sąlygomis grįstus atsakymus tiek kitiems operatoriams, tiek Telia mažmeniniam padaliniui. Turime pastebėti, kad, jei didmeninės Prieigos paslaugos ir Telia mažmeninių padalinių paslaugos būtų identiškos tada gal ir būtų galima kalbėti apie tyrimų ar kitas identiškas sąlygas. Tačiau didmeninės paslaugos (tinklo resursas) nėra tapatu	Atsižvelgta Nediskriminavimo įpareigojimu įtvirtinto EOO principo siekis, kad nors didmeninės ir mažmeninės paslaugos gali būti teikiamos skirtingomis sistemomis ar procesais, paslaugų palyginamumas turi būti užtikrinamas. Tai reiškia, kad RRT siekia, jog atsakymai dėl TGT būtų parengti palyginamomis sąlygomis, kad būtų galima įvertinti, ar skirtingiems gavėjams netaikomas skirtingas požiūris ar prioritetai.

	Telia mažmeninių padalinių teikiamoms įvairioms paslaugoms. Kaip rašėme aukščiau paslaugų suteikimui skiriasi naudojamos informacinės sistemos, dirba skirtingi darbuotojai, procesai nėra identiški. Todėl iš nustatyto reikalavimo apskritai sunku suprasti kas yra laikytina identiškomis sąlygomis. Jau vien tai, kad Telia mažmeninis padalinys dirbantis su gyventojų segmentu naudoja skirtingas informacines sistemas Telia nuomone nėra identiškos sąlygos. Be to dėl pačių didmenos ir mažmenos paslaugų ne identiško tikrinant mažmeninių padalinių TGT yra platesni, nes tikrinama visos mažmeninių paslaugų dedamosios: galinė įranga, paslaugų kompleksika, konfigūravimo galimybės, papildomos vertės paslaugos ir t.t. ir atsakymas teikiamas kompleksinis. Tuo tarpu didmenos atveju yra tiriama tik dėl fizinių resursų dalies. Todėl įpareigojimuose numatyta „identiškomis sąlygomis“ yra netinkama ir Telia nesuprantama kaip praktikoje galėtų būti užtikrinamas toks reikalavimas.	Atsižvelgdama į tai, RRT sutinka patikslinti Nutarimo 48 punkto 5 dalies formuluotę ir išdėstyti taip: „5. teikdamas atsakymus dėl didmeninės prieigos TGT konkrečiu adresu, privalo teikti to paties detalumo, identiškomis panašiomis ir palyginamomis sąlygomis grįstus tokio pat pobūdžio ir detalumo atsakymus tiek kitiems operatoriams, tiek Telia Lietuva, AB mažmeniniam padaliniui;“
18.	Telia nesuprantama kaip reikalavimas keisti kainą ne daugiau nei vieną kartą per metus yra nurodomas prie kainų spaudimo testo sąlygų. 2 priede pateiktos sąlygos nustato kainų spaudimo testo atlikimo, pateikimo ir kitas detales, o ne koku dažnumu Telia gali keisti paslaugų kainas. Telia nuomone, kainų keitimo dažnis ar sąlygos gali būti nurodomos prie konkrečių įpareigojimų, o ne 2 priede, kuris reglamentuoja kainų spaudimo testo atlikimo detales. Apskritai nuostatoje vartojama sąvoka „savo iniciatyva“ yra nevertotina arba taisytina, kadangi neapibrėžus kas yra savo iniciatyva, bus kaip iki šiol, kuomet tai buvo suprantama bei vertinama įvairiai ir šalims kėlė daug klausimų atliekant paslaugų kainų pakeitimus.	Atsižvelgta. Nutarimo 2 priede braukiamas sakinyss „<i>Ūkio subjektas Telia Lietuva, AB didmeninės VULA (ir susijusių priemonių) kainas savo iniciatyva gali keisti ne daugiau nei vieną kartą per metus.</i>“ Vietoj jo, tikslinant kainų keitimo reikalavimą, apibrėžiamas Nutarimo 48 punkto 8 papunktis: „<i>ūkio subjektas Telia Lietuva, AB didmeninės VULA (ir susijusių priemonių) kainas savo iniciatyva gali keisti ne daugiau nei vieną kartą per metus, išskyrus atvejus, kai kainos mažinamos atlikus kainų spaudimo testą ir siekiant užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą.</i>“
19.	2 priede pateiktų sąlygų kai turi būti atliekamas ir Tarnybai pateikiamas testas įgyvendinimas praktikoje sunkiai įsivaizduojamas, perteklinis ir prieštaringas. Telia mažmenines paslaugas teikiant ir parduodant už įvairias kainas pagal punktų reikalavimus visoms šioms kainoms reikalingas kainų spaudimo testo atlikimas ir pateikimas Tarnybai. Tačiau tais atvejais kai mažmeninės paslaugos parduodamos didesnėmis kainomis, o testas atliktas mažesnėmis, tą daryti nėra jokios logikos, testo rezultatas į neigiamą nepasikeis. Nustatyti terminai taip pat kelia klausimų. 2 Priedo 4 punkte nurodoma, kad jeigu mažmeninė kaina keičiasi tik dėl nuolaidų taikymo, ūkio subjektas Telia Lietuva, AB turi pateikti kainų spaudimo testą likus 14 dienų iki kainų pasikeitimo nors skirstymo viršuje nurodytas 2 mėn. terminas, o ir pateikinti kainų spaudimo testą tik jei mažmenoje taikoma nuolaida, kuri neįtakoja didmeninių paslaugų kainų pokyčių	Atsižvelgta iš dalies Rengiant Nutarimo projekto 2 priedą, RRT įvertino visus galimus praktinius atvejus, kai mažmeninių paslaugų kainų pokyčiai gali turėti įtakos nediskriminavimo įpareigojimo vykdymui bei konkurencijos užtikrinimui rinkoje. Dėl šios priežasties 2 priede detalai nustatyta, kokiais atvejais Telia privalo atlikti ir RRT pateikti KST. Toks detalumo lygis yra būtinas, kad įpareigojimų taikymo ir priežiūros tvarka būtų aiški, nuosekli ir vienodai suprantama visiems rinkos dalyviams, išvengiant interpretacijų ir nevienodo reikalavimų taikymo. RRT pažymi, kad nuolaidų taikymas faktiškai reiškia mažmeninių kainų mažinimą, o tai gali turėti tiesioginį poveikį didmeninių paslaugų kainų santykiui ir konkurencijos sąlygoms. Todėl KST turi būti pateikiamas visais atvejais, kai keičiamos mažmeninių paslaugų kainos, įskaitant taikomas nuolaidas.

		(nediskriminavimo įpareigojimo laikymosi iš esmės) nėra jokios prasmės. Kainų spaudimo testo pateikimas turėtų apsiriboti tais atvejais kai keičiamos mažmeninių paslaugų kainos ar norimos taikyti nuolaidos įtakoja didmeninių paslaugų kainas, t. y. nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi. Telia nepritaria perteklinio, nepagrįsto bei neefektyvaus darbo atlikimui atliekant ir teikiant Tarnybai kainų spaudimo testus visais įmanomais mažmeninių paslaugų kainų pokyčių atvejais	RRT vertinimu, Nutarimo projekto 2 priede pateiktos sąlygos yra tikslingos, pakankamai aiškos, proporcingos ir pagrįstos, siekiant užtikrinti veiksmingą kainų kontrolės mechanizmą bei nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi. Atsižvelgdama į pateiktą pastabą, RRT patikslina Nutarimo projekto 2 priedą, išbraukdama 4 punktą ir pakeisdama 2 punktą, jį išdėstydamą taip: „2) prieš patvirtinant naujas ar keičiant galiojančias VULA ir (ar) pagrindinių mažmeninių interneto prieigos paslaugų (angl. flagship) kainas, įskaitant ir nuolaidų taikymą“.
20.		Atsižvelgiant į tai, kad Tarybos nutarimu numatoma naikinti Tarnybos iki šiol galiojusius įpareigojimus atitinkamose rinkose, įskaitant įpareigojimus numatančius Tarnybos įsakymus, manome, kad nustojus galioti atitinkamiems Tarnybos įpareigojimams, pagal sutartis su operatoriais, kurios buvo sudarytos šių įpareigojimų pagrindu, nauji paslaugų užsakymai neturėtų būti priimami, o galiojančioms paslaugoms turėtų būti arba i) taikomos naujai sudarytos sutarties sąlygos (pagal naujus Tarnybos įpareigojimus), arba ii) jos gali būti nutrauktos Telia vienašališku sprendimu, informavus operatorių ne vėliau kaip prieš 90 dienų. Apie šių klausimų sprendimą Telia su Tarnyba diskutavo dar 2023 m. ir Tarnyba 2023-10-27 raštu Nr. (70.3Mr)1B-2659 „Dėl tinkamo RRT nustatytų ex-ante įpareigojimų vykdymo mechanizmo“ informavo Telia, kad atliks vertinimą ir atsižvelgs atlikdama Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkos tyrimą. Prašome Tarnybos įvertinti šiuos aspektus ir Tarnybos nutarime (bei, esant poreikiui, Prieigos taisyklėse) numatyti atitinkamus procesus, įskaitant teisę operatoriui, kurio atžvilgiu yra panaikinami įpareigojimai, nutraukti senų įpareigojimų pagrindu sutartų sutarčių sąlygomis teikiamas paslaugas (pvz., jas migruojant į sutartis, sudarytas pagal naujai nustatytus Tarnybos įpareigojimus).	Neatsižvelgta Kaip nurodyta bendrinių pastabų lentelėje dėl pereinamojo laikotarpio, per kurį operatoriai pereitų nuo DCP prie VULA paslaugos, RRT planuoja nustatyti 12 mėn. pereinamąjį laikotarpį, per kurį Telia turės pradėti teikti VULA paslaugą. Nutarimo 54 punkte nurodyta, kad „...siekiant užtikrinti galutinių vartotojų interesus, 2019 m. <u>didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo metu nustatytus įpareigojimus visoje 2019 m. didmeninės centrinės prieigos rinkos tyrimo metu apibrėžtoje geografinėje teritorijoje, t. y. visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, išskyrus Šiaulių miesto ir Visagino savivaldybės teritorijas, ūkio subjektas Telia Lietuva, AB privalo vykdyti tol, kol didmeninės vietinės prieigos gavėjams nebus pradėtos siūlyti (teikti) VULA paslaugos...</u> “ Taigi, Telia DCP teikti nustatyti įpareigojimai dar galiotų 12 mėn. pereinamuoju laikotarpiu. Pasibaigus šiam terminui: - 36 savivaldybėse Telia bus nustatyti įpareigojimai teikti VULA (nustatant papildomą 3 mėn. laikotarpį operatoriams persirašyti sutartis iš DCP į VULA); - 22 savivaldybėse DCP reguliavimas bus panaikintas. RRT pažymi, kad sutarčių nutraukimo ar pakeitimo tvarka yra nustatoma pačiose sutartyse, o jų vykdymui ir pasibaigimui taikomos Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso nuostatos. Todėl papildomo mechanizmo dėl vienašališko sutarčių nutraukimo ar migravimo tarp reguliavimo etapų numatyti nereikia, nes šie klausimai sprendžiami sutartiniu ir civilinės teisės pagrindu.
21.	UAB „Internetas Vilniuje“ / ISPA / UAB „Consilium Optimum“	Dominuojančią padėtį - didesnę nei 40 proc. FTTx interneto prieigos rinkos dalį užima AB Telia Lietuva visos Lietuvos mastu.	Atsižvelgta Ataskaitos 20 pav. buvo pataisytas papildant „rinkos dalys vertinant visą Lietuvos teritoriją“ Ataskaitos 20 pav. atvaizduoja bendrą situaciją visoje Lietuvoje, toliau skirstant geografines teritorijas į savivaldybes, matome, kad operatorių dalys pasiskirsto atitinkamai kiekvienoje savivaldybėje (1 priedas). RRT detalizavo 20 pav. įterpdama paaiškinimą, kad tai yra suminė visos Lietuvos rinkos dalis.

22.	Teisingumo ministerija	Atsižvelgdama į RRT nutarimo projekto dėl rinkų tyrimų rezultatų reikšmę vartotojų apsaugos užtikrinimui fiksuotojo interneto ryšio paslaugų rinkoje, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 10 straipsnio 2 dalies 1 punktu, pagal kurį Teisingumo ministerija formuoja valstybės politiką vartotojų teisių apsaugos srityje, taip pat atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo nuostatas, visų pirma, į 2 straipsnio 1 dalį, pagal kurią elektroninių ryšių veiklos reguliavimas grindžiamas inter alia veiksmingos konkurencijos užtikrinimo ir vartotojų teisių apsaugos principais, taip pat į 8 straipsnio 1 dalį, pagal kurią Ryšių reguliavimo tarnybos tikslas yra veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje, efektyvaus elektroninių ryšių išteklių naudojimo ir vartotojų teisių apsaugos užtikrinimas, kartu įvertinusi tai, kad RRT nutarimo projektu siūloma nustatyti naujus konkrečius prieigos suteikimo, skaidrumo, nediskriminavimo, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos bei apskaitos atskyrimo įpareigojimus ir jų taikymo sąlygas didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui, taip pat tai, kad RRT nutarimo projekte numatomas naujos virtualios prieigos prie atsietos vietinės linijos (VULA) paslaugos sukūrimas, kurios įgyvendinimas kelia neaiškumų suinteresuotiems ūkio subjektams, siūlytų papildomai įvertinti siūlomų sprendimų pokyčių poveikį vartotojų interesams. Be to, esant galimybėms, siūlytina konsultuotis su įgaliosiomis vartotojų asociacijomis. Taip pat siūlytume įvertinti poreikį pristatyti siūlomus sprendimus ir jų galimą poveikį vartotojų interesams Vartotojų teisių apsaugos taryboje.	Atsižvelgta Rinkos tyrimo ataskaitoje nustatyta, kad efektyvi konkurencija mažmeninėje rinkoje egzistuoja 24 iš 60 savivaldybių, o tai reiškia, kad šiose savivaldybėse vartotojai jau dabar turi galimybę rinktis interneto prieigos paslaugas daugiau nei iš vieno operatoriaus. Tuo tarpu likusiose 36 savivaldybėse nustatyta, kad konkurencija nėra pakankama, todėl šiose savivaldybėse išlieka būtinybė taikyti didmeninių paslaugų reguliavimą, siekiant užtikrinti vartotojams galimybę gauti kokybiškas paslaugas konkurencinėmis sąlygomis. Tai leis alternatyviems operatoriams teikti mažmenines paslaugas vartotojams, pasinaudojant Telia didmenine prieigos paslauga, taip išlaikant vartotojų pasirinkimo galimybes ir spaudimą kainoms. RRT taip pat organizuos viešą pastabų aptarimą prieš priimanč galutinius sprendimus, į kurį bus pakviesti visi suinteresuoti asmenys, įskaitant vartotojų teisių apsaugos asociacijas ir (ar) institucijas. Tokiu būdu bus užtikrintas skaidrus RRT sprendimų priėmimo procesas ir reali galimybė įvertinti priemonių poveikį vartotojų interesams.
23.	Nacionalinė vartotojų konfederacija	Konfederacija reiškia susirūpinimą dėl siūlomų fiksuoto interneto ryšio paslaugų reguliavimo pakeitimų, pagal kuriuos daugiau kaip trečdalyje Lietuvos savivaldybių būtų atsisakoma šiuo metu galiojančios reguliacinės priežiūros. Tokiu atveju dominuojantis paslaugų teikėjas – bendrovė „Telia“ – 24 savivaldybėse galėtų savarankiškai spręsti, ar suteikti prieigą prie savo infrastruktūros kitiems teikėjams, kokiomis sąlygomis ir kam. Likusioje šalies dalyje būtų taikomas tik ribotas reguliavimas. Mūsų vertinimu, tokie pokyčiai reikšmingai paveiktų vartotojų interesus. Nors RRT analizėje teigiama, kad daugelyje savivaldybių yra užtikrinta veiksminga konkurencija, dalyje jų dominuojantis teikėjas vis dar turi itin didelę rinkos dalį. Jei prieiga prie šio operatoriaus infrastruktūros taptų ribota ar priklausytų tik nuo jo sprendimų, iš rinkos galėtų pasitraukti kiti teikėjai, neturintys galimybių investuoti į nuosavą infrastruktūrą. Tokiu atveju vartotojai – ypač regionuose – netektų galimybės pasirinkti jiems tinkamiausio teikėjo. Tai ypač jautriu tiems vartotojams, kuriems svarbi ne	Neatsižvelgta RRT pažymi, kad reguliavimas 24 savivaldybėse mažinamas tik didmeninės vietinės prieigos rinkoje, kurioje pagal atlikto rinkos tyrimo duomenis nustatyta pakankama ir veiksminga konkurencija. Tai reiškia, kad šiose savivaldybėse vartotojai jau turi galimybę pasirinkti interneto prieigos paslaugas iš daugiau nei vieno operatoriaus. Pažymėtina, kad prieiga prie RKKS išlieka reguliuojama visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, todėl kiti operatoriai ir toliau galės naudotis šia infrastruktūra savo tinklo plėtrai ir paslaugų teikimui vartotojams.

		tik paslaugų kaina, bet ir kokybė, greitis, stabilumas ar klientų aptarnavimo standartai. Siūlymas - Neskubėti atsisakyti reguliavimo, kol nebus visapusiškai įvertintas jo poveikis visoms vartotojų grupėms, ypač regionuose;	
24.	Nacionalinė vartotojų konfederacija	Pažymime, kad reali vartotojo teisė rinktis negali būti užtikrinta, jei vartotojas turi tik vieną prieinamą teikėją ar jei teikėjo keitimas tampa techniškai ar administraciškai sudėtingas. Todėl, mūsų nuomone, būtina stiprinti ne tik konkurencinę aplinką, bet ir pačią vartotojo galimybę greitai, sklandžiai ir be kliūčių pakeisti interneto teikėją. Šiuo tikslu siūlome svarstyti fiksuotojo interneto sektoriuje įdiegti centralizuotą „vieno langelio“ principu veikiančią paslaugų teikėjų keitimo sistemą. Tokio tipo sprendimai jau pasiteisino elektros energetikos ir mobiliojo ryšio sektoriuose. Vartotojui būtų didelė nauda, jei jam pakaktų inicijuoti paslaugų keitimą viename taške, o visus techninius ir administracinius veiksmus atliktų naujasis teikėjas. Tai užtikrintų vartotojui didesnę patogumą, sudarytų mažiau rūpesčių ir suteiktų laisvę rinktis sau geriausius pasiūlymus. Siūlymas - Užtikrinti, kad būtų galima naudotis įvairių teikėjų paslaugomis be techninių ar administracinių kliūčių, kaip numatoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas; Įtraukti į prioritetinius darbus „vieno langelio“ principu veikiančio teikėjo keitimo modelio sukūrimą, kuris būtų pritaikytas ir fiksuoto ryšio paslaugų sektoriui.	Informuojame, kad RRT yra patvirtinusi 2022 m. balandžio 8 d. Interneto prieigos paslaugų teikėjo keitimo tvarkos aprašą (toliau – Aprašas) kuris nustato interneto prieigos paslaugų teikėjo keitimo sąlygas ir tvarką. Aprašo 10 punktą numato, kad „galutinis paslaugų gavėjas, pageidaujantis pakeisti interneto prieigos paslaugų teikėją, privalo kreiptis į gavėją, siekdamas išsiaiškinti ir (ar) suderinti su gavėju technines galimybes pageidaujamai interneto prieigos paslaugai gauti pageidaujamu adresu.“ Tolimesnius veiksmus, dėl techninių galimybių ir kitų aspektų, siekiant įvykdyti galutinio paslaugų gavėjo prašymą, vykdo interneto prieigos paslaugų teikėjas, kurio teikiama interneto prieigos paslauga pageidauja naudotis kito interneto prieigos paslaugų teikėjo galutinis viešųjų elektroninių ryšių paslaugų gavėjas (toliau – Gavėjas) ir interneto prieigos paslaugų teikėjas, kurio galutinis viešųjų elektroninių ryšių paslaugų gavėjas pageidauja naudotis kito interneto prieigos paslaugų teikėjo teikiama interneto prieigos paslauga (toliau – Perleidėjas). Tiek Gavėjas, tiek Perleidėjas privalo bendradarbiauti tarpusavyje, siekdami, kad galutinio paslaugų gavėjo teisė pakeisti interneto prieigos paslaugų teikėją būtų įgyvendinta operatyviai ir ekonomiškai.
25.	UAB „CSC Telecom“	iš Telia gauname ne tik neigiamus techninių galimybių tyrimų (toliau – TG) atsakymus, tačiau kartu su neigiamais TG nebegauname pasiūlymų dėl TG sudarymo, t. y. informacijos kiek operatoriui gali kainuoti TG sudarymas. Telia kitų interneto paslaugų tiekėjų sąskaita stato/plečia savo tinklą, o Tarnyba šios problemos nesprenžia. Telia riboja savo prieigos patrauklumą neleidama jungti prie Telia prieigos taškų kitų operatorių ar kitiems asmenims priklausančios infrastruktūros. Prieiga prie Telia infrastruktūros mūsų bendrovei yra itin svarbi, tačiau aukščiau nurodytos aplinkybės itin riboja mūsų kaip operatoriaus galimybes teikti mažmenines paslaugas. Betarpiškas tinklų sujungimas ir duomenų	Neatsižvelgta Prieigos įpareigojimo 2.5 papunktis užtikrina, kad Telia privalės teikti aiškius, pagrįstus ir išsamius paaiškinimus dėl neigiamų TGT rezultatų bei pateikti konkrečią informaciją apie galimybę suteikti prieigą ateityje. Tokiu būdu bus išvengta situacijų, kai operatoriai negauna jokios informacijos apie prieigos suteikimo perspektyvas ar sąlygas. RRT informuoja, kad šiuo metu keičiamos Prieigos taisyklės, kuriomis bus aiškiai nustatyta, kad Telia privalo suteikti prieigą, tik tose vietose, kur faktiškai yra išvysčiusi savo tinklą. Tai reiškia, kad neliks ankstesnės praktikos, kai buvo sudaromos sąlygos tinklo plėtrai kitų operatorių sąskaita.

		apsikeitimas nulemia geriausią interneto paslaugų kokybę galutiniams interneto paslaugų gavėjams – duomenų apsikeitimas tampa greitesnis ir kokybiškesnis. Alternatyvių operatorių tinklas nėra geografiškai plačiai išvystytas, o vystymui reikalingos didelės finansinės investicijos, personalo ištekliai ir laikas.									
26.	UAB „Consilium Optimum“	Tyrimė neįvertinti duomenys apie namų adresus, kurie interneto prieigą gali gauti tik per Telia tinklus. Tyrimė neįvertinta, kokią įtaką konkurencijai rinkoje turi namų adresai, kuriems interneto prieiga pasiekama tik viena linija. Tokiuose namų adresuose ta viena linija dažniausiai priklauso Telia. Pažymėtina ir tai, kad tokiuose namų adresuose mobilaus interneto ryšys yra nepakankamas (naudotis juo įprastu greičiu neįmanoma), kad juo būtų galima pakeisti fiksuoto interneto ryšį. Todėl nesant alternatyvų tokie vienos linijos namų adresai moka aukštesnę paslaugų kainą. (21 lentelėje pateikti šviesolaidinių tinklų dubliavimas – RRT turi informaciją apie operatorių nutiestų tinklų adresus ir veikimo zonas). Vis dėlto tokie vienos linijos namų adresai neįvertinti – Tyrimė nenurodyta, kiek vienos linijos namų adresų turi kiekvienas operatorius, nors tai ypač reikšminga siekiant tinkamai nustatyti konkurenciją rinkoje ir atitinkamai operatorių dominuojančią padėtį.	Neatsižvelgta Vertinant konkurencinę aplinką ir tinklų išvystymą savivaldybių lygmeniu, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas tinklų duplikavimo ir triplikavimo rodikliams, kurie tiksliausiai atspindi, kokia dalis namų ūkių turi galimybę rinktis paslaugų teikėją iš daugiau nei vieno operatoriaus. Analizuojant savivaldybes, kuriose nėra planuojama taikyti prieigos prie atsiestos šviesolaidinės ryšio linijos (įskaitant VULA) reguliavimo, gauti šie tinklų duplikavimo rezultatai: <table><tr><td>Savivaldybių sk.</td><td>Šviesolaidinio ryšio tinklų duplikavimas</td></tr><tr><td>13</td><td>90–100 proc.</td></tr><tr><td>9</td><td>80–89 proc.</td></tr><tr><td>2</td><td>70–79 proc.</td></tr></table> Šie duomenys rodo, kad didžioje dalyje savivaldybių tinklų duplikavimo dalis gerokai viršija RRT nustatytą 70 proc. slenkstį, o tai reiškia, kad didžioji dalis gyventojų turi realią galimybę rinktis elektroninių ryšių paslaugas iš bent dviejų paslaugų teikėjų. Atsižvelgiant į tai, detalesnė analizė, kiek „vienos linijos“ namų adresų turi kiekvienas operatorius, šiuo konkrečiu atveju nėra tikslinga, nes tokių adresų skaičius yra statistiškai nereikšmingas ir neturi esminės įtakos bendram konkurencijos vertinimo. RRT vertinimu, taikytas metodas yra pakankamai išsamus ir proporcingas, siekiant įvertinti konkurencijos lygį rinkoje bei užtikrinti, kad reguliavimas būtų taikomas tik ten, kur konkurenciją iš tiesų nėra pakankama.	Savivaldybių sk.	Šviesolaidinio ryšio tinklų duplikavimas	13	90–100 proc.	9	80–89 proc.	2	70–79 proc.
Savivaldybių sk.	Šviesolaidinio ryšio tinklų duplikavimas										
13	90–100 proc.										
9	80–89 proc.										
2	70–79 proc.										
27.	UAB „Consilium Optimum“	Netinkamos naudoti būklės Telia turtas RKKS turėtų būti remontuojamas Telia o ne kitų operatorių sąnaudomis. Kabeliai yra kilnojamasis turtas, kuris priklauso jį įrengusiam operatoriui. Todėl visos su turto išlaikymu susijusios išlaidos tenka jo savininkui. Operatoriams turi būti nustatyta kompensacija už kito operatoriaus RKKS pagerinimo darbus. Kompensacija turėtų būti nustatyta, tais atvejais, kai Telia pateikia operatoriui teigiamą atsakymą dėl techninių galimybių RKKS kabelio tiesimui ir operatoriui vykdančiam kabelio tiesimo darbus paaiškėja, kad	Neatsižvelgta Pagal šiuo metu galiojančio Standartinio pasiūlymo dėl prieigos prie RKKS 2 priedo, 1 priedėlio 2.11 papunkčio nuostatas: <i>„RKKS einamasis remontas – Nuomininkui tiesiant, išveriant, sujungiant ir/arba taisant jam priklausančius ryšių kabelius Nuomotojo RKKS, Nuomininko nuožiu ir jo sprendimu bei sąskaita atliekami dėl natūralių procesų poveikio nepraėjusių kanalų (pvz., užlūžęs, užšalęs vamzdis, užneštas žemėmis ir kita) atstatymo darbai. Šie darbai atliekami išimtinai tik ryšių kabelių tiesimo, išvėrimo, sujungimo ir/arba taisymo metu, tuo tarpu kitu laikotarpiu, šiame punkte nurodytų darbų Nuomininkas</i>								

		reikia papildomų RKKS remonto darbų. Kadangi RKKS priklauso Telia, papildomo remonto, kurį atlieka kitas operatorius, išlaidos taip pat turėtų tekti Telia, kaip RKKS savininkui. Šiuo metu Telia savo turto, t. y. RKKS, pagerinimo (atnaujinimo) išlaidų kitam operatoriui neatlygina. Kaip RKKS savininkė ir didmeninės prieigos paslaugos teikėja, Telia turėtų būti įpareigota atnaujinti informaciją apie RKKS būklę ir galimybes jose talpinti kitų operatorių kabelius.	<i>neatlieka, atitinkamai RKKS būkle šiuo laikotarpiu rūpinasi išimtinai Nuomotojas savo lėšomis.</i> Tai reiškia, kad einamasis RKKS remontas atliekamas tik tuo atveju, kai ryšių kabelių tiesimo ar taisymo metu nustatomi natūralių procesų sukelti trūkumai, ir tik prieigos gavėjo sprendimu bei jo lėšomis. Kitais atvejais RKKS priežiūra ir remontas yra išimtinė prieigos teikėjo atsakomybė. RRT vertinimu, prieigos gavėjas nėra įpareigotas atlikti RKKS remonto darbų, o nustačius defektus ar netinkamą RKKS būklę, turi teisę apie tai pranešti prieigos teikėjui, kuris pagal Standartiniame pasiūlyme nustatytas sąlygas ir terminus privalo atlikti RKKS remonto darbus savo lėšomis. Tokiu būdu užtikrinama, kad kito operatoriaus investicijos nebūtų nukreipiamos į konkretaus prieigos teikėjo turto pagerinimą, o pats prieigos teikėjas būtų atsakingas už savo infrastruktūros techninę būklę ir jos tinkamumą naudoti.
28.	UAB „Consilium Optimum“	RRT nutarimo projekto (40) punkto 3 papunktyje numatyta: „ūkio subjektas Telia Lietuva, AB, teikdamas prieigos prie RKKS paslaugas (ir susijusias priemones) Jeigu BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotos prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kaina daugiau kaip 20 proc. skiriasi nuo tuo metu galiojančių prieigos prie RKKS kainų, apskaičiuotų Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka, privalo kasmet taikyti ne didesnę kaip 20 proc. kainos pokytį iki kol pasieks BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotas prieigos prie RKKS kainas.“. Atitinkamai RRT nutarimo projekte turėtų būti nustatytas atvejis, jeigu BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotos prieigos prie RKKS kaina bus mažesnė nei taikomos RKKS kainos. Tokiu atveju Telia turėtų būti įpareigota nedelsiant taikyti mažesnes kainas, priešingu atveju, susiklostytų situacija, kai Telia turėtų galimybę be pagrindo taikyti didesnes prieigos prie RKKS kainas, kol jos pasiektų BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotas kainas. Tyrime taip pat nepateikta argumentų, kodėl Telia naujai įrengtai RKKS bus taikoma atskira kainodara. Pažymėtina, kad RKKS įrengimo išlaidos turėtų būtų apskaičiuojamos pagal vidutinę rinkos kainą, kuri turėtų būti nustatyta vadovaujantis visų Lietuvoje veikiančių operatorių pateiktais duomenimis, o ne vienašale Telia informacija.	Neatsižvelgta Šiuo punktu siekiama užtikrinti laipsnišką BU-LRIC+ modeliu apskaičiuotų didmeninių paslaugų sąnaudų ir taikomų kainų pritaikymą, siekiant išvengti staigių pokyčių rinkoje ir galimo neigiamo poveikio tiek operatoriams, tiek Telia. Numatyta nuostata taikoma abiem kryptimis: - jei BU-LRIC+ modeliu apskaičiuota kaina viršija galiojančią kainą daugiau kaip 20 proc., laipsniškas taikymas apsaugo operatorius nuo staigaus didmeninių paslaugų kainos šuolio; - jei BU-LRIC+ modeliu apskaičiuota kaina yra mažesnė daugiau nei 20 proc., tas pats principas taikomas siekiant išvengti staigaus kainų sumažėjimo, kuris galėtų iškraipyti rinkos stabilumą ir turėti neigiamą poveikį investicijoms. Taigi 20 proc. ribos nuostata taikoma tiek kainų didėjimo, tiek ir mažėjimo atvejais. Tokiu būdu užtikrinamas laipsniškas ir prognozuojamas perėjimas prie BU-LRIC+ modeliu nustatytų sąnaudomis pagrįstų kainų, išlaikant rinkos stabilumą ir apsaugant visų dalyvių interesus.
29.	UAB „Consilium Optimum“	Tyrimo geografinės rinkos apibrėžimas neatitinka Konkurencijos įstatyme nurodytos dominuojančios padėties nustatymo kriterijų.	Neatsižvelgta Rinkų tyrimų ataskaitoje taikomi konkurencinės analizės kriterijai nebūtinai turi tiesiogiai kilti iš Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo. Nors rinkos dalies kriterijus atitinka Konkurencijos įstatyme vartojamą dominuojančios padėties

		Tyrimo nurodytas geografinis rinkų suskirstymas neatitinka Konkurencijos įstatyme nurodytų kriterijų	nustatymo logiką, padengiamumo kriterijus yra papildomas, išvestinis rodiklis, taikomas siekiant įvertinti operatorių potencialą konkuruoti ir paslaugų pasiūlos aprėptį, todėl jis nėra tiesiogiai siejamas su Konkurencijos įstatymo nuostatomis. Vertinimas atliekamas tik Telia atžvilgiu, nes tai vienintelis operatorius veikiantis visos Lietuvos mastu. Kiti operatoriai atskirų savivaldybių lygmeniu nėra vertinami kaip turintys didelę įtaką rinkoje, net jei jų užimama rinkos dalis kai kuriose teritorijose viršija 40 proc., kadangi šie atvejai neturi sisteminio poveikio konkurencijos lygiui nacionaliniu mastu. RRT sąmoningai pasirinko savivaldybės lygmens geografinį vienetą kaip analizės pagrindą, o ne visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Toks detalumo lygis užtikrina tinkamą pusiausvyrą tarp pakankamo tikslumo ir analitinio efektyvumo, kaip tai numatyta Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 49 punkte. Šiame punkte pabrėžiama, kad geografiniai vienetai turi būti: a) pakankamai smulkūs, kad atspindėtų realius konkurencijos skirtumus tarp teritorijų, tačiau ne tokie smulkūs, kad sukeltų perteklinį rinkos suskaidymą; b) paremti veiklos vykdytojų tinklų struktūros duomenimis; c) aiškiai apibrėžtos ir stabilios ribos. Todėl RRT laikosi pozicijos, kad savivaldybės lygmens geografinis rinkos apibrėžimas yra pagrįstas, proporcingas ir atitinka ES praktikoje taikomus sektoriaus rinkų vertinimo principus.
30.	UAB „Consilium Optimum“	Prie Tyrimui aktualių teisės aktų nenurodytas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Tyrimo 1.1. Elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas Lietuvos Respublikoje nėra nurodytas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, kuris vėliau cituojamas Tyrimo (Tyrimo 37 puslapis) ir akivaizdžiai yra aktualus Tyrimo nagrinėjant dominuojančios padėties, monopolijos ir kitus konkurencijos klausimus. Todėl ir šiuo aspektu Tyrimas privalo būti patikslintas.	Atsižvelgta Nors Konkurencijos įstatymas nėra tiesioginis teisinis pagrindas RRT atliekamiems rinkų tyrimams, jis yra aktualus pagal savo turinį, todėl bus įtrauktas prie teisės aktų, į kuriuos atsižvelgiama atliekant tyrimus. RRT pažymi, kad elektroninių ryšių rinkų tyrimų teisinis pagrindas yra Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas, kurio 14 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad konkurencijos priežiūrą elektroninių ryšių srityje pagal Konkurencijos įstatymą atlieka Konkurencijos taryba. Atsižvelgiant į tai, Konkurencijos įstatymas įtraukiamas į rinkų tyrimų teisės aktų sąrašą, tačiau pagrindinis teisinis pagrindas ir toliau išlieka Elektroninių ryšių įstatymas.
31.	UAB „Bitė Lietuva“	RRT turėtų papildyti įpareigojimus nustatydama, kad Telia privalo sukurti ir nuolat atnaujinti duomenų bazę, kurioje būtų nurodytos techninės galimybės gauti prieigą. Taip pat turėtų būti detalizuota, kad esant neigiamam techninių galimybių tyrimui ar Teliai dėl kitų objektyvių priežasčių atsisakant suteikti prieigą, Telia turi ne tik pateikti paaiškinimą kodėl nesutinka suteikti prieigos, bet ir nurodyti konkrečias sąlygas kada prieiga galės būti suteikiama.	Atsižvelgta Nutarimo projekto 45 punkte atlikti pakeitimai: Papildytos 2.5 papunkčio nuostatos: 2.5. esant neigiamam TGT ar kai ūkio subjektas Telia Lietuva, AB dėl kitų objektyvių priežasčių atsisako suteikti VULA, vėluoja ją suteikti, jis privalo prieigos gavėjui pateikti išsamų paaiškinimą dėl neigiamo TGT atsakymo, atsisakymo ar vėlavimo

		Siekiant įvertinti technines galimybes, ūkio subjektams taip pat turi būti sudaryta efektyvi galimybė dalyvauti atliekant techninių galimybių tyrimą ar kitaip įvertinti, jog techninių galimybių tyrimas yra atliekamas tinkamai, o rezultatai yra patikimi.	priežasčių suteikti VULA ir aplinkybių <i>bei, nurodyti sąlygas, ir esant galimybėms, tikslių terminų, kuriomis ūkio subjektas Telia Lietuva, AB galėtų šią prieigą suteikti; bei nurodyti tikslių terminų ir sąlygas, kuriomis ūkio subjektas Telia Lietuva, AB galėtų VULA suteikti. VULA gavėjui įvykdžius ūkio subjekto Telia Lietuva, AB nurodytas sąlygas, pakartotinis TGT dėl tos pačios prieigos suteikimo neturi būti atliekamas;</i> Papildyta 2.13 papunkčiu: 2.13. privalo suteikti prieigą prie informacinių sistemų, reikalingų: 2.13.1. informacijai apie ūkio subjekto Telia Lietuva, AB išvystytą elektroninių ryšių tinklą gauti, įskaitant informaciją, leidžiančią preliminariai įvertinti VULA suteikimo pageidautina duomenų perdavimo sparta galimybę konkrečiu adresu t. y. įvertinti ar konkrečiu adresu fiziškai yra nutiestos ūkio subjekto Telia Lietuva, AB vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, bei kokia galima duomenų perdavimo sparta galima šiomis linijomis; 2.13.2. konkrečiu adresu užsakyti TGT dėl VULA suteikimo; 2.13.3. konkrečiu adresu užsakyti VULA. Papildyta 2.15 papunkčiu: 2.15. Sudaryti sąlygas VULA gavėjui: 2.15.1 užsakyti TGT naudojant informacines sistemas, kaip nurodyta, 2.13.2 papunktyje; 2.15.2 užsakyti TGT fiziškai dalyvaujant atliekant TGT konkrečiu adresu. Papildyta 4 punktu: 4. TGT dėl VULA suteikimo, kai jis užsakomas naudojant informacines sistemas, turi būti pilnai automatizuotas. Ūkio subjekto Telia Lietuva, AB darbuotojų dalyvavimas galimas tik išimtiniais atvejais, pvz., kai būtina patikslinti neigiamo TGT priežastis ar sąlygas, nurodytas 2.5 papunktyje.
32.	UAB „Bitė Lietuva“	RRT įpareigojimuose turi nustatyti už kokią kainą Telia teiks susijusias paslaugas. Jeigu tam tikros prieigos paslaugos nėra įtrauktos į reguliuojamą bendrą prieigos kainą, būtina aiškiai apibrėžti jų kainodaros principus. Kaina turi būti pagrįsta faktinėmis sąnaudomis, nediskriminacinė, o jos apskaičiavimo principai aiškiai dokumentuoti.	Nutarimo 49 punkto 2 dalis numato: <i>„privalo teikti visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos (ir susijusias priemones), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusias priemones), ir (arba) VULA) (ir susijusias priemones) tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, iki kol RRT įdiegs BU-LRIC+ modelį ir patvirtins naujas šių paslaugų kainas;</i>

			Nutarimas numato pareigas Teliai didmeninių paslaugų ir susijusių priemonių kainas grįsti sąnaudomis. Tokios susijusios priemonės turi būti siūlomos, tačiau nėra būtinos. Galbūt operatoriai gali rasti pigesnių alternatyvų rinkoje ir nepirkti Telia siūlomų susijusių priemonių, jeigu reguliuojamą didmeninę paslaugą gali teikti be jų.
33.	UAB „Bitė Lietuva“	RRT įpareigojimuose turėtų patikslinti bei detalizuoti keletą kitų nuostatų, susijusių su VULA gavėjo duomenų srauto siuntimo tvarka ir pan. RRT įpareigojimuose turėtų patikslinti bei detalizuoti keletą kitų nuostatų, susijusių su VULA gavėjo duomenų srauto siuntimo tvarka ir pan. Nutarimo projekte turėtų būti detalizuota ar pakeista keletas kitų nuostatų, kurios nėra aiškios ar nėra visiškai pagrįstos: 1. Rinkų rezultatų nutarimo projekto 47 pastraipos 2.1.4 punkte reikėtų detalizuoti konkrečias taisykles, kurios turėtų būti pateiktos standartiniame pasiūlyme apie „<i>VULA atveju gavėjo duomenų srauto siuntimo tvarką</i>“. Šiuo metu nėra aišku kokia bus duomenų srauto siuntimo tvarka bei suteikiama diskrecijos teisė Telia ją nustatyti. Pavyzdžiui, nėra aišku, ar internetu teikiamos televizijos paslaugos turės prioritetą prieš kitus duomenis ir pan. Todėl detaliau neapibrėžus duomenų srauto siuntimo tvarkos duomenų srauto siuntimo tvarkoje gali būti numatyta nepagrįstų apribojimų, kurie ribos galimybes Bitei ar kitiems ūkio subjektams teikti paslaugas. Atsižvelgiant į tai, siūlytume RRT detalizuoti principus, kurių turėtų būti laikomasi duomenų srauto siuntimo tvarkoje. 2. Reikėtų patikslinti Rinkų rezultatų nutarimo projekto 47 pastraipos 2.2.1 punktą. Šiame punkte numatyta, kad Telia turi suteikti informaciją apie „<i>sąlygas ryšių linijos, jungiančios ūkio subjekto Telia ir gavėjo tinklus, įrangimui, išskiriant informaciją apie technines specifikacijas ir sąsajas, pakankamą gavėjui (arba šio gavėjo pasirinktam trečiajam asmeniui) įrengti bei teikti ryšių liniją, jungiančią ūkio subjekto Telia ir gavėjo tinklus, jei gavėjo (arba šio gavėjo pasirinkto trečiojo asmens) siūloma ryšių linijos, jungiančios ūkio subjekto Telia ir gavėjo tinklus, įrangimo bei teikimo kaina yra mažesnė nei kaina, kurią siūlo ūkio subjektas Telia</i>“. Vis dėlto, toks įpareigojimas teikti informaciją tik kai trečiasis asmuo įrengs ryšių linijas už mažesnę kainą yra nepagrįstas. Tuo atveju, kai ūkio subjektas pats finansuoja ryšio linijų įrengimą, o Telia neprisideda prie šių kaštų jokia apimtimi, nėra pagrindo riboti šio subjekto teisės pasirinkti, iš ko įsigyti ryšio	Atsižvelgta iš dalies Dėl duomenų siuntimo tvarkos VULA atveju: Standartiniame pasiūlyme pateikiant informaciją apie duomenų srauto siuntimo tvarką turi būti nurodyti duomenų siuntimo tinkle prioritetai (jei tokie yra) tiek įprastinėmis sąlygomis, tiek esant tinklų perkrovoms. Prioritetai turi būti aprašomi: - paslaugų atžvilgiu – pvz., televizijos paslaugoms teikti naudojami duomenų srautai palyginti su interneto prieigos paslaugų srautais; - operatorių atžvilgiu – kaip Telia perduodami duomenų srautai palyginti su kitų operatorių per VULA paslaugą perduodamais duomenų srautais. Dėl ryšių linijos įrengimo informacijos: Atitinkamai pakoreguotas Nutarimo 47 punkto 2.2.1 papunktis, numatant, kad Telia bet koku atveju privalo pateikti informaciją, reikalingą ryšių linijos, jungiančios Telia ir paslaugų gavėjo tinklus, įrangimui, nepriklausomai nuo to, kas atlieka darbus: „2.2.1. <i>sąlygas ryšių linijos, jungiančios ūkio subjekto Telia Lietuva, AB ir gavėjo tinklus, įrangimui, išskiriant informaciją apie technines specifikacijas ir sąsajas, pakankamą gavėjui (arba šio gavėjo pasirinktam trečiajam asmeniui) įrengti bei teikti tokią ryšių liniją.</i>“ Dėl informacijos pateikimo tvarkos ir terminų: Skaidrumo įpareigojimams papildyti nauju papunkčiu (Nutarimo 47 punkto 2.14 papunktis), kuriuo nustatyta aiški informacijos pateikimo ir atsakymų teikimo tvarka bei terminai: „2.14. <i>prašymų dėl papildomos informacijos apie teikiamą prieigą prie vietinės šviesolaidinės linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos ir (arba) VULA, TGT, sąskaitų už paslaugas išrašymą ir pan. pateikimo tvarką bei ūkio subjekto Telia Lietuva, AB teikiamų atsakymų į šiuos prašymus dėl papildomos informacijos suteikimo pateikimo tvarką ir terminus.</i>“ Dėl SLA sąlygų ir kainų: Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimas papildytas nauju punktu (Nutarimo 49 punkto 6 papunktis), siekiant užtikrinti, kad SLA kainodara būtų vienoda visiems paslaugų gavėjams:

		linijos įrengimo paslaugas. Tai gali būti Telia, trečiosios šalys arba pats ūkio subjektas. Šiuo metu Rinkų rezultatų nutarimo projekte įtvirtintas ribojimas dirbtinai privilegijuoja Telia, nors nėra jokių priežasčių kodėl tretieji asmenys turėtų pirkti ryšių linijų įrengimo paslaugas būtent iš Telia. Atsižvelgiant į tai, siūlome patikslinti minėtą punktą taip, kad informacija apie ryšio linijų įrengimo galimybes būtų teikiama visais atvejais, nepriklausomai nuo paslaugų teikėjo ar įrengimo kaštų palyginimo su Telia kainomis. Alternatyviai, būtų galima įtvirtinti bendrą ir aiškiai reglamentuotą kaštų dalijimosi mechanizmą tarp Telia ir tų ūkio subjektų, kurie planuoja įrengti ryšio linijas, taip užtikrinant sąžiningą rizikos ir naudos pasidalijimą bei efektyvų infrastruktūros vystymąsi. 3. Reikėtų patikslinti Rinkų rezultatų nutarimo projekto 38 pastraipos 2.5.2 bei 47 pastraipos 2.9.2 punktus ir nurodyti, kad Telia turi numatyti informacijos pateikimo ir prašymo patenkinimo terminus. Šiuo metu standartiniame pasiūlyme Telia turi numatyti „reagavimo į Prašymą dėl paslaugos ir (ar) informacijos terminus“. Vis dėlto, reagavimas gali reikšti tik prašymo pateikti informaciją ar suteikti paslaugą patvirtinimą, bet neužtikrina, kad prašymas suteikti informaciją ar suteikti paslaugą bus patenkintas per tam tikrą laikotarpį. Tinkamo reagavimo neužtikrina ir 2.9.3 punktas, kuris numato, kad Telia standartiniame pasiūlyme turi nurodyti „paslaugų suteikimo terminus“. Šis punktas nėra aktualus prašant informacijos bei neužtikrina, kad prašymas bus patenkintas per konkretų aiškiai apibrėžtą terminą. Todėl reikėtų patikslinti 2.9.2 punktą numatant, kad Telia turi numatyti informacijos pateikimo ir prašymo patenkinimo terminus, kurie turi būti pagrįsti; 4. Reikėtų patikslinti Rinkų rezultatų nutarimo projekto 47 pastraipos 2.9.5.1 punktą, kad aukštesnio lygio paslaugų lygio susitarimų kaina turi būti ne didesnė nei mažmeninė tokių paslaugų kaina (taip yra šiuo metu praktikoje). Priešingu atveju, ūkio subjektai negalės pasiūlyti tokių pačių savo mažmeniniams klientams arba turės prisiimti tokių paslaugų kaštus.	„6. privalo netaikyti skirtingų visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), VULA (ir susijusių priemonių) SLA (įskaitant aukštesnio lygio SLA) kainų skirtingiems šių paslaugų gavėjams ir ūkio subjekto Telia Lietuva, AB galutiniams paslaugų gavėjams.“
--	--	---	--